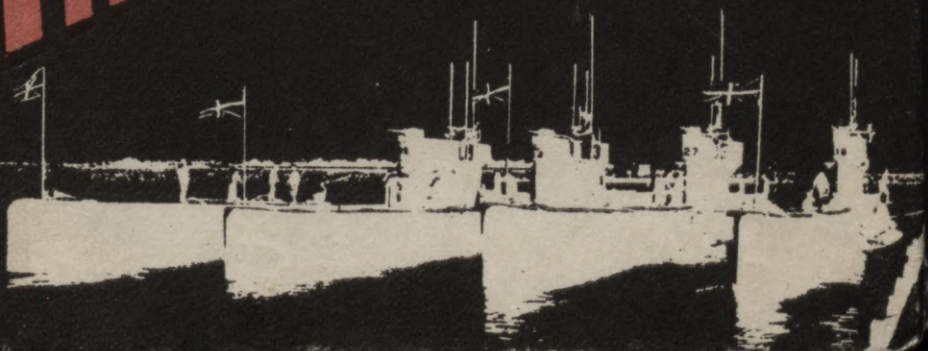

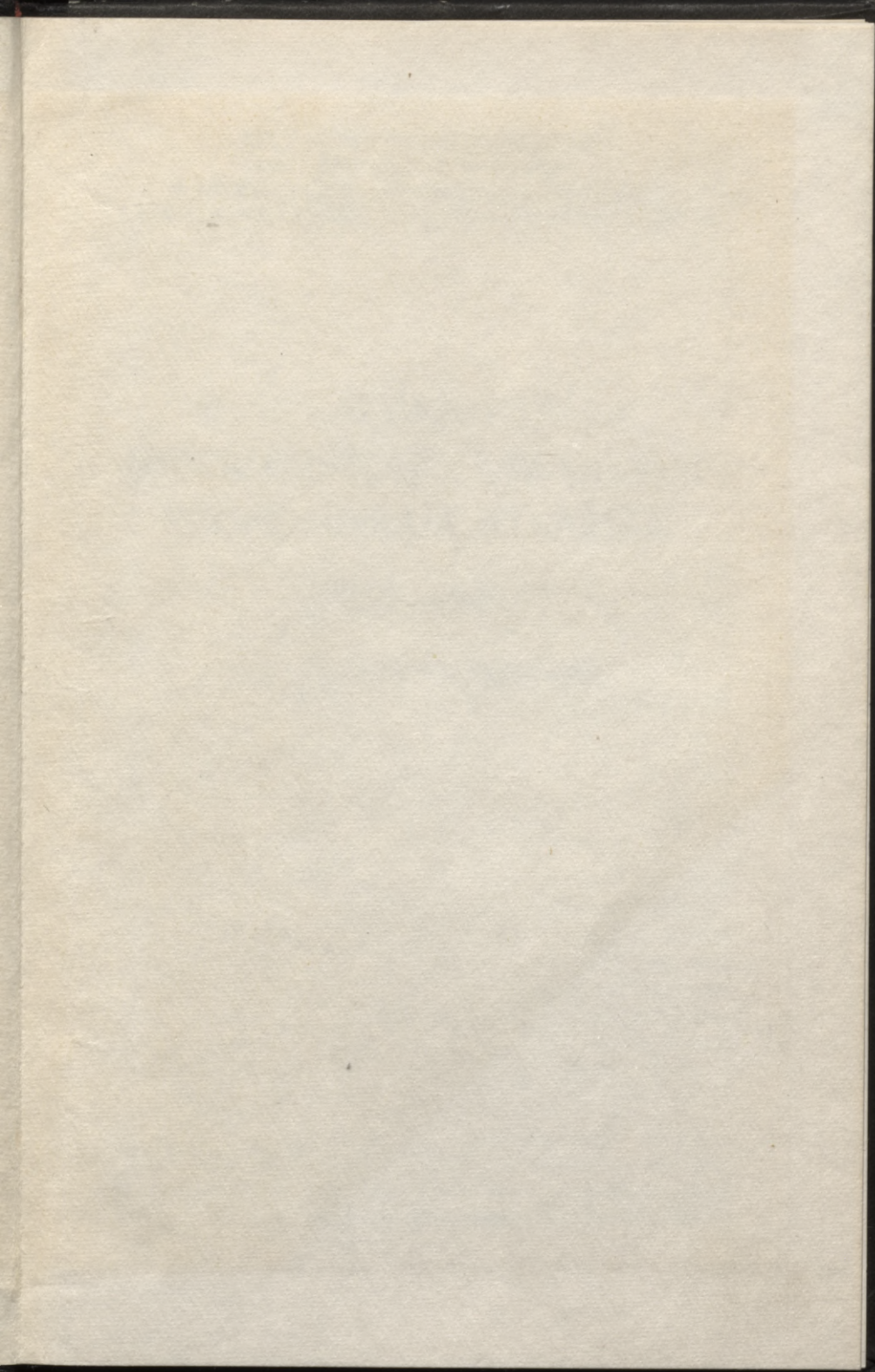
L 84-3
177

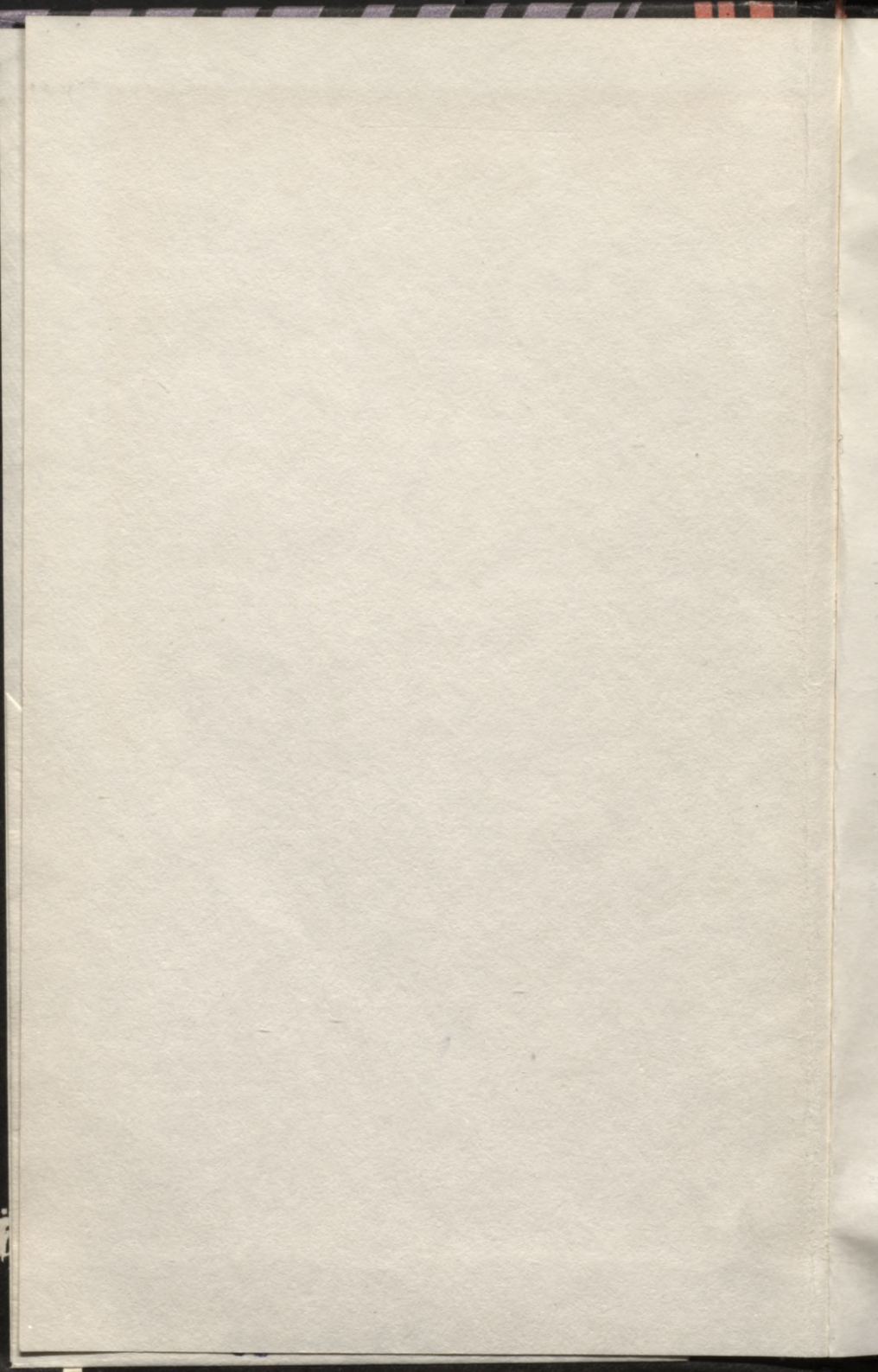
BURŽUĀZISKĀ
LATVIJA
IMPERIĀLISTISKO
LIELVALSTU
EKONOMISKAJĀ
ATKARĪBĀ

1919-1940
DOKUMENTI UN MATERIĀLI

85-12.575

84-3
177

Latvian State Archives

9(A)

LATVIJAS PSR MINISTRU PADOMES
GĀLVENĀ ARHĪVU PĀRVALDE
P. STUCKAS LATVIJAS VALSTS UNIVERSITĀTE
LATVIJAS PSR CENTRĀLAIS VALSTS VESTURES ARHĪVS

BURŽUĀZISKĀ LATVIJA IMPERIĀLISTISKO LIELVALSTU EKONOMISKAJĀ ATKARĪBĀ

(1919—1940)

Dokumenti un materiāli

Latvian State Archives
P. Stuckas Latvian State University
Latvian State Central Historical Archives

RIGA «AVOTS» 1984

Vija Lāde Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTEKA

9(L)2
63.3(2L)6
Bu 665

~~85~~ — 112.575

0304056157

Redkolēģija: A. Varšlavāns, vēstures zinātņu doktors, profesors (atbildīgais redaktors), V. Krastiņš, N. Rižovs, L. Pluce

Sastādītāja A. Niedre

Mākslinieks J. Reinsons

Izdots pēc Latvijas PSR Ministru Padomes Galvenās arhīvu pārvaldes pasūtījuma

Recenzents — LPSR ZA Vēstures institūta vecākais zinātniskais līdzstrādnieks, vēstures zinātņu kandidāts I. Ronis

B 0504040000—362 413.84.
M803(11)—84

© Latvijas PSR
Ministru Padomes
Galvenā arhīvu
pārvalde, 1984

IEVADS

Buržuāziskās Latvijas un Rietumeiropas lielvalstu ekonomiskajos sakaros starpkaru laikā nošķirami četri atšķirīgi posmi, kas veidojās gan kapitālistiskās ekonomikas attīstības vispārējo iezīmju ietekmē, gan Latvijas saimnieciskās attīstības specifiskajā situācijā.

Pirmajā posmā (1919—1923) Rietumeiropas lielvalstis, sevišķi Lielbritānija, realizēja Latvijā spekulatīva rakstura saimnieciskus pasākumus. Sajā laikā Rietumu lielvalstu pārstāvji ieguldīja Latvijā kapitālus galvenokārt nozarēs ar īsu kapitāla aprites periodu un ievērojami augstu iespējamās peļņas procentu. Ar to centās kompensēt augsto riska pakāpi, jo nebija nekādu regulējošu starpvalstu nolīgumu, kā arī pastāvēja ievērojama neuzticība Latvijas politiskās situācijas stabilitātei. Galvenais Rietumvalstu (īpaši Lielbritānijas) interešu objekts bija Latvijas kokmateriāli un linu šķiedra. No Latvijas eksporta uz Angliju vērtības jēlvielas un pusbabrikāti 1920. gadā veidoja pāri par 99%, bet 1923. gadā — 84,29%. Sajos gados Lielbritānija Latvijas eksporta vērtībā ieņēma noteicēju vietu — 67,50% un 46,28%. Latvijas importā galvenā nozīme bija Vācijai.

Otrajā posmā (1924—1929) Rietumu imperiālistisko lielvalstu un buržuāziskās Latvijas attiecībās izveidojās šķietama ekonomiskās sadarbības vienlīdzība, balstīta uz «vislielākās labvēlības» principu un oficiāliem

starpvalstu nolīgumiem. Šis posms sakrita ar kapitālisma daļējo, īslaicīgo stabilizāciju, Latvija joprojām palika par jēlvielu un pusfabrikātu apgādātāju Rietumeiropas lielvalstīm. Noteicēju vietu te, tāpat kā iepriekš, ieņēma Lielbritānija. Latvijas importa un eksporta kopsummā šajā posmā pārsvaru sāka gūt Vācija (30%—35%). Tika oficiāli noformēti Latvijas ārējie parādi Rietumu lielvalstīm, kur Lielbritānijas faktiskais īpatsvars sasniedza ap 3/4. Latvijas rūpnieciskās akciju sabiedrībās visā posma laikā ievērojamāki bija Vācijas un Lielbritānijas ieguldījumi — (1929) — atbilstoši 19,7% un 18,9% no ārzemju investīcijām.

Trešajā posmā (1930—1933) — kapitālisma sistēmas pasaules ekonomiskās krīzes apstākļos — Latvijas un Rietumeiropas lielvalstu ekonomiskajās attiecībās spilgti iezīmējās lielvalstu protekcioniskās tendences un «vislielākās labvēlības» principa klaja likvidācija. Tas īpaši spilgti nostiprinājās jaunos Lielbritānijas un Latvijas tirdzniecības nolīgumos (1933—1934). Pieauga lielvalstu konkurence Latvijas tirgū. Kāpinot savu īpatsvaru Latvijas importā, Lielbritānija 1933. gadā atguva pirmo vietu Latvijas ārējās tirdzniecības kopapjomā (31,6%). Pieauga arī britu ieguldījumu īpatsvars svarīgākajās Latvijas rūpniecības nozaru (kokapstrāde, tekstilrūpniecība) akciju sabiedrībās. Saglabājās Anglijas pozīcijas Latvijas valsts ārējā parādā. Lai noturētu krīzes laikā iepriekšējo gadu līmeni izejvielu un pārtikas produktu piegādē Rietumiem, Latvijas ekonomikas un dabas resursi cieta ievērojamus zaudējumus.

Ceturtais posms (1934—1940) Rietumeiropas lielvalstu un Latvijas ekonomiskajās attiecībās iezīmīgs ar Latvijas saimnieciskās atkarības pieaugumu. Lielvalstu gatavošanās karam un kapitālu atvilkšanas (sevišķi Vācija) rezultātā ekonomiskās attiecības starp Latvijai un Rietumiem pārdzīvoja jūtamas svārstības un radīja Latvijā jaunas ekonomiskās krīzes iezīmes. Šajā posmā Latvijas importa un eksporta kopvērtības sadalē Vācija atguva pirmo vietu, galvenokārt importā. Latvijas eksporta stāvokli pasliktināja atteikšanās no zelta standarta lata vērtības regulēšanā un iekļaušanās angļu sterliņu mārciņas zonā. Lata devalvācija, valūtas krīze Lielbritānijā un vācu kapitālu aizplūšana kara

priekšvakarā radīja Latvijā asu ienākumu nestabilitāti, ko centās novērst ar dempingu kokmateriālu un pārtikas produktu eksportā. 1938. gadā Latvijas tirdzniecības bilance ar Rietumeiropas lielvalstīm kopumā kļuva pasīva. Vācijas nostiprināšanās Baltijas jūrā otrā pasaules kara sākumā sagrāva iepriekšējo Latvijas eksporta struktūru, krīzes iezīmes pastiprinājās.

Krājumā «Buržuāziskā Latvija imperiālistisko lielvalstu ekonomiskajā atkarībā (1919—1940)» ietverti 215 dokumenti un materiāli. Līdz šim laikam nepublicētie avoti glabājas Latvijas PSR Valsts vēstures arhīva fondos. Agrāk publicētie materiāli aizgūti no legālās un nelegālās revolucionārās un padomju periodikas, kā arī no Latvijas buržuāziskās preses izdevumiem.

Lai lasītāji varētu gūt pilnīgāku un nesadrumstalotu iespaidu par galvenajām buržuāziskās Latvijas un Rietumeiropas imperiālistisko lielvalstu ekonomisko attiecību problēmām, krājums iedalīts četrās tematiskās nodaļās. Nodaļu ietvaros dokumenti un materiāli sakārtoti hronoloģiskā secībā. Tas dod iespēju izsekot attiecību evolūcijai un to atkarībai no atsevišķu hronoloģisko posmu īpatnībām.

Krājuma pirmā nodaļa «Imperiālistisko lielvalstu ekonomiskā diplomātija Latvijā» veltīta galvenokārt lielvalstu militārajai un ekonomiskajai «palīdzībai» buržuāziskajai Latvijai, Rietumu privātkapitāla iniciatīvai šajā jomā, valstu oficiālajām līgumattiecībām ekonomikas jautājumos.

Nodaļas pirmie dokumenti, kas attiecināmi uz 1919./20. gadu, jau skaidri parāda, ka Latvijas buržuāziskā pagaidu valdība kopš pirmajām dienām savas valsts «neatkarības» panākšanu ir cieši saistījusi ar imperiālistisko lielvalstu «palīdzību» un Latvijas dabas bagātību, kā arī izejvielu krājumu izsaimniekošanu (1., 2., 3. u. c. dok.). Iecerētās peļņas ieguvei Rietumu kapitālisti savukārt neatteicās no «privātās iniciatīvas» izvēršanas. Lai gan tās laupītājas raksturs drīz vien kļuva acīm redzams, Latvijas buržuāziskā valdība neiedrošinājās un nespēja izvirzīt kaut cik jūtamus iebildumus (6., 7., 8. dok.). Rietumu lielvalstis visu buržuāziskās Latvijas pastāvēšanas laiku par vienu no savas

«palīdzības» neatņemamiem jautājumiem turpināja uzskatīt šīs kapitālisma sistēmas robežvalsts apbruņošanu. Noteicēja loma te vienmēr bija Anglijai, bet otrā pasaules kara priekšvakarā pieauga arī hitleriskās Vācijas un Zviedrijas ieguldījums šajā jomā (37., 39., 40., 42. dok.).

1923. gadā Lielbritānija pirmā no Rietumu lielvalstīm nodibināja ar buržuāzisko Latviju oficiālas ekonomiskas līgumattiecības valdību līmenī (9. dok.). Tam nebija gadījuma raksturs, jo Latvijas ārējā tirdzniecībā, sevišķi eksportā, tā bija noteicēja. Kapitālisma daļējās stabilizācijas apstākļos Lielbritānija varēja atļauties šajā līgumā ieviest «vislielākās labvēlības» principu, ko buržuāziskās Latvijas valdības aprindas uzskatīja par lielu ieguvumu. Vēlākajos gados līdzīgi līgumi tika parakstīti ar ASV (14., 18. dok.) un Vāciju (15. dok.).

Tajā pašā laikā vēl arvien palika neatrisināts jautājums par Latvijas aizņēmumu Rietumos. Parasti piedāvājumu noteikumi bija tik neizdevīgi, ka pat Latvijas buržuāziskā valdība tos uzskatīja par nepieņemamiem (10.—13., 16., 17. dok.). Kapitālisma daļējās stabilizācijas beigu posmā sāka aktivizēties atsevišķu Rietumu monopolu rīcība vairāku Latvijas rūpniecības nozaru pakļaušanā. Bieži vien tas apvienojās ar Latvijas valdītāju aprindu cerībām gūt finansiālus aizdevumus (19.—22. dok.).

Kapitālisma ekonomiskās krīzes apstākļos sākās atklāta protekcionisma ieviešana Rietumu lielvalstu un buržuāziskās Latvijas ekonomiskajās attiecībās. Arī te «celmlauzis» bija Lielbritānija. Noslēdzot jaunu tirdzniecības līgumu ar Latviju, tā atteicās no «vislielākās labvēlības» principa un piespieda savu pakļauto samierināties ar tai neizdevīgiem līgumnoteikumiem. Tas bieži bija saistīts ar Anglijas eksporta uz Latviju nodrošināšanu (23., 27.—33., 36. dok.). Līdzīgās ekonomiskās diplomātijas pozīcijās nostājās arī Francija (25., 26. dok.) un ASV (34. dok.). Trīsdesmito gadu beigās Vācija piespieda buržuāzisko Latviju savstarpējā ārējā tirdzniecībā pāriet uz Latvijai neizdevīgiem kliringa norēķiniem (35., 38., 41. dok.).

Krājuma otrajā nodaļā «Latvijas izejvielu izmantošana — imperiālistisko lielvalstu ekonomiskās kun-

dzības pamatfaktors» sakopotie dokumenti pierāda izejvielu un pusfabrikātu noteicēju īpatsvaru Latvijas un Rietumu lielvalstu tirdznieciskajās attiecībās, Latvijas ārējās tirdzniecības bilances un muitu politikas atkarību no imperiālistisko lielvalstu rīcības.

Virkne nodaļas materiālu sniedz priekšstatu par britu kapitāla un buržuāziskās Latvijas valdītāju aprindu abpusēju ieinteresētību 20. gados aktivizēt Latvijas mežu izmantošanu (44.—46., 48.—50., 71. dok.). Tajā pašā laikā samazinājās linu šķiedras īpatsvars Latvijas ārējās tirdzniecības bilancē (50., 69. dok.) un pieauga pārtikas produktu nozīme tās eksportā (58., 65., 68., 72. dok.). Tomēr šī aktivitāte Latvijas jēlvielu un pusfabrikātu izmantošanā nespēja nodrošināt buržuāziskās Latvijas ārējās tirdzniecības bilances aktivitāti (53., 54., 80. dok.). Bieži Latvijas preces nokļuva neizdevīgā situācijā starptautiskajā konkurencē (59., 60., 73. dok.). Neskatoties uz to, Latvijas buržuāzija šķiriskā aprobežotībā virzīja savas valsts ekonomiku Rietumu orientācijā (70. dok.).

Kapitālisma daļējās stabilizācijas laikā un arī vēlākajos posmos britu oficiālās aprindas būtiski iejaucās buržuāziskās Latvijas muitas politikas veidošanā, neatturoties pat no šantāžas šajā virzienā (51., 52. dok.). Latvijas valdošo aprindu pakļaušanās Rietumu diktātam bieži vien sastapa demokrātisko slāņu nosodījumu (55., 57. dok.), bet īpaši dziļu un pamatotu kritiku pauda Latvijas KP dokumenti un prese (56., 62.—65. dok.).

Kapitālisma ekonomiskās krīzes gados buržuāziskās Latvijas ekonomiskā situācija strauji pasliktinājās (74., 75., 83., 87. dok.). Tas virzīja saimnieciskās aprindas uz tālāku pusfabrikātu, sevišķi kokmateriālu, iekļaušanu britu ārējā tirgū (76.—82., 86. dok.). Nenošlēpjama pat buržuāziskajās ekonomiskajās aprindās kļuva Latvijas mežu iznīcināšana (pārciršana) (84., 85., 88., 89. dok.). Šī tendence turpinājās arī pēckrīzes gados (91.—93., 96.—99. dok.). Tāpat šajā laikā turpinājās Rietumu spiediens buržuāziskās Latvijas ekonomiskās politikas (to skaitā — muitu likumdošanas) veidošanā (90., 94., 95. dok.).

Krājuma trešā nodaļa «Ārzemju kapitāls buržuāziskās Latvijas rūpniecībā un transportā» sniedz priekšstatu

par ārvalstu kapitālieguldījumu apjomu un izvietojumu Latvijas akciju sabiedrībās, par Rietumu lielvalstu tradīcijām, ieinteresētību un sāncensību šajā jomā, par Latvijas buržuāzijas prettautisko politiku ārzemju kapitāla investīciju peļņas nodrošināšanā.

Jau pēckara pirmajos gados atsevišķas Lielbritānijas, ASV un citu valstu firmas centās panākt savu īpašumtiesību stabilizāciju Latvijā (101.—103. dok.). To plaši akceptēja buržuāziskās Latvijas valdības orgāni (104.—107., 109.—111. dok.). 1921. gadā tika izdots likums par ārzemju kapitālieguldījumu ieplūšanas veicināšanu Latvijā (108., 113., 114. dok.), valdība un ārpolitiskais resors attīstīja aktīvu darbību tās realizēšanā (112., 115. dok.).

Oficiālie dokumenti liecina, ka ap 1925. gadu Latvijas akciju sabiedrībās jau bija ievērojamā apjomā iespiedušies ārvalstu kapitāli (116.—119. dok.). Noteicēja nozīme te bija Vācijai un Lielbritānijai (120., 146., 147. dok.). Kapitālisma daļējās stabilizācijas posmā šis process ar buržuāziskās Latvijas valdošo aprindu vispārēju atbalstu turpināja nostiprināties (121.—123., 127., 128., 132.—134., 136., 137. dok.). Latvijas rūpniecības pakļaušana ārvalstu kapitāla bezkontroles rīcībai izraisīja neapmierinātību plašās iedzīvotāju masās (124., 129.—131. dok.), dažkārt arī nacionālajos rūpnieku grupējumos (125., 126. dok.). Tomēr valdošās aprindas tieši ārvalstu kapitāla ietekmes pieaugumā saskatīja Latvijas rūpniecības progresa pamatu un starptautiskās konjunktūras nostiprināšanos (135., 138.—142., 144., 145. dok.).

Kapitālisma ekonomiskās krīzes gadi ieviesa tikai nelielas pārmaiņas ārzemju kapitāla relatīvajā ietekmē Latvijā (148., 151. dok.), atsevišķās nozarēs pieauga starptautisko monopolu loma (149. dok.), kā arī nostiprinājās Anglijas un Vācijas piederības kapitāla vispārējā ietekme (150., 152., 153. dok.). Pēckrīzes gados, otrā pasaules kara priekšvakarā, pēc oficiālās statistikas datiem, Latvijā vērojama ārzemju kapitāla atplūšanas tendence, tika plaši propagandēts nacionālās rūpniecības princips (154.—156. dok.). Tomēr tas neaturēja buržuāzisko valdību no tālākas piekāpšanās ārzemju kapitālam (157. dok.) un veselās ekonomikas nozares turpināja palikt ārzemju firmu rokās.

Krājuma pēdējā — ceturtajā nodaļā «Ārzemju kapitāls buržuāziskās Latvijas finansu sistēmā» sakopoti materiāli par Latvijas ārējiem parādiem, banku kapitāla izveidi un norēķinu sistēmas raksturu. Latvijas buržuāziskās valsts pastāvēšanas sākuma gadu dokumenti liecina, ka tās ārējā parāda izveidošanas pamatfaktors bija Rietumu lielvalstu militārā «palīdzība» cīņai pret Padomju valsti (160., 163., 168. dok.). Valūtas sistēmas izveides iespējamību Latvijas valdības aprindas centās sasniegt, plaši izmantojot savas zemes dabas bagātības, sevišķi mežus, un radot priekšrocības ārzemju kapitālam (162., 166. dok.). Ap 1921. gada nogali parādījās neoficiāli dokumenti par pirmajiem, nepilnīgajiem Latvijas ārējo parādu aprēķiniem (164., 165. dok.). So parādu kārtošanai Latvijas buržuāziskā valdība veltīja īpašu uzmanību (167. dok.).

Kapitālisma daļējās stabilizācijas sākumposmā norisa buržuāziskās Latvijas ārējo parādu precizēšana un juridiska noformēšana. Šis process spilgti atklāja Rietumu lielvalstu «palīdzības» raksturu un centienus arī cariskās Krievijas parādus uzvelt Latvijai (169., 171., 173., 181.—186., 192., 193. dok.). Šī perioda Latvijas lielāko finansu iestāžu veidošanās un darbība nenoliedzami pierādīja ārzemju kapitāla noteicēju lomu šajā procesā, kā arī Rietumu bankjeru plēsonīgos noteikumus (170., 172., 174.—180., 187.—190. dok.). Buržuāziskās Latvijas finansiālā balance kapitālisma daļējās stabilizācijas noslēgumā bija izteikti pasīva (191. dok.).

Kapitālisma ekonomiskās krīzes iestāšanās strauji pasliktināja Latvijas finansiālo stāvokli. Valsts oficiālo ārējo parādu kārtošanā būtiskas izmaiņas nenotika, bet privātie parādi ārzemēs netika uzskaitīti (194.—197. dok.). Irstošās kredītiestādes centās meklēt glābiņu jaunos ārvalstu kapitāla piesaistījumos. No šādām iecerēm neatteicās arī Finanšu ministrija (198., 199. dok.).

Pēckrīzes posma dokumenti arī apliecina ārzemju kapitāla noteicēju ietekmi buržuāziskās Latvijas bankās (200.—205. dok.). Tas daudzos gadījumos neatrisināja šo iestāžu sarežģīto saimniecisko situāciju, kāpināja Latvijas ekonomisko atkarību un tās piekāpību finansiālajā likumdošanā (206.—208., 211., 214. dok.). Ilg-gadējā buržuāziskās Latvijas finansu sistēmas atkarība no Lielbritānijas 1936. gadā vainagojās ar atteikšanos

no lata zelta paritātes, tā devalvāciju un vērtības saistīšanu ar Anglijas mārciņas kursu (203. dok.).

Līdz padomju varas atjaunošanai Latvijā 1940. gadā buržuāziskajai valdībai neizdevās rast pozitīvu risinājumu ārējo parādu kārtošānā, dziļā atkarība no Rietumu lielvalstīm turpinājās, vēl vairāk to sarežģīja otrā pasaules kara sākums (209., 210., 212., 213., 215. dok.).

Dokumenti un materiāli krājumā katras nodaļas ietvaros sakārtoti hronoloģiskā secībā.

Katram dokumentam norādīts autors, dokumenta veids, adresāts, sastādīšanas datums un vieta. Ja dokumenti nav datēti, tā datums noteikts aptuveni ar norādi — «ne agrāk par» un «ne vēlāk par».

Vārds «No» dokumenta virsrakstā un daudzpunkti tekstā nozīmē, ka attiecīgais dokuments krājumā publicēts daļēji, ka izlaista mazsvarīga vai krājuma tematam neatbilstoša daļa. Gadījumos, ja publicēti atsevišķi dokumentu punkti, daudzpunkti tekstā netiek likti.

Valodas un stila īpatnības dokumentos saglabātas. Trūkstošie vārdi un vārdu daļas dokumentu tekstā atjaunoti un ierakstīti kvadrātiekvās. Ja oriģināldokumentos paraksti nesalasāmi, iekavās likts vārds «Paraksts». Amata un citu personu uzvārdi dokumentu caurrakstos un norakstos doti tad, ja tie bijuši uzrādīti. Preses rakstos autora paraksta saīsinājumi nav doti. Oriģināltekstā raksturīgākās vietas (pasvītrojumi, teksts lieliem burtiem u. tml.) krājumā visur saglabātas. Dokumentu beigās ir norādes uz dokumentu autentiskumu un uz to, kādā arhīva fondā dokuments glabājas.

Krājumā ievietoto dokumentu un materiālu apzināšanu un atlasīšanu veica Latvijas PSR Galvenās arhīvu pārvaldes inspektore A. Plūme, Latvijas PSR Valsts vēstures arhīva Publikācijas un dokumentu zinātniskās izmantošanas nodaļas vadītāja L. Pluce, šīs nodaļas vecākie zinātniskie līdzstrādnieki A. Niedre un J. Augškalns, kā arī arheogrāfe S. Pijola. Atsevišķus dokumentus no angļu un vācu valodas tulkojusi I. Rabinoviča.

Piezīmes dokumentu tekstiem sagatavojusi vecākā zinātniskā līdzstrādniece A. Niedre. Ievadu uzrakstījis un kopējo krājuma redakciju veicis P. Stučkas Latvijas Valsts universitātes profesors, vēstures zin. doktors A. Varslavāns.

IMPERIĀLISTISKO LIELVALSTU EKONOMISKĀ DIPLOMĀTIJA LATVIJĀ

Militārā un ekonomiskā «palīdzība»; privātkapitāla iniciatīva; oficiālās līgumattiecības

1. No buržuāziskās Latvijas Pagaidu valdības sēdes protokola Liepājā 1919. g. 9. janvārī

3) Kā delegātu uz ārzemēm nolemj sūtīt ministru prezidentu K. Ulmani, finansu ministri K. Puriņu un zemkopības ministri J. Goldmani, pilnvarojot K. Ulmaņa kungu vienu, vai kopā ar K. Puriņu un J. Goldmaņa kungiem izgādāt no sabiedrotiem¹ vai neitrālām valstīm militāru pabalstu Latvijas iztīrīšanai no lieliniekiem, noslēgt ārēju aizņēmumu un gādāt par pārtikas un citu preču piesūtīšanu Latvijai, kā arī visās citās Latvijas valsts lietās vest sarunas, noslēgt un parakstīt līgumus un uzņemties pienākumus Latvijas valsts vārdā. Minētos kungus pilnvarojot līdzī vājadzīgos ierēdņus.

Ministru prezidents
Kancelejas pārvaldnieks

6824. f., 3. apr., 196.1., 32. lapa. Apstiprināts noraksts.

¹ Domātas Antantes lielvalstis.

2. Līgums starp Vācijas un Berlīnē
Latvijas Pagaidu valdībām 1919. g. 4. jūlijā

Vācijas un Latvijas valdības noslēdz sekojošu vienošanos, lai noskaidrotu radušos strīda jautājumus attiecībā uz Liepājā un Rucavā novietotajiem kokmateriāliem, zāgētavām un pievaddzelzceļa iekārtām.

1. §

Latvijas valdība nodod Vācijas valdībai kokmateriālu daudzumu, kas uzrādīts 1918. g. 5. un 6. decembrī starp Liepājas militāro mežu inspekciju un Liepājas mežmateriālu kuratoriju noslēgtajos līgumos, saskaņojot uz vietas:

- a) Liepājas zāgētavās inventarizētos materiālus,
- b) zāgmateriālus T. Hiršfelda zāgētavā I,
- c) zāgmateriālus Hiršfelda un dēla zāgētavā II,
- d) zāgmateriālus pie ostas kanāla,
- e) tranšeju un papīrkoksni ziemas ostā,
- f) četrus mežniecības Grobiņas, Nīcas, Luknenes un Rucavas koku sastāvus

brīvai izmantošanai.

Izņēmums ir vienīgi pie Bārtas novietotā malka apmēram 40.000 kubikmetru, kas nodota Liepājas pilsētas valdes rīcībā.

Vācu valdība izmantos iepriekšminētos materiālus ar Liepājas mežmateriālu kuratorijas starpniecību. Attiecībā uz «f» punktā minētajiem kokiem vācu valdība liks tai nodotos kokus izcirst saskaņā ar veselīgas mežsaimniecības politikas likumiem.

2. §

Lai apmierinātu Latvijas valdības prasību atlīdzināt šo koku baļķu vērtību, Vācijas valdība samaksā Latvijas valdībai no pārdoto koku ieņēmumu summas skaidrā naudā vienu miljonu marku vācu valsts markās vai Austrumu naudā.

3. §

Vācijas valdība nodod Latvijas valdības īpašumā 1918. g. 5. un 6. decembrī starp Liepājas militāro mežu

inspekciju un Liepājas mežmateriālu kuratoriju noslēgtajos līgumos uzrādīto:

- a) Liepājas zāģētavu,
- b) Rucavas zāģētavu ar inventāru,
- c) Rucavas meža pievaddzelzceļu ar piederošām kārtēm, mapēm un līgumiem.

4. §

Komisija četru locekļu sastāvā noteiks atlīdzības summas apjomu, kas jāmaksā Latvijas valdībai par saskaņā ar 3. § savā īpašumā pārņemtajām Rucavas un Liepājas kokzāģētavām un meža pievaddzelzceļu. Katra līgumslēdzēja puse ieceļ divus komisijas locekļus.

Sajā sakarā mežmateriālu kuratorijā iegūst tiesības līdz 1920. g. 1. septembrim izmantot meža pievaddzelzceļu ar ripojošo sastāvu, kā arī Liepājas un Rucavas zāģētavas koka transportam un apstrādei, pie kam kuratorijai jāsedz vienīgi tādi izdevumi, kas saistīti ar šiem darbiem un lietošanas procesā nepieciešamajiem remontiem.

5. §

Latvijas valdība uzskata, ka tā jau tagad de facto kļuvusi par minēto Liepājas un Rucavas iekārtu īpašnieci. Vācijas valdība atstāj šo jautājumu atklātu.

Abas līgumslēdzējas puses tomēr vienojušās, ka ne vēlāk kā ar 4. § noteikto taksāciju Latvijas valdībai jāuzņemas atbildība par iekārtu tālāko likteni.

6. §

Abām pusēm liegti jebkādi iebildumi pret saņemto vērtību iztrūkumiem vai cita veida pretenzijas pret sastāvu vai kvalitāti.

7. §

Latvijas valdība uzņemas dzēst Liepājas mežmateriālu kuratorijā pārstāvēto Liepājas koktirgotāju prasības pret Vācijas valdību (Valsts zaudējumu atlīdzības

komisiju) par apķīlātiem un rekvizētiem kokmateriāliem komisijas noteiktās atlīdzības summas apjomā par Liepājas un Rucavas zāģētavām un meža pievaddzelzceļu.

Ja Liepājas koktirgotāju oficiāli atzītās prasības nesastāda atlīdzības kopsummu, Latvijas valdībai jāizmaksā atlīdzības summas atlikums Vācijas valdībai vai uz tās varbūteju pieprasījumu jānorēķinās ar Vācijas valdību.

8. §

Vācu valdības lēmumi attiecībā uz iepriekšējā paragrāfā minēto Liepājas koktirgotāju prasību pamatotību un apjomu Latvijas valdībai ir saistoši.

9. §

Latvijas valdībai visādi jāatvieglo koku izvešana un jāatsakās no to aplikšanas ar izvedumitas nodokli. Citus nodokļus drīkst aprēķināt tikai tādos apmēros, kādos Latvijas valdība tos uzliek saviem pavalstniekiem.

10. §

Līdz 7. § noteikto saistību izpildei Vācijas valdība saglabā savas īpašuma tiesības uz meža pievaddzelzceļu ar visu tam piederošo inventāru.

11. §

Ar attiecīgo Vācijas valsts instanču, valsts Ārlietu, Iekšlietu un Valsts bagātību izmantošanas ministriju, kā arī Latvijas Pagaidvaldības kabineta akceptu šī vīnošanās iegūst likumīgu un juridisku spēku.

Vācijas valdības vārdā
valsts ministrs ārlietās H. Millers

1899. f., 2. apr., 3. l., 34.—38. lapa. Oriģināls vācu valodā.

3. Firmas «Hill and Renny» Londonā
raksts Latvijas sūtnim Londonā
1919. g. 28. augustā

Godātais kungs,

Atsaucoties uz mūsu pagājušās piektdienas sarunu par linu piegādi no Jūsu valsts, esam apsvēruši šo jautājumu un mums liekas, ka varbūt sekojošais priekšlikums atbilstu prasībām:

Mēs ieteicam Londonā atvērt £ 100,000 kredītu Jūsu valdības labā. Jūs savukārt nosūtīsiet visus ievāktos linus pēc mūsu norādījumiem vai nu uz mūsu zemi, jeb Franciju vai Beļģiju.

Neatkarīgi no tā, uz kuru valsti lini tiek nosūtīti, mēs rīkojamies kā Jūsu aģenti, pieņemam linu sūtījumus, ievietojam tos noliktavās utt., ieģrāmatojot visus izdevumus uz Jūsu rēķina.

Visi lini neatkarīgi no tā, kura valsts tos saņems, jāpārdod mums. Ar sūtījumiem uz Beļģiju un Franciju rīkosies mūsu aģenti uz vietas, bet, protams, mūsu kontrolē.

Mūsu komisijas likme būs pieci procenti no preces pārdošanas cenas. Procentu likme no £ 100,000 kredītsummas varētu sastādīt 8% gadā.

Līdz kredītsummas dzēšanai visiem Latvijas valdības rīcībā esošiem līnēm jāiet caur mūsu rokām.

Mums liekas, ka iepriekšminētajā priekšlikumā esam skāruši visus jautājumus un būsīm priecīgi, ja Jūs to nodotu savai valdībai un paziņotu mums, vai tā ir gatava noslēgt darījumu ar mums uz šādiem noteikumiem.

Mums liekas, ka Jūsu valdībai būtu izdevīgāk pašai uzņemties linu piegādi, šādā veidā ar to saņemot patērētāju pašreizējo tirgus cenu.

Tas katrā ziņā dod iespēju gūt lielāku summu, nekā pārdodot preci uz vietas kādā Baltijas ostā, teiksim, Rīgā vai Liepājā.

Kuģu tilpņu ieguve gan saistīta ar grūtībām, bet ievāktā informācija nedod pamatu nopietnām bažām, jo mums liekas, ka ir kuģniecības sabiedrības, kas jau tagad domā par sakaru atjaunošanu ar Baltijas valstīm.

Starp citu, kopš mūsu sarunām esam saņēmuši telegrāfiskas ziņas no mūsu pārstāvja Rīgā Millera kunga

(adrese Lielbritānijas misijā, Rīgā), ka "Jūsū" valdība pārdevusi ievērojamus linu daudzumus Beļģijai un citām valstīm. Mēs pieņemam, ka gadījumā, ja mēs panāksim vienošanos par minētajiem noteikumiem, tad nebūs nekādu iebildumu mūs informēt par attiecīgajām valstīm pārdoto linu daudzumu.

Hill & Renny
1899. f., 2. apr., 3. l., 192.—193. lapā. Oriģināls angļu valodā.

4. No Latvijas kara atašeja *Konfidenciāli*
Francijā rakstā Latvijas Parīzē
ārlietu ministram 1920. g. 21. oktobrī

... Pirmdien 18. oktobrī tiku izsaukts Secrétariat de la Commission interministérielle des Affaires Financières de l'Europe Orientale Francijas Ārlietu ministrijā, kur man paziņoja, ka Latvijas valdība neizpildot **noslēgto 10. jūnijā konvenciju attiecībā uz kara materiālu samaksu**. Viņi pieprasa slēgtās konvencijas izpildīšanu, citādi lietošot stingrākus līdzekļus.

Viņi esot bijuši labās domās par Latviju un arī būšot, kad tik mazā pārprašanās tikšot likvidēta. Viņi apsola pat mazu kredītu, ja Latvijas valdība ņemtu vēl kara materiālus, saprotams, tikai ja vecais būs nomaksāts. Franču valdība pat atvēlēšot Latvijas valdībai tieši izdarīt savus pasūtījumus priekš kara vajadzībām franču ieroču fabrikās (Schneider u. c.), tāpat arī nekas nebūšot pretim, ja Latvijas valdība pasūtītu ripojošo materiālu Francijā un citas mašīnas. Isi sakot, piedāvājot mazu kredītu Latvijas valdībai priekš vajadzīgo materiālu pasūtīšanas, Francija grib atjaunot savu rūpniecību agrākos apmēros...

Girgensons

1899. f., 2. apr., 3. l., 20. lapa. Oriģināls.

5. USA International Corporation Ņujorkā
New-York city memorānds 1921. g. 8. jūnijā
Latvijas finansu ministram

Godātais kungs,

Man ir ziņots no Ņujorkas, ka Kara ministrs Vašingtonā ir ar mieru pieņemt Latvijas valdības obligācijas kā samaksu par divām trešdaļām no kopējās summas

par dzelzceļa materiāliem, ko Jūsu valdība vēlas iegūt no ASV Starptautiskās korporācijas (USA International Corporation).

Korporācija ir ar mieru šonedēļ iesniegt Kara departamentam Latvijas priekšlikumu galīgai akceptēšanai.

Ievērojot iepriekš teikto, es gribētu piedāvāt Jūsu valdībai pieņemt 920 preču vagonus, maksājot \$ 1300 par vagonu un 10 lokomotives par \$ 30.000 katru, kā es to jau galvenajos vilcienos minēju savā iepriekšējā vēstulē.

Šo materiālu kopējā iepirkuma summa līdzinās \$ 1.496.000, divas trešdaļas no kuras, t. i., \$ 1.000.000, sedzamas ar Latvijas valdības izlaistām un garantētām obligācijām. Šīs obligācijas izpērkamas pēc 5 gadiem un apmaksājamas Amerikas Savienotajās Valstīs. Summas atlikums \$ 496.000 apmērā jāmaksā skaidrā naudā. Saskaņā ar norunu \$ 450.000, ko Latvijas valdība iemaksājusi ASV Starptautiskajai Korporācijai (USA International Corporation), atreķinās kā maksājumu skaidrā naudā.

Lai izvairītos no iespējamiem pārpratumiem, Korporācija ieteic pilnvarot Jūsu valdības pārstāvi Sējas kungu¹ salīgt inženieri lokomotīvu atlasei un sliežu platuma izmaiņu kārtošanai. Korporācija arī izsaka savu gatavību sadarboties ar Sējas kungu jebkurā vajadzības gadījumā.

Paliekot cerībā, ka šie noteikumi pieņemami Jūsu valdībai un gaidot Jūsu piedāvājumu

(paraksts)

6824. f., 3. apr., 257. 1., 300. lapa. Noraksts angļu valodā.

6. No raksta «Anglija un Rīgā
Latvija» 1921. g. 17. septembrī
avīzē «Brīvā zeme»²

... Mēs nevaram atstāt neminētu to faktu, ka zem angļu flotes aizsardzības mūsu armija viņās 1919. ok-

¹ Latvijas Ārlietu ministrijas Politiskā un administratīvā departamenta direktors.

² Reakcionāra avīze, iznāca no 1919. gada 1. augusta līdz 1940. gada 29. jūnijam, 1919.—1934. gadā bija Latvijas lauku buržuāzijas partijas Zemnieku savienības centrālorgāns. Avīze konsekventi aizstāvēja lauku buržuāzijas intereses, uzbruka revolucionārajai kustībai un publicēja pretpadomju izdomājumus.

tobra dienās saņēma arī pieklājīgus apgērbus, apavus un munīciju no Anglijas, pie kuru piegādāšanas lieli nopelni National Metal and Chemical Bank aprindām, kuras pie mums kļuvušas vairāk pazīstamas zem Forthingtona un Tildena Smisa nosaukuma. Ar šo angļu firmu mūs vēlāk saistīja plašas linu operācijas, viņa bija galvenais angļu importiers priekš latviešu precēm Anglijā. No tiem laikiem palikuši vēl nenokārtoti daži valsts pienākumi pret šo angļu firmu. Var būt dažādās domās par to, vai mēs esam pārmaksājuši vai citādi devuši šai firmai vairāk nopelnīt, nekā to prasa tirdzniecības pasaulē pazīstamās ierašas, bet to faktu nevarēs izdzēst no Latvijas vēstures, ka, pateicoties Tildena Smisa bankai, mēs varējām apgādāt 1919. un 1920. gadā mūsu armiju ar visu nepieciešamo un bez tam iegūt tik nepieciešamo angļu valūtu maizes iepirkšanai priekš Latvijas, kam 1920. gada vasarā bija daudz lielāka nozīme nekā gadu vēlāk. Tādēļ pēc mūsu domām vēl nenokārtotās naudas attiecības ar Metal banku mūsu valdībai būtu jāizbeidz miera ceļā un jāpilda savi pienākumi labprātīgas vienošanās ceļā, negriežoties pie procesuālas taisnības līdzekļiem. Mums šķiet, ka «fair play» (godīga spēle) prasa, lai mēs lūkotos uz šīm attiecībām no **politiskā**, nekā civiltiesiskā procesētāja viedokļa, pie kam jāizsaka dibinātas šaubas, vai formālais ceļš mums dotu rokā dibinātus taisnības ieročus. Jāaizrāda uz to, ka angļu presē jau ir parādījušās ziņas, it kā Latvijas valsts nepildot savus pienākumus. Bez šaubām, šie apgalvojumi dibinājās uz nenoskaidrotām Metal bankas prasībām pret Latvijas valdību. Šādu ziņu izplatīšana nevar nostiprināt Latvijas kredītu ārzemēs, īpaši Sabiedrotās zemēs, un tādēļ noteikti jāuzstājas par to, lai mūsu koalīcijas kabinets šī jautājuma likvidēšanā neliekas vadīties no partejiskām, bet no valsts interesēm. Par visu vairāk ir no svara, ka Sabiedroto valstu finansistu aprindas, no kurām mēs taču pirmā kārtā gaidām savu finansu uzlabošanu un kredītus ekonomiskās dzīves atjaunošanai, nevarētu norādīt uz to, ka Latvija kā debitors nebauda uzticību ...

«Brīvā Zeme», 1921. g. 17. septembrī, 212. nr., 1.—2. lpp.

7. No informācijas «Metal bankas rīcība» avīzē «Jaunākās Ziņas»¹ 1921. g. 22. oktobrī

... Londonas zvērinātie grāmatveži, kuriem bija uzdots revidēt Metal and Chemical bankas grāmatas, atrada sekojošu rīcību. 1919. g. Dr. Erhards² uzdeva bankai iepirkt armijas piederumus. Latvijas kuģis «Vera» pienāca Rīgā, kad Bermonds bija jau sakauts un Rīga atbrīvota. Sis kuģis saņēma pretim linus par daudz augstāku vērtību. Armijas piederumi maksāja 84.270 mārciņas sterliņu, citas mantas 9354 mārciņas sterliņu, bet saņemtie lini pārdoti par 135.000 mārciņām sterliņu. Saņēmusi linus, banka lika valdībai vēl piemaksāt 35.256 mārciņas sterliņu. Vēstulē no 1920. g. 18. novembra banka ziņoja, ka izdevusi angļu municijas ministrijai vekseli par 100.000 mārciņām sterliņu un par visu šo summu maksājusi %. Bet 1921. g. martā zvērinātie grāmatveži konstatēja, ka Metal banka Municijas ministrijai izdevusi vekselus tikai par 72.866 mārciņām sterliņu uz 12 mēnešiem, **nemaksājot nekādus procentus**, un ar vekseliem nesegto atlikumu 11.404 mārciņas sterliņu samaksājusi tikai pēc 17 mēnešiem. Uz bankas šādu rīcību aizrādīja jau Lūgumu un sūdzību komisija savā pirmā ziņojumā, pieprasīdama kontroli, bet Ulmaņa valdība kontroli neizdarīja. Latvijas rēķinā Metal banka bija ielikusi arī 7500 mārciņas sterliņu komisijas naudu savā labā un par to ņēma procentus kopš 1919. g. oktobra. Pagājušajā oktobrī, kad Latvijas parāda summa bankai bij zināma, banka vēl ielika rēķinā 10.000 mārciņas sterliņu, aizrādīdama, ka pēc galīgā norēķina municijas ministrijai nākoties maksāt vairāk. Tas viss liecina, ka nevis Metal banka finansējusi Latviju, bet pati likusi finansēties no Latvijas...

«Jaunākās Ziņas», 1921. g. 22. oktobrī, 241. nr., 5. lpp.

¹ Veikalnieciska buržuāziska dienas avīze. Iznāca Rīgā no 1911. līdz 1940. gadam. Ieturēja reakcionāru politiku, taču centās maskēties ar demokrātismu un objektivismu. Pēc padomju varas atjaunošanas Latvijā 1940. gadā «Jaunākās Ziņas» pastāvēja līdz 9. augustam, bet jau kā demokrātiska avīze.

² Rūpnieks un tirgotājs Rīgā. No 1919.—1920. gadam bijis finansu ministrs. 1919. gadā deleģēts uz Angliju ieroču piegādes jautājumā.

8. No Rēķinu nokārtošanas komisijas sēdē Rīgā
1921. g. 14. novembrī
ieprotokolētās finansu
ministra runas

... Tilden Smith¹ ir bijis tas vīrs, kas Latvijas tapšanas laikā, kad nevienu citu cilvēku nevarēja atrast, ir devis audu un uzņēmies lielo risku, cerēdams uz lielu peļņu un varbūt pabalstīts no angļu valdības. Caur saņemto naudu mums bija iespējams valsti dibināt un tādēļ mēs varam zināmus upurus nest. Mēs jau esam nesuši lielus upurus, esam gājuši pāri saviem spēkiem, lai varētu izlīdzināties, un, ņemot uz sevīm risku pie linu pārdošanas (kur cenas var kristies), tad tas būtu vēl viens upuris, bet lietas labā mums no tā nebūtu jābaidās...

Priekšsēdētājs

6824. f., 3. apr., 138. l., 94.—95. lapa. Noraksts.

9. Tirdzniecības un kuģniecības Londonā
līgums starp Latviju un 1923. g. 22. jūnijā
Lielbritāniju

Latvijas republikas prezidents no vienas puses un Viņa Majestāte Lielbritānijas un Īrijas un angļu aizjūru domīniju Karalis, Indijas Imperators no otras puses, vēlēdamies tālāk atvieglināt un paplašināt tirdznieciskus sakarus, kādi jau pastāv starp viņu attiecīgām zemēm, nolēma slēgt ar šo nolūku tirdzniecības un kuģniecības līgumu un iecēla savus pilnvarotos, proti:

Latvijas republikas prezidents: Georgu Bisenieka kungu, Latvijas republikas pilnvarotu ministri un ārkārtējo sūtni Londonā, un

Viņa Majestāte Lielbritānijas un Īrijas un angļu aizjūru domīniju Karalis, Indijas Imperators: Visaugstāki cienijamo markīzu Curzon'u of Kedleston, K. G.,² Viņa Majestātes ārlietu ministri,

¹ Sk. 6. dokumentu.

² Kerzons Kedlston, Bikšu lentes ordeņa kavalieris.

kuri, savstarpēji apmainījuši attiecīgās pilnvaras, kas atrastas pienācīgā un labā formā, vienojās par sekošiem noteikumiem:

1. pants.

Starp abu līgumslēdzēju valstu teritorijām pastāv savstarpēji brīva tirdzniecība un kuģniecība.

Abu līgumslēdzēju valstu pilsoņiem un pavalstniekiem ir tiesība brīvi iebraukt ar saviem kuģiem un kravām visās vietās un ostās, kas atrodas otras valsts teritorijā, kur tās valsts pilsoņiem vai pavalstniekiem ir vai var būt atļauts iebraukt, un viņi bauda tādas pat tiesības, privilēģijas, brīvības, labvēlības un imunitātes tirdzniecības un kuģniecības lietās, kādas bauda vai var baudīt pašas valsts pilsoņi vai pavalstnieki.

Abu līgumslēdzēju valstu pilsoņu un pavalstnieku personas vai viņu īpašums, kā arī viņu tirdzniecība vai rūpniecība nav padoti augstākiem nodokļiem ne vispārējiem valsts, ne vietējo pašvaldību, nedz arī kādām citām nodevām vai saistībām, kuras būtu citādas vai augstākas nekā tās, kuras pastāv vai kuras var uzlikt otras valsts pilsoņiem, vai pavalstniekiem vai arī vislielāko labvēlību baudošās ārvalsts pilsoņiem vai pavalstniekiem.

2. pants.

Līgumslēdzējas puses vienojas, ka visās tirdzniecības, kuģniecības un rūpniecības lietās visas priekšrocības, labvēlības un imunitātes, kādas viena vai otra līgumslēdzēja puse devusi vai var uz priekšu dot kādas citas ārzemju valsts kuģiem un pavalstniekiem vai pilsoņiem, jāattiecina tūlīt un bez nosacījumiem, bez attiecīga lūguma un bez kompensācijām uz otras valsts kuģiem un pavalstniekiem vai pilsoņiem, lai katras valsts tirdzniecība, kuģniecība un rūpniecība visās attiecībās būtu nostādīta uz tādiem pašiem pamatiem kā vislielāko labvēlību baudošās ārvalsts tirdzniecība, kuģniecība un rūpniecība.

3. pants.

Katras līgumslēdzējas valsts pilsoņiem vai pavalstniekiem ir tiesība iegūt un turēt otras valsts robežās visāda veida kustamu un nekustamu mantu, kādu valsts likumi atļauj vai var atļaut iegūt un turēt ārvalsts pilsoņiem vai pavalstniekiem. Viņi to var pārdot, mainīt, dāvināt, dot pūrā, novēlēt vai iegūt mantojumā uz tādiem pašiem noteikumiem, kādi pastāv vai kādus var ievest attiecībā uz līgumslēdzējas valsts pilsoņiem vai pavalstniekiem. Nevienā no minētajiem gadījumiem viņi nav apliekami ar nodokļiem, nodevām vai citām saistībām, kuri būtu citādi vai augstāki par tiem, kādi pastāv vai kādus var uzlikt līgumslēdzējas valsts pilsoņiem vai pavalstniekiem.

Katras līgumslēdzējas valsts pilsoņi vai pavalstnieki saskaņā ar otras valsts likumiem bauda tiesību brīvi izvest summas, kuras iegūtas, pārdodot viņu īpašumus, kā arī vispār izvest preces, neapliekot viņus kā ārzemniekus ar citiem vai augstākiem nodokļiem nekā tiem, kuri būtu maksājami pašas līgumslēdzējas valsts pilsoņiem vai pavalstniekiem līdzīgos apstākļos.

4. pants.

Katras līgumslēdzējas valsts pilsoņi vai pavalstnieki atsvabināmi otras valsts teritorijā no piespiestas kara klausības vai nu armijā, uz jūras, nacionālā gvardijā vai milicijā. Viņi tāpat atsvabināmi no visām tiesas, administratīvām un pašvaldības funkcijām, izņemot likumā paredzēto dalību zvērināto tiesās, tāpat arī no visiem maksājumiem naudā vai graudā, kurus uzliet kā līdzvērtību par personīgu dienestu, un arī no visām militārām piedziņām un rekvizīcijām. Tomēr nodevas, kas stāv sakarā ar zemes īpašumu turēšanu, kā arī piespiesta kareivju novietošana dzīvokļos un citas sevišķas militāras piedziņas vai rekvizīcijas, kurām padoti visi valsts pilsoņi vai pavalstnieki, kā ēku vai zemju īpašnieki vai nomnieki, attiecas tāpat arī uz otras valsts pilsoņiem vai pavalstniekiem.

Augšā minētās attiecībās katras līgumslēdzējas valsts pilsoņi vai pavalstnieki otrās valsts teritorijā bauda ne mazākas tiesības kā vislielāko labvēlību baudošas ārvalsts pilsoņi vai pavalstnieki.

5. pants.

Līgumslēdzēju valstu teritoriju preces un ražojumi, kurus ievieš citas valsts teritorijā, lai tie nāktu no kurienes nākdami, apliekami ar ne augstākiem nodokļiem kā citu ārvalstu teritoriju tamlīdzīgas preces un ražojumi. Tāpat nedrīkst būt nekādi aizliegumi vai ierobežojumi uz vienas vai citas līgumslēdzējas valsts teritoriju preču vai ražojumu ieviešanu, lai tie nāktu no kurienes nākdami, citas valsts teritorijā, kuri tāpat neatliektos uz citu ārvalstu teritoriju līdzīgu preču vai ražojumu ieviešanu.

Vienīgi izņēmumi no šī vispārējā noteikuma var būt tikai gadījumos, kuros to prasa sanitāri vai citi aizliegumi sakarā ar pilsoņu, kustoņu vai zemkopības augu aizsardzību un sakarā ar līdzekļiem, kādus lieto vienā vai otrā līgumslēdzēju valstu teritorijā attiecībā uz precēm, kuras bauda tiešu vai netiešu prēmiju citas līgumslēdzējas valsts teritorijā.

6. pants.

Katras līgumslēdzējas valsts preces vai ražojumus, kurus eksportē uz otru valsti, nevar aplikt savādiem vai lielākiem nodokļiem un muitu, kā tamlīdzīgas preces vai ražojumus, kurus eksportē uz kādu citu ārvalsti. Tāpat nedrīkst būt nekādi aizliegumi vai ierobežojumi preču eksportam no vienas līgumslēdzējas valsts uz otru, kuri neattiektos uz tamlīdzīgu preču eksportu uz citu ārvalsti.

7. pants.

Kā izņēmums no Latvijas vispārējās uzņemšanās piešķirt vislielākās labvēlības tiesības Viņa Majestātes Lielbritānijas Karaļa teritoriju tirdzniecībai jāuzskatā tas, ka Viņa Majestāte Lielbritānijas Karalis neprasis piešķirt sev dažādas muitas priekšrocības un citus atvieglinājumus, kurus Latvija ir piešķirusi vai varētu piešķirt Krievijai, Somijai, Igaunijai vai Lietuvai attiecībā uz krievu, somu, igauņu vai lietuviešu precēm, respektīvi, tik ilgi, kamēr Latvija šādas priekšrocības vai atvieglinājumus neattiecinās arī uz kādu citu ārvalsti.

8. pants.

Ši līguma noteikumi attiecībā uz vislielākām labvēlības tiesībām savstarpējās attiecībās tāpat piešķirami bez nosacījumiem tirdzniecības ceļotājiem un viņu preču paraugiem. Tirdzniecības kameras, kā arī citas tirdzniecības savienības un atzītas komerciālas asociācijas līgumslēdzēju valstu teritorijās saskaņā ar viņām dotām pilnvarām savstarpēji jāatzīst kā iestādes, kuras kompetentas izdot dažādas tirdzniecības ceļotājiem vajadzīgas apliecības.

Tirdzniecības ceļotāju ievestās paraugu preces katrā līgumslēdzēju valstu teritorijā pagaidām jāielaiž bez nodokļa, saskaņā ar muitas noteikumiem un formalitātēm, kas ievesti, lai nodrošinātu šādu paraugu reeksportu vai noteiktu muitas nodokļa samaksu, ja tie nav reeksportēti likumā paredzētā laikā. Iepriekšējās priekšrocības nav attiecināmas uz precēm, kuras sava daudzuma vai vērtības pēc nevar uzskatīt kā paraugus vai kuras pēc savas dabas nav identificējamas pie reeksporta.

Atzīmes vai zīmogi, kurus vienas valsts muitas iestādes uzlikušas tādiem paraugiem izvešanas laikā un tādu paraugu oficiāli apstiprinātais saraksts ar šo paraugu pilnīgu aprakstu, jāatzīst otras valsts muitas ierēdņiem kā paraugu rakstura noteicēji, un tas atbrīvo no aplūkošanas, ciktāl to neprasa vajadzība pārliecināties, vai uzrādītie paraugi ir tie paši, kas ievesti sarakstā. Tomēr katras valsts muitas iestādes atsevišķos gadījumos var uzlikt papildu zīmi uz tādiem paraugiem, ja viņas atzīst tādus aizsardzības soļus par vajadzīgiem.

9. pants.

Nekādi iekšzemes nodokļi, kurus ņem par labu valstij, vietējām pašvaldības iestādēm vai korporācijām un kuri iespaido vai var iespaidot preču ražošanu vai patērēšanu vienā vai otrā līgumslēdzējas valsts teritorijā, nedrīkst būt uz otras valsts precēm vai ražojumiem lielāki vai apgrūtinošāki kā uz tamlīdzīgām pašas valsts precēm.

Vienas vai otras līgumslēdzējas valsts preces vai ražojumi, kas ievesti otras valsts teritorijās un domāti

uzglabāšanai noliktavās vai tranzitam, nav padoti nekādiem iekšzemes nodokļiem. Se jāsaprot, ka kārtējie nodokļi preču apgrozīšanai ostās neietilpst šī panta robežās, un tādus var ņemt.

10. pants.

Sabiedrību ar aprobežotu atbildību, kā arī citu sabiedrību un savienību, un proti: tirdzniecības, rūpniecības, finansiālu, transporta, kuģniecības un apdrošināšanas sabiedrību vai savienību nodibināšana un darbība padoti tās valsts likumiem un noteikumiem, kuras teritorijās šīs sabiedrības vai savienības atrodas.

Sis pants jāsaprot, ka viņš nedod tiesības likumdošanas vai citādā ceļā uzlikt līgumslēdzēju valstu sabiedrībām, kuras darbojas otras līgumslēdzējas valsts teritorijās, kādus sevišķus noteikumus, kuri ietvertu sevi mazākas labvēlības tiesības, nekā tās, kas piešķirtas nacionālām vai ārvalstu sabiedrībām, kuras darbojas tanī pašā teritorijā.

11. pants.

Sabiedrībām ar aprobežotu atbildību, tāpat arī citām tirdzniecības, rūpniecības un finansiālām savienībām, kuras jau pastāv vai var nodibināties saskaņā ar vienas vai otras līgumslēdzējas valsts likumiem un ir reģistrētas otras valsts teritorijā, ir tiesība otras valsts teritorijā uzstāties tiesu iestādēs kā sūdzētājam vai atbildētājam saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem.

12. pants.

Līgumslēdzējas valstis vienojas nelikt nekādus šķēršļus ikvienai sabiedrībai (organizētai saskaņā ar otras valsts likumiem), kura vēlētos darboties viņu teritorijās, nodibinot nodaļas vai citādi ar tirdznieciskām, rūpniecības apdrošināšanas, banku, vai arī citāda nosaukuma nodarbībām, kādas ir vai arī varētu tikt atļautas citas ārvalsts pilsoņiem vai sabiedrībām; attiecībā uz noteikumu un likumu izdošanu un piemērošanu, zīmējoties uz šādu sabiedrību un nodaļu aplikšanu nodokļiem,

līgumslēdzējas valstis vadīsies no šī līguma 1. pantā izteiktā principa, proti, nodokļu aplikšanas sistēma tiks noteikta un piemērota tādējādi, lai nacionālas sabiedrības otras līgumslēdzējas valsts teritorijās un sabiedrības, nodibinātas līgumslēdzējas valsts teritorijās, nostādītu pēc iespējas uz līdzīgiem pamatiem.

13. pants.

Abām līgumslēdzējām valstīm jāspēr attiecīgi soļi, lai atvieglinātu un sekmētu savas valsts robežās satiksmi pa dzelzs- un ūdensceļiem, kurus lieto starptautiskam tranzitam. Nekāda izšķirība nevar būt dibināta uz personu tautību, kuģu flagām, piederības vietām, ostu atstāšanu, izejas un ieejas vietām vai destināciju, vai arī tādiem apstākļiem, kuri zīmētos uz preču un kuģu, sauszemes pārvadājamo vai citu transporta līdzekļu piederību.

Lai nodrošinātu augšā minēto noteikumu izpildīšanu, līgumslēdzējas valstis atļaus tranzitu saskaņā ar parastiem noteikumiem un rezervētām tiesībām pāri saviem teritoriāliem ūdeņiem.

Tranzitkustība, kā tāda, nav padota nekādām sevišķām nodevām (ieskaitot ieeju un izeju), izņemot nodevas, kādas domātas vienīgi izdevumu segšanai par tranzitam vajadzīgo uzraudzību un pārvaldīšanu. Se jāsaprot, ka kārtējie nodokļi preču apgrozīšanai ostās neietilpst šī panta robežās, un tādus var ņemt.

Neviena no līgumslēdzējām valstīm nav spiesta uz šī panta pamata pielaist tādu pasažieru tranzitu, kuru iebraukšana viņu teritorijās aizliegta, vai tādu preču tranzitu, kuru ievēšana ir aizliegta, ņemot vērā valsts drošību un iedzīvotāju veselību, vai arī aizsardzību pret lopu vai augu slimībām.

Attiecībā uz šo pantu personas, bagāža un preces, kā arī kuģi, sauszemes pārvadājamie un citi transporta līdzekļi uzskatāmi kā tādi, kas atrodas tranzītā pāri līgumslēdzēju valstu teritorijām, kaut arī šī kustība pār šādu teritoriju, ar vai bez pārkraušanas, spīķerēšanas, kuģa lādiņa sadalīšanas vai transporta veida pārmaiņas, sastādītu tikai daļu no visa ceļa, kurš sākas un beidzas ārpus respektīvas valsts robežas, pa kuras teritoriju šis tranzīts notiek.

14. pants.

Katrai līgumslēdzējai valstij jāatvērš ievest un izvest visas tās preces, kuras var likumīgi ievest un izvest, kā arī jāatvērš pārvadāt pasažierus no vai uz viņu attiecīgām zemēm ar otras valsts kuģiem. Šie kuģi, viņu kravas un pasažieri bauda tādas pašas privilēģijas kā nacionālie kuģi, to kravas un pasažieri, un nav padoti citiem vai augstākiem nodokļiem vai nodevām nekā nacionālie vai vislielāko labvēlību baudošas valsts kuģi, kravas un pasažieri.

15. pants.

Attiecībā uz savstarpējām nacionālām labvēlības koncesijām kuģniecības lietās šī līguma noteikumi neaptver piekrastes kuģniecību, kurā līgumslēdzēju valstu pavalstnieki un kuģi bauda vislielākās labvēlības tiesības.

Lielbritānijas un Latvijas kuģi var tomēr doties ceļojumos no vienas ostas uz otru vai nu ar nolūku izkraut visu, vai tikai daļu no savām kravām vai pasažieriem, kas uzņemti ārzemēs, vai arī uzņemt uz sevis visu vai tikai daļu no savas kravas vai pasažieriem pārvadāšanai uz ārzemēm.

Šinī pantā arī paredzēts tas, ka gadījumā, ja piekrastes kuģniecību viena līgumslēdzēja valsts patur saviem nacionāliem kuģiem, tad otras valsts kuģiem, ja tie uztur kuģniecību uz vai no ostām ārpus piekrastes kuģniecības robežām, nav aizliegts izvadāt starp šīm divām pirmās valsts ostām pasažierus, kuri var uzrādīt tranzitbiļetes, vai arī preces, kas pārsūtāmas uz tiešu konošamentu pamata uz vai no ostām ārpus augšā minētām robežām. Pie šādas pārvadāšanas šie kuģi, kā arī viņu pasažieri un kravas bauda šī līguma pilnas tiesības.

16. pants.

Visās lietās, kas attiecas uz kuģu stāvēšanu, iekraušanu un izkraušanu līgumslēdzēju valstu ostās, dokos un reidos, abas puses savstarpēji uzņemas nedot nekādu privilēģiju vai brīvību citu ārvalstu kuģiem vai arī pašas valsts kuģiem, nepiešķirot tās līdzīgi arī otras puses kuģiem.

17. pants.

Attiecībā uz tonnāžas, ostu, loču, bāku, karantīnas un citiem līdzīgiem nodokļiem vai nodevām, kādas tiek ņemtas valdības, vietējo iestāžu, privātpersonu, korporāciju vai citu kādu iestāžu vārdā un labā, abu līgumslēdzēju valstu kuģi bauda otras valsts teritoriju ostās ne mazākas tiesības, kādas piešķirtas nacionāliem vai kādas citas ārvalsts kuģiem.

18. pants.

Katras līgumslēdzējas valsts kuģis, kas negaisa vai apstākļu dēļ spiests meklēt patvērumu otras valsts ostās, var pēc savas izvēles izdarīt tur visus labojumus, iegādāt visus nepieciešamos kuģa piederumus un atkal iziet jūrā, nemaksājot citus nodokļus kā tos, kurus maksātu līdzīgā gadījumā pašas valsts kuģis. Ja tirdzniecības kuģa kapteinis izdevumu segšanai spiests pārdot daļu no kravas, viņš padots visiem tiem noteikumiem un nodokļiem, kādi pastāv ostā, kurā viņš meklējis patvērumu.

Ja kāds līgumslēdzējas valsts kuģis uzskrien sēklī vai iet bojā otras valsts piekrastes ūdeņos, tad tāds kuģis un visas viņa daļas, tāpat mēbeles un piederumi, kā arī visas no kravas glābtās preces, ieskaitot arī malā izskatītās, vai to vērtība, ja šīs mantas pārdod, tāpat arī visi papīri, kas atrasti uz bojā gājušā kuģa, nododami kuģa, preču un attiecīgu mantu īpašniekiem vai viņu aģentiem uz pieprasījumu. Ja tur neatrodas šādi īpašnieki vai viņu aģenti, glābtais kuģis, kā arī preces un visas mantas un lietas, ciktāl tās pierādītos par otras līgumslēdzējas valsts pilsoņu vai pavalstnieku īpašumiem, nododamas tās līgumslēdzējas valsts konsulāram ierēdnim, kura rajonā kuģis uzskrējis sēklī vai gājis bojā, ja konsulārais ierēdnis to pieprasa valsts likumos noteiktā laikā, un šie konsulārie ierēdņi, īpašnieki un viņu pilnvarnieki maksā vienīgi tos izdevumus, kas cēlušies sakarā ar mantu aizsardzību, līdz ar glābšanas un citiem izdevumiem, kurus maksātu tādos pašos apstākļos par bojā gājušo vai grimušo nacionālo kuģi.

Līgumslēdzējas puses joprojām vienojas, ka izglābtās preces nav apliekamas ar muitas nodokli, izņemot gadījumu, ja tās izlaiž iekšējam patēriņam.

Ja kuģis spiests meklēt glābiņu no aukas, uzskrējis sēkli vai cietis avāriju un kuģa ipašnieks vai viņa aģents nav klāt vai arī, būdams klāt, to lūdz, — attiecīgie konsulārie ierēdņi ir pilnvaroti dot vajadzīgo palīdzību saviem tautiešiem.

19. pants.

Visi kuģi, kuri pēc Lielbritānijas likumiem uzskatāmi par Lielbritānijas kuģiem, un visi kuģi, kuri pēc Latvijas likumiem uzskatāmi par Latvijas kuģiem, šo līgumu izpildot, jāuzskata attiecīgi par Lielbritānijas vai Latvijas kuģiem.

20. pants.

Katrai līgumslēdzējai valstij ir tiesība iecelt ģenerālkonsulus, konsulus, vicekonsulus un konsulārus aģentus otras valsts teritorijās. Tomēr šādi ģenerālkonsuļi, konsuļi, vicekonsuļi un konsulārie aģenti nevar iestāties savā amatā, iekams viņi nav atziti un pielaisti parastā formā no tās valdības, pie kuras viņi akreditēti.

21. pants.

Līgumslēdzēju valstu attiecīgās iestādes sniedz paštāvošo likumu robežās visādu palīdzību otras valsts konsulāriem ierēdņiem, kuģu dezertierus gūstot.

Sis noteikums neattiecas uz tās valsts pavalstniekiem vai pilsoņiem, kuras teritorijā dezertēšana notikusi.

22. pants.

Katras līgumslēdzējas valsts pavalstnieki vai pilsoņi attiecībā uz izgudrojumu patentiem, tirdzniecības preču zīmēm un nozīmējumiem, autoru tiesībām literatūras un mākslas darbos bauda otras valsts teritorijās tās pašas tiesības, kādas piešķir vai varētu piešķirt attiecīgas valsts likumi saviem pilsoņiem vai pavalstniekiem.

23. pants.

Latvija apņemas atzīt un aizsargāt uz reciprocitātes pamata visas Lielbritānijas pavalstniekiem piederošas

tiesības uz rūpniecības, literatūras un mākslas darbiem un īpašumiem, kādas pastāv vai pastāvēja priekš kara un revolūcijas ikvienā no Krievijas teritorijas daļām, tagad aktuāli pārgājušām Latvijai. Šim nolūkam Latvija dod piemērotu laiku minēto tiesību atjaunošanai.

Sis pants jāsaprot, ka attiecībā uz augšā minētiem noteikumiem Latvija var pieprasīt dokumentāriskus pierādījumus, kā arī pieprasīt šo tiesību reģistrēšanu Latvijā.

Patentes un preču tirdzniecības zīmes, kas reģistrētas līdz šī līguma noslēgšanas dienai Latvijā, ja tās izrādītos identiskas ar tām, kuras agrāki būtu reģistrējuši Lielbritānijas pavalstnieki Krievijā, Latvijā atceļamas vienīgi tiesas ceļā. Attiecīgu likumu par patentu un tirdzniecības preču zīmju atcelšanu šiem gadījumiem Latvijas valdība apņemas izdot sešu mēnešu laikā no šī līguma ratificēšanas dienas.

24. pants.

Visas preces, uz kurām atrodas zīmes vai apraksti, kas skaidri rāda, ka preces ir vienas vai otras līgumslēdzējas valsts ražojums, jākonfiscē, ja izrādās, ka preču marka viltota. Konfiskācija var notikt vai nu tajā valstī, kur preču markas viltotas, vai arī tajā, kur šādas preces ievestu.

Konfiscēšana jāizdara vai nu uz attiecīgās valsts iestādes, vai uz ieinteresētās personas vai sabiedrības līguma pamata, saskaņā ar katras valsts iekšējiem likumiem, bet attiecīgās iestādes nav spiestas konfiscēt tranzīta preces.

Katras valsts tiesas lems par to, kādas preču sugas nav padotas šī panta noteikumiem.

25. pants.

Sis līgums nevar dot līgumslēdzējām valstīm tiesības, nedz arī uzlikt pienākumus, kas būtu pretēji kādai vispārējai starptautiskai konvencijai, kurā Viņa Lielbritānijas Majestāte vai Latvijas republikas prezidents ir vai var būt dalībnieki.

26. pants.

Šī līguma noteikumi neattiecas uz Indiju un citām Viņa Majestātes Lielbritānijas Karaļa autonomām domīnijām, kolonijām, posesijām vai protektorātiem, iekams Viņa Majestātes Lielbritānijas Karaļa priekšstāvis Rīgā nepaziņos par Viņa Lielbritānijas Majestātes vēlēšanos attiecināt minētos noteikumus uz kādu no šīm teritorijām.

Tomēr Indijas, kā arī citu Viņa Majestātes Lielbritānijas Karaļa autonomo domīniju, koloniju, posesiju vai protektorātu preces un ražojumi bauda Latvijā pilnas un neierobežotas vislielākās labvēlības tiesības tik ilgi, kamēr Indija un šīs autonomās domīnijas, kolonijas, posesijas vai protektorāti piešķir Latvijas precēm un ražojumiem ne mazākas priekšrocības kā citu ārvalstu precēm un ražojumiem.

27. pants.

Iepriekšējā panta noteikumi, kuri attiecas uz Indiju un Viņa Majestātes Lielbritānijas Karaļa autonomām domīnijām, kolonijām, posesijām vai protektorātiem, tāpat attiecināmi uz ikvienu no teritorijām, uz kuru Viņa Majestāte Lielbritānijas Karalis pieņēmis mandātu Tautu Savienības vārdā.

28. pants.

Šis līgums jāratificē un ratifikācijas dokumenti jāapmaina Londonā pēc iespējas drīzākā laikā. Viņš stājas spēkā tūlīt pēc ratifikācijas un paliek spēkā divpadsmit mēnešus pēc tās dienas, kad viena no līgumslēdzējam valstīm šo līgumu uzteic.

Tomēr attiecībā uz Indiju un ikvienu no Viņa Majestātes Lielbritānijas Karaļa autonomām domīnijām, kolonijām, posesijām vai protektorātiem, kā arī attiecībā uz ikvienu no teritorijām, uz kuru Viņa Majestāte Lielbritānijas Karalis pieņēmis mandātu Tautu Savienības vārdā un uz kuru šī līguma noteikumi būtu attiecināmi saskaņā ar 26. vai 27. pantu, ikkatrai līgumslēdzējai valstij ir tiesība, uzteicot divpadsmit mēnešus iepriekš, šo līgumu katrā laikā atsevišķi izbeigt.

Šo līgumu apstiprinot, attiecīgie pilnvarotie to parakstījuši un uzspieduši tam savus zīmogus.

Originālu parakstījuši:

(Zīmoga vieta)

G. V. Bissenieks

(Zīmoga vieta)

Curzon of Kedleston

Līguma tulkojuma teksts pieņemts Saeimas 1923. gada 21. jūlija plenārsēdē.

Saeimas sekretārs J. Vesmans

«Valdības Vēstnesis», 1923. g. 24. jūlijā, 157. nr., 2.—4. lpp.

10. No Finanšu ministrijas
kredīta departamenta
kredīta nodaļas raksta
ārlietu ministram

Rīgā

1923. g. 30. novembrī

... Visi līdz šim mums Anglijā piedāvātie aizdevumu noteikumi mums ļoti nelabvēlīgi. Aizdevuma piedāvātāji prasa 2 1/2—5% komisijas. No maksājamā procenta likmes noteikšanas tie parasti atteicās. Bet, ja pieņem, ka mūsu aizņēmums būs nelabvēlīgākos apstākļos kā tikko realizētais Somijas 6% aizņēmums, tad mūsu aizņēmuma procents var būt ne zemāks kā 7—8 gadā. Somijas aizņēmuma realizācijas kurss bija 90. Pieņemsim, ka par šo kursu izdotos realizēt arī mūsu aizņēmuma obligācijas. Bez tam mums jāievēro tagadējais zemais angļu mārciņas kurss, kas izrāda tieksmi celties.

Šie noteikumi dod iespēju aprēķināt skaitļos, kādu summu mēs faktiski saņemtu un kas būtu jāmaksā. Parocības dēļ pieņemsim aizņēmumu L 1.000.000. —

Zaudējums uz kursu, ja mārciņa ceļas

līdz paritātei (25,207—22,420)	2.787.000 lati
Zaudējums uz realizācijas kursu	2.242.000 lati
5% izdevumu un komisijas	1.121.000 lati
Zaudējumu kopsumma	<u>6.150.000 lati</u>

Aizņēmuma nominālvērtība pēc paritātes, ko mēs arī maksāsim, ir 25.207.000 latu. Atvelkot 6.150.000 latus, mēs faktiski saņemsim tikai 19.057.000 latus, respektīvi

ap 75% un augļu procents līdz ar to pieaug uz 9,3% gadā (mums jāreķinājās, ka Anglijas valdība centīsies, lai mārciņa sasniegtu zelta paritāti).

Tātad piedāvājumi nonāk pie tā rezultāta, ka realizācijas kurss faktiski ir ne 90, bet 75 un maksājamais procents ne 7, bet vismaz 9 gadā...

Finansu ministrs H. Punga
Kredīta departamenta direktors
A. Kārklis

4620. f., 4. apr., 340. l., 1. lapa. Noraksts.

11. Vācijas jurista Blūma raksts Latvijas sūtniecībai Berlinē *Konfidenciāli*
Berlinē 1925. g. 29. oktobrī

Attiecas uz: Latvijas aizdevumu.

No amerikāņu firmas Brāļi Sulci un Ko Klīvlendā saņemts paziņojums, ka 6 miljonu dolāru aizdevums noraidīts. Spriežot pēc pēdējo 14 dienu ziņām, nēko citu arī negaidiju.

Šo rindu mērķis ir sekojošs:

Pateicoties saviem plašajiem finansu sakariem ārzemēs, esmu veicis tālākus sagatavošanas darbus, kā šķiet man tagad — pēc izsmelošām sarunām ar ārzemju finansistiem — radusies iespēja izgādāt Jums, t. i., Latvijas republikai, aizdevumu uz 15 līdz 20 gadiem par 7% ar izmaksu 88%, ja Latvijas republika piekrīt zemāk minētajiem noteikumiem:

I Aizdevums būs apmēram 25.000.000 marku apmērā vai, attiecīgi pārrēķināts citās valūtās, šīs summas vērtībā.

II Aizdevuma likme ir 7% ar apmēram 88% lielu izlaiduma kursu. Aizdevums ir attiecīgi jānodrošina.

III Pēc 5 gadiem Latvija iegūst vienpusīgas uzteikuma tiesības, atmaksājot 102%, pēc 10 gadiem — atmaksājot 100%.

IV Latvijas republika apņemas 6 gadus dot tai valstij, kas caur saviem bankieriem piešķir aizņēmumu, t. i., tās valsts rūpniecībai, ikgadējus pasūtījumus 1/6 aizdevuma summas vērtībā, piemēram, uz lokomotīvēm, vagoniem, sliedēm, kokvilnu, automobiļiem, kuģiem,

lauksaimniecības mašīnām, krāsām vai krāsvielām u. tml.

V Latvijas Finanšu ministrija apņemas man kā **administratoram** nekavējoši izsniegt apliecību par tiesībām uz 2% komisijas naudas. Minētie 2% ir jāizmaksā pēc aizdevuma piešķiršanas un, proti, pirmā maksājuma saņemšanas dienā. Sai komisijas apliecībā Jums nepārprotami jānodrošina manas tiesības saņemt attiecīgo naudas summu no aizdevuma izsniedzēja pirmā maksājuma kārtēšanas reizē. Minētie 2% attiecas **uz nominālo** aizdevumu summu.

VI Jūs apņematies, t. i., Latvijas republika apņemas, visdrīzākā — varbūt 14 dienu — laikā man paziņot savu piekrītošu vai noraidošu lēmumu.

VII Latvijas republika apņemas 3 mēnešus, sākot no iespējamās piekrišanas dienas, nevest nekādas citas sarunas par kredīta iegūšanu.

Man liekas, ka varu Jums apgalvot, ja minētie noteikumi tiks ievēroti, Latvijas valdība šoreiz noteikti saņems kredītu. Sarunas ir pilnīgi konfidenciālas un tiek vestas ar vienu vienīgu finanšu grupu, kuru es Jums noteikumu pieņemšanas gadījumā labprāt nosaukšu. Nekādi grozījumi nav iespējami.

Tā kā es drīz atkal būšu attiecīgajā vietā ārzemēs, ļoti ieteicams pasteigties.

Ar augstu cieņu

Dr. jur. Rihards Blums (paraksts)

4620. f., 4. apr., 342. l., 9. lapa. Apstiprināts noraksts vācu valodā.

12. Firmas «The Cosmopolitan Londonā Banking Corporation Ltd» 1925. g. 13. novembrī raksts Latvijas finanšu ministram

Ekselence,

Mēs gribam pievērst Jūsu ekselences uzmanību sarunām, ko pirms apmēram trīs gadiem kopā ar Londonas akciju sabiedrību Cedviks un Ko veda viens no mūsu direktoriem — J. Denina kungs par aizņēmumu Jūsu valstij.

M. J. Gīberta¹ kungs no Rīgas, Stabu ielā 14, dz. 7
griezies pie mums ar prasību pēc līdzīga aizņēmuma,
kādu pēc mūsu domām varētu piešķirt uz sekojošiem
noteikumiem:

Aizņēmuma summu sastāda \$ 10,000,000 jeb
£ 2,000,000.

1. Procentiem un kapitālam jābūt atbrīvotiem
no visiem pašreiz spēkā esošiem nodokļiem, kā arī
tādiem, kurus Latvijas valdība nākotnē varētu uzlikt,
un jāsamaksā dolāros vai sterliņu mārciņās.

2. Aizņēmumu piešķir par 7% gadā. Procenti jāmaksā
ar obligācijām pievienotiem kuponiem, ko kārtu angļu
vai amerikāņu banka.

3. Jūsu valdībai noteiktā neto cena ir 90% no nominā-
lās vērtības.

5. Latvijas valdības budžetā (projektā) jāietver mi-
nētais aizņēmums, norādot īpašos procentu apmaksas
veidus, kā arī kapitāla izpirkšanas proporciju.

6. Pilnvara šā aizņēmuma noslēgšanai, kā iepriekš
norādīts, Jūsu valdībai jāizsniedz bankas uzņēmumam
«The Cosmopolitan Banking Corporation Ltd», kurai
vienīgai tiesības rīkoties ar šo aizņēmumu trīs mēnešus,
sākot ar 1926. g. 1. janvāri.

7. Pilnvara un visi pārējie dokumenti, kas attiecas uz
augsminēto aizņēmumu, jāstāda angļu valodā.

Gaidot Jūsu ekselences atbildi,
ar patiesu cieņu

The Cosmopolitan Banking
Corporation Ltd direktors (paraksts)

4620. f., 4. apr., 345. l., 6. lapa. Oriģināls angļu valodā.

13. No franču rūpnieku grupas Parīzē
aģenta Charles See & Cie² 1925. g. 15. decembrī
raksta Latvijas finansu
ministram

Sastāvot kā vairāku franču rūpnieku grupu aģents,
Michevilles³ tēraudu lietuvju sabiedrība mani uzaicināja
interesēties par aizdevumu novietošanu Londonas un

¹ Tirgotājs.

² Šarls Zē un Ko.

³ Mišvila.

Parīzes tirgos Jūsu valdības labā, lai Latvijai būtu iespējams izvest dzīvē darbus, kuri nepieciešami Latvijas saimniecības attīstīšanai.

Nekavējoties es aizbraucu uz Londonu, kur vedu sarunas ar dažām lielām City bankām, kuras man izteica piekrišanu piedalīties angļu-franču sindikatam attiecībā uz minēto aizņēmumu. Arī franču bankas (es sarunas vedu tikai ar lielākām) neatteicās novietot Francijā ievērojamu aizņēmumu daļu, ja valdība dos savu piekrišanu. Es pagodinās Jums likt priekšā sekojošo:

Es apņemos uz sava riska un atbildības sastādīt angļu-franču emisijas sindikatu, kurš novietotu Latvijas aizņēmumu no Jums noteiktā apmērā, sterliņos vai franču frankos, nodrošinot apmaiņas kursu un noteicot iepriekš emisijas vērtību, procentus un atmaksāšanas termiņus.

Ar aizņēmumu būtu jāmaksā par piegādājumiem Latvijai: 2/3 no pasūtījumiem piegādātu Anglijas rūpniecība un 1/3 Francijas rūpniecība, pie kam kādu daļu no aizņēmuma varētu arī izlietot darbu izdevumu segšanai.

Vai Jūs, ministra kungs, man varētu paziņot, vai mans priekšlikums Jūs interesē un kāda būtu vēlamā aizņēmuma summa. Pēc Jūsu atbildes saņemšanas es turpinātu sindikatu sastādīšanu līdz ar Georges — Privat — Deschanel kungu, Goda leģiona virsnieku un bijušo finanšu ministrijas ģenerālsekretāru ...

(paraksts)

4620. f., 4. apr., 344. l., 3. lapa. Tā laika tulkojums no franču valodas.

14. Pagaidu tirdzniecības Rīgā
nolīgums starp Latviju - 1926. g. 1. februārī
un Amerikas
Savienotajām Valstīm

Zemāk parakstījušies:

- 1) **K. Ulmaņa** kungs, Latvijas Ministru Prezidents un
- 2) **Frederick W. B. Coleman**¹ kungs, Amerikas Savienoto Valstu

¹ Frederiks V. B. Kolmans.

Ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais ministris Latvijā, vēlēdams apstiprināt un apliecināt vienošanos, kuru tie panāca, nesēn vedot sarunas savu attiecīgo valdību vārdā, zīmējoties uz tiesībām, kuras Latvija piešķir Savienoto Valstu tirdzniecībai un Savienotās Valstis — Latvijas tirdzniecībai, parakstījuši šo pagaidu nolīgumu.

1. pants.

Vienojas, ka attiecībā uz ievē- un izvednodevām un visiem citiem nodokļiem un maksājumiem, kas attiecas uz tirdzniecību, kā arī attiecībā uz tranzīta, noliktavu un visiem citiem atvieglinājumiem un tiesībām, kādas ierāda tirdzniecības ceļotāju paraugiem, Latvija piešķir Savienotām Valstīm, viņu teritorijām un posesijām un Savienotās Valstis — Latvijai bez nosacījumiem vislielāko labvēlību baudošās valsts tiesības. Ievedumu vai izvedumu atļauju vai aizliegumu jautājumos katra valsts, ciktāl tā kādā zināmā laikā uztur spēkā tādu sistēmu, piešķir otras valsts tirdzniecībai pat labvēlību attiecībā uz atvieglinājumiem, novērtējumiem un skaitu, kādu viņa varētu piešķirt kādas citas valsts tirdzniecībai.

2. pants.

Vienojas, ka tādu priekšmetu, kuri ir Latvijas dabas vai rūpniecības ražojumi, ievēšanu vai izmantošanu Savienotās Valstīs, viņu teritorijās vai posesijās neapliek ar augstākām vai citādām nodevām nekā tām, kuras maksā vai maksās par līdzīgiem priekšmetiem, kuri ir kādas citas ārvalsts dabas vai rūpniecības ražojumi.

3. pants.

Vienojas, ka tādu priekšmetu, kuri ir Savienoto Valstu, viņu teritoriju vai posesiju dabas vai rūpniecības ražojumi, ievēšanu vai izmantošanu Latvijā neapliek ar augstākām vai citādām nodevām nekā tām, kuras maksā vai maksās par līdzīgiem priekšmetiem, kuri ir kādas citas ārvalsts dabas vai rūpniecības ražojumi.

4. pants.

Tāpat vienojas Latvijā vai Savienotās Valstīs un viņu teritorijās un posesijās neaplikt kādu priekšmetu, to izvedot no vienas valsts otrā vai otrās valsts teritorijās vai posesijās, ar augstākām vai citādām nodevām nekā tām, kuras jāmaksā par līdzīgu priekšmetu izvešanu uz kādu citu ārvalsti.

5. pants.

Vienojas, ka katra koncesija attiecībā uz kādu nodevu, maksājumu vai noteikumu tirdzniecības lietās, kuru Latvija vai Savienotās Valstis piešķirušas vai varētu piešķirt nākotnē ar likumu, rīkojumu, dekrētu, tirdzniecības līgumu vai vienošanos kādas trešās valsts ražojumiem, nekavējoties piemērojama, bez attiecīgā lūguma un bez kompensācijām, Savienoto Valstu, viņu teritoriju un posesiju un Latvijas attiecīgā tirdzniecībā.

6. pants.

Ši vienošanās neattiecas uz:

- a) tiesībām, kuras Savienotās Valstis piešķir vai varētu piešķirt nākotnē Kubas tirdzniecībai, kādai no Savienoto Valstu teritoriju vai posesiju, vai Panamas Kanāla joslas tirdzniecībai, nedz arī uz tiesībām, kuras piešķirtas vai tiks piešķirtas nākotnē tirdzniecībai starp Savienotām Valstīm un kādu viņu teritoriju vai posesiju, vai viņu teritoriju vai posesiju savstarpējai tirdzniecībai;
- b) tiesībām, kuras Latvija piešķirusi vai varētu piešķirt Igaunijas, Lietuvas, Somijas vai Krievijas tirdzniecībai tik ilgi, kamēr Latvija nav piešķirusi priekšrocības, kuras ir tāda stāvokļa sekas, citu valstu tirdzniecībai nekā Igaunijai, Lietuvai, Somijai un Krievijai;
- c) sanitāra rakstura aizliegumiem vai ierobežojumiem, vai tādiem, kuri nodomāti cilvēku, kustoņu vai stādu dzīvību aizsardzībai, vai arī rīkojumiem, kuri nodrošina policijas vai nodokļu likumu izpildīšanu.

7. pants.

Tālāk vienojas par to, ka šis nolīgums stājas spēkā tanī dienā, kad Savienotām Valstīm paziņots par tā ratificēšanu Latvijas Saeimā, un, ja tas nebūtu agrāk izbeigts ar savstarpēju vienošanos, tas paliek spēkā vēl trīsdesmit dienas pēc tam, kad viena no līgumslēdzējām valdībām nolīgumu uzteikusi; bet, ja vienai no līgumslēdzējām valdībām viņas likumdevēja vara nākotnē neatļautu izpildīt šī nolīguma noteikumus, tad nolīguma saistības līdz ar to zaudē spēku.

(Parakstīts)

K. U l m a n i s

(Parakstīts)

F. W. B. Coleman

Pagaidu nolīguma tulkojuma teksts pieņemts Saeimas 1926. gada 26. aprīļa plenārsēdē.

P. Juraševskis

«Valdības Vēstnesis», 1926. g. 28. aprīlī, 93. nr., 1. lpp.

15. Līgums starp Latvijas re- Rīgā
publiku un Vācijas valsti 1926. g. 28. jūnijā
saimniecisko attiecību no-
kārtīšanai starp Latviju un
Vāciju

Latvijas republika un Vācijas valsts savstarpējo saimniecisko attiecību tālākai izveidošanai vienojušās noslēgt sekojošu līgumu.

Šim nolūkam iecelti par pilnvarotiem:

no Latvijas republikas puses:

ārlietu ministris Kārlis **Ulmanis**

no Vācijas valsts puses:

Vācijas ārkārtējais sūtnis un pilnvarotais

ministris Latvijā Dr. **Adolph Köster**¹,

kuri pēc savu pilnvaru priekšā stādīšanas, kas atrastas labā un pienācīgā formā, vienojās par sekojošo:

I pants.

Abas līgumslēdzējas valstis piešķir viena otrai neaprobežotu vislielāko labvēlību viņu tirdznieciskās un saimnieciskās attiecībās, jūras kuģniecībā un zīmējoties

¹ Kesters.

uz nomešanos uz dzīvi, neaizskarot tomēr pasu lietu nokārtošanu un nacionālo darba tirgu aizsardzību. Uz piekrastes kuģniecību vislielākā labvēlība attiecināma vienīgi zem savstarpības nosacījuma. No šā izriet īpaši sekošas savstarpējās tiesiskās attiecības:

1. §

Vislielākā labvēlība aptver rūpnieciska īpašuma aizsardzību (izgudrojuma patentu, lietošanas paraugu, rūpniecisku paraugu vai modeļu, fabrikas vai tirdzniecības marku, firmas nosaukumu, izcelšanās vietas apzīmējumu aizsardzību un negodīgas sacensības apkarošanu), kā arī autora tiesības uz literatūras un mākslas darbiem. Viņa attiecas joprojām uz muitas augstumu tādējādi, ka uz abu valstu ražojumiem ir attiecināmas tai laikā citas zemes līdzīgas šķiras ražojumiem piešķirtās viszemākās muitas likmes, kā arī uz visāda veida nodevām, uz muitas un nodevu ņemšanu un piedzīšanu ar to saistītām formalitātēm, tālāk uz abu valstu aģentu-ceļotāju tiesībām, uz paraugu satiksmi un uz personu un mantu pārvadāšanu pa zemes, ūdens un gaisa ceļiem.

2. §

Katras līgumslēdzējas valsts piederīgie bauda, cik tāli šis līgums nesatur izņēmumus, otras līgumslēdzējas valsts teritorijā, zīmējoties uz tirdzniecību un rūpniecību, tās pašas visāda veida privilēģijas, brīvības un labvēlības un nav padoti augstākām vai citādām nodevām kā kaut kādas trešās valsts piederīgie.

1. rindkopas noteikumi neaprobežo vienas līgumslēdzējas valsts tiesību uzlielt otras līgumslēdzējas valsts piederīgiem uzturēties viņas teritorijā, cik tāli tas uz attiecīgas valsts likumu pamata būtu vajadzīgs iekšējās un ārējās drošības, sabiedriskās kārtības, sociālās apgādības labā vai aiz sanitāriem vai tikumības uzraudzības iemesliem.

3. §

Katras līgumslēdzējas valsts piederīgiem ir tiesība attiecīgas valsts tai laikā spēkā esošo likumu robežās:

a) iegūt kā īpašumu un lietot otras valsts teritorijā

kustamu un nekustamu mantību darījumos starp dzīviem un nāves gadījumā, iegūt un piešķirt, ziņējoties uz viņu lietiskas un citādas tiesības, atsa-
vināt to vai citādi rīkoties ar viņu darījumos starp dzīviem un nāves gadījumā, cik tāli attiecīgās tiesības tiek piešķirtas trešās valsts piederīgiem;

- b) brīvi izvest visumā vai daļā viņu mantību un maksu, kas saņemta, likvidējot viņu mantību, — ja un cik tāli otra līgumslēdzēja valsts piešķir tādas pat tiesības, — nemaksājot citas vai augstākas nodevas nekā trešās valsts piederīgi tādos pat apstākļos.

4. §

Katras līgumslēdzējas valsts piederīgiem tiesas un viņām līdzīgi nostādītas iestādes ir brīvi pieejamas savu tiesību prasīšanai un aizstāvēšanai, un viņi bauda šai ziņā visas tiesības un brīvības, kuras piešķirtas pašas valsts piederīgiem. Viņiem ir tiesība līdzīgi pēdējiem izlietot katrā lietas stāvoklī attiecīgās valsts likumos paredzētos advokātus, pilnvarniekus vai aizstāvjus.

5. §

Akciju sabiedrības un citas tirdznieciskas, rūpnieciskas vai finansiālas sabiedrības, kuru mitekļis atrodas vienas līgumslēdzējas valsts teritorijā un kuras likumīgi pastāv saskaņā ar šās valsts likumiem, tiek atzītas par likumīgi pastāvošām arī otrās līgumslēdzējas valsts teritorijā, tāpat ir nosakāmi saskaņā ar minētiem likumiem viņu spējīgums noslēgt darījumus un tiesību uzstāties tiesas priekšā.

Viņu dibināšana un tiesība nodarboties ar tirdznieciskiem, rūpnieciskiem vai finansiāliem veikalēm otras līgumslēdzējas valsts teritorijā ir nosakāmas saskaņā ar tur tai laikā spēkā esošiem likumiem un noteikumiem. Tomēr pēc tam, kad tās pielaistas pie nodarbošanās, viņas bauda otras līgumslēdzējas valsts teritorijā katrā ziņā tādas pat tiesības un priekšrocības, kādas piešķirtas vai varētu piešķirt kaut kuras trešās valsts līdzīga veida sabiedrībām.

6. §

Katras līgumslēdzējas valsts piederīgie ir otras līgumslēdzējas valsts teritorijā atsvabināti no katras kara klausības armijā, flotē un aeronautikā, kā arī zemes sargos vai citā militāriski iekārtotā savienībā. Viņi tāpat ir atsvabināti no katra publiska spaidu dienesta tiesas, pašvaldības un municipalās iestādēs, no visām rekvizīcijām vai militāriskām klaušām un visām klaušām naudā vai graudā, kuras uzliek personīga dienesta atvietošanai, kā arī no spaidu aizņēmumiem un kontribūcijām.

Izņemti¹ ir tomēr ar zemes gabalu valdišanu, īri vai nomu savienotās klaušas, kā arī klaušas un militārās rekvizīcijas, kurām var tikt padoti pašas valsts piederīgie, kā zemes gabalu īpašnieki, īrnieki vai nomnieki.

Augšminēto rekvizīciju gadījumos, kā arī atsavināšanas gadījumos publiskā labā, kuri notiek vienas līgumslēdzējas valsts teritorijā, otras valsts piederīgie nevar tikt nostādīti sliktāki kā pašas valsts piederīgie vai kā vislielāko labvēlību baudošas valsts piederīgie.

7. §

Noteikumi par vislielākās labvēlības piešķiršanu, par kuriem vienojušās līgumslēdzējas valstis, neattiecas uz:

- a) priekšrocībām, kas piešķirtas vai turpmāk tiktu piešķirtas kaimiņvalstīm, lai atvieglinātu vietējo satiksmi abu līgumslēdzēju valstu pierobežas joslās (vispārīgi līdz 15 km atstatumā abās pusēs no robežas);
- b) priekšrocībām, kuras viena no abām līgumslēdzējām valstīm piešķir kādai trešai valstij uz pastāvošas vai turpmāk nodibināmas muitas savienības pamata;
- c) priekšrocībām, kuras Latvija piešķir Somijai, Igaunijai vai Lietuvai uz sevišķu nolīgumu pamata. Tas pats ir spēkā attiecoties uz tādām priekšrocībām, kādas Latvija piešķir Sociālistisko Padomju Republiku Savienībai uz sevišķu konvenciju vai muitas nolīgumu pamata. So priekšrocību

¹ Tā tekstā.

piešķiršanu Vācija var sev pieprasīt vienīgi tad, ja viņas piešķir arī trešām valstīm;

- d) priekšrocībām, kuras viena no līgumslēdzējām valstīm piešķir kādai trešai valstij līgumos iekš- un ārzemēs nodokļu aplikšanas izlīdzināšanai īpaši divkārtējās nodokļu aplikšanas novēršanai zīmējoties uz tiešiem nodokļiem un mantojuma nodevām, kā arī līgumos par tiesību aizsardzības un tiesas palīdzības piešķiršanu nodokļu lietās.

II pants.

Attiecībā uz ievedumu, izvedumu un tranzitu vienotības par sekojošo:

1. §

Savstarpējā preču satiksme pēc iespējas nav ierobežojama ne ar kādiem ieveduma un izveduma aizliegumiem vai aprobežojumiem.

2. §

Izņēmumi no 1. § uzstādītā principa ir pielaižami sekojošos gadījumos, ja tos piemēro zīmējoties uz visām valstīm vai vismaz tām valstīm, uz kurām attiecas tie paši nosacījumi:

- a) attiecoties uz ieročiem, munīciju un kara rīkiem un ārkārtējos apstākļos arī attiecoties uz citiem kara piederumiem;
- b) sabiedriskas drošības labā;
- c) sanitārās uzraudzības labā vai kustoņu un derīgu stādu aizsardzībai pret slimībām un kaitēkļiem;
- d) attiecoties uz precēm, kuras vienas līgumslēdzējas valsts teritorijā pieder vai piederēs pie valsts monopola un visu pārējo aizliegumu vai aprobežojumu izvešanai attiecoties uz ārvalstu precēm, kuras iekšējā likumdošana noteic vai noteiks līdzīgas šķiras iekšzemes preču ražošanai, pārdošanai (apgrozībai), pārvadāšanai vai patēriņam iekšzemē.

3. §

Līgumslēdzējas valstis apņemas piemērot attiecībā uz tranzītu caur viņu teritorijām 1921. g. 20. aprīlī Barselonā noslēgtās konvencijas un statūtu par tranzīta satiksmes brīvību noteikumus.

III pants.

Attiecoties uz savstarpējo dzelzeļu satiksmi, vienojas par pielikumā A minētiem noteikumiem. Abas puses patur sev tiesību vajadzības gadījumā tiešā saziņā izdot jaunus noteikumus par savstarpējo dzelzceļa satiksmi.

IV pants.

Līgumslēdzējas valstis patur sev tiesību noslēgt līgumus par:

- a) muitas, kuģniecības (upes un jūras kuģniecības), gaisa un automobiļu satiksmi;
- b) garīgā un rūpnieciskā īpašuma savstarpēju aizsardzību;
- c) konsulārām lietām;
- d) savstarpējo juridisko palīdzību, arī nodokļu lietās (nodokļu izziņas, nodokļu noteikšanas, nodokļu pārsūdzības, nodokļu piedzišanas un nodokļu sodu lietās) un tālāk par divkārtējās nodokļu aplikšanas novēršanu.

V pants.

Domstarpības abu līgumslēdzēju valstu starpā par šī līguma piemērošanu un iztulkošanu ir izšķiramas no jauktas šķirējtiesas. Šķirējtiesu sastāda katrā attiecīgā gadījumā, un tā sastāv no abu līgumslēdzēju valstu priekšstāvjiem vienlīdzīgā skaitā. Ja abu valstu priekšstāvji nevienojas, tad viņi pieaicina neitrālu priekšsēdētāju, kuru iecelt vajadzības gadījumā lūgs pastāvīgās starptautiskās tiesas priekšsēdētāju Hāgā.

VI pants.

Sis līgums ratificējams un ratifikācijas dokumenti apmaināmi nekavējoties Berlīnē.

VII pants.

Līgums stājas spēkā ratifikācijas dokumentu apmaiņas dienā un paliek spēkā vispirms vienu gadu. Sākot no šī brīža, tas paliek spēkā tik ilgi, kamēr to neuzteic ar triju mēnešu termiņu viena no abām līgumslēdzējām valstīm.

Šo apliecinot, pilnvarotie pašrocīgi parakstīja šo līgumu.

Sastādīts divos oriģinālos latviešu un vācu valodā.

K. Ulmanis (paraksts)

Dr. Adolph Köster (paraksts)

«Valdības Vēstnesis», 1926. g. 28. oktobrī, 243. nr., 1. lpp.

16. No Amerikas Savienoto Rīgā
Valstu pilsoņa raksta 1926. g. 30. augustā
Latvijas Ministru prezidentam

Caur šo man ir tas gods atsaukties uz mūsu sarunu attiecībā uz aizņēmumu \$ 11.500.000 apmērā — kuru Latvijas Republika un arī Liepājas pilsēta vēlas izdarīt zem sekošiem noteikumiem:

Intereses pēc likmes $7\frac{1}{2}\%$ gadā par cenu 88 par 100, uz 25 gadu periodu.

Par drošībām, kuras attiecas uz šo aizņēmumu, Jūsu Ekselencei jāvienojas ar finansu grupu, kura dod aizņēmumu.

Kā drošība varētu būt Jūsu ienākumi no muitas jeb no tabakas, jeb dzērieniem. Jūs variet izmeklēt vienu jeb divus no tiem pēc Jūsu ieskatiem. Bet šiem ienākumiem jābūt pietiekoši lieliem, lai segtu procentus un amortizācijas atskaitījumus. Es esmu pilnīgi pārliecināts, ka mana baņķieru grupa, kura dos aizdevumu, nepastāvēs uz to, ka Jums būtu jāuztur uz Jūsu rēķina viņu kontrolieris. Ja Jūsu Ekselence nolemtu uzticēt man aizņēmuma izgādāšanu, es lūdzu dot man vienīgās tiesības uz 3 mēnešu laiku, sākot ar 1926. gada 1. oktobri. Es zinu, ka es būtu varējis izgādāt Jums aizņēmumu pagājušajā gadā, ja es būtu tad saņēmis no Jums vienīgās tiesības, kuras man netika dotas.

Amerikas banķieriem ir iebildumi, ja vienā un tanī pašā aizņēmumā strādā vairāk nekā viena uzticības persona...

Chas. J. Vopicka

4620. f., 4. apr., 358. l., 4. lapa. Tā laika tulkojums no angļu valodas.

17. No hronikas «Mūsu ārējā 1926. g. 15. novembrī aizņēmuma lieta» žurnālā «Economists»¹

... Finanšu ministrijā ienākusi vesela rinda ārējā aizņēmuma piedāvājumu. Izņemot vienu no viņiem, kas nāk no kādas vācu bankas, visi pārējie iesniegti no dažādiem aģentiem un reprezentē amerikāņu kapitālu. Noteikumi līdz šim bijuši nepieņemami. Emisijas kurss visiem piedāvājumiem svārstās ap 88%. Ļoti dārga iznākta arī parāda administrācija. Aizņēmuma nodrošināšanai iekārtotajās valsts ienākumu nozares aizdevēji grib padot savu ekspertu kontrolei, kas, bez šaubām, ļoti sadārdzina lietu. Tā kā lielākā daļa paredzēto jaunbūvju un uzlabojumu neienestu vairāk par 7—10 procentiem gadā, tad mums šie piedāvājumi nav akceptējami. Uz šī viedokļa nostājusies arī Saeimas finanšu komisija, kas nesen noraidīja visus līdz šim ienākušos piedāvājumus.

Ir pamats domāt, ka tuvākā nākotnē stāvoklis mainīsies mums par labu. Līdzšinējie piedāvājumi uzskatāmi par proves baloniem, ko ārzemju kapitāls laiž apstākļu noskaidrošanai. Bez tam pirmie piedāvātāji bija spekulatīvā kapitāla pārstāvji. Sarunas apgrūtināja arī dažādo starpnieku-aģentu pārāk lielās apetītes. Pēdējā laikā noskaidrojies, ka iespējams vest sarunas ar trijām solidām kapitālistu grupām. Divas no tām reprezentē amerikāņu un viena — angļu-amerikāņu kapitālu. Lieta

¹ Buržuāziskās Latvijas Finanšu ministrijas izdevums. Iznāca Rīgā no 1920. gada 15. marta līdz 1940. gadam divreiz mēnesī. Žurnāls sniedza informāciju par tautsaimnieciskiem un finanšu jautājumiem Latvijā un ārzemēs, popularizēja buržuāzisko politisko ekonomiju. Ar 1934. gadu sevišķi aktīvi propagandēja fašistiskā režīma saimniekošanas metodes.

grozās ap starptautiskā naudas tirgū labi pazīstamiem finansu koncerniem. Visas trīs grupas nopietni interesējās par aizņēmuma novietošanu un ir ar mieru turpināt sarunas par noteikumu mīkstināšanu. Cik paredzams, izdosies mūsu ārējam aizņēmumam panākt līdzīgus noteikumus tiem, uz kādiem aizņēmumu noslēgusi Polija un Somija, t. i., emisijas kurss ap 92 un 6 1/2—7% gadā.

Aizņēmuma kopsumma nebūs zemāka par 50 miljoniem latu, jo apmēram par šādu summu sabalansēti saimniecības plānā resoru iesniegtie pieprasījumi.

«Economists», 1926. g. 15. novembrī, 22. nr., 943. lpp.

18. No draudzības, tirdzniecības Rīgā
un konsulāro tiesību līguma 1928. g. 20. aprīlī
starp Latviju un Amerikas
Savienotām Valstīm

Latvijas republika un Amerikas Savienotās Valstis, vēlēdamās pastiprināt miera saites, kas laimīgi pastāv viņu starpā, ar nolīgumiem, kuru mērķis ir attīstīt draudzīgus sakarus starp viņu attiecīgām teritorijām, izveidojot to noteikumus saskaņā ar viņu tautu garīgām, kulturālām, saimnieciskām un tirdznieciskām tieksmēm, nolēma noslēgt draudzības, tirdzniecības un konsulāro tiesību līgumu un šai nolūkā iecēla par saviem pilnvarotiem:

Latvijas republikas prezidents:

Antonu **Baloža** kungu, ārlietu ministri;

Amerikas Savienoto Valstu prezidents:

Frederick W. B. **Coleman**, ārkārtējo sūtni un pilnvaroto ministri,

kuri, savstarpēji apmainījušies savām pilnvarām, kas atrastas pienācīgā formā, vienojās par sekošiem pantiem:

I pants.

Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņiem ir atļauts iebraukt, ceļot un uzturēties otras līgumslēdzējas puses teritorijā; tie bauda apziņas un ticības brīvību, tiem ir atļauts nodoties visādiem zinātniskiem,

religiskiem, labdarības un tirdzniecības darbiem bez jebkādiem traucējumiem, nodoties visāda veida tirdzniecīkai darbībai, ko neaizliedz vietējie likumi, nodoties ikkurai tirdzniecībai, amatam, ražojošai rūpniecībai un profesijai, kas nav rezervēti vienīgi pašu valsts pilsoņiem; turēt īpašumā, celt vai īrēt un ieņemt piemērotas ēkas, kā arī nomāt zemi dzīvošanas, zinātniskām, reliģiskām, labdarības, rūpniecības, tirdzniecības un apbedīšanas vajadzībām; nodarbināt pēc savas izvēles aģentus un vispāri darīt visu, kas vajadzīgs vai nepieciešams, lai baudītu ikvienu no augšā minētām priekšrocībām uz tādīem pašīem noteikumiem, kā to bauda pašu valsts pilsoņi vai tādās valsts pilsoņi, kurai uz priekšu piešķīrs vislielāko labvēlību, padoties visīem pienācīgi nodibīnātiem likumiem un noteikumiem.

Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi nav padoti otras puses teritorijās kaut kādiem iekšzemes maksājumiem un nodokļīem, citādiem vai augstākiem kā tie, kas uzlikti vai maksājāmi viņas pašas pilsoņīem.

Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi bauda tiesības brīvi uzstāties otras līgumslēdzējas puses tiesu iestādēs prasību un savu tiesību aizstāvēšanas lietās, piemērojoties vietējiem likumiem, un visās likuma noteiktās jurisdīkcijas pakāpēs.

Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi bauda otras puses teritorijās, padoties noteikumiem, kādi izdoti pašu valsts pilsoņīem, vispastāvīgāko aizsardzību un drošību attiecībā uz savu personu un īpašumu, pie kam tie bauda šo aizsardzību tādā mērā, kā to prasa starptautiskās tiesības. Viņu īpašumu nevar atsavināt bez pienācīgas likuma piemērošanas un bez taisnīgas atlīdzības.

Neko, kas ietilpst šai līgumā, nevar iztulkot tā, ka tas aizskartu katras augstās līgumslēdzējas puses pastāvošos noteikumus par ārzemnieku imigrāciju, ieceļošanu vai uzturēšanos vai katras augstās līgumslēdzējas puses tiesības ievest šādus noteikumus.

IV pants.

... Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņīem ir pilnas tiesības rīkoties ar savu personīgu visāda veida īpašumu otras puses teritorijās, ar testamentu, dāvinājumu vai citādi, un viņu mantīnieki, legatāri un dāvinā-

juma saņēmēji, kādas valsts pavalstnieki tie arī nebūtu un, vienalga, vai tie uzturas pirmās valsts teritorijā vai ne, — manto šādu personīgu īpašumu un var to dabūt savā valdīšanā vai nu personīgi, vai citām personām rīkojoties viņu vietā, un to paturēt un rīkoties ar to pēc savas patikas, maksājot vienīgi tādus nodokļus un nodevas, kādus līdzīgos gadījumos maksātu tās augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi, kuras teritorijās tāds īpašums atrodas vai piederētu.

VII pants.

Starp abu augsto līgumslēdzēju pušu teritorijām pastāv tirdzniecības un kuģniecības brīvība. Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņiem, līdzīgi ar vislielāko labvēlību baudošās valsts pilsoņiem, ir tiesība brīvi iebraukt ar saviem kuģiem un kravām visās visāda veida vietās, ostās un ūdeņos, kas atrodas otras puses teritoriālās robežās un kas atklāti vai varētu tikt atklāti ārējai tirdzniecībai un kuģniecībai.

Katra augstā līgumslēdzēja puse nenosacīti apņemas neuzlikt augstākus vai citādus muitas nodokļus, noteikumus vai aizliegumus otras valsts teritoriju preču, audzējumu, ražojumu vai izstrādājumu ievēdumam, nekā ir uzlikti vai tiktu uzlikti ikkuras citas ārvalsts līdzīgu preču, audzējumu, ražojumu vai izstrādājumu ievēdumam.

Katra augstā līgumslēdzēju puse arī apņemas nenosacīti neuzlikt augstākus vai citādus muitas nodokļus vai citus ierobežojumus vai aizliegumus uz otras līgumslēdzējas puses teritorijām izvedamām precēm nekā tie, kas uzlikti precēm, ko izved uz kādu citu ārvalsti.

Neko šai līgumā nevar iztulkot tā, ka tas ierobežotu ikvienas augstās līgumslēdzējas puses tiesību ievest, kā viņai tas liktos piemēroti, aizliegumus un ierobežojumus attiecībā uz nacionālo aizsardzību, publisko drošību un publisko kārtību; sanitāra rakstura aizliegumus un ierobežojumus cilvēku, dzīvnieku un augu dzīvības apsargāšanai; noteikumus par policijas vai nodokļu likumu pastiprināšanu.

Ikvienu priekšrocība, kādā veidā tā arī nebūtu, ko viena vai otra augstā līgumslēdzēja puse piešķirtu kādai kādas citas ārvalsts precei, audzējumam, ražoju-

mam vai izstrādājumam, jāattiecina tai pašā laikā un nenosacīti, bez lūguma un bez kompensācijas uz otras augstās līgumslēdzējas puses līdzīgu preci, audzējumu, ražojumu vai izstrādājumu.

Visas preces, ko likumīgi ieved vai varētu ievest no ārvalstīm Latvijas ostās vai ko likumīgi no tām izved vai varētu izvest Latvijas kuģos, var līdzīgi ievest šinīs ostās vai izvest no tām Savienoto Valstu kuģos, nemaksājot nekādus citādus vai augstākus nodokļus vai nodevas kā tie, ko maksātu, ievedot vai izvedot šīs preces Latvijas kuģos; un pretēji, visas preces, ko likumīgi ieved vai varētu ievest no ārvalstīm Savienoto Valstu ostās vai ko likumīgi no tām izved vai varētu izvest Savienoto Valstu kuģos, var līdzīgi ievest šinīs ostās vai izvest no tām Latvijas kuģos, nemaksājot nekādus citādus vai augstākus nodokļus vai nodevas kā tie, ko maksātu, ievedot vai izvedot šīs preces Savienoto Valstu kuģos.

Tāpat arī ievēros pilnīgi savstarpēju vienlīdzību abu valstu flagu ziņā, attiecībā uz muitas prēmijām, muitas atmaksu un citām šī veida priekšrocībām, kāds nosaukums tām arī nebūtu, ko piešķirtu vienas vai otras augstās līgumslēdzējas puses teritorijās precēm, ko ieved vai izved nacionālos kuģos, tādi, ka šādas muitas prēmijas atmaksas un citas priekšrocības arī un līdzīgā veidā attiecinātu uz precēm, ko ieved vai izved otras puses kuģos.

Attiecībā uz visāda veida ieved- un izvedmuitas nodokļu apmēriem un iekasēšanu katra no abām augstām līgumslēdzējām pusēm apņemas piešķirt otras puses pilsoņiem, kuģiem un precēm katras labvēlības, privilēģijas vai imunitātes priekšrocību, ko tā piešķirtu kādas trešās valsts pilsoņiem, kuģiem un precēm, neskatoties uz to, vai šai labvēlību baudošai valstij šādas priekšrocības ir piešķirtas bez atlīdzības vai pret kādu kompensējošu labvēlību uz reciprocitātes¹ pamata. Katra tāda labvēlība, priekšrocība vai imunitāte, ko turpmāk piešķirtu kādas trešās valsts pilsoņiem, kuģiem vai precēm, jāattiecina tai pašā laikā un bez nosacījumiem, bez lūguma un kompensācijām uz otru augsto līgumslēdzēju pusi, par labu viņai pašai, viņas pilsoņiem un kuģiem.

¹ Savstarpības.

VIII pants.

Sī līguma VII panta noteikumi nav attiecināmi:

a) uz priekšrocībām, ko ikviens augstā līgumslēdzēja puse piešķirtu pierobežas tirdzniecībai desmit jūdžu (15 kilometru) platumu nepārsniedošā joslā katrā muižas robežas pusē;

b) uz priekšrocībām, ko Savienotās Valstis piešķirušas Kubas tirdzniecībai saskaņā ar 1902. gada 11. decembrī starp Savienotām Valstīm un Kubu noslēgtu tirdzniecības konvenciju vai ikkuru citu tirdzniecības konvenciju, ko turpmāk Savienotās Valstis varētu ar Kubu noslēgt, vai arī uz Savienoto Valstu tirdzniecību ar ikvienu no viņām atkarīgām zemēm un Panamas Kanālu Joslu saskaņā ar pastāvošiem vai turpmākiem likumiem;

c) uz muižas priekšrocībām vai citiem vienalga kāda veida atvieglojumiem, ko Latvija piešķirusi vai piešķirtu Igaunijai, Somijai, Lietuvai vai Krievijai, un uz speciālām privilēģijām, ko bauda valstis, kas atrodas muižas vai saimnieciskā apvienībā ar Latviju tik ilgi, kamēr šādas priekšrocības, atvieglojumi vai speciālas privilēģijas nav piešķirtas ikkurai citai valstij.

IX pants.

Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi un preces bauda otras puses teritorijās attiecībā uz iekšzemes nodokļiem, tranzitnodokļiem, noliktavu nodevām un citiem atvieglojumiem, kā arī uz atmaksājamo muižas nodokļu un prēmiju summām tās pašas tiesības kā pašu valsts pilsoņi un preces.

XIII pants.

Saskaņā ar vienas augstās līgumslēdzējas puses nacionāliem, štatu vai provinču likumiem peļņas nolūkā vai bezpeļņas nolūkā, ar sēdekli šīs puses teritorijās, nodibināto vai turpmāk nodibināmo aprobežotas atbildības vai citu korporāciju un sabiedrību juridisko stāvokli otra augstā līgumslēdzēja puse atzīst, ja tās viņas teritorijās neseko viņas likumiem pretējiem mērķiem. Šīm sabiedrībām ir tiesības saskaņā ar attiecīgiem

likumiem par šādām lietām brīvi uzstāties likumu un ekvītātes tiesās gan kā prasītājām, gan kā savu tiesību aizstāvētājām visās likuma nodibinātās jurisdikcijas pakāpēs.

Šādas no otras augstās līgumslēdzējas puses atzīto katras līgumslēdzējas puses korporāciju un sabiedrību tiesības nodibināties otras puses teritorijās, atvērt tur nodaļas un izpildīt tajās savas funkcijas atkarājas vienīgi no attiecīgās valsts piekrišanas un regulējamas saskaņā ar tās nacionāliem, štatu un provinču likumiem un noteikumiem.

XIV pants.

Katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi bauda otras puses teritorijās, savstarpēji un piemērojoties tur viņiem uzliktiem noteikumiem, tādas tiesības un priekšrocības, kādas ir piešķirtas vai kādas turpmāk piešķirtu ikkuras citas ārvalsts pilsoņiem attiecībā uz aprobežotas atbildības vai citu korporāciju un sabiedrību, kas dibinātas peļņas nolūkā vai bezpeļņas nolūkā, organizēšanu vai piedalīšanos tajās, ieskaitot dibināšanas, inkorporēšanas, pirkšanas, īpašuma, akciju pārdošanas un šajās organizācijās izpildu vai oficiālu amatu ieņemšanas tiesības. Lietojot augšā minētās tiesības attiecībā uz rīcību un darbības gaitu, šādu korporāciju vai sabiedrību organizēšanai vai vadišanai, šādi augsto līgumslēdzēju pušu pilsoņi bauda ne mazāk labvēlīgus noteikumus kā tie, kas piešķirti vai ko turpmāk piešķirtu vislielāko labvēlību baudošās valsts pilsoņiem. Šādu korporāciju vai sabiedrību, ko organizētu, pārvaldītu vai kurās piedalītos katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi otras līgumslēdzējas puses teritorijās, tiesība izpildīt tajās savas funkcijas, pārvaldāmas saskaņā ar nacionāliem, štatu vai provinču likumiem un noteikumiem, kas ir spēkā vai ko turpmāk varētu izdot tās līgumslēdzējas valsts teritorijās, kur tās domā darboties. Iepriekšējie noteikumi neattiecas uz politisku biedrību organizēšanu un piedalīšanos tajās.

Bez tam katras augstās līgumslēdzējas puses pilsoņi bauda otras puses teritorijās, savstarpēji un piemērojoties tur izdotiem noteikumiem, tādas tiesības un priekšrocības, kādas piešķirtas vai kādas turpmāk pie-

šķirtu ikkuras citas ārvalsts pilsoņiem attiecībā uz akmeņogļu, fosfāta, naftas, degakmens, gāzu un nātrija iegūšanu otras līgumslēdzējas puses valsts zemēs.

XVI pants.

Abu augsto līgumslēdzēju pušu teritorijās, ieskaitot teritoriālos ūdeņus, par starptautiskam tranzitam vislabāk piemērotiem ceļiem, pa dzelzceļiem, kuģojamiem ūdensceļiem un kanāliem, izņemot Panamas kanāli un ūdensceļus un kanālus, kas sastāda starptautiskās robežas, pastāv pilnīga tranzitkustības brīvība personām un precēm, kas nāk, dodas uz vai iet caur otras līgumslēdzējas puses teritorijām, izņemot personām, kuru iebraukšana viņas teritorijās aizliegta, un precēm, kuru ievēšana aizliegta likumos vai rīkojumos . . .

. . . Personas un preces, kuras atrodas tranzītā, nav padotas nekādām tranzita nodevām vai nevajadzīgiem nokavējumiem vai aprobežojumiem, un tās bauda nacionālās tiesības attiecībā uz nodevām, atvieglojumiem un visām citām lietām.

Tranzitprecēm jāienāk attiecīgos muitas punktus, bet tās ir atbrīvotas no visiem muitas vai citiem līdzīgiem nodokļiem.

Visām nodevām, kas uzliktas transportam tranzītā, jābūt samērīgām, ņemot vērā tranzitkustības stāvokli.

XXIX pants.

Ir jāsaprot, ka augsto līgumslēdzēju pušu teritorijas, uz kurām šī līguma noteikumi attiecas, ar visiem ierobežojumiem un izņēmumiem, kas iepriekš minēti vai par kādiem turpmāk vienotos, sastāv no visiem zemes apgabaliem, ūdens un gaisa, par kuriem līgumslēdzējas puses respektīvi valda kā suverēns juridiski un faktiski, izņemot Panamas Kanāla Joslu.

XXX pants.

Izņemot šī panta trešās rindkopas noteikumus, šis līgums paliek pilnā spēkā desmit gadus, skaitot no ratifikācijas dokumentu apmaiņas dienas, no kuras dienas tas stājas spēkā visos savos noteikumos.

Ja viena gada laikā pirms augšā minētā desmit gadu periodu notecēšanas neviens no augstām līgumslēdzējām pusēm nepaziņo otrai par nodomu kādu no šī līguma pantiem grozīt, mainīt vai izlaist vai nepaziņo par šī līguma izbeigšanu pēc augšā minētā perioda notecēšanas, tad šis līgums paliek spēkā pēc augšā minētā laika notecēšanas vēl vienu gadu pēc tās dienas, kad viena no līgumslēdzējām pusēm otrai paziņo nodomu šo līgumu grozīt vai izbeigt...

XXXI pants.

Šis līgums ratificējams un ratifikācijas dokumenti apmaināmi Rīgā, cik drīz iespējams.

Šo apliecinot, attiecīgie pilnvarotie parakstījuši šo līgumu un tam uzspieduši savus zīmogus.

(Zīmoga vieta)

(Zīmoga vieta)

(Paraksts) A. Balodis

(Paraksts) F. W. B. Coleman

«Valdības Vēstnesis», 1928. g. 12. jūnijā, 129. nr., 3.—6. lpp.

19. No raksta «Liepiņš domā par 1928. g. 20. jūnijā tālāko Latvijas izpārdošanu» avīzē «Sociāldemokrāts»¹

... Pārejot pie sērkokociņu līguma² apspriešanas, K. Ulmanis atkal uzstājās ar lielu runu un slavēja šausmīgi stipro un «labo» zviedru sindikātu, kurš gribot nodrošināt mūsu sērkokociņu rūpniecības eksistenci. Hāns³ (vāc.) domā, ka līgums neizbēgams, bet atzīst, ka tajā nepie-

¹ Meņševistiskās Latvijas Sociāldemokrātiskās strādnieku partijas centrālorgāns, kas iznāca legāli Rīgā no 1918. gada 21. novembra. Padomju varas pastāvēšanas laikā 1919. gadā «Sociāldemokrāta» izdošana tika pārtraukta. Tā izdošanu atjaunoja 1919. gada 5. jūlijā, un tas iznāca līdz 1934. gada 15. maijam. Pauzot Latvijas sociāldemokrātu līderu politiku, centās atraut strādniecību no revolucionārās cīņas, izlīgt ar buržuāziju, apsveica un atbalstīja buržuāziskās diktatūras nodibināšanos Latvijā.

² Saskaņā ar 1928. gada 7. jūnijā noslēgto līgumu starp Latvijas valdību un zviedru sērkokociņu sindikātu «Svenska Tändsticks Aktiebo'beget» tas saņēma koncesiju uz visu sērkokociņu rūpniecību Latvijā.

³ Latvijas Saeimas sekretāra biedrs.

ciešami uzlabojumi pie atsevišķiem pantiem. Starp citu, Hāns atzīmēja, ka b. K. Lorenča¹ aizrādījums, ka 6 miljonus dolārus vajadzētu dabūt kā atkāpšanās naudu, esot nopietni ņemams. Igaunija dabūjusi 3 miljonus kronu atkāpšanās naudu un 7 miljonus kronu aizņēmuma, kaut gan līgums slēgts tikai uz 28 gadiem. Par līgumu, ja būtu izstrādāts ārējā aizņēmuma izlietošanas plāns, izteicās Liepājas fabrikantu biedrības pārstāvis, bet Latvijas rūpnieku un amatnieku biedrības pārstāvis pieprasīja dažu jautājumu noskaidrošanu un aizrādīja, ka zviedru sindikātam dotas daudzas priekšrocības, ko valdība neparāda mūsu rūpniekiem. Izsakās noteikti pret to, ka ārējo aizņēmumu nedrīkst atmaksāt pirms 35 gadiem, kā arī prasa, lai, dodot par aizņēmumu parakstu, būtu zināms viņa izlietošanas plāns. Patērētāju biedrības pārstāvis b. Prūsis izteicās pret līgumu un atzīmē, ka patērētāji brīnās, kādēļ valdība uz tik ilgu laiku notstājās pilnīgi uzņēmēju pusē pret patērētājiem. Plašākā runā b. K. Lorencs pierāda, ka līgums nav Latvijai izdevīgs. Pilsoņi principā līdz šim stāvējuši pret rūpniecības monopolizēšanu. Tagad šis princips laužts. Kas notiks, ja šis virziens turpināsies? Ir zināms, ka starptautiskie trestī izdara arī spiedienu uz mūsu metāl-, cementa, superfosfāta, linoleuma un citām rūpniecībām. Tad jūs būsi spiesti nodrošināt arī tiem monopolstāvokli par Latvijas patērētāju. **Tas taču ir saimniecisks absurds.** Mūsu partija būs spiesta visiem līdzekļiem cīnīties pret to.

Inženieris Babus, kas «Latvī»² un «Pēdējā Brīdī»³ drukā līgumu slavējošus rakstus, **atrodas tresta dienestā** un apstaigā arī privātpersonas, izdarot trestam pakalpojumus. Par šādiem vīriem nav brīnums, ka viņi šī tresta vadītāju Ivaru Kregeru sauc par finansu ģēniju un sērķociņu rūpniecības Napoleonu. So līgumu var arī aizstāvēt fabrikantu biedrības priekštāvji, bet to nevar

¹ Latvijas Saeimas deputāts, sociāldemokrāts.

² Fašistiskās Nacionālās apvienības centrālgāns. Atbilstoši šās partijas programmai tas pauda pilsētu buržuāzijas visšovinitiskāko un visreakcionārāko aprindu uzskatus, ārkārtīgu naidu pret revolucionāro strādnieku kustību un Padomju Savienību. Iznāca no 1921. gada septembra līdz 1934. gada oktobrim Rīgā.

³ Dienas laikraksts, iznāca Rīgā no 1927. gada 1. marta līdz 1935. gada 31. decembrim ar vakara pielikumu «Pieci santimi».

darīt neviens atbildīgs politiķis. Bastjānis¹ uzstāda finansu ministram R. Liepiņam jautājumu, kā domāts izlietot ārējo aizņēmumu. Uz to Liepiņš tomēr nekādas izsmelošus paskaidrojumus nevarēja dot, bet apmierinājās ar vispārējām piezīmēm pie debatēm. Starp citu, viņš izteicās, ka tad, ja radišoties vajadzība, būšot jāslēdz līgumi arī attiecībā uz superfosfāta un metāl rūpniecībām. Komisija pārsteigta. Atskan saucieni: «Dzirdiet, dzirdiet! Gatavo tālāku Latvijas izpārdošanu!»

Līguma apspriešanu turpinās 27. jūnijā. Tad dos savas atsauksmes valsts kontrole un referenti.

«Sociāldemokrāts», 1928. g. 20. jūnijā, 136. nr., 3. lpp.

20. No Latvijas ģenerālkonsula Ņujorkā raksta Latvijas Ārlietu ministrijas Rietum- nodaļas vadītājam	<i>Konfidenciāli</i> Ņujorkā 1930. g. 26. martā
---	---

... Ar bijušā Anglijas vicekonsula Rīgā Mr. A. W. Macpherson'a starpniecību mums ir izdevies ieinteresēt Doles spēkstacijas izbūves projektā Ņujorkas firmu Electric Bond and Share Company, kura, pēc mūsu informācijas, ir viena no vislielākām un vadošām firmām elektrisko uzņēmumu laukā un kas būtu pilnā mērā spējīga finansēt ne vien minēto Daugavas spēkstacijas izbūvi, bet arī izdarīt turpmākus finansējumus priekš Latvijas valsts un pašvaldībām, ja reiz šī firma sāktu strādāt Latvijā.

Electric Bond and Share Company tomēr nebūtu ieinteresēta projektā, ja tas aptvertu tikai Doles spēkstacijas būvi un elektrības enerģijas ražošanu pārdošanai. Lai varētu nodrošināt lētu ražošanu un nostādīt Latvijas apgādāšanu ar elektrisko enerģiju uz racionāliem pamatiem, firma atrod par nepieciešamu iegūt zināmu kontroli par enerģijas izdalīšanu un pārdošanu. Sakarā ar to firma piešķir visai lielu svaru iegūstamās koncesijas tipam, kuram vajadzētu apmierināt Amerikas lielkapitālistiskā vēriena uzņēmumu prasības šinī ziņā...

¹ Latvijas Saeimas deputāts, sociāldemokrāts.

Būtu vēlams paskaidrot mūsu iestādēm un uzsvērt nepieciešamību pēc labākās iespējas piemēroties Amerikas lielkapitālistisko uzņēmumu prasībām attiecībā uz koncesijas tipu, it sevišķi jau neradot šķēršļus un grūtības mazāk svarīgos jautājumos.

Manā darbībā man ir bijusi pietiekoša izdevība iepazīties ar šejienes lielbankām un lielām firmām, lai zinātu, ka tās savā praksē vadās no zināmiem ciešiem noteiktiem principiem un saskaņā ar zināmām prasībām un noteikumiem, kurus pagēr viņu lielkapitālistiskā struktūra un no kuriem tās neatkāpjas, pat ja tādēļ būtu jāatsakās no kāda ienesīga darijuma. Ja tiešām pastāv interese saistīt amerikāņu kapitālus Latvijā, tad būtu visai ieteicams, cik vien iespējams, piemēroties lielkapitālistisko uzņēmumu izstrādātiem koncesiju un kontraktu tipiem...

Generālkonsuls A. Ļūle

1899. f., 2. apr., 3. l., 170.—172. lapa. Oriģināls.

21. No Latvijas sūtņa Lielbritānijā *Pilnīgi slepeni*
raksta Latvijas Ministru Londonā
prezidentam 1930. g. 17. jūnijā

Nupat mani apmeklēja kāda liela angļu dienas laikraksta redaktors, kuru man nācies bieži vien sastapt dažādās diplomātiskās dinejās, un pastāstīja, ka nupat iebraukuši Londonā veikala darišanās kādi viņa pazīņas no Amerikas, lielu firmu pārstāvji, ar plašiem līdzekļiem, kuri viņam izteikušies, ka pēdējie krahi Amerikā modinājuši pie viņiem interesi apskatīties Eiropā pēc naudas novietošanas iespējamībām un viņus interesētu kādu plašāku no municipalitātēm vai valdībām organizējamu pasākumu finansēšana. Pasākumu tehniskās puses izveidošanā viņi esot mazāk ieinteresēti, lai gan arī šai ziņā labprāt redzētu Amerikas līdzdarību. Galvenā kārtā viņus tomēr interesētu ar zināmu drošību savienota kapitālu ieguldīšana valdību vai municipalitātu rīkojamos plašos pasākumos, kur lieta grozītos ap prāvām summām. Starp citu, viņi arī esot metuši savus skatus uz Baltijas valstīm, galvenā kārtā uz Igau-

niju un Latviju un vēlētos informāciju, vai šais zemēs būtu interese ar viņiem šādus viņu kapitālu ieguldīšanas plānus pārrunāt...

F. Vesmans

1899. f., 2. apr., 3. l., 53.—54. lapa. Origināls.

22. No Finanšu ministrijas raksta 1930. g. 30. oktobrī Ministru kabinetam

Pagājušajā mēnesī Finanšu ministrija saņēma no Holandē esošās «Internationale Bank te Amsterdam» direkcijas priekšlikumu ievest Latvijā un nodot viņai ekspluatācijai tabakas monopolu, par ko minētā banka piesolīja Finanšu ministrijai ārzemju aizdevumu, kā arī dažus citus labumus. Ievācot par šo banku tuvākas ziņas, izrādījās, ka tās dibinātāji un akcionāri ir lielas Anglijas, Francijas, Vācijas un ZA Savienoto valstu privātbankas un tādēļ priekšlikums ņemams nopietni...

Nemot vērā, ka valstij nepieciešami lieli līdzekļi dažādām vajadzībām, it sevišķi meliorācijai un ceļu būvēm, kurus ar tekošiem budžeta ienākumiem nav iespējams segt, bet vajadzīgi citi līdzekļi, Finanšu ministrija atrod, ka iesniegtais priekšlikums, kas apsola valstij lielāku aizdevumu ārzemju valūtā, ir tāds, par kuru iespējamas tālākas sarunas...

Finanšu ministris
Valsts saimniecības
departamenta direktors

4597. f., 3. apr., 3362. l., 1.—4. lapa. Noraksts.

23. Lielbritānijas valdības nota Londonā
Latvijas valdībai par vieno- 1933. g. 6. jūlijā
šanās noslēgšanu siļķu im-
portam Latvijā

Augsti godāts kungs,
Pagodinos Jums paziņot, ka Viņa Majestātes valdība, vēlēdamās panākt vienošanos ar Latvijas valdību nolūkā atvieglot tirdzniecību starp abām valstīm, ir ar mieru noslēgt vienošanos uz sekojošiem noteikumiem:

1. Kamēr pastāv spēkā vienošanās, katram paziņojumam par uzteikšanu, ko izdara viena no līdzējām pusēm, saskaņā ar 1923. gada 22. jūnijā Londonā starp Viņa Majestāti un Latvijas republikas prezidentu parakstītā Tirdzniecības un Kuģniecības līguma 28. panta 1. rindkopu ir vajadzīgi piecpadsmit mēneši divpadsmit mēnešu vietā, lai tas stātos spēkā.

2. a) Viņa Majestātes valdība Apvienotā Karaļvalstī apņemas neregulēt Latvijā ražotu bekona un šķiņķa, sviesta vai olu ievadamo vairumu Apvienotā Karaļvalstī, izņemot tiktāl, cik šāda regulēšana būtu vajadzīga, lai nodrošinātu tāda plāna vai plānu kārtīgu izvešanu, kas attiecas uz iepriekšminēto vai līdzīgu iekšzemes ražojumu tirdzniecības regulēšanu. Gadījumā, ja šādu importa regulēšanu ievestu attiecībā uz visiem vai dažiem no šiem ražojumiem, tad būs spēkā sekojošie noteikumi, ciktāl tie ir piemērojami;

b) Katrā tādā gadījumā Viņa Majestātes valdība Apvienotā Karaļvalstī piešķirs Latvijai taisnīgu daļu no atļautiem ārzemju ievadumiem, ņemot vērā proporcionālo daļu, kuru no visa šo produktu importa no ārzemēm piegādājusi Latvija beidzamos gados. Latvijai piešķirs kvotas uz tā paša pamata un uz ne mazāk labvēlīgiem nosacījumiem kā ikkurai citai ārvalstij;

c) Viņa Majestātes valdība Apvienotā Karaļvalstī deklarē, ka viņa neregulēs piespiedu kārtībā Latvijā ražotu bekona un šķiņķa vai sviesta, vai olu importējamo vairumu Apvienotā Karaļvalstī, nedodot iepriekš Latvijas valdībai iespēju pārrunāt ikvienu kvotas piešķiršanu Latvijai, nodrošinātu, kā tas tiek darīts saskaņā ar augšējiem solījumiem;

d) Ar iepriekšējā b rindkopā minēto vārdu «ārvalsts» ir jāsaprot valstis, kas nepieder pie Britānijas Valstu Apvienības, nedz pie teritorijām zem Britānijas protektorāta vai suverenitātes, nedz pie mandāta teritorijām, attiecībā uz kurām mandātu izpilda kādas Britānijas Valstu Apvienības sastāvdaļas valdība, un ar vārdiem «ārzemju ievadumi» jāsaprot ievadumi no šādi definētām ārvalstīm.

3. Latvijas valdība attiecībā uz Apvienotā Karaļvalstī sālītām vai žāvētām un no turienes izvestām siļķēm:

a) apņemas neņemt citu vai augstāku nodevu kā

ievedmuitu 5 latus no mucas pie šo siļķu ievēšanu Latvijā un deklarē, ka pastāvošā 5% virstakse no vērtības ir atcelta un ka to neatjaunos;

b) deklarē, ka pašlaik nepastāv nekāds nodoklis no ārzemju valūtas iepirkumiem, kura vajadzīga šo siļķu samaksāšanai, un ka viņa nedomā ierosināt šāda nodokļa uzlikšanu. Gadījumā, ja kādu tādu nodokli uzliktu, Viņa Majestātes Valdībai būs tiesība, neskatoties uz šīs notas 5. paragrāfa noteikumiem, iesniegt Latvijas valdībai paziņojumu par šīs vienošanās tūlītēju izbeigšanu;

c) apņemas apmierināt pilnos apmēros pēc iespējas ātrā laikā lūgumus dēļ ārzemju valūtas šādu siļķu iepirkumiem. Tiek atzīts, ka gadījumā, ja kaut kādā brīdī ienāktu lūgumi dēļ pārmērīga valūtas daudzuma, pieprasīto valūtu varbūt vajadzēs piešķirt pakāpeniski;

d) apņemas izdot ievēdatļaujas gada laikā līdz 1934. gada 30. jūnijam šo siļķu ievēšanai patēriņam Latvijā vairumam ne mazākam kā 10.000 metrisku tonnu, kāds daudzums iztaisa apmēram 75% no 1931. gada šim nolūkam ievestā daudzuma.

4. Abas valdības apņemas piegriezt vērību tirdzniecības bilanci starp Apvienoto Karaļvalsti un Latviju, un Latvijas valdība atzīst, ka abu valstu interesēs ir, lai tagadējais līdzsvara trūkums šajā bilancē tiktu novērsts, ciktāl iespējams, palielinot Apvienotā Karaļvalstī ražoto vai izgatavoto preču pārdevumus Latvijā.

5. Šī vienošanās stāsies spēkā, skaitot no 1933. gada 15. jūlija. Abu pušu solījumi, kas minēti iepriekšējos paragrāfos, paliks spēkā vienu gadu, skaitot no šī datuma, izņemot, kur pretējais ir sevišķi noteikts, un par šīs vienošanās spēkā palikšanas laiku uzskatāms minētais viena gada laiks.

Ja Latvijas valdība ir ar mieru pieņemt šos priekšlikumus, tad šī nota un Jūsu atbilde ar paziņojumu, ka Latvijas valdība šo priekšlikumu pieņem, sastādīs attiecīgu vienošanos starp abām valdībām.¹

saņemiet etc.

(paraksts) J. Simon²

«Valdības Vēstnesis», 1933. g. 14. jūlijā, 153. nr., 2. lpp.

¹ Sk. 24. dokumentu.

² Dž. Saimons.

24. No vienošanās starp Latviju un Lielbritāniju Londonā
1933. g. 6. jūlijā

Augsti godātais kungs,
Pagodinos apstiprināt Jūsu Ekselences šīs dienas notas Nr. Nr. 4989, 1/63 saņemšanu,¹ attiecībā uz siļķu importu Latvijā, kura skan sekoši ...

Latvijas valdība, vēlēdamās veicināt tirdzniecību starp Latviju un Apvienoto Karaļvalsti, man uzdevusi pieņemt šos priekšlikumus, un tamdēļ vienošanās starp abām valdībām uzskatāma par noslēgtu uz augstāk minētā notā izteiktiem noteikumiem.

Saņemiet utt.

The Right Honourable

Sir John Simon, G. C. S. I., K. C. V. O., M. P.
(paraksts) Ch. L. Sēja

etc. etc. etc.²

Chargé d'Affaires ad int.

«Valdības Vēstnesis», 1933. g. 14. jūlijā, 153. nr., 2.—3. lpp.

25. No Latvijas Ārlietu ministrijas Rietumnodaļas vadītāja raksta Latvijas sūtnim Parīzē *Konfidenciāli*
Rīgā
1933. g. 3. oktobrī

... Mūsu cerības uz daudz maz nozīmīgu sviesta tirgu Francijā pa ziemas mēnešiem, liekas, būs bijušas veltīgas. 450 kvintāli (45 tonnas) tomēr ir tik mazs kvantums, kas mūsu eventuālās grūtības atvieglot nevar. Tamdēļ, man liekas, tālākās sarunās frančiem būtu jāliek saprast, ka ar šādiem kontingentiem viņi paši pie mums dabūs tikpat proporcionāli atbilstošus kontingentus savām interesēm. Šādos apstākļos arī domātās un no Jūsu puses atbalstītās sarunas par tirdzniecības līguma atjaunošanu, liekas, nesola nekādas daudz maz mums ievēribas cienīgas izredzes. It sevišķi to rāda

¹ Sk. 23. dokumentu.

² Ļoti godājamais sers Džons Saimons, Georga Krusta kavalieris, karaļa padomnieks, parlamenta loceklis utt., utt.

Igaunijas piemērs, kura, neskatoties uz koncesijām, mītu, vīna kontingentu utt., arī nav neko vairāk saņēmusi par mums.

Mēs šeit saprotam arī, ka nevar prasīt no Francijas viņai neiespējamo, t. i., mēs nedomājām nekad, ka Francijas sviesta tirgus varētu gūt tādu nozīmi kā Anglijas vai Vācijas, bet vismaz mums vajadzēja gūt tādu pārliecību, ka kontingentu paplašināšana ir iespējama, ja arī mēs rādām franču interešu izpratni. Mūsu tirdzniecību un valūtas regulējošo komisiju praksē nekas pēdējā gadā nav grozījies Francijai par sliktu. Francijas biežā sūdzēšanās par tirdzniecības bilances pasivitāti nedrīkstētu tikt attiecināta tik insistenti¹ uz Latviju, jo, lai gan šī pasivitāte pastāv, tā tomēr ir maz nozīmīga, un, kā jau es savā sarunas atreferējumā ar Monsieur de Chambon² uzsvēru, mēs nekādā ziņā neesam spējīgi panest pasīvu bilanci, kā to var bagātā Francija. Ja mēs ņemam šā gada pirmā pusgada datus, tad redzam, ka starpība ir pavisam niecīga, jo esam eksportējuši uz Franciju par 2.169.000 latiem un importējuši no Francijas par 1.563.000. Starpība tātad tikai 606.000 lati mums par labu. Šeit jāņem tomēr vērā, ka šī starpība nav absolūti pareiza, un nepareizība katrā ziņā vairāk kritīs Francijai par labu nekā mums, jo ļoti daudzas franču preces ienāk caur trešām valstīm Latvijā (Hamburga, Beļģija, Dānija). Ja ņemam datus par šā gada un pagājušā gada pirmajiem 8 mēnešiem, arī tad redzam, ka mūsu bilances aktivitāte nav daudz lielāka par 730.000 latiem, pie tam mūsu importa vērtība no Francijas ir pieaugusi par apmēram 130.000 latu pret to pašu laiku sprīdi pagājušā gadā. Atkal viens lieks pierādījums, ka mēs iespējamības robežās favorizējam un atbalstām Francijas importu Latvijā, turpretim no Francijas puses saņemam tikai jaunus ierobežojumus un arvien rigarozāku³ kontingentu un aizliegumu sistēmas piemērošanu...

1899. f., 2. apr., 3. l., 148.—149. lapa. Apstiprināts noraksts.

¹ Stingri.

² Sambona kungu.

³ Bargāku.

26. No Finanšu ministrijas *Konfidenciāli*
Tirdzniecības un rūpniecības departamenta raksta
Latvijas Ārlietu ministrijai 1933. g. 5. oktobrī

... Neraugoties uz pastāvošām līgumiskām saistībām, kādas pastāv starp abām valstīm, Francija **autonomā** ceļā pasliktina mūsu tirdzniecības stāvokli, kā vien tas Francijai tikas.

No šīs sarakstīšanās tomēr rodas iespaids, ka **Francija** diezgan brutāli spiež Latviju uz tirdzniecības līguma revīzijas sarunām. Var gadīties, ka tādā veidā mūs beigās arī piespiedīs. Visu to ņemot vērā, būtu steidzami jāuzzin Francijas valdības **respektīvi attiecīgo iestāžu** konkrētās vēlēšanās šās revīzijas gadījumā: 1) kādus principus Francija domājusi likt jaunā līguma pamatos, 2) ar kādiem paņēmieniem Francija nodomājusi realizēt to tirdzniecības bilances aktivitāti, kādas Francijai tagad neesot etc ...

Tirdzniecības un rūpniecības departamenta direktora v. i.

P. Kalnozols

Saimnieciskās politikas un informācijas nodaļas vadītājs

A. Zalts¹

1899. f., 2. apr., 3. l., 146.—147. lapa. Noraksts.

27. No Finanšu ministrijas *Slepeni*
Muitas departamenta Rīgā
raksta Finanšu ministrijas Valūtas komisijai 1933. g. 19. decembrī

... Attiecībā uz jaunā [tirdzniecības] līguma² noslēgšanu ar Lielbritāniju pagodinos ziņot, ka es pārbaudīju rakstam pievienoto sarakstu un angļu priekšlikumus par muktas nolaidumiem, kas ietilpst minētā sarakstā.

¹ Zurnāla «Economists» redaktors, Finanšu ministrijas Tirdzniecības un rūpniecības departamenta vicedirektors, Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras ģenerālsēkretārs.

² Sk. 30. dokumentu.

Uz Jūsu rakstā uzstādītiem jautājumiem varu dot šādu atsauksmi:

1) Zaudējumus, kādus nolaidumi dotu, ir ļoti grūti aprēķināt. Izejot no 1932. g. ievēdumiem, angļu proponētie muitas nolaidumi dotu zaudējumu apmēram 2,5 miljonu latu apmērā. 1933. un 1934. gadā imports, saprotams, būs daudz mazāks nekā 1932. gadā, bet te tomēr jāņem vērā, ka 1932. gada imports jau sastāda tikai apmēram 47 procentus no 1929. gada importa (pēc svara), kad Latvijas ārējā tirdzniecības bilance sasniedza savus vislielākos apmērus.

2) Zaudējumi, ko dotu muitas nolaidumi sarakstā Nr. 3 uzskaitītām precēm, ir tīri fiskālas dabas. Neviena no Latvijas rūpniecības nozarēm no šo preču importa pieauguma neciestu. Te krīt svarā tikai valūtas jautājums un, ja arī šis tagadējā momentā sevišķi asa un svarīgais valūtas jautājums atkrīstu, tad tomēr ir ļoti iespējams, ka sarakstā minēto preču importa pieaugums izsauks mūsu tirdzniecības bilances pasliktināšanos.

Citādi apstākļi ir ar sarakstā Nr. 1 minētām precēm. Te bez fiskāliem zaudējumiem, kas arī šinī gadījumā būtu ļoti lieli, — jāreķinās ar smagiem iespējamiem zaudējumiem mūsu rūpniecības nozarēs.

... No svara ir arī jautājums par muitas brīvo preču skaita palielināšanu. Mums ar lielām pūlēm, pēc ilgiem gadiem izdevies ievest procentuāli no vērtības mazas likmes uz tādām precēm kā sāli, akmeņogļēm, koksu. Varētu izlikties savādi, ka mēs aizstāvam pirmās vajadzības preču aplikšanu ar muitu, bet mūsu apstākļos tas ir nepieciešams.

Šo preču sadārdzināšanos caur muitas nodokli patērētājs gandrīz nemaz nejūt. Valsts turpretim gūst lielus ienākumus, jo šo preču imports svara ziņā ir ļoti liels. Par tik, cik ienāk vairāk muitas nodokļu no šīm masu patēriņa precēm, normālos apstākļos varētu reducēt muitas likmes tām precēm, kurām muitas nodoklis ir pārāk liels, jo caur to preces tiek nevajadzīgi sadārdzinātas un veicināta viņu ieviešana nelegālā ceļā.

Atteikties no šī ieguvuma, kaut arī Lielbritānijai par labu, būtu ļoti nevēlami.

Attiecībā uz tām sarakstā Nr. 1 minētām precēm, kurās šeit ražo, proponētie muitas pazeminājumi, šķiet,

pārāk lieli. Tā, piemēram, 188. pantā tie sasniedz apmēram 50% no tagadējām likmēm...

— Vissāpīgāk muitas pazeminājumi skar vilnas rūpniecību, jo pie proponētām likmēm mūsu vilnas rūpniecības pastāvēšana ir pilnīgi neiespējama. Pēc mūsu ieskatiem, muitas pazeminājumi tekstilprecēm nedrīkstētu nekādā ziņā pārsniegt 10—15% no tagadējām likmēm. Tikpat sāpīgi pazeminājumi atsauksies arī uz mūsu gramofonu plašu rūpniecību.

Pie tagadējām likmēm, bez importa regulēšanas kontingentiem, sarakstā minēto preču ievedumi ir bijuši samērā lieli un tie varētu vēl palielināties. Noteikt, kas notiktu, ja muitas likmes pazeminātu līdz proponētiem apmēriem un bez tam atteiktos no preču importa regulēšanas, — ir pilnīgi neiespējami. Patlaban, protams, ir iespēja izvairīties no pārmērīgiem ievedumiem ar vēl lielāku importa žņaugu pielietošanu...

Departamenta direktors E. Dundurs

6824. f., 1. apr., 273. l., 67.—68. lapa. Oriģināls.

28. Raksts avīzē «Brīvā Zeme» 1934. g. 15. februārī «Kāpēc pārtrauca Latvijas — Anglijas sarunas?»

Par Latvijas un Anglijas sarunām tirdzniecības līguma paplašināšanai, kuras šinis dienās Londonā nācās pārtraukt, mūsu delegācijas priekšsēdētājs un Ārlietu ministrijas ģenerālsekretārs V. **Munters** sarunā ar mūsu līdzstrādnieku izteicās: Vispirms jāatzīmē, ka tagadējās sarunas kopš vairāk kā 10 gadiem ir pirmās, kur tik plaši pārrunā un iztirzā Latvijas—Anglijas saimnieciskās attiecības, jo kopš 1923. g., kad noslēdza Latvijas—Anglijas tirdzniecības līgumu, nekādas sarunas nav notikušas. Tam pamatā divi iemesli: pirmkārt, Anglijas līdzšinējā tirdzniecības politika dibinājās uz brīvtirdzniecības principa, kur nebij vajadzīgas nekādas sarunas ne par muitas nolaidumiem, ne par kādām citām priekšrocībām, bet ar parasto vislielākās labvēlības principu mēs Anglijas tirgū bijām līdzīgi citām valstīm. No

otras puses — jau no 1923. g. mūsu ārtirdzniecība bija ļoti labā stāvoklī un nebij nekādas vajadzības paplašināt līguma saites. Visos šajos gados **Anglijas tirgus uzņēms lielāko daļu mūsu eksportpreču**, galvenām kārtām mūsu kokrūpniecības ražojumus un linus, mazāk sviestu. Tad šinī stāvoklī radās nopietns lūzums: no vienas puses — pateicoties vispasaules saimnieciskai krīzei un, no otras puses, — mainoties Lielbritānijas saimnieciskai politikai, kas pēc Otavas konferences atmeta brīvtirdzniecības principu.

Bez tirdzniecības līguma ar Argentīnu un pagaidu līguma ar Vāciju Anglija vispirms uzsāka sarunas par līdzšinējo tirdzniecības līgumu revidēšanu ar Ziemeļeiropas valstīm. Te noslēgti jau līgumi ar Dāniju, Zviedriju, Norvēģiju un Somiju. Patlaban sarunas notiek ar Latviju, Igauniju un Lietuvu un priekšdarbus sarunām veic ar Poliju, kur uzturas jau daži angļu pārstāvji. Visos jaunajos līgumos, tāpat kā sarunās ar mums, angļu valdība cenšas nostabilizēt jau pastāvošās tirdznieciskās attiecības un nostiprināt preču apgrozības ceļus, kas radušies agrākos gados, un arī — **palielināt savu eksportu**. Bet līdz ar to jāuzsver, ka angļi neiziet uz izlīdzinātas tirdzniecības bilances radišanu ar ārvalstīm, jo tie apzinās, ka nevar palīdzēt pasaules saimnieciskās atjaunošanas procesam, ja neņems pretim maksājumus arī precēs. **Bet savu tirgu bez pretkompensācijām angļi tagad nevienam negrib piešķirt**. Un ja līgumus neizdotos noslēgt angļu valdībai vēlāmā garā, tā līgumus uzteiks. Nav noslēpums, ka pēdējās dienās jau Anglija ķeras pie diezgan asiem līdzekļiem pret Franciju, jo Francijas kontingentu politika Angliju neapmierina.

Latvijas—Anglijas sarunās angļi pirmām kārtām prasīja **nodrošināt galvenām angļu eksportprecēm pēc iespējas stabilu un ilgstošu tirgu Latvijā**. Šī mērķa sasniegšanai jāatvieglo angļu preču ievedumi ar muitas nolaidumiem un jānodrošina Latvijas ievedumu kontingentos angļu precēm piemērota daļa. Attiecībā uz muitas nolaidumiem panākt vienošanos nebij pārmērīgi grūti, izņemot tās preču grupas, kuru aplikšanā ar muitām Latvija ievērojamā ziņā ieinteresēta fiskālā ziņā un — no otras puses — runājot par tām preču grupām, kuras no Anglijas ievadam ļoti mazos apmēros, bet kuras tad

uz lielākās labvēlības principa pamata ievestu ar muitas atvieglojumiem daudz lielākā mērā citas valstis. Seit ar abpusēju labu gribu un angļu delegācijas pretimnākšanu speciālām Latvijas tautsaimniecības interesēm, saprašanās bāzi izdevās panākt gandrīz visos jautājumos.

Stipri grūtāks jautājums bij mums nodrošināt kontingentos angļu precēm noteiktu daļu. Kā zināms, pagājušais gads mums noslēdzies ar pasīvu tirdzniecības bilanci un šī 1933. gada ārtirdzniecības apgrozība nav uzskatāma par normālu. Sevišķi tas zīmējas uz plaša patēriņa priekšmetiem, jo mūsu valūtas rezerves samēra mazas. Tamdēļ mums nav iespējams, nepavairojot eksportu, uzturēt pagājušam gadam līdzīgu importu. Bet angļi te sevišķi bij ieinteresēti tekstilpreču — kā kokvilnas, tā vilnas — audumu un dziju un silķu importā, jo šīs preces izlaista lielu daļu no Anglijas eksporta uz Latviju. Angļu kokvilnas ražojumu ievedumos Latvijā, cerams, būs iespējams panākt kompromisu, bet **attiecībā uz vilnas audumiem ir lielas domstarpības** — kā par ievedamiem daudzumiem, tā arī par muitas nolaidumiem. Silķu ieviešanas jautājumā grūtības mazāk rodas, runājot par ievedamiem daudzumiem, kā par silķu apmaksāšanu, jo mums nācās konstatēt, ka uz Latvijas—Anglijas silķu nolīguma pamata mēģināts ar Latvijas valūtu apmaksāt silķes, kas nebija domātas nemaz Latvijas tirgum. Angļi **lielu vēribu piegriež arī ogļu eksportam**, pieprasot atjaunot agrāko — 1924./25. g. — stāvokli, kad Latvija 93 proc. no saviem ogļu ievedumiem ņēma no Anglijas. Ogļraču streika laikā Anglija pazaudēja ne tikai Latvijas, bet arī citus tirgus, un tagad tai jāreķinās ar ļoti lielu Polijas un Vācijas konkurenci. Šinī jautājumā mums gan bija saprotama angļu delegācijas vēlēšanās, bet tik svarīgajā jautājumā, kas skar visu Latvijas tautsaimniecību, mēs nevarējām piekrist tam, ka pie mums izslēdz citu valstu konkurenci ogļu tirgū. Te būs jāatrod kompromiss, kas apmierinātu angļus, bet neapdraudētu cenu konjunktūru arī Latvijas ogļu tirgū. **Latvijas vēlējumi** sarunās ar Angliju bija visai vienkārši. Mēs gribam paturēt to stāvokli Anglijas tirgū, ko pēdējos gados esam iekarojuši. Pateicoties angļu pretimnākšanai, te gandrīz visos jautājumos arī izdevās panākt vienošanos. Strīdīgi te bij **sviesta** un **pa daļai**

bekona jautājums. Runājot par **bekonu**, mums bija jāatdurās uz to nelabvēlīgo stāvokli, ka pie kontingentu aprēķināšanas pamatā ņemtie statistiskie dati nav Latvijai labvēlīgi. Līdz šim šo kontingentu sadalīja paši bekona importieri labprātīgās vienošanās ceļā, bet pēdējos mēnešos, kad Anglija samazināja vispār ievadamā bekona daudzumu, šo labprātīgo vienošanos vairs nevarēja panākt un kontingentu nosaka jau ar dekrētu. Mūsu **sviesta eksportam** līdz šim angļu tirgus bija pilnīgi brīvs. Tas deva mums iespēju 1932./33. g. ievērojami pavairot sviesta eksportu uz Angliju. Bet tagad jau noslēgtajos līgumos ar Ziemeļvalstīm ir paredzēts noteikums, ka arī sviesta ievadumu regulēšanai Anglija var noteikt bekonam līdzīgus kontingentus. Pavisam angļi paredz ievest 8.100.000 centneru (pērn ievesti 8.830.000 centr. Red.) sviesta, bet no šī daudzuma 4,5 miljonu centneru paredzēts domīnijām — Jaunzēlandei, Austrālijai un pārējiem importieriem atliek tikai 3,6 miljoni centneru gadā. Mūsu sarunu laikā noskaidrojās, ka **sviesta importa kontingentēšana ir tikai laika jautājums**, un tāpēc jau tagad laikus gribējām nodrošināt sev pienācīgo ievadumu daļu. Bet te atdūrāmies uz to pašu grūtību, kas bija pie bekona. Agrākos gados, pēc kuriem aprēķina ievadamo sviesta daudzumu katrai valstij, mēs esam daudz sviesta eksportējuši uz Vāciju, kur bija labākas cenas, un tāpēc aprēķinātais kontingents mums ir samērā mazs. Uz mūsu iebildumiem angļi te norādīja, ka, ja tie gribētu nākt pretim mūsu prasībām un palielinātu mums sviesta kontingentu, to prasītu uz vislielākās labvēlības principa pamata arī citas valstis un tādā kārtā izjuku visa sviesta importa regulēšanas sistēma. Par šo jautājumu abu delegāciju starpā notika visasākās cīņas visu pēdējo nedēļu un, lai gan stāvoklis te, salīdzinot ar sarunu sākumu, ievērojami uzlabojās, tad tomēr ne tādā veidā, ka bez valdības jaunām instrukcijām delegācija būtu varējusi pieņemt Anglijas priekšlikumu.

Pirms delegācijas izbraukšanas vēlreiz savilkām kopā sarunu iznākumus un atzīmējām jautājumus, kuri palikuši atklāti. Tagad — saziņā ar Finanšu ministriju un saimnieciskām organizācijām — mēģināsim novērtēt sarunu rezultātu un tad nāksim Ministru kabinetā ar noteiktiem priekšlikumiem. Iespējams, ka daļu no jautā-

jumiem varēsīm tālāk virzīt diplomātiskā ceļā, bet galīgo vienošanos bez personīgām sarunām grūti būs panākt.

Latvijas un Anglijas presē paceltais jautājums par Rīgas pilsētas parādu Lazara bankai delegācijas kompetencēs neietilpa un sarunās nav pacelts. Tomēr vairākos gadījumos Latvijas sūtnim un delegācijas priekšsēdētājam oficiāli norādīts, ka parāda kārtošanaī var būt savs iespaids uz tirdzniecības līguma likteni.

— «Kas notiktu, ja tagad abu delegāciju starpā neizdotos vienošanos panākt?»

Jādomā, ka angļi tad uzteiks pastāvošo tirdzniecības līgumu, kas zaudē spēku tad pēc 15 mēnešiem. Bez šaubām, tas būtu ļoti nevēlams stāvoklis, jo nebūtu patīkami un izdevīgi vest sarunas zem uzteiktā tirdzniecības līguma spiediena. Bez tam pašreizējais moments ir ļoti izdevīgs, lai nodrošinātu mūsu galvenām eksportprečēm, sevišķi sviestam, pienācīgu vietu Anglijas tirgū.

«Brīvā Zeme», 1934. g. 15. februārī, 37. nr., 1. lpp.

29. Raksts «Anglijas sviesta kontingenta jautājumā» 1934. g. 23. februārī
avīzē «Brīvā Zeme»

Tirdzniecības līguma sarunās ar Angliju noskaidrojies, ka jau tuvākā nākotnē, laikam gan ar 1935. gadu, Anglija līdzīgi bekonam noteiks kontingentus arī sviestam. Sākumam šo kontingentu noteikšot 8.100.000 centneru (= mucīņu) apmērā. Ļoti daudziem nav skaidrs, ko tas nozīmētu priekš starptautiskās sviesta tirdzniecības un kādas tam varētu būt sekas priekš Latvijas sviesta eksporta. Tamdēļ būs vietā pie šī jautājuma apstāties mazliet tuvāk, sevišķi kur mums vēl priekšā tirdzniecības līguma sarunu noslēgums ar Angliju, kurā visredzamāko vietu ieņems taisni sviesta eksports.

Projektētie kontingenta kopapmēri — 8,1 miljoni mucīņu gadā — ir jūtami mazāki kā Anglijas pēdējo gadu sviesta ievedumi: 1932. gadā Anglija importējusi 8.364.400 mucīņas sviesta, bet 1933. g. — 8.834.500 mucīņas. Izšķiroša nozīme ir pēdējā gada skaitļiem, jo tie

vistuvāk pieslēdzas pasaules eksportsviesta produkcijas tagadējam līmenim. Tātad, ja Anglija izvestu dzīvē savu nodomu kontingentēt sviesta ievedumus, tad **Anglijā gadā varētu ieplūst par 735.000 mucīņām = 37,7 miljoni kg mazāk sviesta nekā tagad.** Ja par šo vairumu nesamazinās sviesta produkcija eksportzemēs, tad 37,3 milj. kg sviesta, kas līdz tam gājuši uz Angliju, ir jāatrod tirgus citur. Bet kā tad nu stāv ar šo «tirgus atrašanu citur»? Teiksim atklāti: ļoti bēdīgi, jo pie tagadējiem pasaules saimnieciskiem apstākļiem tāda tirgus vai pat tādu tirgu vairs nav, kas spētu uzņemt šādus **liekus sviesta vairumus!** Izņemot Angliju, visi citi importa tirgi jau 1933. gadā uzrādījuši tendenci **ļoti ievērojami sašaurināties.** Tā Vācijas sviesta ievedumi samazinājušies par apaļām 10.000 tonnām, Beļģijas (spriežot pēc atļautiem kontingentiem, jo tiešo importa skaitļu vēl nav) par 8000 tonnām, Francijas par 4000 tonnām, Šveices par 3000 tonnām. Šie 4, pēc Anglijas ievērojamākie, sviesta tirgi tātad jau pērn sašaurinājušies par 25.000 tonnām, pie kam viņu uzņemtpēja 1933. g. nav pārsniegusi 82.000 tonnas = 1.642.000 mucīņas. Saprotams, ka būtu veltīgi cerēt, ka, nenākot lielām pārvērtībām, šie tirgi varētu uzņemt liekas 37.200 tonnas, kurām būtu slēgts Anglijas tirgus. Drīzāk gan iespējams, ka arī šie tirgi nākamajos gados vēl vairāk sašaurināsies, jo sevišķi Vācijā un Francijā ir spēcīgas tendences vietējās pienesaimniecības attīstīšanai. Tai pašā laikā nedrīkstam aizmirst, ka, neraugoties uz nepieredzēto grandiozo cenu katastrofu, 1933. g. **pasaules sviesta eksports,** cik var spriest pēc iepriekšējiem datiem, nav samazinājies, bet pat **audzis.** Ar kontingentu un pie tam vēl sašaurinātu kontingentu ievēšanu Anglijā **stāvoklis pasaules sviesta tirdzniecībā kļūst pilnīgi bez izejas,** jo līdz ar to tiek noslēgts vienīgais lodziņš, kas vēl to pasargāja no galīgas nosmakšanas: kaut arī par ļoti zemām un arvien vairāk sabrūkošām cenām Anglija tomēr arī pēdējos gados uzņēma tos virsvairumus, kādus deva vai nu produkcijas pieaugšana eksportzemēs, vai arī importa samazināšanās citās sviesta importzemēs.

Sviesta importa kontingentiem tamdēļ neizbēgami būs jānoved pie **sviesta ražošanas sašaurināšanas** sviesta eksportzemēs. Taču būtu visai aplami domāt, ka pasaules tirgu uzņemtpēju samazināšanās par zināmu pro-

centu izsauks arī tūlīt tikpat lielu un visām eksportzemēm proporcionālu ražas un izvedumu samazināšanos. Vispirms jau Anglijas projektētais importkontingenta sadalījums ietver sevī lielas nevienlīdzības un stipri jūtami atšķiras no tā stāvokļa, kādu iezīmējis notecējušais 1933. gads. Anglija, pirmkārt, rezervē savām domīnijām ievērojami lielāku daļu, kā tas pat pēc 1933. g. skaitļiem būtu taisnīgi: no 8,1 milj. mucīņu lielā kontingenta Anglija grib dot Jaunzēlandei, Austrālijai 4,5 milj. mucīņu vai **56 procentus no kopimporta**, kamēr 1933. g. šīs domīnijas devušas nepilnus 48 procentus (4,2 milj. mucīņu), 1932. g. 47 procentus (3,9 milj. mucīņu), 1931. g. — 43 procentus (3,5 milj. mucīņu) un 1930. g. 37 procentus (2,5 milj. mucīņu). Šīm domīnijām Anglija tād grib projektētā samazinātā kontingenta robežās dot ievērojami vairāk, kā tās izvedušas uz Angliju no kontingentiem brīvajos gados. Tamdēļ pārējām sviesta eksportzemēm būs jānes ne tikai kontingenta radītais samazinājums (735.000 mucīņas), bet arī vēl tās 300.000 mucīņas, ar kurām Anglija palielinājusi savu dominiju sviesta importu. Pārējām sviesta eksportzemēm Anglijas tirgus tād sašaurināsies par 1.035.000 mucīņām = **52,6 milj. kg**, kas šai gadījumā nozīmēs to pašu, ka tām par šiem 53 milj. kg nāksies savu eksportražu samazināt.

Pie tam šis zaudējums atkal nesadalīsies proporcionāli šo zemju eksportam un acumirklīgajam ražošanas līmenim. Vispirms tas jau būs sajūtams pašā Anglijā: tā pārējo valstu sviesta ievedumus grib sadalīt 3,6 milj. mucīņu robežās proporcionāli 1930.—1933. g. caurmēra skaitļiem. Dažām zemēm, to starpā arī **Latvijai**, šie skaitļi ir daudz nelabvēlīgāki kā pērngadējie. Tā Latvijai šo 4 gadu caurmērā iznāk tikai nepilnas 87.000 mucīņas gadā, kamēr 1933. g. tā ievedusi Anglijā 146.160 mucīņas, t. i., gandrīz divreiz vairāk. Tas nozīmē, ka Latvijai pēc Anglijas kontingentu ieviešanas nāktos atstāt tirgu citur 60.000 mucīņām vai 3 milj. kg sviesta. Bet šādā stāvoklī būs vēl ļoti daudzas citas valstis, jo, kā jau redzējām, Anglijas tirgus noslēgsies pavisam 1.035.000 mucīņām vai 53 milj. kg sviesta.

Pārējo 4 svarīgāko importtirgu uzņemspējas arī pagājušā gadā nav pārsniegušas 82 milj. kg. Katram būs skaidrs, ka liekos 53 milj. kg, kas iztaisa 65 procentus

no šo tirgu uzņemspējām, šie tirgi nekādā gadījumā neuzsāks, pat ja tiktū mikstināti (uz šo gan nekādu ce-rību nav) šos tirgus ierobežojošie kontingentu žņaugi. Bet, tā kā visās šajās zemēs (Vācija, Francija, Beļģija, Šveice, kurām vēl varētu pievienot Čehoslovākiju un Itā-liju) kontingentu sistēmas tagad tā pārveidotas, ka ne-vienai eksportzemei nav vairs garantēti pilnīgi cieti, negrozāmi kontingenti, tad acimredzot pirmās sekas no Anglijas kontingentu ieviešanas būs tās, ka sviesta pār-vedumos uz šiem otrās šķiras tirgiem **cenās visniknākā konkurencē**, kādu sviesta tirdzniecība jebkad būs pieredzējusi, **tiks nodzītas bezdibēnā**. Dažu, pat sviesta tirdz-niecībai tuvu stāvošu personu izteiktās domas, ka kontingentu ieviešana Anglijā neesot tik bīstama, kam-dēļ nopietni jāapšaubā. Pat ja ar kontingentu ieviešanu Anglijā tur uzlabotos ievadamā sviesta cenās (par to arī var šaubīties), tas tomēr neizlīdzinātu cenu zaudējumus pārējos tirgos un nesegtu robu, kāds rastos no piespies-tās produkcijas samazināšanas. Sevišķi ļaunā stāvoklī atradīsies tās valstis, kurām Anglijā piešķirtais kon-tingents būs samērā mazs. Par nožēlošanu, tas draud arī Latvijai, no kuras 15.630 tonnu (1933. g.) kopeksporta Anglijā pēc Anglijas valdības projekta varētu novie-toties tikai 4400 tonnas vai **28 procentus**. Ir ļoti jā-šaubās, vai visām atlikušajām 11.000 tonnām būs vispār iespējams atrast pircējus, nerunājot nemaz par cenām.

Mēs šo nežēlīgo un drūmo ainu uzzīmējam tādu, kādu to rāda kailie fakti, jo domājam, ka šai acumirkli, kur mums ir vēl zināmas iespējas sarunās ar Angliju vai nu dažādu kompensāciju, vai citādā ceļā sviesta eksporta jautājumā vēl ko panākt, būtu nepiedodami neskatīties patiesībai acīs un slēpties aiz ilūzijām, kurām izšķirošā acumirkli jāsabruk. Ir daudzas valstis, kuru eksporta un vispār tautsaimniecības bilancē sviesta izvedumiem ne-piekrīt tā loma, kā tas ir Latvijā. Latvijai tamdēļ ar sevišķu neatlaidību un varbūt nesot upurus vienā vai otrā citā vietā, ir jācīnās par lielāku sviesta importa kontingentu Anglijā. Tas valdībai katrā ziņā būtu ņe-mams vērā, dodot pēdējās direktīves mūsu pārstāvjiem tirdzniecības līguma sarunu nobeigšanai ar Angliju.

«Brīvā Zeme», 1934. g. 23. februārī, 43. nr., 1.—2. lpp.

30. Tirdzniecības nolīgums starp Londonā
Latvijas valdību un Apvienotās 1934. g. 17. jūlijā
Karalvalsts valdību un tā sa-
stāvdaļa — protokols

Vēlēdamās vēl vairāk atvieglot tirdzniecību starp Latvijas republiku, no vienas puses, un Lielbritānijas un Ziemeļ-Irijas Apvienoto Karalvalsti, no otras puses, Latvijas valdība un Lielbritānijas un Ziemeļ-Irijas Apvienotās Karalvalsts valdība vienojās par sekojošo:

1. pants.

Šim nolīgumam pievienotā I sarakstā¹ pirmajā daļā uzskaitītām Apvienotā Karalvalstī ražotām vai izgatavotām precēm, ievēdot tās Latvijā, vienalga, no kurienes, nav jāpiemēro citi vai augstāki nodokļi vai nodevas nekā tie, kas minēti sarakstā.

Šim nolīgumam pievienotā I sarakstā otrā daļā uzskaitītām precēm, kas ražotas vai izgatavotas jebkurā Britānijas kolonijā, jebkurā teritorijā zem Britānijas protektorāta vai jebkurā mandāta teritorijā, attiecībā uz kuru mandātu izpilda Apvienotās Karalvalsts valdība, ievēdot šīs preces Latvijā, vienalga, no kurienes, nav jāpiemēro citi vai augstāki nodokļi vai nodevas nekā tie, kas minēti preču sarakstā, ja vien šāda kolonija vai teritorija bauda Latvijā vislielākās labvēlības tiesības saskaņā ar 1923. gada 22. jūnija Tirdzniecības un Kuģniecības līguma 26. vai 27. pantu.

2. pants.

Šim nolīgumam pievienotā II sarakstā² uzskaitītām Latvijā ražotām vai izgatavotām precēm, ievēdot tās Apvienotā Karalvalstī, vienalga, no kurienes, nav jāpiemēro citi vai augstāki nodokļi vai nodevas nekā tie, kas minēti preču sarakstā.

Latvijas valdība apsvērs labvēlīgi katru Apvienotās Karalvalsts valdības priekšlikumu par to, lai ikvienu no minētā sarakstā uzskaitītām nodevām no vērtības

¹ Publicēts reizē ar tirdzniecības nolīgumu — «Valdības Vēstnesis», 1934. gada 25. septembrī, № 216, 4.—5. lpp.

² Publicēts reizē ar tirdzniecības nolīgumu.

atvietotu visumā vai pa daļai specifiskām nodevām vai arī lai ikvienu no specifiskām nodevām atvietotu visumā vai pa daļai ar nodevām no vērtības.

3. pants.

Attiecībā uz siļķēm, kas sālītas sausi vai sālījumā Apvienotā Karaļvalstī un no turienes izvestas, Latvijas valdība apņemas laikā no 1934. g. 1. jūlija līdz 1935. g. 30. jūnijam, kamēr paliek spēkā šis nolīgums, izdot ievēdatļaujas šo siļķu ievēšanai Latvijā iekšējam patēriņam daudzumā ne mazāk par 10,000 metriskām tonnām. Šis daudzums jāpaaugstina uz 12,500 metriskām tonnām nākošā gada periodam, un 1936. gada sākumā abas valdības apspriedīsies par siļķu daudzumu, kāds ielaižams gada laikā, sākot ar 1936. gada 1. jūliju.

4. pants.

Latvijas valdība nepiemēros nekādus varbūtēji spēkā esošus ierobežojumus tādā veidā, kas kavētu piemērot I sarakstā uzskaitītos tarifa nolaidumus tām precēm, kuras ražotas vai izgatavotas Apvienotā Karaļvalstī vai 1. panta 2. rindkopā minētās teritorijās.

5. pants.

Apvienotās Karaļvalsts valdība neuzlikts ievēdumiem tādus kvantitatīvus ierobežojumus, kas kavētu piemērot II sarakstā uzskaitītos tarifa nolaidumus Latvijā ražotām vai izgatavotām precēm, ja vien šī panta noteikumi neattiecas uz tādiem importa ierobežojumiem, kas izrādītos par vajadzīgiem, lai nodrošinātu lauksaimniecības ražojumu novietošanas regulēšanas plāna vai plānu kārtīgu izvešanu Apvienotā Karaļvalstī.

6. pants.

1. Bez pienākumiem, kurus Apvienotās Karaļvalsts valdība uzņemas saskaņā ar šā nolīguma 2. un 5. panta noteikumiem, viņa apņemas neregulēt Latvijā ražoto bekona un šķiņķa, sviesta, siera, olu un putnu ievēdamo daudzumu Apvienotā Karaļvalstī, ciktāl šāda regulēšana nebūtu vajadzīga, lai nodrošinātu iepriekš minēto vai līdzīgu iekšzemes ražojumu novietošanas regulēšanas

plāna vai plānu kārtīgu izvešanu. Ievedot šādu importa regulēšanu attiecībā uz visiem vai dažiem no šiem ražojumiem, būs spēkā šā panta 2. līdz 6. punkts, ciktāl tie būtu piemērojami.

2. Apvienotās Karaļvalsts valdība piešķirs Latvijai taisnīgu daļu no atļautiem ārzemju ievadumiem, ievērojot stāvokli, kādu Latvija ieņēmusi pagātnē kā šo preču piegādātāja Apvienotās Karaļvalsts tirgu. Latvijai piešķirs kvotas ar ne mazāk labvēlīgiem nosacījumiem kā jebkurai citai ārvalstij.

3. Apvienotās Karaļvalsts valdība neregulēs piespiedu kārtībā šo Latvijā ražoto ražojumu importējumu daudzumu Apvienotā Karaļvalstī, nedodot iepriekš Latvijas valdībai iespēju pārrunāt kvotas piešķiršanu Latvijai.

4. Ja kādā regulēšanas periodā palielinātu importējamo kopdaudzumu kādam augšminētam ražojumam, kura ievešana Apvienotā Karaļvalstī no citām valstīm atļauta, tad Latvijai piešķirs papildu kvotas, bet, ja Latvija kādu laiku nevarētu piegādāt tādu papildu kvotu vai tās daļu, tad tas neietekmēs nelabvēlīgi augšējo (2) un (3) punktos minēto apņemšanos izpildīšanu kādā vēlākā periodā.

5. Ja kāda cita piegādātāja ārvalsts atsakās no savas kvotas vai tās daļas attiecībā uz kādu no augšminētiem ražojumiem vai zaudē tiesību uz to, tad Latvijai piešķirto kvotu paaugstinās ne mazākā samērā kā jebkurai citai ārvalstij piešķirto kvotu.

6. Kontroli pār šajā pantā minēto ražojumu eksportu no Latvijas uz Apvienoto Karaļvalsti uzticēs Latvijas valdībai, kamēr Apvienotās Karaļvalsts valdība būs pārliecināta, ka šī kontrole ir pietiekoša un saskaņota ar tajā laikā Apvienotā Karaļvalstī spēkā esošiem importa regulēšanas plānu vai plāniem.

7. pants.

Nodeva par atļaujām tirdzniecības ceļotājiem, kas apmeklē Latviju Apvienotās Karaļvalsts sabiedrību vai firmu uzdevumā, nedrīkst pārsniegt šādas summas:

	Ls
15 dienām derīgai atļaujai	50
1 mēnesim derīgai atļaujai	150
1 gadam derīgai atļaujai	600

Attiecīgās nodevas papildu atļauju saņemšanai, kas dod tiesību viņu īpašniekam reprezentēt vēl citas sabiedrības vai firmas, nedrīkst pārsniegt attiecīgi 20 latu, 30 latu un 150 latu.

Tādu sabiedrību direktoriem un to vadošām personām, kā arī tādu firmu principāliem, kuras darbojas Apvienotā Karaļvalstī, atļaus, neizņemot sev tirdzniecības ceļotāja atļauju, pavadīt Latvijā dzīvojošu sabiedrības vai firmas pārstāvi, kad šis pārstāvis dodas pie klientiem pasūtījumu lietās, ja vien šis pārstāvis izpilda Latvijas likumu noteikumus.

8. pants.

1. Izņemot šā panta 2. punktā noteikto, neko šajā nolīgumā neuzskatīs par tādu, kas skar no 1923. gada 22. jūnijā Londonā parakstītā Tirdzniecības un Kuģniecības līguma izrietošās tiesības vai pienākumus; tāpat arī pirms 1936. gada 1. aprīļa neviena no līdzējam pusēm minēto līgumu neuzteiks saskaņā ar tā 28. panta noteikumiem.

2. Ja Apvienotās Karaļvalsts valdība nolemtu grozīt vispārīgo politiku attiecībā uz ārvalstu kuģniecībai piemērojamiem noteikumiem, Līdzēju valdību starpā notiks sarunas, lai atvietotu ar jauniem noteikumiem 1923. gada 22. jūnijā parakstītā Tirdzniecības un Kuģniecības līguma noteikumus, kas attiecas uz navigāciju un kuģniecību. Ja triju mēnešu laikā pēc šādu sarunu uzsākšanas nav panākta vienošanās par tādiem jauniem noteikumiem, tad Apvienotās Karaļvalsts valdībai būs tiesība uzteikt katru no minētiem 1923. g. līguma noteikumiem, un tādā kārtā uzteiktie noteikumi zaudēs savu spēku pēc 3 mēnešu notecējuma no uzteikšanas paziņojuma saņemšanas dienas.

9. pants.

Līdzējas valdības vienojas, ka ikviens strīds, kas varētu izcelties viņu starpā par jebkura šī nolīguma vai 8. pantā minētā Tirdzniecības un Kuģniecības līguma noteikumu pienācīgu iztulkojumu vai piemērošanu, uz vienas puses līguma pamata nododams Pastāvīgās starptautiskās tiesas izlemšanai, ja vien Līdzējas valdības nav kādā sevišķā gadījumā vienojušās nodot

strīdu kādai citai tiesai vai likvidēt to kādā citādā kārtībā.

Nododot kādu strīdu Pastāvīgās starptautiskās tiesas izlemšanai, jālūdz šai tiesai, ja Līdzējas valdības nenolemj citādi, lai viņa dod savu spriedumu saskaņā ar Tiesas Statūtu 29. pantā paredzēto paātrināto tiesāšanas kārtību.

10. pants.

Sajā nolīgumā nekas nav uzskatāms par tādu, kas skar tiesības vai pienākumus, kuri izriet no Rīgā 1927. gada 16. novembrī parakstītā līguma zīmējoties uz muitas formalitātēm, kas piemērojamas tirdzniecības ceļotāju paraugiem.

Londonā 1933. gada 6. jūlijā starp Latviju un Apvienoto Karaļvalsti notu apmaiņas ceļā noslēgtais tirdzniecības līgums¹ zaudē spēku šā nolīguma spēkā stāšanās dienā.

11. pants.

Šis nolīgums ratificējams un ratifikācijas apmaināmas Londonā, cik drīz vien iespējams.

Nolīgums stāsies spēkā desmit dienas pēc ratifikāciju apmaiņas un saskaņā ar šim nolīgumam pievienotā Protokola I daļas 3. un 5. punktiem un Protokola II daļas 1. punkta noteikumiem paliks spēkā līdz 1936. gada 31. decembrim.

Ja neviens no Līdzējām valdībām sešus mēnešus pirms augšminētā datuma nebūs paziņojusi otrai valdībai savu nodomu šo nolīgumu uzteikt, tas paliks spēkā līdz sešu mēnešu notecējumam no tās dienas, kad par tādu nodomu paziņots.

Šo apliecinot, apakšā parakstījušies pienācīgi šim nolūkam pilnvaroti, parakstījuši šo nolīgumu un uzspieduši tam savus zīmogus.

Izgatavots Londonā, 1934. gada 17. jūlijā, divos eksemplāros, angļu valodā.

Tulkojumu latviešu valodā izgatavos pēc iespējas drīzā laikā un par to vienosies Līdzējas puses savā starpā.

¹ Sk. 23. dokumentu.

Abus tekstus tad uzskatīs par autentiskiem visiem nolūkiem.

(Zīmoga vieta)	Kārlis Zariņš
(Zīmoga vieta)	John Simon
(Zīmoga vieta)	Walter Runciman

«Valdības Vēstnesis», 1934. g. 25. septembrī, 216. nr., 4. lpp.

PROTOKOLS

Parakstot ar šās dienas datumu apzīmēto tirdzniecības nolīgumu starp Latvijas valdību un Lielbritānijas un Ziemeļ-Irijas Apvienotās Karaļvalsts valdību, apakšā parakstījušies, kas šim nolūkam pienācīgi pilnvaroti, deklarē, ka viņi vienojušies par šā Protokola noteikumiem, kas uzskatāms par augšminētā nolīguma sastāvdaļu.

I daļa.

1. Līdzējas valdības, kas noslēgušas tirdzniecības nolīgumu ar nolūku uzturēt un vēl tālāk atvieglot tirdzniecību starp Apvienoto Karaļvalsti un Latviju, apņemas turēt vērā tirdzniecības bilanci starp Apvienoto Karaļvalsti un Latviju, un Latvijas valdība, ievērojot apmērus, kādos Latvijas eksportējumi atrod tirgu Apvienotā Karaļvalstī, atzīst, ka šā nolīguma mērķu veicināšanai Apvienotā Karaļvalstī ražoto vai pagatavoto preču novietošana Latvijā paceļama.

Latvijas valdība necels šķēršļus Britānijas kuģniecības pastiprinātai nodarbināšanai Latvijas tirdzniecībā un ir gatava apsvērt, kas darāms, lai paceltu Britānijas kuģniecības nodarbināšanu tirdzniecībā starp Latviju un Apvienoto Karaļvalsti.

2. Sakarā ar dažu Apvienotās Karaļvalsts rūpniecību iesniegumiem Latvijas delegācijai, uz kuru pamata Latvijas importieru grupas sniegušas savas atsauksmes, Līdzējas valdības ievērojušas sekojošas pārrunas un atsauksmes:

(a) pārrunas par soļiem, kas sperami, lai atvieglotu Apvienotā Karaļvalstī ražoto:

dzelzs un tērauda, tirdzniecībā lietojamo motorizēto satiksmes līdzekļu, Latvijas koku apstrā-

dāšanas rūpniecībai nepieciešamo piederumu, akmeņogļu darvas, šmalko ķīmisko un farmaceutisko produktu un lauksaimniecības mašīnu pārdošanu;

(b) atsaukšanas no dažiem sāls, salpetra, dzutas iesaiņojamā materiāla un kreozota noņēmējiem par šo ražojumu iepirkšanu Apvienotā Karaļvalstī.

3. Latvijas valdība deklarē, ka gadījumā, ja Latvijas lauksaimniecība piedzīvotu nopietnu traucējumu vai ja Latvijas valdība atzītu, ka siļķu daudzuma pacelšana līdz 12,500 metr. tonnām, kā tas paredzēts tirdzniecības nolīguma 3. pantā, neattiecināmas ar attiecīgu Latvijas ārējās tirdzniecības bilances pieaugumu, viņa var pacelt jautājumu par šā skaitļa grozīšanu gada laikam no 1935. g. 1. jūlija līdz 1936. g. 30. jūnijam.

Apvienotās Karaļvalsts valdība deklarē, ka tādā gadījumā viņa patur tiesību izbeigt minēto līgumu, uzteicot to 3 mēnešus iepriekš, ja viņa atzīs par neiespējamu pieņemt augšminētā daudzuma samazināšanu.

Apvienotās Karaļvalsts valdība patur to pašu tiesību, ja apspriedē, kas noturama 1936. gada sākumā saskaņā ar minētā 3. panta noteikumu, neizdotos panākt apmierinošu vienošanos par siļķu daudzumu, kāds ievadams periodā, kas sākas ar 1936. gada 1. jūliju.

4. Latvijas valdība apņemas pie importa ierobežojuma piemērošanas ievērot šīs protokola daļas 1. rindkopā doto apņemšanos un nepiemēros šādus ierobežojumus par jaunu šī nolīguma 1. panta 2. rindkopā minēto teritoriju tirdzniecībai.

5. Latvijas valdība deklarē, ka viņai nav nodoma aplikēt ar nodevām ārzemju valūtas pirkumus, kuri vajadzīgi no Apvienotās Karaļvalsts Latvijā ievesto preču apmaksai, kā arī maksājumiem par Apvienotās Karaļvalsts kugniecības pakalpojumiem. Apvienotās Karaļvalsts valdība deklarē, ka viņa patur sev tiesību šādas nodevas uzlikšanas gadījumā izbeigt tirdzniecības nolīgumu, uzteicot to trīs mēnešus iepriekš.

II daļa.

1. Apvienotās Karaļvalsts valdībai ir tiesība katrā laikā izbeigt šo nolīgumu, uzteicot to 3 mēnešus iepriekš, ja jebkurā 12 mēnešu periodā, skaitot no tā mēneša

pirmās dienas, kas seko nolīguma spēkā stāšanās datumam, un katra turpmākā gada attiecīgā datumā Apvienotā Karaļvalstī ražoto un Latvijā ievesto ogļu daudzums nesasniedz 70% no visa Latvijas ogļu importa šajā laikā saskaņā ar Latvijas oficiālo statistiku par ogļu kopimportu un Apvienotā Karaļvalstī ražoto ogļu importu.

2. Apvienotās Karaļvalsts valdība apņemas neuzteikt nolīgumu saskaņā ar 1. punkta noteikumiem, iekams Latvijas valdībai nav dota iespēja apspriest šo lietu Apvienotā Karaļvalstī; šādām apspriedēm jāsaķas 14 dienu laikā, skaitot no datuma, kad Latvijas valdība saņēmusi attiecīgu pieprasījumu no Apvienotās Karaļvalsts valdības.

3. Nolīgums nav izbeidzams uz 1. punkta noteikumu pamata, ja laikā starp uzteikuma datumu un tā spēkā stāšanās datumu Latvijā iaved virs tās ogļu normas, kas tajā periodā ievadama saskaņā ar nolīgumu, tādu Apvienotā Karaļvalstī ražoto ogļu papildu daudzumu, kas izlīdzina radušos iztrūkumu.

4. Līdzējas valdības ievēro rakstu ar šās dienas datumu, kas adresēts Latvijas delegācijas priekšsēdētājam tirdzniecības nolīguma sarunu vešanai un ko parakstījis Apvienotās Karaļvalsts ogļu rūpniecības uzdevumā Ogļu raktuvju īpašnieku centrālās padomes priekšsēdētājs un Britānijas Ogļu eksportieru federācijas priekšsēdētājs, un kurā viņi izteikuši vēlēšanos un noteiktu nodomu izpildīt Latvijas pircēju un ogļu patērētāju prasības ar visiem viņu spēkos esošiem līdzekļiem un šajā nolūkā devuši Latvijas pircējiem un patērētājiem minētā rakstā izteiktos solījumus uz cenām, labumu, rīcībā esošiem krājumiem un citiem jautājumiem. Līdzējas puses vienojas, ka Apvienotās Karaļvalsts valdības tiesība saskaņā ar šās Protokola daļas (1) punkta noteikumiem izbeigt līgumu, uzteicot to 3 mēnešus iepriekš, pakļauta nosacījumam, ka šos solījumus izpildīs.

5. Apvienotās Karaļvalsts valdībai nav tiesība uzteikt nolīgumu saskaņā ar šās Protokola daļas (1) punkta noteikumiem, ja streika vai lokauta dēļ, vai arī ledus vai citu apstākļu dēļ, kas varētu kavēt transportu no Apvienotās Karaļvalsts uz attiecīgo Latvijas ostu, nav bijis dabūjams pietiekošs Apvienotā Karaļvalstī ražoto ogļu daudzums, kāds būtu piemērots attiecīgiem Latvijas pir-

cējiem, vai arī ja pircēji nav varējuši dabūt Apvienotā Karaļvalstī ne viņiem vajadzīgās ogles, ne arī to vietā kādu citu piemērotu atvietošanu par samērīgu cenu. Katrā tādā gadījumā, piemērojot šās Protokola daļas (1) punkta noteikumus, attiecīgus izņēmuma atskaitījumus taisīs tiem ogļu daudzumiem, ko citur iepirks minētie Latvijas pircēji iztrūkstošo ogļu atvietošanai. Tāpat, piemērojot šās Protokola daļas (1) punkta noteikumus, Latvijā būs atļauts nepatērēt ogles sakarā ar ilgstošiem streikiem vai lokautiem tajās Latvijas rūpniecības nozarēs, kurās izlieto lielos daudzumos Apvienotās Karaļvalsts ogles. Uz šo punktu pamatotos izņēmumu atskaitījumus pielaidīs vienīgi (a) uz vienošanās pamata starp Latvijas komisiju, kas ieceļama saskaņā ar šās Protokola daļas (6) punkta noteikumiem, un Apvienotās Karaļvalsts valdības Raktuvju departamentu vai arī (b), ja tāda vienošanās nenotiek, saskaņā ar Līdzēju valdību sarunām un lēmumiem.

6. Tūlīņ pēc nolīguma spēkā stāšanās Latvijā iecels komisiju sekojošiem nolūkiem:

- (a) lai ik mēnešus iesniegtu Apvienotās Karaļvalsts valdības Raktuvju departamentam oficiālus Latvijas valdības attiecīgā iestādē sastādītus statistiskus datus par ogļu kopimportu Latvijā un par Apvienotā Karaļvalstī ražoto ogļu importu Latvijā; šādi statistiski dati iesniedzami divu mēnešu laikā, skaitot no tā mēneša beigām, uz kuru tie attiecas;
- (b) lai izlemtu Apvienotā Karaļvalstī ražoto ogļu pircēju un Latvijas patērētāju sūdzības attiecībā uz cenu, labumu, piegādi un citiem līdzīgiem jautājumiem, ciktāl šādas sūdzības attiecas uz jautājumiem, attiecībā uz kuriem Apvienotās Karaļvalsts ogļu rūpniecība devusi kādus solījumus;
- (c) lai apspriestu jautājumus, kas izriet no šās Protokola daļas (5) punkta noteikumiem;
- (d) lai sazinātos vajadzības gadījumos ar Apvienotās Karaļvalsts Raktuvju departamentu par jautājumiem, kas izriet no augšējām (b) un (c) rindkopām.

7. Tā kā Līdzējas valdības cer, ka Apvienotā Karaļvalsts paturēs arī turpmāk savu pašreizējo daļu Latvijas koksa tirgū, viņas apspriedīsies, ja rastos vajadzība, nolūkā šo stāvokli uzturēt.

III daļa.

1. Apvienotās Karaļvalsts valdība cer, ka lauksaimniecības ražojumu importa regulēšanu Apvienotā Karaļvalstī, ja tāda izrādītos vajadzīga, varēs panākt labprātīgas sadarbības ceļā starp Apvienotās Karaļvalsts valdību, no vienas puses, un to valstu valdībām, no otras puses, kuras šādus ražojumus piegādā Apvienotai Karaļvalstij; un Apvienotās Karaļvalsts valdība no savas puses centīsies panākt, lai jebkura regulēšana, ko piemēro Latvijas lauksaimniecības ražojumu importam Apvienotā Karaļvalstī, notiktu šādā kārtā.

2. Visās sarunās, kas notiktu ar piegādātājām ārvalstīm attiecībā uz tādu labprātīgu sadarbību, Apvienotās Karaļvalsts valdība darīs visu iespējamo, lai nodrošinātu pienācīgas vērtības piegriešanu sviesta eksporta tirdzniecības sevišķai nozīmei priekš Latvijas un šās tirdzniecības ievērojamam pieaugumam ar Apvienoto Karaļvalsti pēdējos gados.

3. Apvienotās Karaļvalsts valdība atzīst, ka, stingri piemērojot nolīguma 6. pantā izteiktos principus, rezultātā rastos ļoti nopietns Latvijas sviesta importa samazinājums. Tādēļ gadījumā, ja ievestu sviesta importa regulēšanu piespiedu kārtībā, viņa ir gatava piešķirt Latvijai papildu kvotu, paaugstinot visu Latvijas kvotu līdz tādām apmēram, kas līdzinās ne vairāk kā 3% no piegādātājām ārvalstīm sākumā piešķirto kvotu kopsummas vai kas līdzinās 113,000 centneriem, raugoties pēc tam, kas izrādītos vairāk, ja pārējās piegādātājas ārvalstis būtu ar mieru atteikties no savām varbūtējām tiesībām uz viņām piešķirto kvotu attiecīgiem paaugstinājumiem.

Apvienotās Karaļvalsts valdība apņemas no savas puses pielikt visas pūles šajā virzienā.

4. Tirdzniecības nolīgumā un šajā Protokolā ar vārdu «ārvalsts» attiecībās pret Apvienoto Karaļvalsti ir jāsaprot valsts, kas nepieder pie teritorijām, kuras atrodas zem Viņa Majestātes Lielbritānijas, Īrijas un Britānijas Aizjūras Domīniju Karaļa, Indijas Ķeizara suverenitā-

tes vai zem Viņa Majestātes suverenitātes, protektorāta vai mandāta; un ar vārdiem «ārzemju imports» jāsaprot ievēdumi no šādi definētām ārvalstīm.

Izgatavots Londonā, 1934. gada 17. jūlijā, divos eksemplāros, angļu valodā.

Tulkojumu latviešu valodā izgatavos pēc iespējas drīzā laikā un par to vienosies Līdzējas puses savā starpā.

Abus tekstus tad uzskatis par autentiskiem visiem nolūkiem.

Kārlis Zariņš
John Simon
Walter Runciman

«Valdības Vēstnesis», 1934. g. 25. septembrī, 216. nr., 4.—5. lpp.

31. Buržuāziskās Latvijas un Lielbritānijas Tirdzniecības komisijas sastādīts raksts	<i>Konfidenciāli</i>
Londonā
(Nav publicējams)
1934. g. 17. jūlijā |
|--|---|

Atsaucoties uz Protokola I daļas paragrāfu (2)¹ pie šodien parakstītā Tirdzniecības līguma, kurā ietverts (a) pārrunas par pasākumiem, kas atvieglotu Apvienotā Karaļvalstī ražoto dzelzs un tērauda, tirdzniecībā lietojamo motorizēto satiksmes līdzekļu, Latvijas kokapstrādes rūpniecībai nepieciešamo piederumu, akmeņogļu, darvas, smalko ķīmisko un farmaceitisko produktu un lauksaimniecības mašīnu pārdošanu, kā arī (b) atsaukšanas no dažiem sāls, salpetra, dzūtas iesaiņojuma materiāla un krezola noņēmējiem par šo ražojumu iepirkšanu Apvienotajā Karalistē, attiecīgās pārrunas iekļautas apstiprinātajos protokolos — īpaši ar numuriem 7, 12, 16, 20, 25, 30, 33, 37 un 46 attiecīgi apzīmētajos protokolos par Apvienotās Karalistes un Latvijas delegāciju sastapšanos, kā arī vēstuļu un paskaidrojumu norakstos, kas pievienoti minētajam Protokolam kā pielikumi A, B, C, D, E, F un G, bet minētie paskaidrojumi pievienoti kā pielikumi H, I, J, K, L un M.

Līdzīgi, atsaucoties uz Protokola II daļas paragrāfu (4) pie Līguma, kurā ietverts raksts Tirdzniecības

¹ Sk. 30. dokumentu.

līguma noslēgšanai pilnvarotās Latvijas delegācijas vadītājam un kuru Apvienotās Karalistes ogļu rūpniecības uzdevumā parakstījis ogļraktuvju īpašnieku centrālās padomes priekšsēdētājs un Britānijas ogļu eksporta federācijas priekšsēdētājs, šis raksts ir tas, kura noraksts pievienots minētajam Protokolam kā pielikums N.

(paraksts)

1899. f., 2. apr., 5.1., 1. lapa. Oriģināls angļu valodā.

32. No Finanšu ministrijas *Slepeni*
Tirdzniecības un rūpniecības Rīgā
departamenta raksta Tirdz- 1935. g. 6. septembrī
niecības un rūpniecības ka-
meras direktoram

... 1932. g. 10. decembrī Lielbritānijas valdība iesniedza mūsu Ārlietu ministrijai memorandu, izteicot vēlēšanos redzēt Londonā mūsu pārstāvjus, kuru uzdevums būtu «iepriekšējās sarunās noskaidrot ar Lielbritānijas valdību turpmāko saimniecisko attiecību pamatprincipus un izdebatēt šo attiecību bāzi, ievērojot jaunradušos stāvokli».

Mūsu delegācija uzsāka sarunas Londonā 1933. g. 17. janvārī. Sarunās noskaidrojās, ka Lielbritānija turpmāk nedomā dot vislielākās labvēlības priekšrocības bez pretkompensācijām. Anglija varētu dot dažām valstīm arī zināmas priekšrocības, ja saņemtu pretim ekvivalentas pretkompensācijas. Angļi speciāli aizrādīja uz neapmierinātību ar viņu eksporta samazināšanos Latvijā. Lai panāktu izvedumu jaunu paplašināšanos, angļi vēlējās atsevišķām precēm muitas nolaidumus un ārpus tā vēl reālas garantijas par Lielbritānijas eksporta pieaugšanu Latvijā. Sevišķu vērību angļi veltīja ogļu, dzelzs un tērauda preču, manufaktūras, siļķu eksporta pavairošanai.

Vestās sarunas bija prelimināras, domātas kā ievads vēlākām sarunām par tirdzniecības līguma paplašināšanu. Sarunās izdevās panākt principiālu angļu solījumu, ka tuvākā nākotnē angļi nekontingentēs tādu lauksaimniecības vai lopkopības ražojumu ieviešanu, kuros Latvija varētu būt ieinteresēta. Formāli šo pagaidu stāvokli legalizēja 1933. g. 6. jūlija notu apmaiņa

starp Lielbritānijas Ārlietu ministriju un mūsu legāciju Londonā (1933. g. «Valdības Vēstnesis» Nr. 153)¹. Šī vienošanās: 1) pagarina 1923. gada līguma² uzteikšanas laiku no 12 uz 15 mēnešiem, 2) satur Lielbritānijas saistību neregulēt Latvijā ražotu bekona, šķiņķa, sviesta un olu ievadamo vairumu vai vismaz regulēšanas gadījumā piešķirt Latvijai taisnīgas importa kvotas, 3) satur Latvijas valdības deklarāciju fiksēt ievadmitu uz siļķēm un ievest zvejas sezonas gadā ne mazāk kā 10.000 t siļķu, 4) satur Latvijas valdības deklarativo solījumu pēc iespējas pavairot angļu preču ievadumus Latvijā. Vienošanās bija domāts atstāt spēkā 1 gadu, jo starplaikā bija paredzams nobeigt sarunas par tirdzniecības līgumu papildinājumu.

Pamatojoties uz ierosinājumiem, kādi bija gūti 1933. gada janvāra sarunās, mēs sagatavojām konkrētus priekšlikumus un materiālus eventuālai tirdzniecības līguma paplašināšanai, un 1934. g. 2.I.—28.I. un 21.III.—30.III. Londonā notika jaunas sarunas starp Anglijas valdību un mūsu tirdzniecības līguma revidēšanai pilnvaroto delegāciju. So sarunu rezultāts — 1934. g. 25. septembrī publicētais «tirdzniecības nolīgums starp Latvijas valdību un Apvienotās Karalvalsts valdību».

Nolīgums pēc būtības papildina 1923. g. 22. jūnija tirdzniecības un kuģniecības nolīgumu ar tarifa un preferenču daļu. Nolīgumā paredzēti sekojoši ievadkontingenti angļu precēm:

- 1) siļķes — 1934./35. g. 10.000 metr. t un 1935./36. g. 12.500 metr. t (sk. arī nolīguma protokola I daļas 3. pantu);
- 2) akmeņogles — vismaz 70% no kopimporta (sk. arī slepeno līguma daļu).

Bez tam nolīgumam pievienotie slepenie (nepublicējamie) pielikumi paredz kontingentus dzelzs un tērauda precēm, manufaktūrai u. c.

Anglija no savas puses deklarē nolīguma 5. pantā, ka neuzliks ievadumiem tādus kvantitatīvus ierobežojumus, kas kavētu piemērot līgumam pievienotā II preču sa-

¹ Buržuāziskās Latvijas valdības oficiālais laikraksts, kas iznāca no 1919. gada līdz 1940. gadam. Likumi un rīkojumi, kurus ievietoja «Valdības Vēstnesī», stājās spēkā ar to publicēšanas dienu, ja pašā likumā vai rīkojumā nebija paredzēts cits termiņš.

² Sk. 9. dokumentu.

rakstā uzskaitītos tarifa nolaidumus Latvijas precēm, «ja vien šī panta noteikumi neattiecas uz tādiem importa ierobežojumiem, kas izrādītos par vajadzīgiem, lai nodrošinātu lauksaimniecības ražojumu novietošanas plāna vai plānu kārtīgu izvešanu Apvienotā Karalvalstī».

Nolīgumam pievienoti 2 preču saraksti, kas paredz muitas nolaidumus vai fiksētas muitas likmes: I. saraksts angļu precēm Latvijā 44 muitas tarifa pozīcijās un II. — saraksts Latvijas precēm Anglijā — 21 prece.

Smagākās saistības mūsu importam uzliek taisni nolīguma slepenā (nepublicējamā) daļa; šeit arī radušās lielākās domstarpības attiecībā uz līguma pildīšanu. Lai gan 1. līguma gads nav vēl noslēdzies, tomēr no angļu puses sāk ienākt jau notas par nepietiekošu importu visumā, kā arī par atsevišķām precēm. Tāpat no angļu puses sakarā ar nodomu ievest bekonam ievadmuitas ar 1936. gadu (mūsu, dāņu un dažos citos līgumos bekona ielaišana Anglijā paredzēta brīvi no muitas) nācis pirmais ierosinājums grozīt nolīgumu, resp. atteikties no bezmaksas bekona importa...

Referents (paraksts)

1691. f., 1. apr., 804.1., 3.—6. lapa. Oriģināls.

33. No Latvijas finansu ministra runas teksta Anglijas delegācijas locekļu un saimniecisko darbinieku sanāksmē Rīgā 1936. g. 6. augustā

...Pēdējā laikā ir vēl dažas parādības mūsu saimnieciskās attiecībās, kuras es šeit gribētu garāmejot pieminēt. Mēs 1934. gada sākumā noslēdzām līgumu,¹ diezgan komplicētu savā uzbūvē, ar diezgan daudz un dažādiem pielikumiem, kuri zināmi tikai attiecīgām iestādēm un personām. Šai līgumā un tā pielikumos ir paredzēts, ka mums jāpērk tas un tas no Jums un ka jāietur attiecīgas proporcijas zināmos preču ievedumos no Jūsu zemes. Gribēdami strikti un godīgi pildīt uzņemtās saistības, mēs esam mēģinājuši, piemēram, Jūsu zemē nodot lielāku pasūtījumu tērauda rūpniecībā.

¹ Sk. 30. dokumentu.

Diemžēl līdz šai dienai esam palikuši šai mūsu mēģinājumā bezsekmīgi, jo Jūsu tērauda rūpniecība no šā pasūtījuma atteicās. Tāpat pēdējā laikā mums ir diezgan lielas grūtības dabūt no Jūsu zemes vajadzīgos daudzumos koksu, kas mums nepieciešams. Vērā ņemot angļu firmu atteikšanos mūs ar šo precī apgādāt, gribot negribot esam spiesti skatīties pēc citiem avotiem...

1691. f., 1. apr., 814.1., 203. lapa.

34. No Latvijas sūtniecības Va- 1937. g. 19. janvārī
šingtonā 1936. gada politiskā un saimnieciskā pārskata

... Latvijas tirdzniecības līgums ar ZASV spēkā līdz 1938. gadam, un uz līguma pamata Latvija bauda vislielāko labvēlību. Tomēr jākonstatē, ka no 15 līgumiem, ko ZASV noslēgušas no jauna, Latvija nekādu sevišķu labumu nav baudījusi. Jaunos līgumos tarifus parasti noformulē tā, ka tos grūti piemērot Latvijas eksportprečēm. Jāņem arī vērā, ka Latvijai nebūtu sevišķi izdevīgi censties pēc tarifa pazeminājumiem. Tādā gadījumā arī citas valstis, kas Amerikas tirgū konkurē ar Latviju, baudītu tādas pašas tiesības: tās tad arī palielinātu savu eksportu un Latvijai nekādas sevišķas priekšrocības nebūtu...

1899. f., 2. apr., 3. 1., 139. lapa. Apstiprināts noraksts.

35. Nolīgums par maksājumu Rīgā
kārtšanu preču apgrozībā 1937. g. 31. oktobrī
Latvijas republikas un Vācijas valsts starpā (Latvijas un Vācijas kliringa nolīgums)

1. pants.

Maksājumu kārtšana starp Latvijas republiku un Vācijas valsti, ciktāl tas attiecas uz šim nolīgumam pakļautām maksāšanas saistībām, notiek Vācijā vienīgi ar Vācijas Norēķināšanās kases starpniecību, bet Latvijā vienīgi ar Latvijas bankas starpniecību.

2. pants.

Paturot tiesību slēgt turpmākas norunas, šā nolīguma noteikumiem pakļaujamas sekojošās vācu debitoru saistības pret latviešu kreditoriem un latviešu debitoru saistības pret vācu kreditoriem:

1) Maksājumi par Vācijas preču izvedumiem uz Latviju un Latvijas preču izvedumiem uz Vāciju.

2) Maksājumi par saimnieciski attaisnojamiem un parastiem blakus izdevumiem, kam tiešs sakars ar preču apgrozību Latvijas un Vācijas starpā, ieskaitot visus maksājumus pārvadājumu apdrošināšanā. Izslēgti ir maksājumi pārējās apdrošināšanas un jūras fraktu laukā.

3) Atlīdzības par preču uzlabošanu.

4) Maksājumi par domājamiem pakalpojumiem (piemēram, patentu un licenču nodevas, filmu īres).

5) Uz abpusēju norēķināšanās iestāžu īpašas vienošanās pamata — no sevišķām saistībām cēlušies maksājumi.

3. pants.

Lai vienkāršotu norēķināšanās kārtību, tieša norēķināšanās par prasījumiem 2. panta 2. un 3. punkta nozīmē ar preču prasījumiem notiek ar piekritīgās Latvijas vai Vācijas iestādes atļauju, pie kam abpusējo norēķināšanās iestāžu piekrišana nav vajadzīga.

4. pants.

Savstarpējā tranzita satiksme, ieskaitot visus blakus izdevumus, nav pakļauta šā nolīguma noteikumiem.

5. pants.

Ar preču apgrozību šā nolīguma nozīmē jāsaprot:

a) Vācijas preču imports Latvijas republikas teritorijā. Par Vācijas precēm uzskatāmas tādas, kas Vācijā ražotas vai kas tur ievērojamā mērā apstrādātas vai pārstrādātas;

b) Latvijas preču imports Vācijas saimnieciskā teritorijā. Par Latvijas precēm uzskatāmas tādas, kas Lat-

vijā ražotas vai kas tur ievērojamā mērā apstrādātas vai pārstrādātas.

Tas pats attiecas arī uz gadījumu, kad preces piegādā caur trešām valstīm, ja tās tur netiek ievērojamā mērā apstrādātas vai pārstrādātas.

6. pants.

Debitori, kuriem jāizdara Latvijā maksājumi Vācijas markās saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem, iemaksā, termiņam iestājoties, parāda summas Latvijas bankas speciālā rēķinā pie Vācijas Norēķināšanās kases. Ja parāda saistība nav izteikta Vācijas markās, tad tās pārvērtība pārvēršama Vācijas markās pēc Berlinē iemaksas brīdī zināmā attiecīgās valūtas pēdējā oficiālā vidējā kursa un iemaksājama Vācijas markās. Vācijas Norēķināšanās birojs paziņo tekoši Latvijas bankai par iemaksātām Vācijas marku summām.

7. pants.

Debitori, kuriem jāizdara Vācijā maksājumi latos saskaņā ar šā nolīguma noteikumiem, iemaksā, termiņam iestājoties, parāda summas Vācijas Norēķināšanās kases speciālā rēķinā pie Latvijas bankas. Ja parāda saistība nav izteikta latos, tad tās pārvērtība pārvēršama latos pēc Rīgā iemaksas brīdī zināmā attiecīgās valūtas pēdējā oficiālā vidējā kursa un iemaksājama latos. Latvijas banka paziņo tekoši Vācijas Norēķināšanās kasei par iemaksātām latu summām.

8. pants.

Pēc maksājumu ieskaitīšanas savos speciālos rēķinos Vācijas Norēķināšanās kase un Latvijas banka izmaksā šīs summas pēc piederības, pie tam tajā pašā kārtībā, kādā izdarītas iemaksas. Izņēmumi pielaižami, abpusējām piekritīgām iestādēm kopēji vienojoties.

9. pants.

Kursa un procenta zaudējumus, kuri ceļas, izdarot maksājumus noteiktā kārtībā, var samaksāt pēc šā nolīguma noteikumiem vienīgi tad, ja pastāv attiecīgas

vienošanās privāto kontrahentu starpā. Šādos gadījumos piekritīgās valūtas iestādes piešķir vajadzīgās valūtas atļaujas.

10. pants.

Vācijas Norēķināšanās kase un Latvijas banka vienojas savā starpā par šā nolīguma tehniskai izpildīšanai nepieciešamiem noteikumiem.

11. pants.

Ja kādā atsevišķā gadījumā maksājums jāizdara citādā kārtībā, nekā noteikts šajā nolīgumā, tad vajadzīga abpusējo piekritīgo iestāžu piekrišana.

12. pants.

Šo nolīgumu var uzteikt, paziņojot par to vienu mēnesi iepriekš.

13. pants.

Šim nolīgumam izbeidzoties, pirms tā izbeigšanās radušās un norēķināšanās kārtībai pakļautās maksājumu saistības, ieskaitot varbūtējas vēlākas sakarā ar piegādēm radušās saistības, kārtojamas ar maksājumiem pēc šā nolīguma noteikumiem. Attiecībā uz preču samaksu pastāv priekšnoteikums, ka preces nolīguma izbeigšanas brīdī jau nosūtītas.

Abpusējie speciālie rēķini kārtojami saskaņā ar šā nolīguma pamata noteikumiem.

Ja nav norunāts citādi, tad varbūtējais atlikums sedzams ar preču piegādēm.

14. pants.

Sis nolīgums ratificējams. Tas stājas spēkā 15. dienā pēc ratifikācijas dokumentu apmaiņas, kurai jānotiek Berlīnē.

Abas valdības tomēr vienojušās, ka nolīgums pagaidām piemērojams, jau sākot no 1938. gada 1. janvāra.

Izgatavots 2 eksemplāros, latviešu un vācu valodā. Rīgā, 1937. gada 31. oktobrī.

L. Ēķis

A. Dinsbergs

E. v. Schack

G. Forkel

«Valdības Vēstnesis», 1938. g. 7. janvārī, 4. nr., 1. lpp.

36. No Latvijas sūtņa Lielbritānā *Konfidenciāli*
nijā raksta Latvijas ārlietu Londonā
ministram 1937. g. 2. novembrī

Man piezvanīja direktors Collier's¹ un teica, ka vēloties ar mani runāt. Kad pie viņa aizgāju, tad viņš sacīja, ka daudz jau esot par Westinghouse'u² runāts, bet viņš gribot vēl pie šī jautājuma atgriezties. Teicu, ka man ar Jums, augsti godāts ministra kungs, par šo lietu ir bijusi saruna, tamdēļ labprāt gribētu viņu informēt par lietas stāvokli Rīgā, pie kam Collier'am pastāstīju to, ko Jūs man laipnā kārtā 26. novembrī paskaidrojāt.

Mani noklausījies, Collier's teica, ka viņš tagad varot redzēt, mēs gribot atrunāties ar tehniskām atsauksmēm. Viņam esot noteiktas ziņas no Rīgas, ka ekspertu spriedums par Knorr'a³-Westinghouse'a bremzēm vēl neesot nodots un nevis aiz kādiem tehniskiem, bet gan politiskiem iemesliem. Dzelzceļu speciālistu vairākums esot par Westinghouse'a bremzēm, bet, tā kā daži valdības locekļi gribot pasūtījumu visā ziņā nodot Vācijai, tad ekspertiem laikam būšot ar to jāreķinājās un, tā kā katram speciālam jautājumam varot pieiet no zināma viedokļa, tad nu iznāktu Knorr'a bremzes daudz labākas. Lai nedomājot, ka mums vien esot eksperti, kas protot Knorr'a-Westinghouse'a bremzes salīdzināt, viņiem arī tādi esot. Un vai tad Polijas un Lietuvas valdības bez speciālistu slēdzieniem bremzes pirkušas, tām arī bijuši lietpratēji, kas devuši atsauksmi. Pēc Majestātes valdības ziņām, Vācijas sūtnis Rīgā arī nemaz nepastāvēt uz Knorr'a bremžu pārākumu, bet prasot, lai pasūtījumu nododot Vācijai un tādā kārtā nokārtojot klīringa iesalušās summas. Noklausījies Collier'u, teicu, ka man ļoti žēl, ka viņa informācija nesaskan ar tām autoratīvām ziņām, kas ir manā rīcībā un nāk tieši no ārlietu ministra. Collier's atbildēja, ka viņam arī esot žēl, jo mūsu attiecības bijušas vienmēr tik labas, bet ka Westinghouse'a lietā mums jārunājam tādās dažādās mēlēs. Šī lieta esot ļoti nopietna un viņš nerunājot ar mani savā iniciatīvā bet viņam esot ticis uzdots no daudz augstāki stāvošām personām man šo lietu likt skaidri priekšā. Majestātes

¹ Koljē.

² Vestinghauss.

³ Knors.

valdība priecājoties, ka mums labvēlīga tirdzniecības bilance ar Angliju, bet, ja nu šinī lietā mēs tīri aiz kādiem politiskiem motīviem, pēc viņu ziņām, minēto pasūtījumu nodošot Vācijai, tad konsekvences būšot tādas, ka viņi būšot spiesti ar mums ierīkot kliringu. Collier's lūdza man Jums šo sarunu sīki atreferēt, ko arī daru. Vēlreiz viņš uzsvēra, ka lai nedomājot, ka viņš man to sakot, bet viņam tas uzdots teikt. Tad viņš izņēma no skapja attiecīgu akti un lasīja man priekšā Sir Edmund Monson'a¹ vēstuli, kurā sūtnis ziņo, ka viņš šai lietā griezies pie Finanšu ministra Ēķa un visādiem līdzekļiem centies pierādīt, ka mums būtu izdevīgāki iegādāties Westinghouse'a bremzes. Ministris neesot tik daudz atspēkojis sūtņa aizrādījumus, bet taisījis pārmetumus par sliedēm, oglēm etc. Foreign Office tūlīņ griezusies pie Mines departamenta² ar pieprasījumu, kādi pārpratumi bijuši ogļu eksportā ar Latviju. Viņš man lasīja priekšā departamenta rakstu, kurš atsaucas uz pag. gada tirdzniecības delegācijas sarunām ar finanšu ministra kungu un kā tad apsolīts ogļu un koksa iepirkumus izdarīt Anglijā. Ar koksu gan bijušas grūtības, bet tās tagad arī esot novērstas. Tanī rakstā Mines departaments vēl uzsvēris, ka Latvija bez kādas tiešas vajadzības nodevusi Polijai pasūtījumu (laikam kādas 65.000 tonnas). Tad vēl kāds 50.000 tonnu pasūtījums angļiem arī laikam iešot secen. Nolasot rakstu, Collier's teica: «Kā redzat, Jūs sākat Anglijas precēm griezt muguru.» Par oglēm, turpināja direktors, viņam neesot uzdots ar mani runāt tādā garā kā Westinghouse'a lietā. Šis jautājums esot pacēlies pēc finanšu ministra Ēķa sarunas ar Sir Edmund Monson'u Rīgā. Piebilda, ka par oglēm nevaru kaut ko runāt, jo šis jautājums nāk priekš manis negaidīts.

Šķiroties Colliers vēlreiz atgādināja man, lai lietu liekot Jums pie sirds, jo tai varot rasties nepatīkamas sekas...

(Paraksts) K. Zariņš

6824. f., 1. apr., 74.1., 55.—56. lapa. Noraksts.

¹ Lielbritānijas sūtnis Latvijā.

² Raktuvju departaments.

37. Kara ministrijas iesūtītās *Slepens*
 ziņas Latvijas Ārlietu 1938. g. 22. novembrī
 ministrijai

Ziņas

par bruņošanas piederumu iegādēm no ārzemēm laikā no 1923. g.
 1. aprīļa līdz 1938. g. 15. novembrim

Budžeta gads	Anglija	Vācija	Zviedrija	Francija	Beļģija
1923./24.	527.639,—	104.088,—	21.993,—	20.352,—	—
1924./25.	458.767,—	330.256,—	1.936,—	8.035.596,—	—
1925./26.	2.163.711,—	299.677,—	—	317.071,—	—
1926./27.	2.692.085,—	307.173,—	470.523,—	438.680,—	—
1927./28.	1.738.338,—	63.719,—	227.700,—	116.096,—	—
1928./29.	2.134.685,—	30.636,—	144.440,—	148.520,—	—
1929./30.	1.269.338,—	35.089,—	—	91.501,—	—
1930./31.	541.884,—	19.095,—	—	496.331,—	1.906,—
1931./32.	164.907,—	10.765,—	10.154,—	5.230,—	12.850,—
1932./33.	29.697,—	8.001,—	—	26.890,—	7.971,—
1933./34.	166.012,—	1.500,—	94.114,—	53.940,—	2.461,—
1934./35.	1.927.602,—	20.134,—	39.616,—	90.778,—	400.244,—
1935./36.	324.375,—	61.174,—	10.456,—	97.696,—	24.359,—
1936./37.	1.742.648,—	56.132,—	—	219.399,—	—
1937./38.	6.614.957,—	193.911,—	801.946,—	72.398,—	233.335,—
1938./39.	391.179,—	374.789,—	6.531.149,—	4.595,—	84.200,—
Kopā:	22.887.824,—	1.916.139,—	8.354.027,—	10.235.073,—	767.326,—

Piezīme: Bez tam zem Kara ministrijas kontroles atrodošās vietējās ražošanas iestādes, kā, piem., municijas fabrika, ir iegādājušis no Anglijas dažādas mantas un materiālus par Ls 692.871,—.

Budžeta gads	Itālija	Cehoslovākija	Austrija	Pārējās valstis
1923./24.	5.720,—	—	—	49.036,—
1924./25.	5.804,—	—	—	37.786,—
1925./26.	2.223,—	409.782,—	—	11.017,—
1926./27.	599.252,—	1.422.762,—	—	2.637.167,—
1927./28.	—	1.620.068,—	—	207.867,—
1928./29.	349,—	690.622,—	—	80.602,—

Budžeta gads	Itālija	Cehoslovākija	Austrija	Pārējās valstis
1929./30.	30.912,—	153.753,—	—	73.458,—
1930./31.	38.762,—	85.241,—	—	17.188,—
1931./32.	—	1.773,—	—	5.923,—
1932./33.	—	3.148,—	—	30.476,—
1933./34.	4.332,—	41.392,—	—	22.000,—
1934./35.	317,—	39.700,—	—	22.090,—
1935./36.	—	127.000,—	—	120.882,—
1936./37.	—	—	4.988.827,—	195.693,—
1937./38.	—	890,—	138.951,—	177.359,—
1938./39.	—	—	—	9.252,—
Kopā Ls	687.671,—	4.596.131,—	5.127.778,—	3.697.796,—

Apgādes pārvaldes priekšnieka a. p. i.
kara inž., pulkvedis (paraksts)

Brūņošanas daļas priekšnieks
kara inž., pulkvedis (paraksts)

Mantu-materiālu nodaļas priekšnieks,
pulkvedis-leitnants (paraksts)

1899. f., 2. apr., 3.1., 195. lapa. Oriģināls.

38. Raksts «Slepena draudzība» žurnālā «Brīvība»¹

1939. g.
februārī—martā

Latvijas—Vācijas noslēgtajā tirdzniecības līgumā, kā mums ziņo, ir arī sava slepenā daļa, kuru avīzēs nepublicē. Pēc tās Latvijai savi lauksaimniecības produkti: sviests, gaļa, olas jāpārdod Vācijai uz kliringa pamatiem, tas ir, Latvija par šiem produktiem nesajņem

¹ Latvijas sociālistiskās strādnieku un zemnieku partijas Ārzemju komitejas žurnāls, kas iznāca no 1938. gada līdz 1940. gadam ārzemēs.

skaidru naudu, bet Vācijas rūpniecības ražojumus. Kā jau zināms no prakses, šī tirdzniecības sistēma izvērtusies par Vācijas kredītešanu no mazajām valstīm un viņas nodrošināšanu ar pārtikas vielām kara gadījumā.

«Brīvība», 1939. g. februārī—martā, 1 nr., 13. lpp.

39. Finanšu ministrijas lūgums *Slepens*
Ministru kabinetam 1939. g. 21. jūnijā

Finanšu ministrija lūdz Ministru kabinetu piekrist Kara ministrijas lūgumam un atļaut tai iegādāt bez izsoles un sacensības:

1) no Vācijas firmas «Dornier-Werke G. m. b. H», Friedrichshafen am Bodensee, 4 jūras lidmašīnas par gabala cenu RM 150.000,—, kopsummā par RM 600.000,— vai apmēram 1.236.000 latu, pieskaitot zīmognodevu, komandējumu, pārsūtīšanas u. tml. izdevumus apmēram 40.000 latu, kopā par apmēram 1.276.000 latu, sedzot izdevumus no Valsts aizsardzības fonda un samaksu izdarot: 20% no darījuma summas valūtā, 60% norēķinot caur Latvijas—Vācijas klīringu un 20% precēs ārpus kontingenta;

2) no Vācijas firmas «Henschel u. Sohn», Kaselē, 50 smagos apvidus automobiļus ar piederumiem par gabala cenu RM 15.530,—, kopsummā par 776.500,— vai apmēram 1.600.000 latu, sedzot izdevumus: 800.000 latu no Valsts aizsardzības fonda, 246.700 latu no Kara ministrijas 1938./39. un 1939./40. saimn. g. budžetu līdzekļiem un apmēram 553.300 latu uz 1940. g. budžeta rēķina. Samaksu izdarīt: 15% no darījuma summas valūtā, 15% norēķināt caur Latvijas—Vācijas klīringu un 70% precēs ārpus kontingenta;

3) no Vācijas firmas «Friedr. Krupp A/G», Esenē, 20 vidējos apvidus automobiļus ar piederumiem par gabala cenu RM 9.350,— kopsummā par RM 187.000,— vai apmēram 385.300 latu un pieskaitot apmēram 4.700 latu par zīmognodevu, komandējumu u. tml., kopā apmēram 390.000 latu, sedzot izdevumus: 100.000 latu no Valsts aizsardzības fonda un apmēram 290.000 latu uz

1940. g. budžeta rēķina. Samaksu izdarīt: 15% no darījuma summas valūtā, 15% norēķināt caur Latvijas—Vācijas klīringu un 70% precēs ārpus kontingenta.

Finansu ministrs A. Valdmanis
Valsts saimniecības departamenta
direktors J. Skujevics

Uz dokumenta rezolūcija: «Pieņemts š. g. 21. jūnija sēdē».

6824. f., 1. apr., 66.1., 116.—117. lapa. Noraksts.

40. Finanšu ministrijas lūgums *Slepens*
Ministru kabinetam 1939. g. 22. jūnijā

Finanšu ministrija lūdz Ministru kabinetu piekrist Kara ministrijas lūgumam un atļaut iegādāt bez izsoles un sacensības no «Vickers—Armstrong Ltd.», Anglijā, 1000 gabalu 40 m/m tanku lielgabalu munīcijas kopsummā par L 2070.10.0 vai apmēram 52.400 latu, izdevumu sedzot no Kara ministrijas budžeta līdzekļiem un samaksu izdarot valūtā ārpus jebkuriem nākotnē noslēdzamiem norēķināšanās nolīgumiem.

Finansu ministris A. Valdmanis
Valsts saimniecības departamenta
direktors J. Skujevics

Uz dokumenta rezolūcija: «Pieņemts 27. VI 39.»

6824. f., 1. apr., 66.1., 115. lapa. Apstiprināts noraksts.

41. No finanšu ministra runas 1939. g. 9. novembrī teksta Latvijas bankas padomes sēdē.

... Nevar neatzīmēt arī to apstākli, ka neatkarīgi no lielvalstu kara iznākuma mūsu saimniecisko politiku nākamībā noteikts arī nesen starp Latvijas un Vācijas valdībām noslēgtā līguma noteikumi. Vācu valdības vēlēšanās apvienot vācu tautībai piederīgos Vācijā un gluži dabīgā Latvijas valdības vēlēšanās šīs akcijas izvešanu sekmēt mums uzliek pienākumu pārvest uz ārzemēm

tās vērtības, kas šeit Latvijā pieder vācu aizceļotājiem. Valdība ir gādājusi par to, lai līgums ar Vāciju neuzliktu Latvijai tādus pienākumus, kas varētu sagādāt Latvijas valsts un tautas saimniecībai zaudējumus vai nepārvaramas grūtības. Tomēr vesela virkne procesu un problēmu, kas pacelsies šīs akcijas rezultātā, var prasīt no mums zināmu piespiešanos un materiālus upurus, lai mēs godam varētu pildīt mūsu saistības iepretim vāciešiem un aizpildīt tos robus mūsu saimniecībā, ko var radīt savā izpildīšanas gaitā šī repatriācijas akcija.

Par visiem šiem jautājumiem jābūt nomodā Finanšu ministrijai. Par tiem jābūt nomodā arī Latvijas bankai...

6824. f., 1. apr., 13.1., 60. lapa.

42. Finanšu ministrijas lūgums *Slepeni*
Ministru kabinetam 1940. g. 2. februārī

Ministru kabinets 1939. g. 7. oktobra sēdē atļāva Kara ministrijai iegādāt no Vācijas firmas Rheinmetall—Borsig A. G. 12 gab. haubices ar piederumiem un munīciju kopā par RM 1.438.500,—, samaksājot līguma summu dolāros vai citā valūtā. Līguma un ar to saistīto izdevumu samaksai atvēlēti no valsts aizsardzības fonda apmēram 2.990.000 lati.

Sakarā ar līguma pildīšanu Kara ministrijai vajadzīgi apmēram 3.188.000 lati, kas pārsniedz uzrādīto Ministru kabineta lēmumā atvēlēto summu par 198.000 latiem. Pārtēriņš ir radies uz valūtas kursiem.

Pamatojoties uz teikto, Finanšu ministrija lūdz Ministru kabinetu atļaut izsniegt no valsts aizsardzības fonda Kara ministrijai papildus apmēram 198.000 latus pasūtījuma samaksai Vācijas firmai Rheinmetall—Borsig A. G., Berlīnē.

Finanšu ministrs J. Kaminskis
Valsts saimniecības departamenta
direktors J. Skujevics

Uz dokumenta rezolūcija: «Pieņemts 8. II Ministru kabineta sēdē».

6824. f., 1. apr., 66.1., 60. lapa. Caurraksts.

43. No Latvijas Tirdzniecības 1940. g. 24. februārī un rūpniecības kameras priekšsēdētāja runas teksta Ventspils tirgotāju un rūpnieku biedrības nama iesvētišanas un atklāšanas aktā

... Grūtības, kādas šodien sajūt mūsu pilsoņi un mūsu valsts, grūtības, kādas sajūt mūsu ražotāji un mūsu patērētāji, **izriet no sarežģījumiem starptautiskā tirdzniecībā**, izriet no tā, ka mēs nevaram iepirkties ārzemēs mantas, kādas nepieciešamas mūsu ražošanai un patēriņam. Es to te tā īpaši griebu atzīmēt tāpēc, lai zināmā mērā dotu atbildi tiem vieglprātīgiem spriedumiem un vieglprātīgām domām, kādas jo bieži agrākos gados izteiktas, it kā mūsu saimniecība nebūtu atkarīga no starptautiskās saimniecības un no starptautiskā tirgus. Šās dienas notikumi — kā mēs to redzam — skaidri pierāda pretējo patiesību: mūsu zeme ir bijusi un tagad vēl ir piltiesīgs loceklis starptautiskā saimniecībā un starptautiskā preču apmaiņā, mūsu un arī pārējo tautu labklājība ir savstarpēji atkarīgas ...

1961. f., 1. apr., 1944.1., 53. lapa.

Finanšu ministrs J. Kaminckis
on igkkašen at...
Vājis saimniecības...
Iz dokumenta rezultātā...
dāsts atkārt...
un...
1. apr. 1944. g.

LATVIJAS IZEJVIELU IZMANTOŠANA — IMPERIĀLISTISKO LIELVALSTU EKONOMISKĀS KUNDZĪBAS PAMATFAKTORS

Izejvielu un pusfabrikātu noteicējs īpatsvars
Latvijas eksportā; kokmateriālu, linšķiedras
un pārtikas produktu izvedumi;
Latvijas ārējās tirdzniecības bilances
un muitu politikas atkarība

44. No hronikas «Mežu pārdoša- 1921. g. 15. februārī
na» žurnālā «Economists»

Zemkopības ministrija noslēgusi līgumu ar angļu firmu «Timber Operators & Contractors, Ltd. London» uz 20.000 standartu (1 st. = 240 kubikmetru pēdas apaļu koku) eksportmateriāla. Šī materiāla sagatavošanai Zemkopības ministrija saskaņā ar mežsaimniecības plāniem ierādījusi kailcirsma pieaugušos Lugažu un Dundagas mežos. Minētā materiālu vairumā ieskaitāmi arī tie, kurus firma Lugažu mežā jau izcirtusi. Firma uzņemas mežu ciršanas un cirsmas vietu tīrīšanas darbus Lugažu mežā nobeigt līdz šī gada 9. martam, bet sagatavoto materiālu izvest līdz 31. decembrim...

Materiālu sagatavošanu un izvešanu «Timber Operators & Contractors, Ltd.» izdara saviem līdzekļiem. Firmas lietošanā pret sevišķu atlīdzību var nodot šīm mežniecībām piederošus pievedceļus, brīvas ēkas un citas ietaises. Visa firmas izstrādātā kurināmā malka, izņemot vairumu, kāds vajadzīgs uz vietas pašai firmai, jānodod Zemkopības ministrijai pret faktisko sagatavošanas izdevumu atlīdzināšanu.

Ja sagatavošanas izdevumus Zemkopības ministrija atrastu par augstiem, tad malka paliek firmas rīcībā,

par ko tā maksā ministrijai vietējo celmu cenu ... Pēc šī līguma notecēšanas Zemkopības ministrija dod firmai priekšrocības uz **Dundagas** mežu tālāku izmantošanu, uz jauna līguma pamata. Firma jau enerģiski strādā abās vietās un var paredzēt, ka pārdotos 20.000 standartus viegli izstrādās noteiktos termiņos.

«Economists», 1921. g. 15. februārī, 4. nr., 181.—182. lpp.

45. Hronika «Par valsts mežu 1921. g. 15. aprīlī izmantošanu» žurnālā «Economists»

Valsts mežu izmantošana eksportam 1920./1921. gada ziemā norisinājusies sekmīgi. Uz Daugavas, Gaujas, Lielupes krastiem mežu ekspluatācijas pārvalde izvedusi un sagatavojusi nopludināšanai 230.000 baļķu, kuru sagriešanai Rīgā salīgtas 2 lielākās koku zāgētavas. Reizē ar baļķiem paredzēts nopludināt 6000 kubikasu stut- un papirmalkas. No pagājušā gada eksportam sagatavotā materiāla vēl atrodas Rīgā 10.000 standartu un pie dzelzceļu stacijām lauku zāgētavās 1800 standartu grieztu koku, kurus paredzēts izvest uz ārzemēm vēl šai pavasarī. Gatavā eksportmateriāla un pārstrādāšanai sagatavotā koku materiāla vērtība pēc tagadējām tirgus cenām aprēķināma uz 400.000 angļu mārciņu. Minēto materiālu sagatavošanai izdots 95.000.000 rubļu, kādā summā ietilpst arī par 108.000.000 rbļ. 1920. gadā izvesto 14.000 standartu eksportmateriālu sagatavošanas izdevumi. Ņemot vērā angļu un dāņu uzņēmēju grupu koku izvedumus un pieskaitot mūsu vietējo kokrūpnieku sagatavotos materiālus, nemaldīsimies, ja pieņemsim Latvijas koku eksportu 1921. g. uz 70.000—75.000 standartu, tas ir ievērojami augstāku par 1920. gada izdevumu.

«Economists», 1921. g. 15. aprīlī, 8. nr., 373.—374. lpp.

46. Zemkopības ministrijas Me-
žu departamenta vecākā me-
žu taksatora raksts Finanšu
ministrijai

Rīgā
1921. g. 4. maijā

Saskaņā ar IV nodaļas priekšstāvjiem lieku priekšā angļu firmai «British National Corporation» piedāvāt sekošus mežu masīvus — sekošos vairumos, pie kam var pieņemt, ka vērtības minimumu 200 a. L par desetiņu, pie kuras summas būtu jāpieskaita 2 L atjaunošanas nolūkam, jo citādi nevarētu atļaut un attaisnot apmēram 5 gadu normas uz reizi pārdot:

I rajons — ap Ventspili	Ventspils	250
	mežniecība	desetīnas
	Piltenes	
	mežniecība	
II rajons — ap Liepāju	Alšvangas	
	mežniecība	
	Grobiņas	
	mežniecība	
	Nīcas	625
	mežniecība	desetīnas
	Rucavas	
	mežniecība	
	Luknes	
	mežniecība	
III rajons — ap Skrundu	Skrundas	
	mežniecība	
	Lutriņu	600
	mežniecība	desetīnas
	Ranku	
	mežniecība	
	Rendas	
	mežniecība	
IV rajons — ap Jēkab- miestu	Seces	
	mežniecība	
	Saukas	
	mežniecība	
	Jēkabmiesta	850
	mežniecība	desetīnas
	Dignājas	
	mežniecība	

	Slotes	
	mežniecība	
	Elkšņu	
	mežniecība	
V rajons — ap Jaunjel-	Jaunjelgavas	
	mežniecība	
	Taurkalnes	550
	mežniecība	desetinas
	Zalves	
	mežniecība	
	<hr/>	
	kopā	2875
		desetinas
VI rajons — ap Jelgavu	Emburgas	
	mežniecība	
	Vircavas	210
	mežniecība	desetinas
	Jelgavas	
	mežniecība	
VII rajons — ap Talsiem	Engures	
	mežniecība	
	Stendes	180
	mežniecība	desetinas
VIII rajons — Vidzemes	Vidzemes	
	bruņniecī-	
	bas mežnie-	
	cība	
	Lugažu pils	500
	mežniecība	desetinas
	Lejas	
	mežniecība	
	<hr/>	
	kopā	890
		desetinas
	pārnesums	2875
		desetinas
	<hr/>	
	pavisam	3765
		desetinas

Izvēle starp rajoniem būtu atstājama pircējiem.

Vecākais taksators (paraksts)

6824. f., 3. apr., 257. l., 175. lapa. Oriģināls.

47. No Latvijas Tirdzinieku Rīgā
savienības iesnieguma 1921. gada 8. augustā
Latvijas Ministru
kabinetam

1) 4. augustā Ministru kabineta sēdē apstiprinātās spekulācijas apkarošanas komisijas sastāvā ir paredzēti 2 priekšstāvji no lieltirgotājiem: 1) Biržas komitejas¹ un 2) Latvijas Tirgotāju savienības, kuri reprezentē ekonomiskā ziņā vienas un tās pašas lieltirgotāju intereses, pie kam jāņem vērā, ka apmēram 90% no lieltirdzniecības atrodas sveštautiešu rokās, bet no abām augšminētām latvju sīk- un vidus-tirgotāju lielajām organizācijām Latvijas Tirdzinieku savienības² un Latvijas Tirgotāju biedrības, kas reprezentē tirgotāju kategorijas, kurās visvairāk atrodas latviešu (tirdziniekos pat ap 95%), — Ministru kabinets nav atradis par iespējamu pieļaut kaut vienu priekšstāvi...

Latvijas Tirdzinieku savienības
priekšnieks: (Paraksts)

Rīgas Tirgotāju biedrības
priekšnieks: (Paraksts)

6824 f., 3. apr., 26. l., 76. lapa. Apstiprināts noraksts.

48. Zemkopības ministrijas Me- Rīgā
žu departamenta direktora 1922. g. 6. jūlijā
lūgums Latvijas Ārlietu mi-
nistrijas Politiski-ekonomis-
kajam departamentam

Latvijas Zemkopības ministrijas Mežu departaments lūdz izziņot vietējos speciālos un pēc Jūsu ieskata arī citos žurnālos un laikrakstos, ka 1922. gada rudenī

¹ 1816. gadā Rīgas tirgotāji dibināja Rīgas biržas sabiedrību, kuras izpildorgāns bija Rīgas biržas komiteja. Buržuāziskās Latvijas laikā Rīgas biržas komiteja turpina darbību kā Rīgas lieltirdzniecības pārstāve, kas nodarbojas ar importu, eksportu, banku darbību un kuģniecību, un Rīgas ostas izbūvi.

² 1919. gadā Latvijas Tirdzinieku savienību pārdēvēja par II Rīgas tirgotāju biedrību. Savienība tika izveidota ar atklāti buržuāzisku nacionālistisku platformu. Tai bija nodaļas visās lielākajās pilsētās.

Latvijā tiks pārdoti eksportam skuju koku meži **Daugavas** baseinā apmēram 4000 ha, **Ventas** 3000 ha, **Gaujas** 2600 ha, **Lielupes** 1500 ha, **Bārtas** 1500 ha.

Nociršanai pārdodamie pirmā labuma eksportmeži atrodas no 1 līdz 15 kilometru no pludināmām upēm. Bez tam nāks pārdošanā apmēram 5000 ha tāda paša meža pie dzelzceļiem.

Tuvākas ziņas **Rīgā**, Mežu departamentā.

Zemkopības ministrijas mežu departamenta **direktors** J. Robežnieks

1899. f., 2. apr., 3. l., 13. lapa. Oriģināls.

49. No apskata «Koku tirgus» 1923. g. 15. jūnijā žurnālā «Economists»

Tekošās sezonas pirmā puse jau tuvojas beigām. Pirmais pusgads bijis koptirdzniecībai visai izdevīgs. Pieprasījumu pieaugšana galvenos ārzemju tirgos nav bijusi pārejoša parādība, bet turpinās vēl joprojām. Pirmos 5 mēnešos pārdoto koku vairums pārsniedza 1922. gada augusta—septembra mēnešu pārdevumus...

Trūkstot statistiskiem datiem, grūti konstatēt Latvijas koku eksportu minētā laika sprīdī, bet, pēc vietējo lietpratēju domām, tas varētu sasniegt 45 līdz 50 tūkstošus standartu. To pa daļai apstiprina arī skaitļi par janvāra mēneša eksportu. Izvestas pavisam 45.639 tonnas kokmateriālu, no kurām 20.815 tonnas (apmēram 8300 standartu) ir dēļi, plankas un gali, 16.716 tonnas — stutmalka, 7230 tonnas — papīrmalka un atlikums — slīperi un sērkokciņu skaliņi. Pārējos 4 mēnešos koku izvedumi nav mazinājušies.

Nemot vērā neparasti rosīgo zāģētavu darbību un straujo koku pludināšanas attīstību, jādomā, ka izvedumi tiešām nebūs mazi. Pēdējās nedēļās Rīgas ostā ik dienas pienāk vairāki desmiti plotu. Pašlaik ostā radies pat koku sastrēgums...

Ārzemju tirgū Baltijas ostu koki ieņēmuši drošu vietu. «The Timber Trades Journal» savā 30. maija jubilejas numurā atzīmē, ka centieni attīstīt un nodrošināt tirdzniecības sakarus ar Baltijas jūras dienvidostām ir nesuši labus panākumus. Darījumus ar Klaipēdas un Dan-

cigas eksportieriem traucējuši valūtas svārstība un nekārtīgie pasūtījumu pildījumi.

Kas attiecoties uz Rīgu, Liepāju, Ventspili un Rēveli, tad darījumi bijuši prāvi un izdevīgi. 3. un 4. labuma gali eksportēti lielos vairumos un par ļoti izdevīgām cenām, tā ka ieguvuši kastu rūpniecībā zināmu monopolstāvokli.

Anglijas tirgū, ja ņemam mīkstkoku ievadumus, Latvija ieņem pirmo vietu. Pievedam salīdzināšanai tabeli par mīkstkoku pievedumiem aprīļa mēnesī, sadalījumā pēc valstīm.

	1921. g. Loadi ¹	1922. g. Loadi	1923. g. Loadi
Latvija	1.040	13.313	18.713
Amerikas Savienotās Valstis	10.594	12.148	17.561
Kanāda	8.273	8.723	16.945
Zviedrija	8.736	14.276	13.797
Polija un Dancīga	1.108	6.547	12.124
Norvēģija	1.842	8.530	9.714
Somija	2.575	3.509	2.696
Vācija	3.540	3.953	1.548
Krievija	—	1.416	1.303
Citas valstis	3.741	26.857	21.355
	41.454	99.272	115.756

Redzam, ka Latvija ar apmēram 6000 standartiem lieliem pievedumiem atstāj tālu aiz sevis Somiju un pat Zviedriju...

«Economists», 1923. g. 15. jūnijā, 12. nr., 463. lpp.

50. No Latvijas ģenerālkonsula 1925. g. 12. janvārī
Londonā saimnieciskā pārskata
Latvijas Ārlietu ministrijai

...Attiecībā uz tirdzniecību ar Latviju [Lielbritānijas] tirdzniecības ministrijas statistika neuzrāda atsevišķus skaitļus par visām importētām un eksportētām precēm, bet sniedz tikai datus par tādiem priekšmetiem, kurus tā uzskata pēc daudzuma un vērtības par

¹ Viens loads koku = 50 kubikpēdas.

vissvarīgākiem. Mikstu zāgētu koku materiālu imports no Latvijas turpinājās ievērojami prāvs, ar palielināšanās tendenci par apmēram vienu ceturto daļu miljona mārciņu sterliņu viena gada laikā.

Tas pats sakāms par no Latvijas importētiem liniem. 1922. g. importētas 5,556 tonnas vērtībā £ 482,067, 1923. g. — 9,882 tonnas vērtībā £ 789,598, bet 1924. g. daudzums un vērtība sasniedza 10,384 tonnas un £ 1,017,214, tas ir vairāk kā divkārtā palielināšanās salīdzinot ar 1922. gadu. Pēc «The Dundes Prices Current», Livonijas R linu cenas 1924. g. bijušas sekošas: caurmērā augstākās £ 138, vidējās £ 128 un zemākās £ 97 par tonnu cif.¹ Sakarā ar mārciņas sterliņu kursa uzlabošanos pēdējā laikā novērojama neliela tendence uz linu cenu samazināšanos...

Latvijas ģenerālkonsuls E. Biriņš

1899. f., 2. apr., 3. l., 55. lapa. Noraksts.

51. Lielbritānijas sūtniecības raksts Latvijas ārlietu ministram	Rīgā 1925. g. 18. maijā
--	----------------------------

Jūsu Ekselence,

Man ir tas gods informēt Jūsu ekselenci, ka esmu saņēmis norādījumu no Viņa majestātes valdības pievērst Jūsu uzmanību zināmiem noteikumiem, kas attiecas uz rauga, tabakas, tabakas izstrādājumu, čaulišu un sērskociņu aplikšanu ar akcīzes nodokli Latvijā un kas bija publicēti «Valdības Vēstnesī» 1925. g. 1. aprīlī.

Importētiem ražojumiem uzlikto nodokļu likmes katrā atsevišķā gadījumā ir augstākas nekā nacionālajiem ražojumiem uzliktās. Šāda diferencēšana, pēc Viņa majestātes valdības domām, runā pretī 1923. g. 22. jūnijā noslēgtā Anglijas—Latvijas tirdzniecības līguma 9. pantam.²

Man ir norādījums darīt Jūsu ekselencei zināmu, ka katrā ar šo nodokli saistītajā gadījumā, kas varētu skart britu tirdzniecības intereses, Viņa majestātes valdība

¹ Ieskaitot apdrošināšanu un vedmaksu.

² Sk. 9. dokumentu.

būs spiesta pastāvēt uz viņas līguma tiesību respektēšanu.

Izmantoju iespēju atkārtot Jūsu ekselencei savas augstās cieņas apliecinājumu.

(paraksts)

1899. f., 2. apr., 3. l., 61. lapa. Oriģināls angļu valodā.

52. Lielbritānijas sūtniecības raksts Latvijas ārlietu ministram Rīgā
1925. g. 18. jūnijā

Jūsu Ekselence,

Notā Nr. M. R. / 34 no pagājušā mēneša 18. datuma¹ Līpera kungam bija gods pievērst Jūsu ekselences uzmanību zināmiem noteikumiem attiecībā uz akcīzes nodokli, kas mums šķiet pretrunā ar 1923. g. 22. jūnija Anglijas—Latvijas tirdzniecības līguma 9. pantu.

Es tagad esmu saņēmis detalizētas ziņas par tabakas aplikšanas kārtību ar akcīzes nodokli. Sākot ar 1. aprīli, akcīzes nodokļa likme importētai apstrādātai tabakai tiek paaugstināta par 33 1/3% un importētiem cigāriem — par 66 2/3%, turpretī uz vietas ražotai apstrādātai tabakai un vietējiem cigāriem likme attiecīgi paaugstinās tikai par 25% un 33 1/3%. Šādos neproporcionālos paaugstinājumos skaidri saskatāma diferencēta pieeja importētām precēm, kas ir labvēlīga uz vietas ražotām precēm un tādā veidā šķiet runājam pretī Anglijas—Latvijas tirdzniecības līguma augšminētajam pantam. Šis nodokļu paaugstinājums uzliek papildslodzi tādai britu tirdzniecības nozarei, kas jau tā tiek nopietni apgrūtināta ar muitas tarifu.

Man ir gods lūgt Jūsu ekselenci būt tik laipnam izskatīt šo jautājumu labvēlīgi, kā arī pieņemt mērus, kas nodrošinātu Anglijas—Latvijas līguma noteikumu striktu ievērošanu.

Izmantoju iespēju atkārtot Jūsu ekselencei savas augstās cieņas apliecinājumu.

(paraksts)

1899. f., 2. apr., 3. l., 60. lapa. Oriģināls angļu valodā.

¹ Sk. 51. dokumentu.

53. No raksta «Mūsu ārējā tirdzniecība» žurnāla «Economists» 1926. g. 1. aprīlī

... Mūsu ārējās tirdzniecības bilances pasivitāte ar katru gadu pieaug. Imports pārsniedz eksportu, pēc valsts Statistiskās pārvaldes ziņām, sekoši (miljonos latu un procentos no importa kopsummas):

Gadi	Miljonos latu	% %
1923.	49,9	23,5
1924.	85,9	33,5
1925.	100,2	35,8

Ārējās tirdzniecības pasivitāte triju gadu laikā pieaugusi no 23,5% uz 35,8%, pārsniedzama trešo daļu importa, t. i., eksports sedz vairs tikai nepilnas divas trešdaļas ievadumu. Mūsu importa posteņi uzrāda sekošu kustību (miljonos latu un procentos):

Gadi	Izejvielas un pusfabrikāti		Fabrikāti		Pārtika un baudvielas	
	Miljonos latu	% %	Miljonos latu	% %	Miljonos latu	% %
1923.	52,1	24,6	106,3	50,2	48,9	23,1
1924.	61,0	23,8	119,5	46,7	69,9	27,2
1925.	65,5	23,4	132,0	47,2	77,7	27,7

Kā redzams, izejvielu ievadumu procents ar katru gadu slīd uz leju, kamēr fabrikātu, pārtikas un baudvielu procents pieaug ...

Aleksandrs Kārkliņš¹

«Economists», 1926. g. 1. aprīlī, 7. nr., 298. lpp.

54. No akciju sabiedrības Rīgas Starptautiskās bankas valdes ziņojuma akcionāru sapulcei 1926. g. 30. aprīlī

... Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, saimnieciskie apstākļi Latvijā pagājušajā gadā bija mazāk labvēlīgi.

¹ Tautsaimnieks publicists, bijis Finanšu ministrijas Kredīta departamenta direktors, žurnāla «Economists» redaktors.

Tam par iemeslu pa daļai bija vispārējais nelabvēlīgais saimnieciskais stāvoklis Viduseiropā, kas iespaidoja arī mūsu zemi, — bet pa daļai arī naudas un kredīta trūkums, kāds bija jūtams sevišķi pārskata gada otrā pusgadā.

Eiropas saimniecisko neveiksmju iespaids parādījās galvenā kārtā iekš tam, ka bij apgrūtināta dažu svarīgu eksportpreču, kā koku, linu un jēlādu, pārdošana. Grūtie apstākļi, kas tagad jau kopš 3 gadiem valda Eiropas koku tirgū, bija novērojami arī pārskata gadā un stipri apgrūtināja mūsu koktirdzniecību. Un ne tikai veikals cenu pazemināšanās dēļ daudzos gadījumos bija neieenesīgs, bet arī jau noslēgtu darījumu realizēšana nekatreiz norisinājās gludi un bez šķēršļiem...

Intensīvāko eksporta nozīmi Latvijas tirdzniecības bilancē paralizēja tomēr samērā stiprais importa pieaugums, tā ka beidzot ir radusies tirdzniecības bilances pasivitāte par 100.300.000 latiem. Līdzīgi agrākiem gadiem arī pagājušajā gadā bija jāieved lielāks vairums labības, jo labības ražas iznākums nespēja segt pašu vajadzības. Sīkāki apskatot statistiskos datus par importu, kas pagājušajā gadā bija sasniedzis 279.800.000 lati, bet 1924. g. — 256.300.000 lati (tātad pieaudzis par 23.500.000 latiem), jānāk pie slēdziena, ka imports ir lielāks par zemes vajadzībām un ka daudz ir ievests neproduktīvām un pat luksuriozām vajadzībām: tā, piemēram, tekstilpreces ir ievestas par 12.600.000 latiem vairāk nekā iepriekšējā gadā, bet greznuma lietas par 4.200.000 latiem vairāk, salīdzinot ar 1924. gadu. Nerunājot nemaz par briesmām, kādas draud valūtai no tāda iedzīvotāju pirkšanas spējām nepiemērota importa, dabīgi ir radušies lieli preču krājumi, par kuriem ir iztērētas lielas summas, un caur to radies naudas trūkums...

Rīgas Starptautiskās bankas valde¹

6209. f., 1. apr., 80a. 1., 49.—50. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

¹ Dibināta 1922. gadā ar akciju kapitālu 350.000 zelta franku. Bankai bija atļautas sekojošas operācijas: a) diskontēt Latvijas un ārzemju vekselus, kā arī citus tirdznieciskus darījumus, b) izsniegt aizdevumus un atvērt kredītus rūpniecības, tirdzniecības un kuģniecības pasākumiem ne ilgāk kā uz 9 mēnešiem.

55. No raksta «Muita paaugstināta — dārdzība aug» žurnālā «Strādnieku Balss»¹

... Muitu paaugstināja galvenā kārtā plašu masu patēriņu priekšmetiem: daudziem pārtikas produktiem (kviešiem, zirņiem, pupām, saknēm, augļiem u. c.), apģērbu precēm (zābakiem, ādām, vilnas dzijai, kokvilnas diedziņiem un audumiem, vilnas, linu, kaņepāju u. c. audumiem, veļai, cepurēm u. v. c.), tāpat ziepēm, svečēm, skārdu izstrādājumiem, galdnieku izstrādājumiem un daudz citiem priekšmetiem. Muitas paaugstinājums ļoti ievērojams un pēc līdzšinējā patēriņa ņemot, būtu aprēķināms uz vairāk simtu miljonu rubļu. Jaunais muitas tarifs jau parādījis savas sekas: preču cenas krietni cēlušās. Cenas ceļas kā tiem priekšmetiem, kuriem paaugstināta muita, tāpat arī tiem, kam paaugstinājums nav paredzēts, un cenas ceļas ne tikai tām precēm, ko ievēd no ārzemēm, bet arī tām, ko ražo pati dzintarzemīte.

Kurp viss tas ved? Tas ved nemantīgos iedzīvotājus lielākā nabadzībā un postā. Strādnieku darba algas jau līdz šim bija stipri zem eksistences minimuma, tagad darba algas reālā vērtība paslidēs vēl zemāk. Pērkot muitas sadārdzinātās preces, bez kurām nevar iztikt, strādnieks no savas darba algas krās miljonu lielo nodokli valsts kasē.

Vai saimnieciskā krīze ar to mazināsies? Ar muitas paaugstinājumu saimnieciskās krīzes smagums tiek uzvelts darba tautai. Latvijas buržuāzijas privātsaimnieciskā sistēma sava bankrota priekšvakarā grib glābties ar ļoti apšaubāmiem līdzekļiem. Valūtas tirgu cenšas uzlabot ar Anglijā iegūto aizdevumu Latvijas bankai un iekšzemes produkciju (ražošanu) grib pacelt ar augstām ievadmuitām. Anglijas aizdevums gan laikam uz īsāku brīdi paglābs lata stabilitāti, bet jaunais muitas tarifs ne par matu nepacels iekšzemes ražošanu. Ja arī notiktu dažas it kā labvēlīgas pārmaiņas ārējās tirdzniecības bilancē, tad tā būs tikai acu apmānīšana. Latvija nav tāda saimnieciska vienība, kuras saimnieciskā atplaukšana un nostiprināšanās būtu panākama

¹ Latvijas metālstrādnieku arodbiedrības izdots nedēļas žurnāls Rīgā 1926. gadā.

ar norobežošanas savā nacionālā nabadzībā. Tāpēc saimnieciskā krīze nebūt nemazināsies, bet pamazām ievirzīsies asākā stāvoklī, jo tagadējā saimnieciskā politika iet pretim sabrukumam...

«Strādnieka Balss», 1926. g. 17. aprīlī, 1. nr., 5. lpp.

56. No Latvijas Komunistiskās 1926. g. jūnijā
partijas XXIII konferences tēzēm

Pilsoniskās valdības saimnieciskā programmā kā viens no galvenajiem principiem ir — visus valsts izdevumus novelt uz nemantīgo pleciem. Līdzeklis, kā izspiest no visnabadzīgākā strādnieka, darba zemnieka vai pat bezdarbnieka pēdējo santīmu, ir **netiešie nodokļi un ievedmuitas uz masu patērēšanas produktiem**. Ar sevišķu enerģiju pie šī līdzekļa ķērusies Ulmaņa-Alberinga respektīvi spekulantu valdības koalīcija. Lai rastu līdzekļus lielo valsts viru algu paaugstināšanai un bagātnieku atsvabināšanai no tiešiem nodokļiem, šī valdība projektē un izved muitas paaugstināšanu uz visu, ko vien patērē nabadzīgās tautas masas: uz cukuru, **zirņiem, pupām, kreklu drēbi, apaviem, silķēm, sāli, medikamentiem** utt. Ar vienu vārdu sakot, uz visu, bez kā nevar dzīvot nabadzīgais iedzīvotājs...

«Latvijas Komunistiskās Partijas kongresu; konferenču un CK Plēnumu Rezolūcijas un Lēmumi». R., 1958. g., I daļa, 308. lpp.

57. No raksta «Pārtikas un 1927. g. 15. janvārī
baudvielu muita» žurnālā
«Economists»

... Pirms tarifa galīgas pieņemšanas labi jāpārdomā, kādas sekas tam būs iekšzemē un attiecībās ar ārvalstīm. Saeimas komisijā savu redzes stāvokli karsti un pa daļai ar sekmēm aizstāvēja galvenā kārtā ražotāji (lauksaimnieki, rūpnieki), saprotams, likmju paaugstināšanas virzienā. Dažas nozares uzstāda pilnīgi nepamatotus apgalvojumus un ceļ pārspīlētas prasības, kuras sabrūk zinātnes un tehnikas gaismā...

Dažas preces, kuras ieved lielos vairumos, nes niecīgu muitas nastu vai ienāk pavisam bez muitas.

Lielākā daļa pārtikas līdzekļu un baudvielu ir pārāk apkrauta ar muitas nodokļiem. Kad muita uz plašāka pārtikas precēm pārsniedz 30—35% no cenas, tad viņa vairs nepelna aizsargmuitas vārdu, jo tā nonāvē tehniskās attīstības stimulu un veicina vieglas peļņas kāri. Delikatēses un tīras baudvielas var panest 75—100% lielu muitu no cenas, bet ne vairāk, jo ārpus šīs robežas sākas kontrabandistu darbības lauks.

A. Štūls¹

«Economists», 1927. g. 15. janvārī, 2. nr., 56. lpp.

58. No raksta «Latvijas Tautsaimniecības gaita un izredzes» žurnālā «Cīņas Biedrs»²

... Kā galvenās [Latvijas] izvedumu preces jāatzīmē līni, koki (jēlvielu un pusfabrikātu grupā) un sviests (pārtikas preču grupā). Šo preču svars izvedumos redzams no sekošiem skaitļiem (miljonos latu):

Gadi	Koki	Līni	Sviests	Kopā	% no visu izvedumu kopsummas
1923.	61,6	39,8	9,2	110,6	68,3
1924.	59,0	44,0	13,4	116,4	68,6
1925.	47,0	42,0	30,0	119,0	66,4
1926.	41,1	38,0	37,4	116,5	61,8

Tātad tagadējās Latvijas eksports dibinās galvenām kārtām uz šiem trijiem priekšmetiem...

K. Ronis

«Cīņas Biedrs», 1927. g. februāris, 2. nr., 99.—100. lpp.

¹ Brīva liguma vecākais sevišķu uzdevumu ierēdnis Finanšu ministrijas Muitas departamentā.

² Latvijas Komunistiskās partijas teorētiskais žurnāls. Iznāca Maskavā no 1920. gada līdz 1935. gadam. Latvijā to izplatīja nelegāli. Žurnālā tika publicēti teorētiski raksti par strādnieku un komunistiskās kustības jautājumiem; Kominternes kongresu, tās izpildu komitejas un LKP CK vadošie dokumenti, rezolūcijas, lēmumi; informācija par LKP kongresiem un konferencēm; LKP un LKJS izdotās literatūras pārskati, raksti par sociālisma celtniecības gaitu un panākumiem PSRS, ekonomisko, politisko stāvokli Latvijā, kā arī partijas vēstures jautājumi.

59. No Latvijas lauksaimniecības 1927. g.
atašeja Londonā darbības pārskata

... Mūsu galvenie lauksaimniecības ražojumi tirgu ziņā atrodas diezgan nenormālā stāvoklī — viss sviests iet uz Vāciju, bet bekons — uz Angliju. Vajag tikai šīm valstīm ievest kaut kādus savas zemes ražojumu aizsargnoteikumus, kas apgrūtinātu svešu zemju ražojumu importu, kādu tendenci arī patlaban novērojam Anglijā un Vācijā, kur tikai augstais patēriņš neļauj šīm tendencēm izpausties dzīvē visā spilgtumā, — tad mūsu lauksaimniecībai draudētu neizbēgama krīze, jo trūktu noņēmēju vajadzīgo sakaru trūkuma dēļ. Svaigas gaļas ievēšanas noliegums Anglijā un milzīgie zaudējumi, kādus no tā cieš lauksaimniecības zemes, lai noder par brīdinājumu ...

1899. f., 2. apr., 3. l., 163.—164. lapa. Caurraksts.

60. No Latvijas lauksaimniecības 1927. g.
atašeja Londonā darbības pārskata

... Konkurence [gaļai un sviestam] Anglijas tirgos ir visai liela, un Baltijas valstīm, kā jauniem eksportieriem, jāpieliek ārkārtīgas pūles, lai šo konkurenci arī izturētu ...

1899. f., 2. apr., 3. l., 164. lapa. Caurraksts.

61. No raksta «Kā labāk nokārtot 1927. g. 26. oktobrī sviesta eksportu uz Angliju» avīzē «Brīvā Zeme»

... Kas būtu darāms, lai jau ar nākošo sviesta sezonu iekarotu Anglijas tirgus? Būtu jau tagad nekavējoties jātausta Anglijas tirgi, sūtot sākumā visai mazus sūtījumus — varbūt 10 līdz 20 muciņu uz vairākiem lielākiem sviesta tirdzniecības centriem. Ja arī uz pirmiem sūtījumiem šādā ceļā būtu drusku jāzaudē, tad šāds

paņēmiens jau kā reklāma vien atmaksāsies. Zināms, šie sūtījumi jāturpina regulāri — nedēļu pēc nedēļas un var droši teikt, ka pie pareizas tirgošanās panākumi neliks uz sevi gaidīt.

«Brīvā Zeme», 1927. g. 26. oktobrī, 240. nr., 3. lpp.

62. No raksta «Latvijas muitas 1927. g. novembrī—
politika» žurnālā «Cīņas decembrī
Biedrs»

... Buržuāziskās Latvijas muitas politika iet parastos kapitālistisko valstu muitas politikas ceļus. Ne patērētāju intereses tiek nostādītas pirmā vietā, bet gan valdošās šķiras (buržuāzijas) intereses.

Sākot ar 1925. g., Saeima nepārtraukti nodarbojās ar muitas likumu pārstrādāšanu, pie kam valdošā šķira noteikti nostājas uz protekcionārisma politikas pamatiem. Muitas likumu pārgrozījumi un papildinājumi, kuri stājās spēkā 1926. gada 25. martā, ievēda paaugstinātas muitas likmes uz labību un rūpniecības izstrādājumiem, lai aizsargātu lauksaimniecību un rūpniecību pret ārzemju ražojumu konkurenci. Ap šiem likuma grozījumiem Saeimā norisinājās diezgan asas cīņas, sociāldemokrāti taisīja pat obstrukcijas, bet galu galā, kā parasts, piekāpās, jo arī viņiem vairāk pie sirds pieaudzis buržuāziskais «valstiskums» nekā plašu patērētāju masu intereses.

Tekošajā parlamenta sesijā turpinās tālāko muitas likumu grozījumu apspriešana komisijās. Liela steiga ar šiem likumprojektiem nav redzama, jo buržuāzija pēc 1926. gada 25. marta likumu izvešanas dzīvē nav vairs sevišķi ieinteresēta, lai steigtos ar jauniem pārlobojumiem. Kreisā valdība pa savu gandrīz vesela gada pastāvēšanas laiku arī nav spērusi soļus, lai pātrinātu muitas likumprojekta gliemeža gaitu. Tāpat kā citās saimnieciskās dzīves nozarēs, arī muitas politikā kreisā valdība nebūt necentās ievest kādas radikālas pārgrozības, turpinādama tīri buržuāzisko valsts politiku...

«Cīņas Biedrs», 1927. g. novembrī—decembrī, 11.—
12. nr., 43.—44. lpp.

63. No raksta «Latvijas 1927. g.
muitas politika» žurnālā novembrī—decembrī
«Cīņas Biedrs»

... Jaunie muitas tarifi jau izgājuši cauri trešo lasījumu Saeimas komisijā un tātad, domājams, drīz nāks Saeimas plēnumā. Komisija domā, ka jaunam likumam jāstājas spēkā 1928. gada 15. martā.

Debates ap muitas tarifiem Saeimas komisijā sniedza daudz interesanta ...

Vispār tomēr jaunais projekts atstāj spēkā veco sistēmu: muitas likmes uz masu patērēšanas produktiem un priekšmetiem paliek joprojām kā muitas ieņēmumu pamats. Bez tam liela daļa priekšlikumu par muitas likmju pazemināšanu attiecas uz tādiem produktiem (piemēram, dienviņu augļi, kaviārs u. c.), kuri tik un tā plašākām patērētāju masām nav pieejami.

Protekcijas sistēma joprojām rod spilgtu izteiksmi jaunajā muitas likmju projektā. Uz attiecīgu rūpniecības uzņēmumu ierosinājumu pamata tiek projektēta muitas likmju paaugstināšana uz cementu, logu stikliem, gaļošām, velosipēdiem u. c. ...

«Cīņas Biedrs», 1927. g. novembrī—decembrī, 11.—12. nr., 45. lpp.

64. No raksta «Latvijas muitas 1927. g.
politika» žurnālā «Cīņas novembrī—decembrī
Biedrs»

... Kas uz izvedmuitām attiecas, tad tiek projektēts pazemināt likmes uz kokmateriāliem, bet uz malku izvedmuitu pavisam atcelt, lai sekmētu kokmateriālu eksportu.

Latvijas ārējās tirdzniecības bilance, kā zināms, joprojām ir pasīva. Protekcionārisma sistēmas un augstu muitas likmju aizstāvju rokās tas liels trumpis, kuru tie nekavēties izspēlēt vajadzīgā brīdī. Muitas politikai jāierobežo imports un jāveicina eksports, lai sasniegtu aktīvu tirdzniecības bilanci, kā teiks protekcionāristi.

Tādi iebildumi attiecībā uz masu patērēšanas produktiem un priekšmetiem noteikti jānoraida. Ārējās

tirdzniecības bilances uzlabošana — uzveļot smagu nastu plašajām patērētāju masām, var gan izlikties vienkārši un parocīgi, bet kā lai iztur strādnieka un zemnieka (izņemot turīgos «pelēkos baronus») jau tā noplicinātais budžets? Ārējās tirdzniecības bilances uzlabošanai jārod citi ceļi un līdzekļi...

«Cīņas Biedrs», 1927. g. novembrī—decembrī, 11.—12. nr., 46. lpp.

65. No raksta «Latvijas muitas 1927. g. politika» žurnālā «Cīņas Biedrs» novembrī—decembrī

... Pavisam aplami būtu ticēt, ka buržuāziskās aprindas nopietni domā par rūpniecības pacelšanu ar augstu ieviedmuitu palīdzību. Patiesībā nepavisam nav redzami jebkādi mēģinājumi atjaunot rūpniecību, atskaitot dažus sīkus uzņēmumus. Seno lielo fabriku ģindeņi joprojām stāv dikā, it kā uz visiem laikiem aizmigusi... Eksports uz Padomju Krieviju pēc tirdzniecības līguma noslēgšanas gan varētu dot darbu ne vienai vien fabrikai — pie tagadējiem apstākļiem rodas nopietnas grūtības Padomju Krievijas pasūtījumu realizēšanā...

«Cīņas Biedrs», 1927. g. novembrī—decembrī, 11.—12. nr., 47. lpp.

66. No raksta «Eksporta sekmēšana» žurnālā «Economists» 1928. g. 1. oktobrī

... 1923. g. jēlvielu un pusfabrikātu izveduma vērtība līdzinājās 75%, pārtikas vielu un dzīvnieku — 11 1/2% un fabrikātu — 7 1/2% no eksporta kopvērtības, bet 1926. g. attiecīgie skaitļi bija 54%, 26% un 19 3/4%, kas rāda daudz iepriecinošāku ainu. 1927. g. stāvoklis drusku sašķībies, jo jēlvielas un pusfabrikāti sastāda 58%, pārtika — 24% un fabriku ražojumi — 18% ...

Mašīnu inženieris A. Štūls

«Economists», 1928. g. 1. oktobrī, 19. nr., 786. lpp.

67. No raksta «Mūsu eksportrūp-1929. g. 1. janvārī
niecības un fabrikātu tirdzniecība» žurnālā «Economists»

... Metot acis uz ārējās tirdzniecības skaitļiem vispār, sen jau nostiprinājies uzskats par Vāciju kā mūsu importieri un Angliju un Beļģiju kā Latvijas eksportpreču zemēm. Šo vispārējo ainu rada mūsu milzīgie jēlielu izvedumi uz rūpnieciskām Angliju un Beļģiju...

Alberts Zalts¹

«Economists», 1929. g. 1. janvārī, 1. nr., 16. lpp.

68. No valsts saimniecības departamenta pārskatiem Rīgā ne agrāk par 1929. g.

Latvijas sviesta eksporta sadalīšanās uz
Angliju un Vāciju

I Eksporta svāra % % sadalījums

Valstis	1923.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.
Uz Angliju	69,8	39,3	17,5	19,0	13,3	14,2
Uz Vāciju	1,9	42,7	73,2	76,7	84,6	84,7

Latvijas sviesta eksporta sadalīšanās uz
Angliju un Vāciju

II Eksporta vērtības % % sadalījums

Valstis	1923.	1924.	1925.	1926.	1927.	1928.
Uz Angliju	68,5	36,4	17,2	18,5	12,2	13,4
Uz Vāciju	2,1	45,6	73,2	77,2	85,8	85,6

4597. f., 8. apr., 11. l., 63.—64. lapa. Noraksts.

69. No Latvijas ģenerālkonsula Berlīnē
Vācijā saimnieciskā pārskata 1929. g. 16. aprīlī
Latvijas Ārlietu ministrijai

Mūsu linu eksports visus beidzamos gadus ļoti maziem gājis atpakaļ (no 25 000 to 1926. gadā tas krities

¹ Žurnāla «Economists» redaktors, Finanšu ministrijas Tirdzniecības un rūpniecības departamenta vicedirektors, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras ģenerālsekretārs.

uz 11 000 to 1928. gadā) un nākošo gadu tas, bez šaubām, kritīsies vēl vairāk...

Eksporta samazināšanos izsaukušas beidzamo gadu vājās linu ražas...

Kas attiecas uz linu dzijas eksportu, tad šie beidzamos gados sasniegts zināms stacionārs stāvoklis. 1927. un 1928. gados linu dziju eksportēts par apmēram 3 miljoniem latu. No šī daudzuma 2/3 krīt uz Vāciju, kur mūsu linu dzijas iekarojušas jau tirgu, kaut gan tām nenākas viegli sacensties ar Beļģijas un Francijas ražojumiem...

Arī mūsu rupjās pakulu dzijas, numuros no 3—14, salīdzinot ar attiecīgiem Francijas un Beļģijas izstrādājumiem, atrodas vācu tirgū ne visai izdevīgā stāvoklī...

Ģenerālkonsuls Vācijā
Edg. Krieviņš

1899. f., 2. apr., 3. l., 68. lapa. Caurraksts.

70. No raksta «Latvijas sakari 1930. g. 15. janvārī ar pasaules saimniecību» žurnālā «Economists»

... Mūsu ārzemju saimniecisko (un kulturālo) sakaru centrs ir Vidus- un Rietumeiropa: pirmām kārtām Vācija, tad Anglija, tālāk Beļģija, Holande, Francija, Čehoslovākija, arī Zviedrija un no Āreiropas valstīm — Ziemeļamerikas Savienotās Valstis. Ar šīm valstīm Latviju saista ne tikai ārējā tirdzniecība, bet arī ārzemju kapitālu, kredītu attiecības un kuģniecība. Kā saimniecībā, tā kultūrā esam gandrīz pilnīgi orientējušies uz rietumiem.

A. Ceichners¹

«Economists», 1930. g. 15. janvārī, 2. nr., 53. lpp.

71. No raksta «Cik lielā mērā 1930. g. 15. martā esam atkarīgi no pasaules saimniecības?» žurnālā «Economists»

... 1927. gadā koku materiālu eksports bija neparasti liels. Ņemot garāku periodu, 1922.—1927. gadus, ekspor-

¹ Tautsaimnieks, publicists.

tēto koku kubatūra (kopā ar mizu utt.) līdzinās 32% jeb 1/3 no kopējā koksnē ieguvuma šai laikā. Eksportētikai būv- un lietkokus, pie tam labākās kvalitātes. Turpretim puse no iekšzemē patērētās koksnē ir dedzināmā malka. Tādēļ pēc savas vērtības eksportētie koki sastāda daudz lielāku procentu no visas iegūtās koksnē kopvērtības nekā pēc savas kubatūras. Pēc aplēsumiem eksportēto un iekšzemē izlietoto koku materiālu (lietkoku un malkas) kopvērtība, t. i., summa, kuru samaksājuši ārzemju importieri un koku materiālu patērētāji, 1925.—1927. gados iznāk apmēram 107 miljonu latu. Koku materiālu eksports šais gados bijis caurmērā gadā 56 miljonu latu. Eksportētie koku materiāli pēc savas vērtības sastāda 52% jeb vairāk par pusi no visas koksnē kopvērtības...

A. Ceichners

«Economists», 1930. g. 15. martā, 6. nr., 245. lpp.

72. No raksta «Cik lielā mērā esam 1930. g. 15. martā atkarīgi no pasaules saimniecībām?» žurnālā «Economists»

... Lielu daļu piena produktu, arī citus lopkopības un zvejniecības ražojumus eksportējam, un šai ziņā mūsu lopkopība stipri atkarīga no ārzemēm...

A. Ceichners

«Economists», 1930. g. 15. martā, 6. nr., 244. lpp.

73. No Latvijas ģenerālkonsula Berlīnē Vācijā saimnieciskā ziņojuma 1930. g. 30. oktobrī Latvijas Ārlietu ministrijai

... Grūti pateikt, kā izveidosies Vācijas sviesta tirgus pēc jaunās [muitas] likmes spēkā stāšanās. Sviesta cenas Vācijā, saprotams, celsies, kam sekas zināma konsuma sašaurināšanās, bet līdz ar to vācu piensaimniecībai būs dota iespēja nostiprināt iekšējo produkciju. Tā kā sviesta cenas Vācijā nekad nepacelsies paaugstinātās muitas likmes apmērā, tad sviestu eksportējošām valstīm — to starpā arī Latvijai — būs jācieš prāvi zaudējumi. Konkurence sviestu eksportējošo valstu starpā nākotnē kļūs arvien asāka, jo viscaur vērojama tendence pacelt sviesta izvedumus. Viss tas norāda uz

neizbēgamu nepieciešamību palētināt produkciju un meklēt jaunus ceļus tirgu iekarošanai un nodrošināšanai. Noturēties sviesta tirgos nākotnē spēs tikai tās valstis, kas jau laikus būs ķērušās pie piensaimniecības racionalizācijas, samazinot ražošanas izdevumus līdz minimumam un paceļot līdz ar to arī sviesta kvalitāti ...

Edg. Krieviņš

1899. f., 2. apr., 3. l., 27. lapa. Oriģināls.

74. No raksta «Saimnieciskā krīze un bezdarbs» avīzē
«Sociāldemokrāts» 1931. g. 13. janvārī

... Ko tad liecina tas, ka samazinājies mūsu eksports, ka pieaudzis imports, ka mazinājies nodarbinātības indekss un pieaudzis bezdarbs? Neko citu, kā Latvijas eksportējošām nozarēm, galvenokārt — rūpniecībai, zuduši ārējie tirgi; iešaurinājies arī iekšējais tirgus; abu šo iemeslu dēļ rūpniecība nonākusi krīzes stāvoklī, fabrikas slēgušās ciet, strādnieki izmesti uz ielas bez darba.

Vai tam visam tā nepieciešami vajadzēja būt? Bez šaubām, pie visa tā ir savs nopelns arī vispasaules saimnieciskās krīzes iespaidam. Bet aina varētu būt stipri citāda, ja valdības politika būtu uzmanīgāka un citādāka. No Vakareiropas tirgiem mūsu rūpniecība nav izspiesta tikai pagājušajā gadā; šis process sācies un norisinājies jau daudz agrāk. Uz šiem tirgiem mēs nevaram likt lielas cerības. Īstie tirgi mūsu rūpniecībai meklējami Baltijas valstīs un Padomju Krievijā. Jau tagad ap 60% no mūsu fabrikātu eksporta iet uz Krieviju, bet no atlikušiem 40% laba daļa uz Baltijas valstīm.

Ko tagadējā valdība darījusi, lai šajos tirgos nostiprinātos? Neko! Zināmā mērā viņa pat traucējusi sakaru izveidošanos. Mums ir ļoti izdevīgs tirdzniecības līgums ar Krieviju. Nevienš cits kā finansu ministrs Petrevics vietā un nevietā ir šo līgumu nopāļājis. Kad krievi prasīja piemērot viņiem tikai kaut pa daļai tos pašus kredīta noteikumus, kādi pastāv Vakareiropā, tad šo prasību valdība atsacījās pildīt ...

«Sociāldemokrāts», 1931. g. 13. janvārī, 9. nr., 1. lpp.

75. No raksta «Mūsu ārējā tirdzniecība 1920.—1930. g.» žurnālā «Economists» 1931. g. 1. septembrī

Visā Latvijas pastāvēšanas laikā mūsu ārējā tirdzniecībā gads noslēdzies ar pasīvu tirdzniecības bilanci, jo vienmēr jēlvielu un pusfabrikātu ievedumi, bet sevišķi fabrikātu ievedumi ir pārsnieguši mūsu zemes ražojumu izvedumus. Ņemot vērā šādu apstākli, protams, lielā mērā atplūst mūsu ārzemju valūta, caur ko saimnieciskās dzīves labklājība valstī mazinās...

O. Leitendorfs¹

«Economists», 1931. g. 1. septembrī, 16. nr., 551. lpp.

76. No Latvijas republikas Rīgā Saeimas Budžeta komisi- 1931. g. 26. novembrī
jas raksta Zemkopības ministrijai

Pagodinot paziņot, ka Budžeta komisija savā š. g. 25. novembra sēdē pieņēma lēmumu pāriet uz meža materiālu pastiprinātu izmantošanu saimnieciskā kārtā dzelzceļu vajadzībām kā apkurei, tā arī eksportam apmaiņā pret oglēm...

Priekšsēdētājs V. Gulbis
Sekretārs (paraksts)

1680. f., 5. apr., 5. l., 26. lapa. Oriģināls.

77. No raksta «Lauksaimniecības ražojumu eksporta problēma» žurnālā «Economists» 1932. g. 15. martā

Linu eksports.

Izvests	Tonnas	Vērtība 1000 latu
caurmērā		
1921.—1925. g.g.	16.995	31.876
1928. g.	12.012	25.451
1929. g.	10.012	13.051
1930. g.	8.778	11.063
1931. g.	13.669	8.521

¹ Finanšu ministrijas Latvijas bankas vecākais inspektors.

Pagājušajā gadā izvestais linu vairums pieaudzis, tomēr, pastāvot zemām cenām, tas nekādu labvēlīgu ietekmi uz ārējās tirdzniecības bilanci nav atstājis. Lini izvesti galvenām kārtām uz Beļģiju un Angliju. Mazāki vairumi izvesti uz Vāciju un citām zemēm...

A. Kānbergs¹

«Economists», 1932. g. 15. martā, 5. nr., 167. lpp.

78. No raksta «Lauksaimniecības 1932. g. 15. martā ražojumu eksporta problēmas» žurnālā «Economists»

...Arī pagājušajā gadā sviesta izvedumi pieauguši par 6648 tūkstošiem kilogramu vai 3,69%, tomēr par šiem palielinātiem sviesta vairumiem lauksaimnieku kabatās ieripojuši gandrīz 10 miljoni latu mazāk nekā pērn tanī pašā laikā. Tekošajā gadā, pastāvot pilnīgam sviesta tirgus sabrukumam, šis robs būs vēl ievērojami lielāks, sakarā ar ko jau apdraudēta visa piena rūpniecības eksistence. Piens ir daudzos apgabalos vienīgais mūsu lauksaimnieku ienākuma avots, tādēļ sviesta eksporta sabrukšana šos lauksaimniekus novedīs vēl nepārredzamās grūtībās. Bez tam mūsu tautsaimniecībai bez lielākiem satricinājumiem nav iespējams svītrot ārējās tirdzniecības bilanci šos 48 miljonus latu (vai arī mazāk), ko dod sviesta eksports, jo tas nozīmētu mūsu eksporta sašaurināšanu par apmēram vienu trešdaļu. Tamdēļ laikus sperami visi soļi, lai novērstu sviesta eksportam draudošo katastrofu...

A. Kānbergs

«Economists», 1932. g. 15. martā, 5. nr., 167. lpp.

79. No raksta «Tirdzniecības 1933. g. 15. jūnijā bilances pasliktināšanās cēloņi un sekas» žurnālā «Economists»

Tagadējā krīzes laikmetā mums vēl vairāk nekā normālos apstākļos jācenšas panākt, lai mūsu ārējās tirdzniecības bilance noslēgtos bez iztrūkuma, jo nav nekādu citu ieņēmumu avotu, kas varētu izlīdzināt šādu iztrū-

¹ Paju sabiedrības «Latvijas centrālais sviesta eksports» un «Latvijas piensaimniecības centrālās savienības» direktors.

kumu. Pirms krīzes izcelšanās šāda izlīdzinātāja loma bija ārzemju kapitālu importam, kas ilgākus gadus sedza tirdzniecības bilances iztrūkumu. Šis iztrūkums bija regulārs, un mēs pie tā bijām pieraduši, nemaz neinteresējāties, ar ko tas segsies, jo nekādus sarežģījumus tas mums nesagādāja. Pati dzīve — rosība saimniecībā un ar to izskaidrojama kapitāla imports vai preču kredīts stāvokli izlīdzināja...

Salīdzinot maksājumu bilances posteņus agrāk un tagad, vispirms pārlicināties, ka pilnīgi izbeidzies lielais pluss, ko agrāk deva kapitāla imports. Jauni ārzemju kapitāli Latvijā tagad vairs neieplūst, bet gluži otrādi: svešie kapitāli, kas te ieguldīti agrākos gados, tagad tiecas prom, tādēļ ka ienesība samazinājusies, bet risks audzis. Ja nepastāvētu valūtas kustības ierobežojumi, tad liela daļa ārzemju kapitālu būtu jau aizplūduši; ar ierobežojumu palīdzību tie aizturēti, izņemot nelielu daudzumu, kas šādā vai tādā ceļā pārvests uz ārzemēm...

Kur tad nu meklējams tirdzniecības bilances pēkšņās pasliktināšanās cēlonis — importa pieaugumā vai eksporta sarukumā? Iepazīstoties ar skaitļiem, redzams, ka importa vērtība pēdējā laikā nav augusi un pat nedaudz regresējusi, bet toties eksports katastrofiski samazinājies...

Tirdzniecības bilance šogad izveidojas sevišķi nelabvēlīgi kā salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tā arī samērā ar citām valstīm. Importa vērtība ir tikai par 5% mazāka nekā pagājušajā gada pirmajā ceturksnī, kurpretim eksporta vērtība kritusies par 40%; tādēļ arī tirdzniecības bilance pērnajā 24% pārpalikuma vietā šogad uzrāda 22% lielu iztrūkumu. Pārējās... valstīs tik strauja tirdzniecības bilances pasliktināšanās nekur nav sastopama, neatkarīgi no tā, vai šīs valstis uztur savu valūtu zelta paritātē vai atteikušās no tās. Visas Eiropas tirdzniecības kopbilance rāda pat labvēlīgu tendenci — pasivitātes samazināšanos, jo kopeksporta samērs pret kopimportu pieaudzis no 75 līdz 77%...

Mūsu nelabvēlīgās tirdzniecības bilances cēloņi meklējami vai nu pārāk plašā, mūsu apstākļiem nepiemērotā importā, vai arī eksporta interešu novārtā likšanā.

Kas attiecas uz importu, tad nav noliedzams, ka mūsu zeme ir ļoti nabadzīga ar izejvielām, un tādēļ arvien

būs jāimportē tās zināmā daudzumā no ārzemēm, lai ražošana iekšzemes tirgus apgādāšanai varētu norisināties netraucēti. Tāpat šaurais tirgus neļauj šeit attīstīties dažādām speciālām rūpniecības nozarēm, bez kuru fabrikātiem tomēr iztikt nevar. Šīs izejvielas un nepieciešamie fabrikāti sastāda zināmu importa minimumu, ko visādos apstākļos jāsedz ar savu eksportu. Ja to nespēj, tad saimnieciskai attīstībai jāslīd atpakaļ un dzīves standartam jāpazeminās...

Ja apskata tagadējo importu, tad viegli var pārliecināties, ka tas neaprobežojas ar nepieciešamo minimumu. Importa kontrole mums nebūt nav pilnīga, un arī kontingentus bieži piešķir aiz tirdznieciskās politikas iemesliem tādām precēm, kas nav nepieciešamas...

K. Kacens¹

«Economists», 1933. g. 15. jūnijā, 11. nr., 417.—418. lpp.

80. No Latvijas bankas padomes Rīgā
sēdes protokola 1933. g. 28. jūnijā

...Mūsu ārējās tirdzniecības balance ar Zviedriju ir vienmēr bijusi pasīva. Statistika par 1930.—1932. gadiem uzrāda sekojošus datus:

	1930. g.	1931. g.	1932. g.
Ievests no Zviedrijas	8.821	4.836	1.723 tūkst. latu
Izvests uz Zviedriju	2.754	1.219	851 tūkst. latu
Ievests vairāk par	6.067	3.619	872 tūkst. latu

Par tekošā gada pirmo ceturksni ievests par 326 000 latiem un izvests par 71 000 latiem...

Priekšsēdētājs (paraksts)
Padomes loceklis
seko 10 paraksti

6209. f., 1. apr., 21. l., 121. lapa. Origināls.

¹ Latvijas bankas statistiķis, rakstījis periodikā par saimnieciskiem jautājumiem.

81. Zemkopības ministrijas
Mežu departamenta raksts
Latvijas Ārlietu
ministrijai

Konfidenciāli
Rīgā
1933. g. 5. decembrī

... Anglijai kā Latvijas koku noņēmējai piekriņ pirmā vieta. (Arī vispārīgi Anglija ir lielākais koku noņēmējs pasaulē), un tamdēļ Anglijā kokiem tirgus ir pastāvīgs, kamēr par pārējo valstu tirgiem to tik noteikti nevar sacīt.

Uzkavējoties tuvāk, jāatzīmē, ka uz Angliju iet ap 60% mūsu koku materiālu, atsevišķi minot:

zāģēto materiālu	ap	65%
slīperu	ap	85%
kastu daļas	ap	85%
papīrmalkas	ap	40%
stutmalkas	ap	40%
finieru	pāri par	50%
apses kluču	ap	50%
sērkociņu	ap	50%
sērkociņu stiebriņu	ap	25%

Tā kā koku materiālu, kā arī finieru, sērkociņu un papīrrūpniecības ražojumu eksports sastāda apmēram 1/3 daļu no visa valsts eksporta vērtības, tad arī ir saprotams, ka Anglijas koku tirgus mums ir ārkārtīgi svarīgs.

Sagaidāms, ka tirdznieciskā līguma sarunās angļi gribēs kompensēt koku noņemšanu ar dažu viņu preču noņemšanu, domājams, starp citu, ar akmeņogļu, jo pēdējās dienās angļu konsulāts interesējās par iekšzemes dedzināmo vielu patērēšanas veicināšanas likumprojekta stāvokli. Jau tagad Anglijas ogļraktuves stutmalku pērk vienīgi apmaiņā pret oglēm...

Direktors J. Ozols
Mežsaimniecības daļas
vadītājs K. Freimanis

1899. f., 2. apr., 3. l., 30. lapa. Oriģināls.

82. Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras pārskats

Rīgā
ne agrāk par
1935. gadu

Latvijas koku eksports 1934. gadā pēc vērtības
salīdzinot ar 1933. gada eksportu

	1934.		1933.
	Kopvērtība latos	% no attiecīga kopeksporta vērtības	% no attiecīga kopeksporta vērtības
Anglija	17.110.582	56,12	62,89
(tani skaitlī krīt uz Iriju)	1.452.946	4,76	
Vācija	5.391.487	17,69	10,52
Holande	3.044.003	9,99	4,97
Beļģija	1.954.690	6,41	8,76
Francija	1.935.699	6,35	10,75
Palestīna	235.460	0,77	
Eģipte	203.369	0,67	
Lietuva	112.377	0,37	0,80
Dienvīd-Āfrika	106.933	0,36	
Sveice	92.406	0,30	
Skandināvijas valstis	86.266	0,28	0,32
Dažādas valstis	211.561	0,69	0,99
Kopā:	30.484.833	100,—	100,—

1691. f., 1. apr., 2917. l., 4. lapa. Noraksts.

83. No finanšu ministra¹ Jelgavā
referāta Zemgales klubā 1935. g. 15. martā

... Katrā ziņā mēs nevaram pie pašreizējās tirgus konjunktūras ārzemēs atteikties no piemaksām lauksaimniecībai. Kā Jums būs zināms, mēs esam garantējuši noteiktu cenu sviestam, ko eksportē uz ārzemēm. Šim vajadzībām, paliekot pie tagadējā eksportētā daudzumā starp 15—16 milj. kg, kad ārzemēs caurmērā saņem par kg zem 1 lata (caurmērā 0,85), piemaksas šeit ar katru gadu prasa lielākus līdzekļus. Izejot no caurmēra cenas 85 sant. par kg, mēs redzam, ka sviesta piemaksām

¹ L. Eķis.

naudā vajadzīgi apmēram 17 milj. latu. Bez tam vēl parādu dzēšanai 5,4 milj. latu. Tātad kopsummā sviesta piemaksām aizietu 22,4 milj. latu, t. i., ja paliktu līdzšinējā piemaksu kārtība un apmēri. Lai gan mēs zinām, cik svarīgs faktors ir mūsu zemei piensaimniecība un cik svarīgs ir kā valūtas sagādāšanas līdzeklis sviesta eksports, man liekas, ka piemaksas nevarēs palikt tai augstumā un izmaksas kārtība nevarēs palikt tāda, kā tas ir bijis līdz šim. Tomēr uzsveru, ka katrā ziņā mēs gādāsim par to, lai piensaimniecība ne tikvien nesabruktu, bet lai tai būtu dota iespēja tālāk attīstīties un lauksaimnieks saņemtu par savu darbu pienācīgu samaksu. Te būs vēl daudz darba un arī šeit lauksaimniekiem — piensaimniekiem būs jāpieliek spēki ražības paaugstināšanai un pašizmaksas samazināšanai, lai kopā ar to, ko valsts no savas puses vēl varēs dot, tiktu segta pašizmaksa un lai ražība nekristu atpakaļ...

6824. f., 1. apr., 10. l., 483.—485. lapa. Noraksts.

84. No Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras¹ raksta Rīgā
finansu ministram 1935. g. 18. martā

Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera no savas pirmās darbības dienas piegriezusi izcilu vērību vienai no mūsu ievērojamākām tirdzniecības respektīvi rūpniecības nozarēm, kas bez tam ieņem relatīvi tik lielu svaru visā mūsu tautsaimniecībā — **koktirdzniecībai respektīvi kokrūpniecībai**...

Pirmais no jautājumiem, uz ko pēc Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras ieskatiem griežama vērība, ir jautājums par **Latvijas mežu pārciršanu**. Pēc Mežu departamenta datiem, pēdējos 10 gados valsts un privāto mežu ieguvēju koksnes pārcirtumi sasniedz **8 gadu normu apmērus**. Faktiskos datus šie pārcirtumi izsakās šādi. Pēc 1929. gada 10. oktobrī apstiprinātās

¹ Dibināta 1934. gada decembrī, tai tika pakļautas rūpnieku, tirgotāju un namsaimnieku biedrības. Organizējot tirdzniecības un rūpniecības, lauksaimniecības, darba u. c. kameras, Ulmaņa fašistiskās valdības mērķis bija pakļaut savai kontrolei visu Latvijas sabiedrisko un ekonomisko dzīvi un izmantot kameras savas ekonomiskās politikas realizēšanai.

1930./1934. g. mežu izmantošanas tāmes katru gadu izciršanai bija paredzēti 3.832.026 m³ jeb 2.772 m³ no 1 ha.

Pēdējos gados faktiski izcirsts:

	No mežu resora platībām (m ³)	% no gada normas	No likvidējamām platībām (m ³)	Kopā (m ³)	% no gada normas
1927/1928 ...	4.781.158	123,3	2.065.229	6.846.387	175,1
1928/1929 ...	5.653.863	144,6	1.562.652	7.216.515	184,5
1929/1930 ...	4.642.398	118,7	923.019	5.565.417	142,3
1930/1931 ...	3.021.416	78,8	672.406	3.693.822	96,4
1931/1932 ...	4.290.281	112,0	862.987	5.153.268	134,5
1932/1933 ...	9.689.236	252,8	1.343.808	11.033.044	287,9

(1932./1933. g. g. statistikā parādās divu gadu izsniegumi.)

No speciālistu rakstiem par valsts mežu tāmi jānāk pie slēdziena, ka, salīdzinot izcirtumus ar tāmi pēc masas, platības un vērtības, ir pārcirsts — pēc masas par 30%, pēc platības — par 28%, bet pēc vērtības par 57%. Bez tam vēl jāņem vērā, ka sakarā ar 257.310 ha meža zemju nodošanu valsts zemes fondā, kas faktiski notikusi, turpmāk valsts mežu koksnies pieaugums samazināsies — atkal pēc Mežu departamenta statistikas — par caurmērā 1/6 vai apmēram 17% ...

Mežu pārciršanas ļaunuma neievērošana un joprojām turpinātā pārciršana izskaidrojās ar mežsaimniecības, koktirdzniecības vai rūpniecības problēmu apspriešanu katrā atsevišķā gadījumā no sava īpatnējā viedokļa, aizmiršot šās problēmas organisko, tautsaimniecisko sakarību ...

Priekšsēdētājs

Ģenerālsēkretāra v. i.

1691. f., 1. apr., 3006. l., 44.—46. lapa. Noraksts.

85. No Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras raksta Rīgā 1935. g. 18. martā finansu ministram

... Koku materiālu eksports saimnieciskās krīzes gados relatīvi turpinājās ieņemt cienīgu lomu mūsu starptautiskās preču tirdzniecības apgrozījumos. Ja 1930. ga-

dā koku materiālu eksporta vērtība sastādīja 31,38% no kopeksporta vērtības, tad 1933. gadā koku materiālu tiesa bija 34,69%, bet 1934. g. — 35,68% Latvijas kopeksportā. Šo koku materiālu relatīvo lomu ir nācies uzturēt, neraugoties uz milzīgo cenu sabrukumu, kāds saimnieciskās krīzes apstākļu dēļ iestājies arī koku tirgū. 1934. gadā eksportēto koku materiālu vērtība (pie apmēram tādiem pašiem daudzumiem) ar saviem 30,5 miljoniem latu pret 77,8 miljoniem latu 1930. gadā sastāda tikai 39,19% no 1930. g. eksporta vērtības. Šis koku cenu sabrukums ir pa daļai konjunkturāla parādība, kamdēļ pa daļai varbūt arī varam lolot cerības uz cenu pieaugumu, bet, pašos pamatos spriežot, arī Latvijas tautsaimniecībai ir jāpierod pie jaunām starptautiskā preču tirgus cenu attiecībām un tām pamazām jāpieskaņojas. Citiem vārdiem, neraugoties uz samazināto koku materiālu eksporta vērtības ieguvumu, Latvijas ārējās tirdzniecības apmēru uzturēšanas interesēs arī nākotnē nāksies rēķināties vismaz ar līdzšīnējiem koku materiālu eksporta daudzumiem un sagaidīt koksnes izcirtuma samazināšanos no eksporta sašaurināšanas nav iespējams...

Priekšsēdētājs
Ģenerālsēkretāra v. i.

1691. f., 1. apr., 3006. l., 46.—47. lapa. Noraksts.

86. No Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras raksta Rīgā
finansu ministram 1935. g. 18. martā

... Kaut arī šis Vācijas tiesas pieaugums mūsu koku eksportā no 10,52% 1933. g. uz 18,96% — 1934. g. ir ļoti ievērojams, tad tas tomēr sastāda mazu tiesu mūsu ārzemju tirgu sastāvā un vēl joprojām Anglijas tirgus ir galvenais mūsu koku materiālu novietošanai.

Priekšsēdētājs
Ģenerālsēkretāra v. i.

1691. f., 1. apr., 3006. l., 55. lapa. Noraksts.

87. No Tirdzniecības un rūpniecības kameras raksta Rīgā 1935. g. 7. decembrī «Latvijas starptautiskā tirdzniecība»

Latvijas līdzdalība starptautiskā tirdzniecībā visaugstāko līmeni sasniedza 1929. gadā, kad ārējās tirdzniecības apgrozījumi bija 636 miljoni latu. Atsevišķi šajā gadā Latvija bija importējusi preces par 363 miljonu latu, bet eksportējusi par 274 miljonu latu. Tirdzniecības bilance tādat noslēdzās ar 88 miljonu latu lielu pasīvu Latvijas pusē. Arī iepriekšējos gados tirdzniecības bilances pasīvs sasniedza brīžam ievērojamus skaitļus. Tā, piemēram, Latvija bija importējusi vairāk, nekā eksportējusi: 1924. g. 86,3 miljonu latu, 1925. g. — 100,9 miljonu latu, 1926. g. — 71,8 miljonu latu.

Līdzīgi citām valstīm, lielā ekonomiskā krīze pārgrozīja Latvijas līdzdalības ainu starptautiskā saimniecībā. 636 miljonu latu lielais ārējās tirdzniecības apgrozījums 1929. g. pakāpeniski samazinājās un noslidēja 1933. g. uz vismazāko līmeni — 173 miljonu latu. Šis arī uzskatāms par lielākās depresijas gadu Latvijas starptautiskā saimniecībā...

Sviesta eksports no 18.739 to 1931. g. sakarā ar vispārējo saimniecisko krīzi gan nokrita 1934. g. uz 15.701 to (1935. g. pirmos 9 mēnešos 13.609 to), bet, pateicoties ļoti uzmanīgai ražošanas uzturēšanas politikai un intensīvai rīcībai sviesta tirgu nodrošināšanā līgumisko sarunu ceļā, kā arī reorganizācijai pašā sviesta eksporta tirdzniecībā, sviesta eksporta samazināšanās nav notikusi tajos apmēros, kā tas vērojams pārējā tirdzniecībā.

Sviesta eksporta vērtība, noslidēdama no 46,9 miljoniem latiem 1931. g. uz 14,4 miljonu latu 1934. g. (13,6 miljoni lati 1935. g. pirmos 9 mēnešos), gan sīti lielu robu Latvijas ārējās tirdzniecības bilancē, kā arī lauksaimnieku ienākumos. Izskaidrojums te meklējams sabrukušajās **lauksaimniecības ražojumu cenās** starptautiskos tirgos, kas vispār padara agrārvalstu stāvokli ļoti grūtu...

Koku materiāli aizvien bijuši lielākais postenis Latvijas eksportā. Arī tas krīzes gados bijis padots ārkārtīgām grūtībām, un koku materiālu vērtība no 33,7 miljoniem latiem 1931. g. pēc smaga kritiena 1932. g. uz

19,1 miljonu latu 1934. g. sasniedza 30,5 miljonu latu, kas sastādīja 35,8% no visa Latvijas eksporta. **Finieru** eksports 1934. g. bija 8,3 miljonu latu vai 9,7% no visa eksporta...

Latvijas **importā** ievērojamāko vietu joprojām ieņem dažas pārtikas vielas (**siļķes**), izejvielas rūpniecībām (**dzelzs, tērauds, ādas, vilna, kokvilna**), kurināmās vielas (**akmeņogles, kokss**) utt.

Sakarā ar lauksaimnieku zaudējumiem starptautiskos eksporta tirgos dažu šo preču imports diezgan ievērojami arī samazinājās, jo lauksaimniecību, kā galveno pircēju, pirkšanas spējas ievērojami samazinājās. Tā, piemēram, 1934. g. siļķu patēriņš Latvijā varēja būt tikai nepilnas 9000 tonnas. Strauji tomēr audzis **akmeņogļu** imports — no 370.257 to 1931. g. uz 468.977 to 1934. gadā...

Neapstrādātās kokvilnas imports 1934. g. sasniedza 4.730 tonnas...

1691. f., 1. apr., 1011. l., 49.—52. lapa. Noraksts.

88. No raksta «Valsts mežu 1936. g. 31. maijā izmantošana 1934./35. saimniecības gadā» žurnālā «Economists»

... Saimniekojot mežu pieauguma robežās, katru gadu varētu izcirst apmēram 4,1 miljonu kubikmetru koksnes. Patiesībā dažādi apstākļi (bezdarba apkarošana, jaunsaimecību un viensētu izbūve, kā arī ārējās tirdzniecības vajadzības) spieduši izmantot lielākas meža masas. Pēc Latvijas mežu statistikas (VII. izdevums 1935. g., 19. lpp.), pēdējos 10 gados mežu resora meži pārcirsti par 31%, bet, pieskaitot vēl likvidējamās platības, pārcirtums sasniedz caurmērā 34% gada normas. Tādā kārtā Mežu departaments savus mežus pārcirtis par apmēram 3 1/2 gada normām...

Valsts kontrole savā revīzijas darbības pārskatā 1934./35. saimniecības gadam (51. lpp.) raksta: «Ievērojot, ka liela daļa novadu nespēj vairs dot vietējam patēriņam nepieciešamos lietkokus un malku, pārcirtums gulstas uz tā sauktajiem eksportnovadiem, no kuriem ik gadus izcirstas 2—3 gadu normas. Šādi pārcirtumi

iznīcina pēdējās pilnaudžu rezerves, kāpēc būtu jādara viss, lai samazinātu iekšējo patēriņu un tādā veidā dotu iespēju pasargāt mūsu mežus no iznīcības, jo tagadējos kokmateriālu eksporta apmērus nevarēs samazināt.»

Pēc tāmes no katra ha meža zemes paredzēts iegūt 2,77 m³, bet faktiski izcirsts 4,55 m³.

1934./35. saimniecības gadā izcirsts vairāk meža materiālu kā iepriekšējā gadā par 31,670 m³...

P. Vanags¹

«Ekonomists», 1936. g. 31. maijā, 10. nr., 386. lpp.

89. No Finanšu ministrijas Tirdzniecības un rūpniecības departamenta raksta Finanšu ministrijas Muitas departamentam *Steidzami* Rīgā 1936. g. 12. septembrī

Tirdznieciskos līgumos ar ārvalstīm ir paredzēti mūsu eksporta preču kontingenti, pie tam daži no tiem ir uzskatāmi kā maksimālā robeža tam vairumam, kādā mēs vēlētos šo precis eksportēt. Praksē tomēr izrādās, ka noliktais kontingents tiek pat vairākkārt pārsniegts, bet uz pastāvošā likuma pamata preču izvedumus ierobežot nav iespējams. Tā tas, piemēram, ir ar apaļkoku izvedumiem uz Vāciju: kontingents noteikts uz 45.000 m³, bet š. g. pirmā pusgadā izvesti jau 104.000 m³, kaut gan mūsu saimnieciskās intereses prasa koku pārstrādāšanu iekšzemē...

Tirdzniecības un rūpniecības departamenta direktors B. Pavasars

Ārējās tirdzniecības nodaļas vadītājs T. Apinis

1367. f., 4. apr., 2083. l., 12. lapa, Oriģināls.

¹ Valsts kontroles 2. departamenta priekšsēdētājs, Latvijas dzelzceļa virsvaldes finanšu inspektors.

90. No Latvijas sūtniecības 1936. g. 12. novembrī
Londonā sastādītā apskata

... Angļu presē šī gada vasarā bieži parādījās raksti par Latviju, kur tika mums pārņemts, ka ar eksportvalūtas ieviešanu tiek sadārdzinātas angļu preces. Vispāri zelta lats angļiem bija kā dadzis acīs. Tamdēļ angļu prese un saimnieciskās aprindas sevišķi apsveica Latvijas pievienošanos sterliņa valūtas grupai. Ar lielu gandarījumu angļi atzīmē Latvijas ievadumtas tarifa pazemināšanu un valūtas restrikciju¹ grozījumus pēdējā laikā, kas nākot par labu Britānijas preču eksportam un vispāri Latvijas—Anglijas tirdzniecības sekmīgākai izveidošanai. Sevišķi tiek minēts muitas tarifu nolaidums uz Skotijas siļķēm.

Arī mums šķiet, ka lata piesaistīšana sterliņam, muitas tarifu samazināšana un restrikciju mīkstināšana sekmēs Latvijas—Anglijas tirdzniecības labāku attīstību...

Latvijas sūtniecība Londonā

1691. f., 1. apr., 2517. l., 183. lapa. Noraksts.

91. Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras pārskats Rīgā
ne agrāk par 1937. gadu

Latvijas kokmateriālu eksports 1937. g. pēc vērtības latos

Uz valstīm, no kurām ienāk skaidra valūta:

Lielbritānija	
ar Iriju un domīnijām	Ls 52.961.409
Beļģija un Luksemburga	Ls 7.945.875
Holande ar kolonijām	Ls 7.495.669
Norvēģija	Ls 3.462.458
Palestina	Ls 92.742
	<hr/>
	71.958.153

¹ Ierobežojumu.

Uz valstīm, ar kurām Latvija norēķinājās caur clearing'u:

Vācija	Ls 41.336.835	
Francija	Ls 3.109.186	
Zviedrija	Ls 1.005.100	
Dažādas valstis	Ls 465.483	45.916.604
		<hr/>
		kopā 117.874.757 lati

71.958.153 lati = L 2.853.217

kurss 25,22

1691. f., 1. apr., 2916. l., 74. lapa. Noraksts.

92. No raksta «Ārējā tirdzniecība 1938. g. 1. jūnijā 1937. gadā» žurnālā «Economists»

... Skaidri redzams, ka eksporta lielo pieaugumu galvenā kārtā devuši kokmateriālu izvedumi, kas, salīdzinot tos ar vidējo kokmateriālu eksporta vērtību 1926./30. gados, pagājušajā gadā auguši par 47 miljoniem latu, bet, salīdzinot ar iepriekšējo 1936. gadu, — pat par gandrīz 80 miljoniem latu. Tas ir pieaugums, kas sastāda gandrīz 1/3 no visa 1937. gada eksporta vērtības.

Sakarā ar izdevīgo starptautisko tirgus konjunktūru un ar augstām koku cenām kokmateriālu eksports pārveidojis arī visu līdz šim parasto izvedamo preču samēru. Parasti lauksaimniecības produktu vērtība deva apmēram pusi, bet sliktākajos gados ap 40% no visu izvedumu kopvērtības. Pagājušajā gadā turpretim lauksaimniecības produktu līdzdalība izteikta tikai ar 33,8% jeb apaļos skaitļos ar 1/3, kas ir neparasti zems procents...

Vispirms audzis galvenā kārtā papīrmalkas, stutmalkas un arī slīperu eksports. Papīrmalku pēdējos gados izveda parasti 100—150.000 tonnas gadā, un tikai 1933. gadā šie izvedumi sasniedza 179.580 tonnas; turpretim pagājušajā gadā izvests 470.608 tonnas, t. i., apmēram 3 reizes tik daudz kā agrākos gados. Vēl vairāk auguši stutmalkas izvedumi. Iepriekšējos pāris gados stutmalkas neizveda pat pilnas 100.000 tonnas; tikai 1934. gadā šie izvedumi sasniedza 115.670, bet 1933. gadā — 134.890 tonnas.

Turpretim pagājušajā 1937. gadā stutmalkas izvests 516.854 tonnas, tas ir apmēram 5 reizes vairāk...

J. Bokalders¹

«Economists», 1938. g. 1. jūnijā, 11./12. nr., 510. lpp.

¹ Žurnāla «Economists» redaktors, finansu ministra biedrs.

93. No raksta žurnālā
«Economists» «Ārējā
tirdzniecība 1937. gadā»

1938. g. 1. jūnijā

Lauksaimniecības produktu, kokmateriālu un
pārējo preču eksports

	1926.—30. g.		1936. g.		1937. g.	
	1000 Ls	% no eksporta vērtības	1000 Ls	% no eksporta vērtības	1000 Ls	% no eksporta vērtības
Kokmateriāli . . .	70.861	29,7	37.074	26,8	117.884	45,2
No tiem:						
Balki	3.038	1,3	7.555	5,5	11.764	4,5
Dēji un to gali	41.090	17,2	20.263	14,6	38.198	14,7
Kastu daļas	8.609	31,6	1.800	1,3	7.581	2,9
Papīrmalka	2.684	1,1	3.653	2,2	23.527	9,0
Slīperi	1.375	0,6	1.796	1,3	9.502	3,7
Stutmalka	10.552	4,4	1.252	0,9	24.534	9,4
Lauksaimn. produkti	95.031	39,8	68.404	49,9	88.152	33,8
No tiem:						
Sviests	49.538	20,8	25.321	18,3	45.364	17,4
Lini	22.972	9,6	16.757	12,1	12.741	4,9
Cūkas un sivēni	2	0,0	5.976	4,3	8.984	3,5
Pārējās preces	72.679	30,5	32.869	23,8	54.699	21,0
Kopā	238.571	100,0	138.347	100,0	260.735	100,0

J. Bokalders

«Economists», 1938. g. 1. jūnijā, 11./12. nr., 510. lpp.

94. No Latvijas kredītbankas sastādītā Rīgā
1937. gada saimnieciskās dzīves Ne vēlāk par
pārskata 1938. gadu

... Mūsu saimnieciskās dzīves atkarību no ārzemēm varam raksturot ar divām skaitļu rindām: tautas ienākumiem un maksājumu bilances ieņēmumiem.

Ieņēmumi no ārzemēm un Latvijas tautas ienākumi
(Pēc Valsts Statistiskās pārvaldes datiem)

Gadi	Tautas ienākumi, miljonos latu	Ieņēmumi par precēm un pakalpojumiem no ārzemēm, miljonos latu	Ieņēmumi no ārzemēm % no tautas ienākumiem
1933.	895	122,6	14
1934.	960	124,5	13
1935.	980	135,7	14
1936.	1.050	175,8	17
1937.	1.250 ¹	313,1	25 ¹

Pievēstās tabulītes dati raksturo Latvijas tautsaimniecības lielo atkarību no ārzemēm . . .

Pārskata gadā pat katrs 4. vai 5. lats mūsu tautas ienākumos saņemts no ārzemēm pret izvestām precēm un pakalpojumiem. Otrkārt, tabulas dati rāda, ka līdz ar saimnieciskās rosības pieaugumu tautas ienākumu atkarība no saimnieciskiem sakariem ar ārzemēm ir palielinājusies. No šejienes izriet apstiprinājums tēzei, ka starptautisko saimniecisko sakaru attīstībai visai svarīga nozīme mūsu turpmākās saimnieciskās labklājības novērtēšanā. Šo jautājumu komplektā savukārt pirmā vieta pieder cenu attīstībai pasaules tirgū. Ja arī mūsu tautsaimniecība, pateicoties veiklai krīzes politikai, spētu piemēroties starptautiskam cenu sabrukumam bez kādiem substances zaudējumiem, tad tomēr mums tādus varētu sagādāt ārējā tirdzniecība un pakalpojumu apmaiņa ar ārzemēm. Eksporta cenām sabrūkot daudz lielākā mērā nekā importēto ražojumu cenām, samazinātie ieņēmumi no eksporta uzspiestu mūsu tautsaimniecībai nepieciešamību ierobežoties arī importā un tēriņā dažādām vajadzībām. Protams, ka šāds substances zudums, kas rastos vienīgi importa un eksporta cenu starpības rāmjos, būtuniecīgs samērā ar tiem vērtības zaudējumiem, kādus mums un citām valstīm nodarīja krītošās cenas pasaules tirgū pagājušās saimnieciskās krīzes laikā. Tomēr ar zināmu vērtību zudumu mūsu tautsaimniecībai turpmāk jāreķinās, un pirmā kārtā — caur eksporta konjunktūras pasliktināšanos dažiem priekšmetiem. Tāda ir jau skārusi koku, kur zāģēto materiālu eksports caur pievienošanos starptautiskam koku

¹ Vērtējums.

eksporta kartelim samazināts daudzumā par 15%, kas kopā ar cenu krišanos par saviem 20—25 procentiem pret iepriekšējo gadu ienesīs 1938. gadā mazāk valūtas šai postenī vismaz par kādiem 35 procentiem. Tāpat paskaidrinājušās arī linu cenas . . .

4590. f., 1. apr., 17. l., 9.—10. lapa. Noraksts.

95. No Latvijas Finanšu ministrijas referenta ziņojuma Rīgā
Ne vēlāk par 1938. g. jūliju

3) **Kliringa darījumi ar Vāciju kā importam, tā eksportam būtu turpmāk pieļaujami vienīgi ar ikreizēju Valūtas komisijas atļauju, aiz sekojošiem iemesliem.** Imports un eksports ar Vāciju ieturams līdzsvara robežās, jo nav vēlami, ja Latvijai par labu Vācijā izstāv lielas summas. Vācija, maksādama labas cenas par mūsu eksporta precēm, panāk to, ka Latvijai par labu izstāv Vācijā ievērojamas summas, kuru samazināšanai esam spiesti neizdevīgi importēt Vācijas preces (kvalitātes ziņā sliktākas preces par dārgāku cenu). Tādā kārtā **Vācija ar sava importa forsēšanu veicina savu eksportu.** Cenas un kvalitātes ziņā neizdevīgo preču imports no Vācijas paceļ **dzīves dārdzību Latvijā.** Ka cenas ziņā mums caur kliringu no Vācijas importēt ir neizdevīgi, ir pierādīts ar to, ka, pērkot preces no Vācijas ārpus kliringa, iespējams tās dabūt līdz 30% lētāki.

6824. f., 1. apr., 285. l., 220. lapa. Noraksts.

96. Raksts «Ulmanis izsaimniekojis Latvijas mežus» avīzē «Cīņa» 1939. g. martā

Pēdējā laikā fašistiskā prese sacēlusi īstu trauksmi, lai apejoties taupīgi ar malku, jo esot sajūtams liels malkas trūkums, kas turpmāk vēl pastiprināšoties. Mežu departamenta direktors Ozols ziņojis, ka trūkstot apmēram 1 miljons steru malkas gadā, un ieteic izmantot kurināšanai celmus un kūdru. Kā varēja rasties šāds malkas trūkums mežu zemē Latvijā? Nu, protams, Ulmaņa mežu izciršanas dēļ. Kad kokiem bija augstas cenas 1936. un 1937. g., gar visiem Latvijas dzelzceļiem bija

sakrauti veselām grēdām mežu materiāli eksportam. Mežus izcirta par desmit gadiem uz priekšu, ieņemot no eksporta milzīgas summas, kas aizgāja fašistu kabatu pildīšanai. Rezultāti tagad redzami: trūkst pašiem malkas.

«Cīņa», 1939. g. martā, 3. nr., 4. lpp.

97. No Tirdzniecības un rūpniecības Rīgā ministrijas Ārējās tirdzniecības Ne vēlāk par departamenta Eksporta nodaļas 1939. g. 14. jūniju vadītāja raksta

...Pēc Statistiskās pārvaldes datiem, š. g. pirmos 3 mēnešos pret attiecīgu periodu iepriekšējā gadā Latvijās finieru eksports kopsummā ir pieaudzis no 11.710 uz 14.293 to, bet vērtība samazinājusies no 4,74 uz 4,66 miljoniem latu. Comite International de Bois dati rāda, ka tekošā gadā starptautiskā tirgū Latvija uzrāda vislielāko eksporta pieaugumu. Pēc šiem datiem š. g. 3 mēnešu eksports ir sasniedzis 125.998 m³ pret 118.038 m³ iepriekšējā gadā. Latvijas procentuālā līdzdalība ir pieaugusi no 15 uz 18%, Somijas — no 44 uz 48,5% un Igaunijas — no 5 uz 5,5%. Pārējo finieru eksportieru valsts procentuālā līdzdalība starptautiskā finieru tirdzniecībā šīnī periodā ir samazinājusies: Polijas — no 20 uz 19% (kaut gan absolūtos skaitļos Polijas eksports ir nedaudz audzis), Padomju Savienības — no 7 uz 1,5%, Zviedrijas — no 3 uz 2% un Rumānijas — no 1,5 uz 1% ...

Latvijas finieru 3 mēnešu imports Lielbritānijā tekošā gadā ir pieaudzis uz 13.972 m³ pret 6.310 m³ pag. gadā. Pēc Timber Trades Journal datiem, Latvijas finieru imports Lielbritānijā š. g. aprīlī pret pag. gadu ir gandrīz trīskāršojies, kaut gan Lielbritānijas finieru imports šogad ir pieaudzis tikai par 10% ...

Pēdējos gados Latvija Vācijas finieru importā ieņēma pirmo vietu, segdama pag. gadā apmēram 1/3 daļu, bet 1937. gadā pat pāri par pusi no Vācijas finieru importa kopsummas. Otru trešdaļu sedz Somija un tad nākošās vietās nāk Padomju Savienība un Polija. Vēl līdz pag. gada sākumam Latvija gandrīz visu savu aviācijas finieru produkciju novietoja Vācijā, kas sastādīja ievērojamu daļu no eksporta kopējās vērtības, jo aviācijas

finieri, kurus gan iespējams ražot tikai dažus procentus no kopējās finieru produkcijas, vērtības ziņā ir vairāk kā 10 reizes dārgāki par parastiem finieriem. Vācija tagad ir pilnīgi pārtraukusi aviācijas finieru ievadumus no Latvijas, kaut gan, pēc Timber Trades Journal informācijas (1939. g. 1. aprīlī Nr. 3266 33. l. p.), Vācija vēl tagad nopērk gandrīz visus Somijā ražotos aviācijas finierus.

Sogad Vācija cenšas ierobežot finieru ievadumus un š. g. 3 mēnešos ievestais daudzums nepārsniedz 6.877 m³ pret 13.830 m³ pag. gadā. Arī Latvijas finieru izvedumi uz Vāciju visā tekošā gadā sasniegs tikai apmēram pusi no pag. gada finieru eksporta uz Vāciju, kaut gan š. g. 3 mēnešos Latvija uz Vāciju ir izvedusi tikai 222 m³ finieru pret 4.861 m³ tajā pašā laikā pag. gadā. Šī parādība izskaidrojama ar to, ka mūsu finier rūpniecības pārstāvjiem izdevās panākt vienošanos par cenām ar attiecīgām Vācijas organizācijām tikai marta sākumā.

V. Zāgars

1314. f., 5. apr., 138. l., 323.—324. lapa. Noraksts.

98. No Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas Ārējās tirdzniecības departamenta Eksporta nodaļas vadītāja raksta Ne vēlāk par 1939. gada 14. jūniju

...Latvijas finieru eksports pēdējo 10 gadu laikā ir sasniedzis šādus apmērus:

Gadi	Finieri	Ls	Finieru eksporta % pret visu Latvijas eksportu	Finieru eksporta % pr visu rūpniec. raž. eksportu
1929.	28.386	13.380	4,9	14,8
1930.	28.661	12.390	5,0	16,3
1931.	31.045	10.484	6,0	17,3
1932.	26.870	6.682	6,9	19,8
1933.	32.501	6.832	8,4	37,4
1934.	36.424	8.289	9,7	45,8
1935.	44.225	9.662	9,8	47,6
1936.	47.567	12.995	9,4	47,2
1937.	56.850	22.343	8,6	48,2
1938.	52.907	20.296	8,9	49,1

V. Zāgars

1314. f., 5. apr., 138. l., 328. lapa. Noraksts.

99. No Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas
 Ārējās tirdzniecības departamenta Eksporta
 nodaļas vadītāja raksta

... Pēc atsevišķām valstīm pēdējos gados

Valstis	1935. g.		1936. g.
	t	1000 Ls	t
Lielbritānija	15754,1	3.257	18.284,7
Vācija	10092,3	2.835	10.602,9
Holande	3093,4	685	6.088,4
Beļģija—Luksemburga	2815,3	548	3.996,8
Dānija	1134,6	244	1.486,7
Argentīna	4729,7	862	1.742,1
Indija, Britān. kolon.	1362,9	186	1.054,7
Itālija	538,0	215	137,8
Irija	769,8	162	567,6
Malaja	960,5	122	222,2
Indija, Holandes kolon.	109,6	16	119,8
Ceilona	616,9	84	906,8
Šveice	214,8	53	81,8
Jaunzēlande	13,9	3	—
Urugvaja	624,9	122	811,4
Kenija un Uganda	31,9	6	21,3
Francija	10,2	5	10,3
Kopā	42872,8	9405	46.135,3

* trūkst statistisku datu.

1314. f., 5. apr., 138. l., 328.—329. lapa. Noraksts.

100. No Linu un kaņepāju mo-
 nopola uzņēmuma pārvald-
 nieka pārskata finansu mi-
 nistram

b) Eksportam —

linu garšķiedru . . 11.900 tonnas par 19.118.000 latiem
 linu pakulu 162 tonnas par 203.000 latiem

Kopā . . 12.062 tonnas par 19.321.000 latiem

Šķiedru eksports pa valstīm šāds:

Anglija 5.703 tonnas
 Zviedrija 2.489 „
 Somija 1.077 „
 Francija 980 „
 Vācija 874 „
 Beļģija 406 „
 Čehoslovākija 357 tonnas
 Itālija 151 „

Rīgā
Ne vēlāk par
1939. gada 14. jūniju

Latvijas finieru eksports sadalījies šādi:

1000 Ls	1937. g.		1938. g.**	
	t	1000 Ls	t	1000 Ls
4.701	22.531,8	8.511	16.942	6.286
3.841	15.901,9	6.873	17.045	6.886
1.395	4.751,6	1.615	3.084	1.257
1.064	3.462,4	1.253	1.829	604
361	2.303,8	840	1.538	544
422	1.861,2	807	2.017	930
170	1.830,3	429	3.509	1.085
96	167,3	508	52	161
170	849,9	369	*	*
46	563,6	172	1.195	397
19	543,7	161	*	*
165	641,1	147	*	*
43	172,7	97	56	34
—	152,3	64	*	*
133	225,9	58	*	*
6	107,6	41	*	*
7	70,7	39	*	*
12639	56138,1	21984	47267	18184

** 1938. gada skaitļos ietilpst līmēti un nelīmēti finieri kopā.

V. Zāgars

Rīgā
1939. g. 28. jūlijā

Meksika 20 „
Spānija 5 „

Pēc neoficiālām ziņām 1.575 tonnas, kas atzīmētas eksportā uz Zviedriju, īstenībā aizgājušas uz Angliju. Tādēļ Anglija īstenībā būtu noņēmusi 7.277 tonnas Latvijas linu (respektīvi 60% no visa linu eksporta), bet Zviedrija tikai 914 tonnas ...

Linu un kaņepāju monopola
uzņēmuma pārvaldnieks R. Lože
Tirdzniecības nodaļas
vadītājs J. Vitiņš

6824. f., 1. apr., 140. l., 187. lapa. Caurraksts.

ĀRZEMJU KAPITĀLS BURŽUĀZISKĀS LATVIJAS RŪPNIECĪBĀ UN TRANSPORTĀ

Tradīcijas un ieinteresētība; ieguldījumi akciju sabiedrībās; lielvalstu sāncensība; Latvijas buržuāzijas prettautiskā politika

101. Komisijas protokols no Liepājā
vācu okupācijas varas 1920. g. 14. jūlijā
iegūto mantu noskaidrošanai
Liepājas Ziemeļvakaru
metalurģiskās mehāniskās
akciju sabiedrības fabrikā

— 1920. gada 14. jūlijā komisija, sastāvoša no Tirdzniecības un rūpniecības ministra Sommera kunga, Apgādības ministrijas priekštāvja Smurge kunga, Tieslietu ministrijas priekštāvja, Liepājas Apgabaltiesas locekļa Kiršfelda kunga, Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas fabriku direktora Varona kunga, Ostas Būvju virsvaldes inženiera Titmana kunga, ieradās Ziemeļvakaru metalurģiskās-mehāniskās akciju sabiedrības fabrikas telpās, lai noskaidrotu jautājumu par mantām, kuras pārņemtas no vācu okupācijas varas.

Minētās fabrikas vārdā, kā arī «British Baltic Shipbuilding & Engineering Works, Limited, London» vārdā stādījās priekšā Fridrihs Lapp kungs, kā arī Džons Fredriks Čečers un fabrikas juriskonsuls zvēr. adv. Malkina kungs, kā pēdējās firmas pilnvarnieki. Uz ministra kunga pieprasījumu, uz kāda pamata «British Baltic Shipbuilding & Engineering Works, Limited, London» darbojās Latvijā, Lapp kungs paskaidroja, ka firma darbojas uz Tirdzniecības un rūpniecības ministrijai 1920. gada 27. aprīlī nosūtītā paziņojuma pamata, uz kuru paziņojumu no Tirdzniecības un rūpniecības

ministrijas nekāda atbilde nav saņemta un pēc direkcijas domām tādas atbildes neesot vajadzīgas. Bez tam tiek uzrādītas Rūpniecības zīmes, izdotas uz Angļu Baltijas kuģu būves un mehāniskās rūpnīcas akciju sabiedrības vārda 1920. g. 26. aprīlī. Ievērojot to, ka Angļu Baltijas akciju sabiedrības darbība nav no Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas reģistrēta, Tirdzniecības un rūpniecības ministra kungs paziņo Lapp kungam, kā Ziemeļvakaru akciju sabiedrības priekšstāvim, ka visa manta, kura iegūta no Vācijas okupācijas varas un kā nepieteikta līdz 1918. gada 12. decembrim ieskaitāma par valsts īpašumu. Lapp kungs paskaidro, ka no vācu okupācijas varas nekas neesot iegūts un visa manta, kura saņemta no okupācijas varas, sastādot daļu no tās mantas, kuru okupācijas vara atņēmusi firmai. Tālāk Lapp kungs paskaidro, ka visa fabrikā atrodošā kustamā manta esot pārdota Angļu Baltijas akciju sabiedrībai (zem kustamās mantas jāsaprot materiāli un fabrikācijas priekšmeti). Uz ministra kunga pieprasījumu, vai Lapp kungs var uzrādīt aktu par fabrikas pārņemšanu no okupācijas varas, Lapp kungs paskaidro, ka fabrika no okupācijas varas nodota Ziemeļvakaru akcionāru savienībai uz līguma pamata, noslēgta 1918. gada 12. novembrī, pie kam akts par fabrikas nodošanu līdz ar specifikāciju atrodas valdes glabāšanā Londonā.

Lapp kungs paskaidro, ka visa fabrikā atrodošā manta nodota Angļu Baltijas sabiedrības īpašumā, pie kam minētās firmas priekšstāvis esot Čečera kungs. Komisija paziņo Čečera kungam, ka aizliegums par mantas izvešanu no fabrikām paliek arī turpmāk spēkā. Pret minēto aizliegumu Čečera kungs izsaka protestu un paziņo, ka viņš sev atstāj rīcības brīvību attiecībā uz sabiedrības īpašuma tiesību aizstāvēšanu.

Seko 8 paraksti

6824. f., 3. apr., 133. l., 10. lapa. Oriģināls.

102. Priekšlīgums starp Latvijas Rīgā
valdību un ASV International Corporation New-York City
1920. g. jūlijā

1. Šis priekšlīgums tiek noslēgts 1920. gada jūlijā starp USA International Corporation, New-York City Amerikas Savienotās Valstīs un Latvijas valdību par

kuģniecības sabiedrības nodibināšanu kārtīgai satiksmes uzturēšanai starp Latvijas un Amerikas ostām.

2. Šim nolūkam tiek dibināta akciju sabiedrība ar pieci miljoni dolāru lielu akciju kapitālu, pie kam Latvijas valdības rīcībā nāk 51% un International Corporation 49% no visām akcijām, bet Sabiedrības valdē ietiek priekšstāvji no abām pusēm vienādā skaitā. Sabiedrības sēdekļis atrodas Rīgā.

3. Satiksmes uzturēšanai tiek pirkti 4 tvaikoņi līdz 5300 tonnu deadweight¹ lieli, kuri peldēs zem Latvijas karoga.

4. Tvaikoņi pērkami par visizdevīgākām tirgus cenām ar izmaksas termiņu ne īsāku par 10 gadiem un iemaksu ne augstāku par 20%.

5. Latvijas valdība dod kuģniecības sabiedrībai kuģu piestātnes, izlādēšanas vietas un noliktavas (wharfage, storage and docking facilities) par cenām, kuras nav lielākas par tām cenām, kādas jāmaksā Amerikas ostās.

6. Pie līdzīgiem frakts noteikumiem Latvijas valdība dod priekšrocību dibināmai kuģniecības līnijai uz valdības transportējamām precēm.

7. Gadījumā, ja viena no līguma slēdzējām pusēm vēlētos pārdot savas dibināmās kuģniecības sabiedrības akcijas ārzemniekiem, — priekšroka uz akciju pirkšanu dodama otrai līguma slēdzējai pusei.

8. Šis memoranduma veidīgais līgums tiek parakstīts, abām pusēm zinot, ka viņš ir vēl ratificējams no Latvijas Satversmes sapulces un no USA International Corporation direktoru valdes majoritātes, New-York City, pēc kam tas uzskatāms kā pieņemts un saistošs priekš Latvijas valdības un USA International Corporation līdz tam laikam, kad iesāks savu darbību uz šā priekšlīguma pamata dibinātā kuģniecības sabiedrība.

Piezīme: Abas puses izsaka vēlēšanos, ka dzelzceļu materiāls, kurš nesēn pirktas Savienotās Valstīs priekš Latvijas valdības, tiktu nodots pārvešanai Latvijas—Amerikas tvaikoņu sabiedrībai.

6824. f., 3. apr., 155. l., 7. lapa. Noraksts.

¹ Kravas ietilpība.

103. No firmas «Lake shore corporation Limited» raksta 1921. g. 12. janvārī
Glasgovā
Latvijas konsulātam Londonā

... Vairāk nekā 30 gadus mūsu direktoram rīkotājam A. K. K. Sulca kungam bijušas teicamas veikalnieciskas attiecības ar Rīgu un Liepāju. Kādu laiku pirms kara viņš pat kopā ar vienu dāņu tvaikoņu firmu uzturēja regulārus kuģniecības sakarus no Liepājas uz Leitū. Viņš bija arī iesaistījies plašā ogļu eksporta pasākumā starp abām šīm vietām. Viņš bija iecerējis, ka šī firma sākmā uzturēs tirdzniecības sakarus ar Latviju tikai šaurā mērogā, bet vēlāk, ja tie izrādītos veiksmīgi, viņš ieinteresētu citus britu kapitālieguldītājus, ja vien valdība nekavētu veikalniecisko pasākumu gludu norisi, liekot nevajadzīgus šķēršļus. Mums ir mērķis veicināt tirdzniecību starp mūsu valsti un Latviju un, tikko laiks būs pienācis, panākt tur apjomīgu kapitālieguldījumu novietošanu, saņemot no mūsu draugiem garantiju, ka tos uzrauga britu firma.

Līdz šim esam izsūtījuši rīsus, taukvielas, eļļas, garšvielas, margarīnu utt., bet mūsu aģentūrai neatļauj iepirkt britu naudu pārvešanai, kaut gan esam pārdevuši preču lielāko daļu. Sādu rīcību nekādi nevaram saprast. Mēs bijām nodomājuši izsūtīt ogļu kravu, bet tagad baidāmies uzņemties pārāk lielu risku.

Lūdzu, paziņojiet savai valdībai, ka mēs uzturamies Rīgā, lai zondētu **tirdzniecības darījumus**.

Mums pašreiz ir apgrozībā £ 19406,15,0 kapitāls piecu šiliņu akcijās, bet mēs varēsīm saņemt līdzekļus neaprobežotā daudzumā, ja vien Jums iespējams pārliecināt mūsu draugus par valdības godīgu rīcību pret viņiem.

Mūsu reģistrētais birojs atrodas Londonā, Fencērcā ielā 165, bet visus darījumus noslēdz mūsu Galvenais birojs Glasgovā, Bukēnena ielā 166. Mēs izmantojam A/S «Ziemeļskotijas un pilsētas un grāfistes bankas» pakalpojumus, kas atrodas Glasgovā, Sv. Vincenta ielā.

Mēs ceram, ka Jūs ieteiksiet savai valdībai izsniegt mūsu Pletena kungam atļauju uzturēties Rīgā.

Ar patiesu cieņu Lake shore corporation LTD.
Direktors rīkotājs (paraksts)

1899. f., 2. apr., 3. l., 31.—32. lapa. Noraksts angļu valodā.

104. Latvijas sūtņa Parīzē telegramma Latvijas Ārlietu ministrijai Parīzē 1921. g. 19. februārī

Telegrafējiet, kas ekspluatē Rīgas tramvajus¹.

Grosvalds.

1899. f., 2. apr., 3. l., 58. lapa. Telegrammas veidlapa.

105. Latvijas Ārlietu ministrijas atbildes telegramma Latvijas sūtnim Parīzē Rīgā 1921. g. 19. februārī

Akciju biedrība Beļģijas kapitāli².

Arminis.

1899. f., 2. apr., 3. l., 59. lapa. Telegrammas veidlapa.

106. Tiešo nodokļu departamentam iesūtītais akcionāru saraksts, kas pieteikuši akcijas Rīgas ielu dzelzceļa akcionāru kārtējai pilnsapulcei Rīgā 1921. g. 26. februārī

Akcionāru vārdi.

Akciju skaits.

1. Tramways et Electricité en Russie	20211
2. Société Générale Belge d'Entreprises Electriques	2010
3. Beyermann, J. H.	52
4. Erhardt, J.	46
5. Erhardt, Rob. Dr.	257
6. Fahrbach, G. Fr.	19
7. Grossmann, P.	78
8. Gussev, A.	40

¹ Sk. 105. dokumentu.

² Sk. 104. dokumentu.

9. Helmboldt, A.	73
10. Herzberg, K.	50
11. Kuss, O.	615
12. Meltzer, R.	50
13. Ritterberg, A.	520
14. Ramseyer, K.	158
15. Schwartz, E.	168

Rīgas ielu dzelzceļu
akciju sabiedrība (paraksts)

1315. f., 6. apr., 2. l., 10. lapa. Oriģināls.

107. Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas Rūpniecības departamenta paziņojums Latvijas Ārlietu ministrijas Politiski-ekonomiskajam departamentam Rīgā 1921. g. 13. maijā

Sakarā ar Jūsu rakstu Nr. P. 7299 no 1921. g. 3. maija, kurā Jūs lūdzāt paziņot, kam un kad ir pārdota «Becker & Co» fabrika Liepājā, paziņojam, ka minētā fabrika nekam nav pārdota, bet tikai nodibināta īpaša neatkarīga Akciju sabiedrība no angļu kapitālistiem Liepājas fabriku ekspluatācijai.

Departamenta direktors (paraksts) P. Tittmanis
Nodaļas vadītājs (paraksts)

1899. f., 2. apr., 3. l., 142. lapa. Oriģināls.

108. «Likums par dažādiem atvieglinājumiem rūpniecības atjaunošanā» 1921. g. 15. aprīlī

1. Agrāko rūpniecības iestāžu atjaunošanai vai paplašināšanai un jaunu rūpniecības iestāžu dibināšanai no 1921. gada 1. aprīļa līdz 1926. gada 1. aprīlim ir atļauts zem tirdzniecības un rūpniecības ministrijas kontroles ievest bez muitas no ārzemēm mašīnas, aparātus un to piederumus, kā arī ar tirdzniecības un rūpniecības ministra atļauju minēto rūpniecības iestāžu izbūvei vajadzīgos materiālus.

2. Ražošanai vajadzīgās jēlvielas un kurināmo materiālu, sākot no 1921. gada 1. aprīļa līdz 1926. gada 1. aprīlim, ir atļauts ievest bez muitas.

3. 1. pantā minētām rūpniecības iestādēm, sākot no likuma spēkā nākšanas dienas līdz 1924. gada 1. aprīlim, ir tiesības zem tirdzniecības un rūpniecības ministrijas kontroles ražošanai un pārstrādāšanai vajadzīgos pusfabrikātus ievest bez muitas, ciktāl šos pusfabrikātus pietiekošā daudzumā neražo Latvijā.

4. Rūpniecības iestādes, kuras minētas 1. pantā un uzsāk darbību, 3 gadu laikā, skaitot no 1921. gada 1. janvāra, ja tās nedod peļņu, atsvabināmas no tirdzniecības un rūpniecības papildu nodokļa, nekustāmu īpašumu nodokļa, ciktāl tas attiecas uz nekustāmu īpašumu, kas uzskatāms par darbā esošās rūpniecības iestādes piederumu (civillikuma nozīmē), vērtības pieaugšanas nodokļa, ja šīs rūpniecības iestādes 3 gadu laikā nepāriet citās rokās.

5. Sīkākus noteikumus par šī likuma dzīvē izvešanu izstrādā tirdzniecības un rūpniecības ministrs saskaņā ar finanšu ministri un apstiprina ministru kabinets.

6. Likums stājas spēkā no izsludināšanas dienas.

Satversmes Sapulces prezidents J. Čakste
Satversmes Sapulces sekretārs R. Ivanovs

«Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums»,
1921. g., 139. lpp.

109. No raksta «Ārzesmes kapitāli» 1921. g. 19. maijā
avīzē «Jaunākās Ziņas»

... Valdība atstāj vaļu plūst svešiem elementiem Latvijā, lai pārpludinātu mūs visādām vajadzīgām un nevajadzīgām ārzesmes precēm vai uzņemtos starpnieku lomu mūsu tranzittirdzniecībā. Visiem praktiskās dzīves darbiniekiem pietiekoši zināms, ka mūsu valsts iestāžu piegādātāji ir gandrīz tikai ārzemnieki, kuri rīkojas zem skanošām anonīmām firmām un, blakus minot, mūsu valsts valodu pilnīgi ignorē ne vien uz savām firmu blankām, bet arī iesniegumos mūsu valsts iestādēm. Visi šie kungi ar nepacietību gaida to brīdi, kad plašais maks

būs pietiekoši pildīts, lai varētu nokratīt Latvijas pišļus no savām kājām, bet arī jau savas darbības laikā veikli prot izvairīties no piemērotu nodokļu maksāšanas, atstādami šo prieku vientiesīgajiem latviešiem.

Tomēr šie vēl nav tie īstie liekēži, par kādiem vārda pilnā nozīmē jāapzīmē lielais vairums pēdējā laikā it sevišķi Rīgā atvērto spedicijas kantoru. Šis ir patiesībā tās firmas, kuras grib pļaut, kur nav sējušas. Kaut drošu datu man patlaban nav pie rokas, atceros dzirdējis, ka pirms kara, kad Rīgā koncentrējās plašā Krievijas eksporta un importa tirdzniecība, šie pastāvējuši tikai 15 spedicijas kantori, bet tagad jau te darbojoties ne mazāk kā 50 tādu.

Šis apstākļi vispirms pierāda, ka, nelūkojot uz maziem apgrozījumiem, — peļņas atliek pietiekoši, tas ir, šie kungi rauj, cik prot.

«Jaunākās Ziņas», 1921. g. 19. maijā, 109. nr., 4. lpp.

110. No raksta «Ārzemes kapitāli» 1921. g. 20. maijā avīzē «Jaunākās Ziņas»

...Runājot par ārzemes kapitāliem Latvijā, būtu nepareizi atstāt neminētu mūsu «balto ogļu», mūsu upju ūdens krāču izmantošanu. Vissteidzamākam darbam vajag būt taisni šī jautājuma nokārtošanai pozitīvā nozīmē, tādēļ ka, izpalīdzoties ar citiem enerģijas avotiem, mēs mūžīgi nīkuļotu, kamēr, izlietojot ūdens krāču dziņespēku, mūsu valstij vajag sasniegt necerētu attīstību un labklājību. Bet šie grandiozie projekti nekādi nav izpildāmi mūsu pašu līdzekļiem, un tādēļ jāpieliek visas pūles, lai piedabūtu vajadzīgo ārzemes kapitālu, kaut arī zem noteikumiem, kuri mums tagad izliktos ne visai izdevīgi. Atrodoties pilnā darbā un sekmīgi ražojot, kapitāla deldēšanu un procentu nomaksa nebūs nemaz apgrūtinoša, bet tagad katrs nokavēts laika sprīdis ir uzskatāms par smagu zaudējumu.

«Jaunākās Ziņas», 1921. g. 20. maijā, 110. nr., 4. lpp.

111. Tirdzniecības un rūpniecības ministrijas paziņojums Rīgā 1921. g. 30. jūnijā Latvijas Ārlietu ministrijas Politiski-ekonomiskajam departamentam

Uz Jūsu š. g. 22. jūnija rakstu Nr. P. 10563 paziņojam, ka «Britaņu Baltijas kuģu būvniecības un mehānisku fabriku akcionāru sabiedrība», senāk Boecker, ir ārzemniecisks uzņēmums un darbojas uz Anglijas Ltd. statūtu pamata. Viņas akcijas ir 1 angļu mārciņu lielas. Ministrijā nav nekādu ziņu par to, kāda vērtība ir tagad šīm akcijām. Apprasoties pa telefonu šai lietā pie Rīgas biržas komitejas un Biržas bankas, mums izdevās uzzināt, ka šīs sabiedrības akcijas pirms kara nav nākušas Rīgas biržas apgrozībā un arī tagad Rīgā nav nekur pārkamās. Kāda vērtība tagad ir šīm akcijām, to vislabāk varētu dabūt zināt pie pašas sabiedrības valdes Liepājā.

Kancelejas pārvaldnieks (paraksts)

Vecākais sevišķu uzdevumu ierēdnis (paraksts)

1899. f., 2. apr., 3. l., 173. lapa. Oriģināls.

112. No Latvijas sūtņa Londonā Londonā raksta Latvijas Ārlietu ministrijas Politiski-ekonomiskajam departamentam 1922. g. 4. jūlijā

Finansu ministrs, Ringolds Kalninga kungs, Londonā būdams, atstāja šie dažus datus par nodomāto dzelzceļu ripojošā materiāla izlabošanas darbnīcu ierīkošanu, respektīvi, atjaunošanu Latvijā. Nodoms ir šīs darbnīcas atjaunot, pievelkot ārzemju kapitālu. Man šinī lietā ir bijušas sarunas ar vairāku firmu priekšstāvjiem, starp citu, arī ar firmas Armstrong Whitworth priekšstāvi pulkvedi Douglas'u, kas savā laikā satīcies arī ar finansu ministra kungu. No sākuma likās, ka firma atraduse uzstādītos datus par nepilnīgiem un pašu shēmu par riskantu. Ar majora Terry, kurš pie angļu misijas savā laikā bijis par dzelzceļu ekspertu, vidutājību man izde-

vās panākt to, ka firma šo lietu neuzskata par galīgi atmetamu. Dažas dienas atpakaļ abi augšā minētie kungi bija atkal atnākuši Legācijā apjautāties pēc dažiem sīkākiem datiem, jo tie nevarot uzņemties dot noteiktu atbildi par uzņēmumu, kas prasītu ap 7 miljoni zelta franku, respektīvi, ap L 300.000, bez nopietnas iepazīšanās ar visiem apstākļiem.

Vispirms tie gribēja zināt, vai Latvijas valdība arī piedalīsies darbnīcu atjaunošanā ar savu kapitālu, — tad tie, kopdarbībā ar Latvijas valdību, justos drošāki. Atteicu, ka, cik man zināms, — nē, jo Latvijas valdībai ir tik daudz dažādu uzņēmumu, respektīvi, darbu, kas prasa kapitālu, ka tā nevar visus tos ar savu kapitālu veikt, un tāpēc tādas lietas, kas varētu tikt nodotas ārzemniekiem, vēlas izvest cauri tikai ar ārzemju kapitālu, pie kam Latvijas valdība varētu piedalīties bez naudas, vienīgi ar īpašumā jau esošo vērtību. Pulkvedis Douglas izteicās, ka tagad angļu firmas raugot atgriezties atpakaļ pie priekškara parašām strādāt ar nespekulatīvu peļņu, bet drošos uzņēmumos. Te nu paceļoties jautājums, vai Latvijas valdība esot ar mieru dot kādas garantijas pret firmas zaudējumiem sakarā ar darbnīcu atjaunošanu. Tālāk tas vēlējās zināt sīkumos, kādi atjaunošanas darbi paredzēti un cik tie izmaksāšot. Minēju, ka Latvijas valdība vēlētos lietu nostādīt tā, ka pēc zināma laika lai darbnīcas ar visu iekārtu paliktu valsts īpašums bez atbildības, citiem vārdiem, lai firma pie peļņas aprēķināšanas ņem vērā arī amortizāciju. Pulkvedis Douglas izteicās, ka firmai pret šādu modusu nekas neesot pretim, tikai tad tiem jāzinot, **uz cik ilgu laiku koncesija tiek dota un vai Latvijas valdība tādā gadījumā uzņemtos garantēt zināmu un kādu peļņas procentu par gadu, respektīvi, dividendu?**

... Abi augšā minētie kungi bija tais domās, ka būtu lietderīgāki šķirt lokomotīvu izlabošanas darbnīcas no vagonu izlabošanas iestādes, jo tad tas iznāktu daudz lētāk, ņemot vērā to, ka darba mašīnas tad būtu iegādājamas tikai lokomotīvu izlabošanai un vagonus varētu izlabot kāda jau esošā darbnīca, — majors Terry minēja, ka Fenikss jau toreiz, kad viņš bijis Latvijā, esot ar labām sekmēm labojis diezgan lielu skaitu vagonu. Anglijā neesot parasts, ka viena un tā pati firma taisot

un labojot lokomotīves un arī vagonus. Armstronga firma arī interesējoties tikai par lokomotīvēm.

Tad vēl pacēlās viens jautājums: vai Latvijas valdība var garantēt darbnīcai darbu uz ilgāku laiku? Teicu, ka patlaban panākta vienošanās ar Padomju Krieviju par vairāku simtu lokomotīvu un vagonu izlabošanu. Bet tas došot darbu tikai vienam, diviem gadiem, — vai Latvijas valdība varēsot garantēt turpmāku darbu dabūšanu no Krievijas? — Aizrādīju, ka bez Krievijas ir arī vēl Lietuva, kurai pašai arī nav ripojošā materiāla izlabošanas darbnīcu, un tā dos darbu Latvijai.

Pulkvedis Douglas atbildēja, ka tas viss esot problemātisks un, pirms viņš sākot nopietni par šo lietu interesēties, viņš vēlētos būt skaidrībā par to, ka šāds pasākums var Latvijā pastāvēt uz kaut cik ilgāku laiku.

G. V. Bissenieks

1899. f., 2. apr., 3. l., 11.—12. lapa. Oriģināls.

113. Finanšu ministrijas Kredīta departamenta Tirdzniecības un banku nodaļas paskaidrojums Latvijas Ārlietu ministrijas Politiski-ekonomiskajam departamentam (Rīgā 1923. g. 15. martā)

Kā jau savā laikā esam paskaidrojuši, ārzemnieku uzņēmumi Latvijā tiesiskā ziņā nostādīti pilnīgi vienādos apstākļos ar vietējiem pasākumiem. Sakarā ar to pie uzņēmumu dibināšanas ārzemniekiem ir jāizpilda tikai tās formalitātes, kādas prasa no vietējiem tirgoņiem, t. i., vienpersonas ārzemju uzņēmums var uzsākt darbību Latvijā, izņemot no attiecīgās pilsētas valdes tirdzniecības zīmi. Nekāda tālāka reģistrēšanās šinī gadījumā nav vajadzīga.

Kredīta departamenta direktors A. Kārkliņš
Tirdzn. & Banku nodaļas priekšnieks A. Kacens

1899. f., 2. apr., 3. l., 17. lapa. Oriģināls.

114. Finanšu ministrijas Kredīta departamenta Tirdzniecības un banku nodaļas paskaidrojums Latvijas Ārlietu ministrijas Politiski-ekonomiskajam departamentam Rīgā 1923. g. 30. aprīlī

Mums ziņo, ka vietējā Francijas priekšstāvniecība esot nepareizi informēta par noteikumiem, kādi pastāv Latvijā priekš akciju sabiedrību dibināšanas. Ar šo nepareizo informāciju izskaidrojās dažādi nepatīkami pārpratumi. Tā, priekšstāvniecība ziņojusi ieinteresētiem Francijas tirgoņiem, ka Latvijas valdība pieprasot, lai dibināmo rūpniecības iestāžu valdes sastāvā ietilptu mazākais 2/3 Latvijas pilsoņu. Sakarā ar to vairākas kapitālistu grupas atteikušās no nodoma ieguldīt vietējā rūpniecībā savus kapitālus.

Mēs savā laikā sniedzām Ārlietu ministrijai sīku pārskatu par noteikumiem priekš akciju sabiedrību dibināšanas (mūsu 24. marta rakstā Nr. 2601). Kā tur aprādīts, valdība prasa, lai rūpniecības iestāžu valdē ietilptu tikai 1/3 Latv. pilsoņu, pie kam nepieciešamos gadījumos ir ar mieru nākt vēl tālāk pretim ārzemnieku dibinātāju prasībām. Laipni lūdzam informēt par šo faktu Francijas priekšstāvniecību, varbūtēji piesūtot viņai mūsu minētā raksta kopiju.

Kredīta departamenta direktors A. Kārklīš
Tirdzn. & Banku nodaļas priekšnieks A. Kacens

1899. f., 2. apr., 3. l., 21.—22. lapa. Oriģināls.

115. No Ministru kabineta sēdes protokola Rīgā 1924. g. 28. novembrī

1) Uz satiksmes ministra priekšlikumu principā piekrist sarunu vešanai ar angļu firmu Mac Donald Gibss un Co. Ltd. Londonā par jauna Liepājas—Jelgavas dzelzceļa un Krustpils tilta būvi, kā arī par Ventspils—

Zilupes dzelzceļa izpostītās daļas atjaunošanu, sarunu vešana piekrīt satiksmes ministrim saziņā ar finansu ministri un valsts kontrolieri.

Ministru prezidents (paraksts) V. Zamuels
Valsts kancelejas direktors (paraksts) D. Rudzītis

1899. f., 2. apr., 3. l., 198. lapa. Apstiprināts noraksts.

116. No akciju sabiedrības Rīgā
«Lini» ziņojuma 1925. g. 23. janvārī

...Saskaņā ar akciju sabiedrības «Lini» 16. šā mēneša ārkārtējas vispārējās akcionāru sapulces un 17. šā mēneša valdes lēmumiem sabiedrības reorganizētais valdes sastāvs ir sekojošs:

Valdes priekšsēdētājs, Bankas direktors un rūpnieks,	agronoms A. Žers
Valdes priekšsēdētāja vietnieks,	inženieris H. Punga
Valdes loceklis un direktors-riņotājs, A/s. «Vickers Ltd.» Anglijā,	inženieris K. Griffiths
Valdes loceklis un direktors-riņotājs, A/s. Dawson & Partners Anglijā priekšstāvis,	inženieris B. Kreinjuks
Valdes loceklis Rīgas Ārējās Tirdzniecības bankas priekšstāvis,	inženieris D. Kazakevičs
Valdes loceklis,	rūpnieks J. Kreilis
Prokurists	cand. rer. merc. P. Brunners Akciju sabiedrība «Lini»

1367. f., 7. apr., 87. l., 4. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

117. No Rīgas svina un cinkkrāsu rūpniecības akciju sabiedrības statūtiem 1925. g. 6. aprīlī

1.§ Ar nosaukumu «Rīgas svina un cinkkrāsu rūpniecības akciju sabiedrība» uz šo statūtu pamata nodibinās akciju sabiedrība, kuras mērķis ir: iegūt, paplašināt un izmantot pilnas sabiedrības «Krievu-Reines svina krāsu fabrika» uzņēmumu Rīgā, III. hip. iec. ar zemes grām. reģ. Nr. 1398 (gr. 35 Nr. 15), Krišjāņa Barona ielā Nr. 130, piederošo sabiedrības pilniem biedriem Hermanim Petersenam, Gustavam Petersenam un Edmundam Bergmanim: izgatavot dažādus svina un cinka ražojumus, kā arī citus ķīmiskus produktus un tirgoties ar šiem ražojumiem ...

2.§ Sabiedrības dibinātāji: 1) Latvijas pilsonis Oskars Teodora d. Hillerts, 2) Vācijas pilsonis Hermans Gustava d. Petersens, 3) Vācijas pilsonis Gustavs Gustava d. Petersens, 4) Vācijas pilsonis Edmunds Augusta d. Bergmans, 5) Latvijas pilsonis Vilhelms Arnolda d. Gorges.

7.§ Sabiedrības pamatkapitāls 1.400.000 latu un sadalās 1400 akcijās, par 1000 latu katra.

«Economists», 1925. g. 15. novembrī, 22. nr., 1121. lpp.

118. No Latvijas ģenerālkonsulāta raksta Latvijas Finanšu ministrijas kredīta departamentam Londonā 1925. g. 23. decembrī

... Kā angļu kapitāls un kredīti diezgan plašos mēros aizplūst uz Latviju, to liecina tas fakts, ka, cik man ziņāms, gandrīz visas mūsu ievērojamākās bankas akreditējas Londonā, un tāpat maz būs tādu mūsu rūpniecības ievērojamāko uzņēmumu, kuri pēdējā laikā atjaunojas un paplašinājas, kuros lielākos vai mazākos apmēros nebūtu piedalījies Anglijas kapitāls ...

Latvijas ģenerālkonsuls
Londonā E. Biriņš

4620. f., 4. apr., 340. l., 2. lapa. Origināls.

119. No Finanšu ministrijas Kredīta departamenta
sastādītā pārskata

Ārzemju kapitāla piedalīšanās Latvijas akciju sabiedrībās 1925. g.

A/s. nosaukums	Iemaksātais akc. ka- pit. uz	
	1/I. 25.	1/I. 26.
1.	2.	3.
1. Krievu-Baltijas kuģniecības s-ba	2.240.000	2.240.000
2. A/s. Otto Erbe	166.000	166.000
3. A/s. Voleri	200.000	200.000
4. A/s. Becos	—	52.000
5. A/s. Baltijas Linu Audeklu Manufakt.	360.000	360.000
6. A/s. Strāva	50.000	50.000
7. Baltijas Diegu Manufaktūra Paju sab-ba	26.000	26.000
8. A/s. Siemens	50.000	50.000
9. A/s. Rīgas vilnas rūpnīca «Kuršansky & Himmelchoch»	600.000	600.000
10. Ziemeļu tirdzniecības un rūpniecības akc. sab.	160.000	160.000
11. A/s. «Etrack»	100.000	100.000
12. A/s. Salamandra	160.000	160.000
13. A/s. Michlins un dēli		
14. Baltijas papīru un papes fabr. a/s.	280.000	600.000
15. A/s. Jelgavas vaska drēbju un cepuru fabrika	210.000	210.000
16. A/s. Teodor Riegert	150.000	150.000
17. A/s. Ilguciema manufaktūra	600.000	600.000
18. A/s. «Chevag»	80.000	140.000
19. «Apekol»	100.000	100.000
20. Sērkoc. fabr. «A. Lapšins»	1.160.000	1.160.000
21. Sērkoc. fabr. «Vulkan»	1.000.000	2.000.000
22. A/s. Dzelzsrūpniecība, Slokā	180.000	180.000
23. A/s. Schroeder & Co.		
24. A/s. Canulat	100.000	100.000
25. Ziemeļ-Vakaru Metalurģiskā Mehāniskā Kuģu būvēt. fab- rika a/s. (bij. Beker & Ko)	6.600.000	6.600.000
26. Rīgas kokvilnas manuf. s-ba (Strazdmuižā)	900.000	900.000
27. A/s. «Farina»	—	50.000
28. «Minimax»	10.000	10.000
29. «Lenta»	1.920.000	1.920.000
30. Alus darīt. G. Kuntendorff	400.000	400.000
31. A/s. Lignum	20.000	20.000

Rīgā
Ne agrāk par 1926. g.

(pilnos tūkstošos latu)

No akc. kapitāla piederēja ārzemniekiem		Ārzemniekiem nomaksātie % 1925. gadā par	
1/I. 25.	1/I. 26.	Aizdevu- miem	Preču kreditiem
5.	6.	8.	9.
154.000	154.000	—	—
4.000	4.000	—	—
200.000	200.000	15.000	
—	49.000		
53.000	53.000		
38.000	38.000		
13.000	13.000	10.000	
40.000	40.000		
160.000	160.000		
140.000	140.000	—	
35.000	35.000	—	
		1.000	
192.000	292.000	7.000	
		3.000	
210.000	210.000	13.000	
134.000	134.000		75.000
585.000	585.000		
—	60.000	6.000	
100.000	100.000		
661.000	661.000		
600.000	1.200.000		
134.000	134.000		
63.000	63.000	7.000	
97.000	97.000		
6.335.000	6.335.000	25.000	
860.000	860.000	38.000	
—	13.000		
9.000	9.000		1.000
1.441.000	1.623.000	11.000	
75.000	75.000	1.000	
19.000	19.000		

1.	2.	3.
32. Br. Nobel	100.000	100.000
33. Br. Nowik un Blumberg	120.000	120.000
34. «Latvijas Melderis»	80.000	80.000
35. Rīgas cementfabrikas un eļļas spiestuves s-ba C. Ch. Schmidt	1.000.000	1.000.000
36. «Elektra»	100.000	400.000
37. «Windoors»	70.000	70.000
38. «Daugava», tirdzn. un rūpn. a/s.	526.000	694.000
39. «Rigasa»	160.000	160.000
40. Jelgavas tūku fabr.	—	100.000
41. Krievijas-Baltijas vagonu fabrika	1.920.000	1.920.000
42. «A. Wolfschmidt»	360.000	720.000
43. Pēterpils vagonbūves fabr. s-ba	505.000	505.000
44. Kaulu dedzin. fabr. s-ba	2.000.000	2.000.000
45. «Fenikss»	1.300.000	2.600.000
46. A. Kriegsmana korķu fabrika	—	105.000
47. The Riga Textile Co.	140.000	140.000
48. Latvju-Britu tirdzn. un rūpn. a/s.	250.000	250.000
49. 1. Latvijas cukura fabrika	127.000	511.000
50. Liepājas korķu un linolejuma fabrika a/s	750.000	1.500.000
51. Mežu akc. sab. «Emolip»	400.000	400.000
52. Baltijas mēslošanas līdzekļu akc. sab.	100.000	100.000
53. A/s. V. D. Cimdiņ	100.000	100.000
54. A/s. Delta	100.000	100.000
55. A/s. «Erga»	200.000	200.000
56. Rīgas papīrfabniku a/s.	9.000.000	9.000.000
57. «Provodņiks»	—	—
58. Starptautiskā preču apmaiņas a/s.	60.000	200.000
59. A/s. Buffalo	600.000	600.000
60. Rīgas ielu dzelzceļu a/s.	6.240.000	6.240.000
61. A. M. Schmidt	—	100.000
62. 1. Vidzemes ādu fabrika	—	100.000
63. Baltijas celulozes fabrikas a/s.	2.835.000	2.835.000
64. A/s. Juglas manufaktūra	2.500.000	2.500.000
65. Tabakas fabrika «Dukat»	60.000	150.000
66. A/s. «Maikapar»	2.000.000	2.000.000
67. A/s. Vecgulbenes alus darītava	60.000	60.000
68. A/s. Terra Nova	104.000	107.000
69. A/s. Bergenske Baltic Transports	100.000	100.000

5.	6.	8.	9.
91.000	91.000		
29.000	29.000		
—	—		14.000
327.000	327.000	3.000	
—	—	5.000	
60.000	60.000		
20.000	20.000	24.000	
148.000	148.000	8.000	
—	49.000	8.000	
1.763.000	1.763.000		
120.000	300.000		
505.000	505.000		
2.000.000	2.000.000		
1.000.000	2.300.000	184.000	
62.000	62.000		
118.000	118.000		
150.000	150.000		
—	3.000		
742.000	1.485.000	151.000	
400.000	400.000	28.000	
56.000	56.000		
78.000	78.000		
55.000	45.000		
135.000	135.000	8.000	
4.200.000	4.200.000	457.000	
60.000	190.000	4.000	
288.000	498.000		
6.000.000	6.000.000		
—	23.000		
2.526.000	2.526.000	98.000	
1.944.000	1.944.000	2.000	
—	55.000		
939.000	939.000		89.000
6.000	6.000		
102.000	102.000		
78.000	78.000		

1.	2.	3.
70. Rīgas tekstilfabrika a/s.	1.150.000	2.070.000
71. A/s. «F. W. Nather»	400.000	400.000
72. A/s. Laferme	150.000	150.000
73. «Batraco»	160.000	160.000
74. A/s. Austrumu transporta s-ba	60.000	60.000
75. Gerhards & Heys	25.000	25.000
76. Baltijas kokrūpn. a/s.	200.000	200.000
77. A/s. Ā. Balodis		
78. Kniep. & Verner	172.000	172.000
79. A/s. «Amermilti» (A. Wolfschmidt)	—	120.000
80. Centrosojuz	—	50.000
81. «The Latesto» Timber Trade Comp.	50.000	100.000
82. Lauksaimn. ražoj. pārstr. paju s-ba Vec-Mēmeles muižā	90.000	90.000
83. Rīgas Būvbiedrība	317.000	317.000
84. Rīgas Evielētava	432.000	432.000
85. Latchroms	95.000	95.000
86. «Stella»	150.000	150.000
87. Slokas zāģētavas a/s.	250.000	250.000
88. A/s. Zundes zāģētava	—	100.000
89. Rīgas ķīmiskā fabrika «Jugla»	88.000	156.000
90. «Rīts»	200.000	300.000
91. A/s. M. Feielberg		
92. Rīgas kokrūpniecības a/s. Br. Theurer	400.000	400.000
93. «Elektroluks»	100.000	100.000
94. Miltu a/s. «Viktoria»	400.000	400.000
95. Rīgas sērskociņu-skaliņu un koku apstrādāšanas a/s.	120.000	120.000
96. Britolat	—	50.000
97. Baltijas-Krievijas transporta un preču noliktava a/s.	100.000	160.000
98. A/s. «Reka»	71.000	100.000
99. Latvijas koku a/s.	100.000	100.000
100. Milgrāvja kuģu būvētava un mašīnu fabr. a/s.	—	400.000
101. Anglo-Tekstil imp. un eksp. a/s.	—	100.000
102. Kalkunu rūpn. iestāžu A/s.	100.000	100.000
103. Baltic India Rubber Co «Quadrat»	750.000	750.000
104. Rīgas koku mater. eksp. un rūpn. a/s.	100.000	100.000
105. Brit.-Baltijas koku tirdzn. a/s.	50.000	100.000
106. A/s. «Kontinents»	600.000	1.000.000

5.	6.	8.	9.
955.000	1.875.000		
325.000	325.000		
144.000	144.000		
145.000	145.000		
36.000	36.000	4.000	
20.000	20.000	33.000	
80.000	111.000	22.000	
		7.000	
172.000	172.000	3.000	
—	40.000		
—	46.000		
—	22.000		
2.000	2.000		
53.000	53.000		
229.000	229.000	11.000	
64.000	64.000		
59.000	88.000		
—	—	18.000	
—	4.000		
—	—	4.000	
106.000	130.000		3.000
			23.000
75.000	75.000		
100.000	100.000		
77.200	77.200		
120.000	120.000	9.000	
—	35.000		
22.000	28.000		
30.000	43.000	6.000	
5.000	5.000		
—	322.000		
—	96.000		
29.000	29.000		
745.000	745.000	300.000	
39.000	39.000		
31.000	50.000		
375.000	725.000	113.000	

1.	2.	3.
107. A/s. Systema	100.000	100.000
108. A/s. «Bagrik»	53.000	100.000
109. A/s. Rīgas koku zāģētava «A. Broitman»	100.000	200.000
110. A/s. «Osram»	100.000	100.000
111. Intern. Harvester Co.	54.000	100.000
112. S. J. Zaksa rūpniecības fabrika a/s. «Daugava»	—	100.000
113. A/s. A. A. Huik	60.000	60.000
114. Zasulauka kokvilnas vērpt. un austuves s-ba	1.000.000	1.000.000
115. Liepājas—Aizputes dz. c. akc. sab.	1.644.000	1.644.000
116. A/s. «Transtred»	250.000	250.000
117. Valmieras šaursliežu pie- vedceļa a/s.	2.240.000	2.240.000
118. A/s. Enerģija	120.000	120.000
119. Zvērādu akc. sab. Ziemeļi	100.000	100.000
120. A/s. Weissshuhn	100.000	100.000
121. Latvju apavu fabrika a/s.	70.000	70.000
122. Latvju-Angļu kuģniecības s-ba	—	435.000
123. A/s. G. J. Sereševskij	100.000	300.000
124. Thos. Firth un dēli	—	700.000
125. «Labraga»	—	—
126. «Cislas»	210.000	210.000
127. A/s. Aleksanders F. Herr- mann	120.000	120.000
128. A/s. «Troika»	200.000	200.000
129. A/s. Lankovsky & Liccop	48.000	48.000
130. «Auseklis»	60.000	60.000
131. Baltijas apvienības rūpnie- cības akc. sab.	210.000	146.000
132. Pollock & Co.	50.000	50.000
133. Tannheizers	300.000	300.000
134. A/s. «Plywood»	100.000	200.000
135. A/s. «Pluto»	720.000	720.000
136. A/s. «Rapid»	100.000	100.000
137. «Bella»	—	100.000
138. «Dukat»	60.000	100.000
139. A/s. «Korona»	1.000.000	1.000.000
140. A/s. Latobūve	200.000	200.000
141. A/s. Van der Hoeven un Birkenbach	100.000	100.000
142. Ruete un Co	—	—
143. Jelgavas lina manufaktūra L & J. Hoff	1.100.000	2.000.000
144. Kuģniecības a/s. Latvijas— Beļģijas līnija	500.000	703.000
145. Newes Stear a/s.	100.000	100.000
146. Rīgas kuģniecības a/s.	240.000	240.000

5.	6.	8.	9.
92.000	71.000		
18.000	66.000		
61.000	159.000		
93.000	93.000		
40.000	72.000		
—	13.000		
36.000	41.000		
547.000	547.000		
334.000	497.000		
185.000	75.000	9.000	
400.000	950.000		
60.000	60.000		
70.000	70.000		
88.000	88.000		
47.000	47.000		
—	—	4.000	
—	297.000		
—	670.000		
—	49.000		
109.000	83.000		
57.000	57.000		
130.000	120.000	64.000	
23.000	23.000		
37.000	—		
70.000	49.000		
48.000	48.000	42.000	
76.000	76.000	7.000	
—	—	4.000	
240.000	240.000		
—	—		
—	80.000		
—	22.000		
956.000	956.000	30.000	
86.000	86.000		
93.000	93.000		
260.000	1.160.000		
176.000	265.000	3.000	
93.000	93.000		
48.000	48.000	5.000	

1.	2.	3.
147. Superfosfāta fabrika Milgrāvī a/s.	750.000	750.000
148. A/s. Hanza	100.000	100.000
149. Finieru fabrika Julius Potempa	720.000	720.000
150. Preču transp. a/s. «Efes»	—	100.000
151. A/s. Mich. Kuzņecovs	—	100.000
152. «Cotona»	—	100.000
153. «Calders»	—	100.000
154. Brit.-Latvian Text Co.	—	50.000
155. A/s. Ziemeļu koku eksports	400.000	400.000
156. A/s. Liepājas eļļas fabrika	4.801.000	4.801.000
Kopā: Ls		

4620. f., 5. apr., 85. l., 53.—58. lapa. Noraksts.

120. Valsts saimniecības departamenta sastādītais pārskats Rīgā
Ne agrāk par 1927. gadu

**Akciju sabiedrībās iemaksātais ārzemju kapitāls
pēc valstīm uz 1927. g. 1. janv.**

	Milj. ls.
Vācija	12,5
Anglija	10,6
Francija	8,9
Bij. Krievija	8,6
Ziemeļamerikas Savienotās Valstis	8,2
Beļģija	7,2
Holande	5,3
Dānija	5,0
Zviedrija	3,4
Igaunija	3,9
Cehoslovākija	2,7
Padomju Krievija	2,2
Lietuva	1,9
Sveice	1,5
Polija	1,3
Somija	0,6
Turcija	0,3
Norvēģija	0,3
Dānciga	0,2
Afganistāna	0,08
Pārējās valstis	0,03
Nezināmi	0,07

Kopā: 85,4

4597. f., 8. apr., 8. l., 184. lapa. Noraksts.

5.	6.	8.	9.
207.000	207.000		
24.000	80.000	9.000 44.000	
—	93.000		
—	46.000		
—	15.000		
—	80.000	210.000	
—	20.000	9.000	
250.000	250.000	4.000	
4.321.000	4.321.000	—	—
49.777.000	58.522.000	2.099.000	205.000

121. No Latvijas ārlietu ministra 1927. g. 28. martā priekšlasījuma

... Trešais noteikums priekš rūpniecības attīstības ir kapitāls. Un šinī nozīmē mums ir jāmeģina ieinteresēt uz privātkapitāla pamatiem ārvalstu kapitālistus, ja ne tādos pašos apjomos kā priekš kara, tad tomēr zināmos apjomos. Jūs, cienītās dāmas un kungi, zināt, ka trīs ceturtdaļas no mūsu priekškara rūpniecības dibinājās uz ārzemju kapitālu. «Feniksa», «Uniona» un citas lielās fabrikas darbojās ar franču, beļģu, angļu, vācu kapitālu. Un tagad mūsu pēckara rūpniecība pa 50% dibinās uz ārzemju kapitālu. Ekonomiskās politikas uzdevums ir gādāt par to, lai dotu iespēju ārzemju kapitāliem mūsu zemē darboties. Tas paceltu mūsu tautsaimniecību, attīstītu mūsu saimnieciskās un tehniskās iespējamības...

1899. f., 2. apr., 3. l., 194. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

122. Latvijas Ārlietu ministrijas Rīgā
Rietumnodaļas paziņojums *Steidzīgi*
Latvijas ģenerālkonsulātam Pa pastu
Vācijā 1927. g. 31. martā

Atbildot uz ģenerālkonsulāta 23. februāra rakstu Nr. T. 779/27 inženiera Kitaeffa pieprasījuma lietā, Finanšu ministrijas rūpniecības nodaļa mums ar 26. marta

rakstu Nr. 1779/R ziņo, ka Latvijā pie rūpniecības uzņēmumu atvēršanas ārzemnieki bauda līdzīgas Latvijas pilsoņiem tiesības.

Rietumnodaļas vadītājs

1899. f., 2. apr., 3. l., 167. lapa. Noraksts.

123. No raksta «Latvijas maksājumu bilance 1926. gadā» 1927. g. 1. decembrī žurnālā «Economists»

... Ārzemju kapitālu pieaugums konstatēts pēc Valsts statistiskajai pārvaldei iesūtītām akciju sabiedrību anketām. 1926. gadā ārzemniekiem piederošais akciju kapitāls pieaudzis par apmēram 10 miljoniem latu. Pie tam jāievēro, ka tas nav vēl galīgais skaitlis, jo apmēram 50 akciju sabiedrības, starp tām dažas ļoti lielas, nav vēl savas anketas iesūtījušas. Pēc jūrniecības departamenta datiem apmēram 38% vai 0,8 milj. no 1926. gadā ārzemēs pirktu kuģu vērtības pieder ārzemniekiem kā īpašniekiem un līdzīpašniekiem. Ja šīm summām piešķināsim apmēram 1/3, tad būsīm tuvāk patiesībai. Tādā kārtā iegūstam ārzemju kapitāla pieaugumu 1926. gadā ap 14 miljonu latu. Jārēķinājās ar varbūtību, ka šis skaitlis ir vēl augstāks...

A. Ceichners

«Economists», 1927. g. 1. decembrī, 23. nr., 857. lpp.

124. No Kuldīgas pilsētas valdes raksta finansu ministram Kuldīgā 1928. g. 2. aprīlī

Pēc ienākušām ziņām Kuldīgas sērkoksiņu fabriku «Vulkans» nopircis zviedru sērkoksiņu sindikāts un ar šā gada 1. maiju to slēgs, kādēļ, pamatojoties uz pilsētas domes šā gada 29. marta lēmumu, griežamies pie Jums ar lūgumu steidzīgi darīt visu iespējamo, lai sindikāta nodomus aizkavētu.

Sērkoksiņu fabrikas «Vulkans» nozīmi Kuldīgas un apkārtnes un arī valsts dzīvē raksturo sekojošie skaitļi un paskaidrojumi: pēdējos pēckara gados fabrikā nodarbina caurmērā ap 500 strādnieku, kuru darbs sagādā uzturu pašiem un līdz 1000 cilvēkiem ģimenes locekļiem pie visa iedzīvotāju skaita 7000, kāpēc gadījumā, ja fabrika

tiek likvidēta, viena piektā daļa no iedzīvotājiem paliks bez maizes. Šie 500 strādnieki ir augsti kvalificēti, jo līdz 80% sākuši darbu bērnībā un savā darbā sabijuši 10—40 gadus. Šis apstāklis sevišķi pastrīpojamis, jo nostrādādami vienā darbā prasītas par labu vajadzīgiem darba paņēmieniem visas pārējās cilvēka spējas.¹ Tādēļ strādniekiem rodas nepārvarami šķēršļi iestrādāties citā darbā.

Strādnieku algām fabrika katru mēnesi izmaksā 20.000 latus un vairāk, un visa šī summa arī apgrozās vietējā tirgū. Bez tam vēl ievērojamas summas tiek izmaksātas apkārtējiem lauciniekiem par malkas, kluču un citu materiālu piegādāšanu un pārdošanu, kuras viņi visi atstāj vietējās preču tirgotavās un amatnieku darbniecās, iegādājoties sev nepieciešamos priekšmetus.

Slēdzot fabriku, ap 500 un vairāk strādniekiem jeb vienai piektai daļai no visiem Kuldīgas pilsētas iedzīvotājiem atņemts pēdējais maizes kumoss un tie pilnīgi tiek novesti bezizejas stāvoklī un padoti bada nāvei, jo pilsētas pašvaldībai nav nekādu līdzekļu, ar kuriem varētu nelaimīgo, bez darba palikušo strādnieku masu un viņu ģimenes locekļiem palīdzēt, kaut ar visniecīgāko pabalstu. Pilsētas pašvaldības tagadējais budžets galīgi sašķobīsies un līdz ar viņu jāsabrūk visai pilsētas saimniecībai, kura jau maz pa mazam atsvabinājusies no pēckara sekām un saimnieciska sabrukuma.

Netieši cietīs arī pārējie pilsētas iedzīvotāji, kā tirgotāji, amatnieki un citi, jo viņiem vairs nebūs no kā uzsākt un apgrozīt kapitālu, kuru vietējā tirgū deva sērskociņu fabrika un viņā strādājošie strādnieki ar savām darba algām. Pilsētā nami paliks tukši, jo katrs cik spēdams pūlēsies sev darbu atrast ārpus pilsētas. Kuldīgas pilsēta, kura ir lielākais rūpniecības centrs starp sev līdzīgām provinces pilsētām un atrodas bagātā Kurzemes vidienā, nespēs vairs patērēt plašos lauksaimniecības ražojumus, kuri saplūst no apkārtējiem lauksaimniekiem.

Ņemot vērā, ka Kuldīga un apkārtnē satiksmes ziņā pilnīgi atgriezta no visiem lielākiem un mazākiem satiksmes centriem, apkārtējiem lauksaimniekiem nebūs iespējams arī citur saviem ražojumiem tirgu atrast. Jau tagad viņi bija spiesti savus lauksaimniecības

¹ Tā tekstā.

produktus pārdot daudz lētāk nekā satiksmes ceļu vai centru tuvumā, bet par sev vajadzīgām mantām bija spiesti maksāt daudz dārgāk nekā citās pilsētās.

Mēs vēršam valdības uzmanību uz šo apstākli, labi apzinādamies savus pienākumus un spējas, lai valdība redz šo stāvokli un nāk pie pārliecības, ka viņai pienākums novērst šo draudošo postu.

Pamatojoties uz augšā minēto, Kuldīgas pilsētas valde lūdz spert steidzīgi visus iespējamus soļus, lai novērstu sērskociņu fabrikas «Vulkans» slēgšanu un nepamestu strādnieku un viņu ģimenes locekļus bez darba un maizes...

Pilsētas galva (paraksts)

Valdes locekļi (seko 2 paraksti)

Pilsētas sekretārs (paraksts)

4597. f., 3. apr., 3328. l., 77. lapa. Oriģināls.

125. No raksta «Mūsu sērskociņu rūpniecība un zviedru sindikāta tiesksmes» avīzē «Jaunākās Ziņas» 1928. g. 5. jūnijā

Mūsu sērskociņu rūpniecība, kura tāpat kā citas rūpniecības nozares kara laikā bija pilnīgi nopostīta, pēc kara drīz atkal atdzīvojās un sāka krietni uzplaukt...

Bet šai mūsu nacionālās rūpniecības nozarei sevišķu vērību ir piegriezis zviedru sērskociņu sindikāts. Šis sindikāts esot jau ieguvis noteicošo iespaidu divās no mūsu sērskociņu fabrikām un gatavojoties iegūt tādu pašu iespaidu arī pārējās. Lai pilnīgi saņemtu savās rokās šo rūpniecības nozari, monopolizētu viņu, sindikāts cītīgi vedot sarunas ar mūsu Finanšu ministriju par attiecīga līguma noslēgšanu uz ilgāku laiku (dzird minam 35 gadus), piesolot no savas puses kompensācijas veidā 6 miljonus dolāru aizņēmumu¹. Zviedru sērskociņu sindikāts grib uz ilgiem gadiem saņemt savās rokās sērskociņu rūpniecības monopolu Latvijā. Šis tiesksmes ir izsaukušas bažas mūsu sabiedrībā, un ne bez pamata. Zviedru sindikāta kungi nenāk uz Latviju, kā mēdz teikt, mūsu skaisto acu dēļ; viņi grib iegūt mūsu fabrikas un piedāvā mums 6 miljonus dolāru aiz-

¹ Sk. 130. dokumentu.

ņēmuma nevis lai palīdzētu mums un sekmētu mūsu nacionālo rūpniecību. **Zviedru kapitāls meklē peļņu**, — un kur gan vairāk var pelnīt kā monopolizētā rūpniecības nozarē. Ja ligumu noslēgs, zviedru kapitāls nopelnīs labi, jo sērkociņi ir plašu masu patēriņa nepieciešams produkts, un mēs visi, ieskaitot visus trūcīgos, maksāsim zviedru kapitālam nodevas. Bet vēl vairāk no svara ir mūsu **nacionālās rūpniecības intereses**. Sērkociņu rūpniecība ir viena no tām rūpniecības nozarēm, kuras Latvijā var sekmīgi attīstīties. Vai zviedru sindikāta interesēs būs nostiprināt un attīstīt šo nozari tā, kā tas mums būtu vēlams? Par to varam arī šaubīties, jo zviedru sindikāta intereses noteiks vairāki faktori, starp kuriem mūsu nacionālās rūpniecības interesēm diez vai pavisam būs ierādīta kāda vieta. Kuldīgas sērkociņu fabrika, kur zviedru sindikātam jau noteikšana, tiekot likvidēta un 400 strādnieki paliekot bez darba. Ko darīs vai domā darīt zviedru sindikāts tālāk, cik fabrikas viņš domā likvidēt un vai domā arī kādu no jauna ierīkot, to nezinām; bet viens gan liekas skaidrs: sindikātam pirmajā vietā stāvēs viņa paša materiālās intereses...

«Jaunākās Ziņas», 1928. g. 5. jūnijā, 123. nr., 1. lpp.

126. No raksta «Par sērkociņu 1928. g. 10. jūnijā rūpniecību un zviedru tres-tu» avīzē «Brīvā Zeme»

Līgums starp Latvijas valdību un zviedru sindikātu¹ tagad jau pazīstams plašai sabiedrībai. Latvijas tautas pārstāvji tagad viņu iztirzā un apspriež.

Tā kā es stāvu sērkociņu un sērkociņu skaliņu ražošanas centrā, uzdrošinos uzrakstīt dažus vārdus šī līguma parakstīšanas gadījumā.

Man priekšā ir izgriezumi no visām avīzēm pēdējā laikā. Veselu tintes jūru izrakstījuši šī līguma pretinieki. Bet man kategoriski jāsaka, ka neviena iebilduma, neviena noteikta fakta, uz kura varētu apstāties un atbildēt, neviens pretinieks, neviena avīze nav devuši. Viss ko viņi arī Latvijas sērkociņu rūpniecības stāvokļa, absolūtas nezināšanas, kā pasaules mērogā, tā arī Latvijas sērkociņu rūpniecības stāvokļa vai nu dibinās uz

¹ Sk. 130. dokumentu.

demagoģijas un citiem faktiem, kas nemaz neattiecas uz šo līgumu¹.

Līguma pretinieki negrib saprast, ka Zviedrijas koncerns ir grandiozais Rūpniecības trests ar finansiālu varu līdz 1 miljardu dolāru, kas kontrolē sērkociņu ražošanu un viņu izdalīšanu gandrīz visās pasaules zemēs. Šis koncerns kontrolē ne tikai sērkociņus, bet arī izejvielu priekš sērkociņu ražošanas, kā arī mašīnas sērkociņu ražošanai. Ne par velti šī koncerna dibinātāju, inženieru Ivaru Kregeru, sauc par finansu ģēniju un sērkociņu rūpniecības Napoleonu.

Šim koncernam līguma pretinieki liek priekšā pasludināt karu. Bet kara vešanai vajadzīga vispirms nauda, otrkārt nauda un treškārt atkal nauda. Bet kas dos to naudu latviešu fabrikantiem? Un līdzekļi vajadzīgi miljīgi.

Nē, nevis karš, bet miers mums ir vajadzīgs ar zviedriem un miers, ātrs un, pēc iespējas, godīgs un izdevīgs. Jo vairāk tamdēļ, ka mēs uzvarēti no šiem zviedriem visā frontē. Tie nav vārdi, tās nav frāzes, bet fakts. Zviedri atņēmuši mums iespēju eksportēt mūsu sērkociņus uz ārzemēm, bet kas attiecas uz mūsu sērkociņu skaliņu eksportu, tad mēs atrodamies pilnīgā atkarībā no zviedriem, jo 90% no visas Latvijas sērkociņu skaliņu ražošanas iet priekš zemēm, kas tagad atrodas zem zviedru kontroles.

2 gadus atpakaļ nodibinājās akciju sabiedrība mūsu sērkociņu skaliņu eksporta veicināšanai. Šī sabiedrība «Centrālais kantoris sērkociņu skaliņu eksportam», kurā ieiet triju lielāko skaliņu fabriku īpašnieki, resp. «Švандorf», Jaungulbenē, fabrika Smith Genkuzen (Feldhūn un Šmēman, Liepājā, un fabrika «Akciju sabiedrība Splints», Saldū, uzņēmās veicināt mūsu sērkociņu skaliņu eksportu un pēc iespējas konkurēt ar zviedriem. So divu gadu laikā zviedri atņēma no šīs sabiedrības vienu ārzemes tirgu pēc otra. Vācija, kura bijusi skaliņu lielākā pircēja, ievēdusi lielu muitu uz skaliņiem, un visas fabrikas pašas izgatavo skaliņus. Ja Vācijā vēl ir sarkano skaliņu pircēji, tad viņi zem zviedru iespaida nodod savus pasūtījumus Igaunijai. Vienīgā cerība palika vēl tikai uz Franciju, kas dažus gadu desmitus pirkusi skaliņus Latvijā.

¹ Tā tekstā.

1927. gada beigās šo rindiņu rakstītājs kopā ar citiem augšminēto fabriku pārstāvjiem bijis Parīzē un vedis sekmīgas sarunas ar Francijas valdību par pasūtījumu uz sērkočiņu skaliņiem. Bet zviedri mūsu deguna priekšā noslēguši ar Puankarē valdību visiem pazīstamo līgumu, pēc kura tikai viņi uz gadu desmitiem piegādās Francijas valsts sērkočiņu monopola vajadzībām sērkočiņus, skaliņus, mašīnas, ķīmiskus materiālus utt.

Neskatoties uz to, ka Francijas Parlaments pagājušā gada 10. jūnijā ar 281 pret 243 balss vairākumu noraidījis Valsts sērkočiņu monopola nodošanu zviedru rokās, inženierim Ivaram Kregeram izdevās tomēr dabūt savās rokās kontroli pār visu Franciju un viņas koloniju sērkočiņu ražošanu. Šis līgums kopā ar agrāk notikušām vienošanām ar Anglijas sērkočiņu koncernu Brhand & Mah pilnīgi atņēmis visas eksporta izredzes mūsu sērkočiņu un skaliņu rūpniecībām.

Mūsu sērkočiņu un skaliņu rūpniecības tādā kārtā pilnīgi nonāvētas un var atdzīvoties tikai ar zviedru palīdzību...

Akciju sabiedrības «Centrālais kantoris sērkočiņu skaliņu eksportam» valdes priekšsēdētājs J. Babuss

«Brīvā Zeme», 1928. g. 10. jūnijā, 135. nr., 4. lpp.

127. No raksta «Ārzemju kapitāli Latvijā» žurnālā «Arodkustības Vienība»¹

... Ar katru gadu ārzemju kapitāla loma Latvijā pieaug, kā to rāda sekojošie skaitļi (valsts statistiskās pārvaldes mēneša biļetens Nr. 4 š. g.):

	Ārzemju kapitāls 1000 latos	Procenti no akciju sabiedrību kapitālu kopsummas
1. janv. 1925. g.	56.003	50,0
1. janv. 1926. g.	74.174	52,7
1. janv. 1927. g.	85.352	54,0

Tātad ārzemju kapitāli sastāda vairāk nekā pusi no mūsu akciju sabiedrību kapitāliem un pieaug straujāk nekā Latvijas pavalstnieku kapitāli. Sevišķi ievērojams ārzemju kapitālu pieaugums akciju bankās 1925. g. 8.791.000 lati, 1926. g. 14.555.000 lati, 1927. g. 15.319.000 lati.

¹ Latvijas kokstrādnieku arodbiedrības rakstu krājums 1928. gadā.

Pedalīdamies akciju sabiedrībās, ārzemju kapitāls cenšas iegūt tur noteicošo vārdu, kā tas redzams no sekojoša salīdzinājuma:

	1925. g. Akc. sab. skaits	%%	1926. g. Akc. sab. skaits	%%	1927. g. Akc. sab. skaits	%%
Ārzemju kapitāls sastāda ne vairāk par pusi Ārzemju kapitāls 51—100%	69	25,8	89	28,2	91	27,5
	89	33,2	107	33,2	110	33,2
Kopā	158	59,0	196	62,0	201	60,7
Bez ārzemju kapitāla	110	41,0	120	38,0	130	39,3
Pavisam	268	100,0	316	100,0	331	100,0

Bez tam ārzemju kapitāls piedalās vietējās akciju sabiedrībās arī kredīta veidā. Pēc Statistiskās pārvaldes aprēķiniem akciju sabiedrību ārzemju aizņēmumi 1927. gadā sasniedza summu 74.679.000 latu, t. i., gandrīz tikpat daudz, cik ieguldīts ārzemju kapitāla akciju sabiedrību pamata kapitālos...

«Arodkustības Vienība», 1928. g. 18. jūlijā, 4. lpp.

128. No raksta «Ārzemju kapitāli 1928. g. 18. jūlijā Latvijā» žurnālā «Arodkustības Vienība»

... Pēc valstīm ārzemju kapitāls [Latvijas] akciju sabiedrībās sadalās sekojoši (tūkst. latos):

	1926. g.	1927. g.	Galvenās nozares
Vācija	9.509	12.508	Metāl-tekstil-ķīmiskā, kokrūpnieku, bankas.
Anglija	8.138	10.585	Tekstil-kokrūpniecības, tirdzniecības bankas.
Francija	7.992	8.897	Satiksmē, papīrrūpniecība.
Bijušās Krievijas pavalstnieki	8.112	8.599	Metāl-papīra-ķīmiskā rūpniecība, nekustāmā īpašuma ekspluatācija.

Straujš ārzemju kapitālu pieplūdums izskaidrojams vispirms ar to, ka te tam izdevība gūt lielāku peļņu nekā savās mājās. Un tiešām, lai gan akciju sabiedrības parasti prot mākslīgi samazināt (noslēpt) savu tīro peļņu, daži uzņēmumi izsniedz līdz 12 un vēl vairāk procenti lielas dividendes. Tas liecina par visai smagiem darba apstākļiem un zemām algām uzņēmumos, jo virsvērtība taču rodas no strādnieku darba spēka ekspluatācijas.

Ne mazāka vērība jāpiegriež tam apstāklim, ka kapitālam nav tikai saimnieciska, bet arī politiska nozīme. Ja kāda valsts nonāk saimnieciskā atkarībā no citas valsts, tad neizbēgami seko arī politiska atkarība. Tas nu gan attiecas galvenām kārtām uz valstu aizņēmumiem un aizdevumiem, bet arī privātais eksporta kapitāls atrodas savas valsts aizsardzībā un spēlē politisku lomu. Nav izslēgti tīri politiski motīvi privātā kapitāla eksportam...

«Arodkustības Vienība», 1928. g. 18. jūlijā, 4.—5. lpp.

130. No raksta «Ārzemju kapitāli Latvijā» žurnālā «Arodkustības Vienība» 1928. g. 18. jūlijā

... Tagadējās valdības noslēgtajam līgumam ar zviedru sērkokoņu sindikātu uz visai smagiem noteikumiem un neparasti ilgu laiku (35 gadi) arī ir ne tikai saimnieciska, bet arī politiska nozīme. Mēs nezinām visas līguma aizkulisu lietas, cik lielu lomu te spēlēja grupu un atsevišķu personu ieinteresēšana, cik lielu lomu spēlēja tīri politiski motīvi, varbūt arī kādas lielvalsts aizmugures iespaidi. Viens tomēr skaidrs, ka pret tādu valsts saistīšanos ar ārzemju kapitālistu grupām darba tautai uz visasāko jāprotestē. Ārzemju kapitāls nenāk pie mums finansu ministra skaisto acu dēļ, bet gan lai ekspluatētu Latvijas darba tautu, gan kā ražotāju, gan kā patērētāju. Un mūsu valdība grib nodrošināt zviedru kapitālistiem milzīgu peļņu, garantētus 10 procentus gadā, uz veseliem 35 gadiem. Ārzemju kapitāls — sprauž mērķi piesaistīt Latviju pilnīgi un bez pārpalikuma Vakareiropas imperiālismam un tā agresīvi naidīgai politikai pret Padomju Krieviju. Tas nostiprinās Latvijā, Igaunijā u. c., lai no turienes iespaidotu Krievijas tirgus. Tā kā strādnieku valsts aizsargā sevi ar ārējās tirdzniecības monopolu, tad ār-

zemju kapitāls ciešā saistībā ar mazo zemiņu pilsonību ir vistrakākais nauda kurinātājs un rīdītājs pret Padomju Krieviju. Ar viņa līdzekļiem tiek vesta rupja demagoģija pret saimnieciskiem sakariem ar SPRS un sagatavota sabiedriskā doma Krievijas tirgus iekarošanai intervences ceļā.

«Arodkustības Vienība», 1928. g. 18. jūlijā, 5. lpp.

131. No raksta «Latvijas iekšējais un starptautiskais stāvoklis» žurnālā «Cīņas Biedrs» 1928. g. 4. augustā

... Buržuāzija turpina arvien jo enerģiskākā garā Latvijas rūpniecības izpārdošanu imperiālistisko valstu kapitālistiem zem daudzus apdullinošām brēkām par Latvijas patstāvību, par nacionālām interesēm, par piedalīšanos «lielajā politikā», par stipras armijas nepieciešamību patstāvības aizstāvēšanā utt. Un sociāldemokrātu vadoņi viņiem šai māņu klāstīšanā palīdz ar saviem meliem par SPRS militārismu, ar savām tenkām par briesmām no austrumiem u. tml. Sociāldemokrāti, ieskaitot pat viskreisākos no viņiem, nespēj atzīt, ka SPRS ir vienīgā lielvalsts, kura sirsnīgi un darbos pierāda, ka tā ir gatava vienmēr stāties saimnieciskos, kultūrālos un politiskos sakaros ar Latviju kā līdzīgs ar līdzīgu un patstāvīga valsts ar patstāvīgu valsti, neievēlot Latviju nekādās avantūristiskās kombinācijās un aktos, kas spiestu Latviju nesamērīgi daudz līdzekļu izmest savas armijas uzturēšanai, spiestu Latviju izpārdot savu rūpniecību, atsacīties īstenībā no savas saimnieciskās un līdz ar to arī politiskās patstāvības...

Jau tagad ar pilnu tiesību var runāt par to, ka galvenais saimniekotājs Latvijā ir ārzemju kapitāls. Latvijas buržuāziskās valdības nav nenieka darījušas, lai atbrīvotos no šī stāvokļa. Gluži otrādi: viņas ir jau pārvērtušas Latviju vārda tiešā nozīmē par imperiālistisko lielvalstu koloniju...

J. Daniševskis¹

«Cīņas Biedrs», 1928. g. jūnijs-jūlijs-augusts, 6.—8. nr., 18.—19. lpp.

¹ Revolucionārās kustības dalībnieks un padomju valsts darbinieks, žurnālists, vēlāk ekonomisko zinātņu doktors.

132. No Latvijas ģenerālkonsu-
lāta Londonā pārskata

... Pēc aprēķiniem Latvijas rūpniecības uzņēmumos ieguldītā ārzemju kapitāla vērtība līdzinās apmēram L 2.000.000. Ieguldījumi galvenokārt aptver papir-, me-

133. Finanšu ministrijas Valsts saimniecības
departamenta sastādītais pārskats

Ārzemju līdzekļi akciju sabiedrību pamatkapitālos

(1.000 ls)

Valstis	Kera- mika	Metāl- apstrā- dāšana	Kīmiskā rūp- niecība	Ādu rūpniecība
	2	3	4	5
Vācija	90	2095	2724	171
Anglija	531	—	409	—
Francija	150	—	390	41
Krievija	27	2502	1698	3
ZASV	—	—	1	40
Beļģija	—	—	—	12
Holande	41	—	2700	—
Dānija	—	—	4681	10
Zviedrija	—	212	2705	—
Igaunija	—	—	653	—
Cehoslovākija	—	218	—	—
SPRS	27	—	15	—
Lietuva	—	50	434	—
Polija	—	—	512	—
Sveice	30	10	450	—
Somija	—	274	—	—
Turcija	—	—	—	—
Norvēģija	—	—	—	—
Dāncīga	—	180	—	—
Itālija	—	—	—	—
Persija	—	—	—	—
Afganistāna	—	—	—	—
Argentīna	—	—	—	—
Brazīlija	—	—	—	—
Grieķija	—	—	—	—
Nezināmas	—	—	—	—
Kopā	896	5541	17392	277

1928. g. 14. novembrī

tāl-, tekstil-, kokapstrādes un ķīmijas nozares. Šai valstī ieguldītā ārzemju kapitāla kopapjomu novērtē uz apmēram L 3.500.000 — un tas caurmērā dod 8% peļņas...

1899. f., 2. apr., 3. l., 14. lapa. Izgatavots ar rotatoru angļu valodā.

Rīgā
Ne agrāk par
1928. gadu

1926.—1928. g. 1. janvārī

Tekstilrūpniecība	Kokrūpniecība	Papīrrūpniecība	Poli-grāfiskā rūpniecība	Pārtika	Apģērbs un apavi
6	7	8	9	10	11
3347	1138	352	703	300	260
5672	1103	570	—	1686	322
377	—	1106	—	680	23
560	177	1869	462	90	86
660	22	—	—	—	78
—	221	—	—	—	300
1435	1	681	—	30	—
—	95	—	29	—	—
—	54	—	—	350	—
846	—	1260	8	—	5
35	93	750	—	90	3
—	38	—	—	—	—
53	33	300	15	60	118
150	—	—	—	300	8
6	300	—	—	—	45
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	350	—
—	150	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
9	—	—	—	—	—
—	—	—	—	83	—
—	—	—	—	—	—
21	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	7	—
—	—	—	—	—	—
13171	3425	6888	1217	4026	1248

Valstis	Gāze un elektrība	Tirdzniecība	Spedīcija	Māksla un sports	Ne-kus-tami īpašumi
	13	15	16	17	18
Vācija	25	748	233	2	328
Anglija		1311	18	—	105
Francija		136	60	—	—
Krievija		112	71	—	687
ZASV		152	1	300	—
Beļģija		—	—	—	—
Holande		—	—	—	1
Dānija		150	—	—	—
Zviedrija		245	125	—	61
Igaunija		371	89	150	15
Cehoslovakija		3	—	—	—
SPRS		133	3	—	—
Lietuva		159	—	1	456
Polija		278	4	—	154
Sveice		118	—	—	16
Somija		276	1	—	1
Turcija		—	—	—	—
Norvēģija		39	—	—	—
Dancija		—	—	—	—
Itālija		—	—	—	—
Persija		—	—	—	—
Afganistāna		75	—	—	—
Argentīna		—	—	—	—
Brazīlija		16	—	—	—
Grieķija		—	—	—	—
Nezināmas		—	—	—	—
Kopā	25	4322	605	453	1824

4597. f., 8. apr., 8. l., 89., 91. lapa. Origināls.

134. No raksta «Ārzemju kapitāls Latvijā» žurnālā «Cīņas Biedrs»

... Paraudzīsimies tagad, kādās [Latvijas] tautsaimniecības nozarēs un kādos apmēros piedalās ārzemju kapitāls. Uz skaitļu pamata par 1927. gadu dabūjam sekojošus datus:

Saitiksmes	Apdrošināšana	Bankas	Kopā			
			1928.	1927.	1926.	1925.
19	20	22				
180	295	3084	16120	12 508	9509	5828
412	—	1568	13707	10 585	8138	6068
6000	—	—	9118	8 897	7992	7242
612	20	55	9068	8599	8112	6504
188	—	6583	8025	8246	7829	4619
6480	—	184	7197	7197	7067	6897
15	—	853	5757	5255	3225	2358
4	—	4	4973	4973	4880	4861
—	220	853	4825	3987	3470	1982
696	177	173	4443	3946	3167	2633
—	—	1652	2844	2709	2454	1480
—	—	2347	2563	2166	2166	1054
—	—	116	1815	1857	1755	1119
29	—	55	1490	1333	1163	471
15	281	30	1301	1458	1248	866
0	—	—	552	587	586	441
—	—	4	354	346	327	278
72	—	—	261	319	208	345
—	—	—	180	210	204	—
—	92	—	101	—	24	—
—	—	—	83	4	—	—
—	—	—	75	75	75	75
—	—	—	21	—	—	—
—	—	—	16	16	16	—
—	—	—	7	7	—	—
—	—	—	—	72	558	859
14703	1085	17561	94896	85353	74173	56003

A. Ceichners

1929. gada martā

Tautsaimniecības nozares	Viss kapitāls	Ārzemju kapitāls (miljonos latu)	% %
	1	2	3
Rūpniecība	85	47,2	53
Tirdzniecība	13,2	4,2	32
Bankas	25,7	15,3	59,6
Transports	22,5	14,6	65,1

	1	2	3
Ekspedīcijas kantori un nolikta- vas	1,9	0,9	47
Lombardi	1,4	—	—
Nekustāmā īpašuma ekspluatā- cija	5,1	2,2	42,7
Apdrošināšanas lieta	3,3	0,9	26,9
Kopā	158,1	85,3	54

Tātad visplašākos apmēros ārzemju kapitāls ieguldīts rūpniecībā. Ja nu mēs paraudzīsimies, par kādām rūpniecības nozarēm iet runa, tad redzēsim, ka pastiprinās augstāk atzīmētā tēze, tas ir, ka ārzemju kapitāls traucas uz nozarēm, kuras strādā eksportam (izejvielu izvešana) un uz vieglo rūpniecību, kura saistīta ar vietējo un to importējamo izejvielu pārstrādāšanu, ko piegādā ārzemju firmas, kuras tādi paplašina savas tirgus iespējas. Pietiek paraudzīties, kā ārzemju kapitāls sadalās pa svarīgākām nozarēm, kurās tas darbojas.

	Ārzemju kapitāls (miljonos latu)	% attiecībā pret visu kapitālu
Ķīmiskā rūpniecība	15,8	85,4
Tekstila rūpniecība	9,7	78,7
Papīra un celulozes rūpniecība	6,9	55,3
Metāla rūpniecība	5,3	44,0
Koku rūpniecība	3,3	36,7

Šajās nozarēs ieguldīts 85% no visa ārzemju kapitāla. Pirmā vietā stāv ķīmiskā rūpniecība, pie kam pēdējā ietilpst arī sērskociņu un gumijas rūpniecības, no kurām pirmā strādā eksportam, bet otrā strādā ar importētām izejvielām. Mēs redzam, ka smagā — mašīnu rūpniecībā ieguldītas samērā nelielas summas, pie tam jāpastrīpo, ka daļa no ārzemju kapitāla ieguldīta pirms kara, pirmām kārtām metālrūpniecībā, jaunais kapitāls plūst gandrīz vienīgi uz vieglo rūpniecību. Tā, piemēram, no 1926.—1927. gada rūpniecībā ieguldīts jauns ārzemju kapitāls ne mazāk par 6½ miljoniem latu. No tiem ķīmiskā rūpniecībā 3,2 miljonu latu; turpretim metālrūpniecībā ārzemju kapitāla ieguldījumu nav bijis. Še tādi pilnīgi apstiprinās tēze, ka ārzemju kapitāls netiecas,

lai zemi patiešām industrializētu. Protams, akcionārās biedrības neaptver visus rūpnieciskos uzņēmumos, bet tomēr, kā mēs jau aizrādijām, lielākiem rūpnieciskiem uzņēmumiem ir akcionāro biedrību forma. Pietiek atzīmēt, ka 1925. gadā akcionāros rūpnieciskos uzņēmumos tika nodarbināti līdz 36% no visiem rūpniecības strādniekiem...

Tālāk mēs redzam, ka ārzemju kapitāls ievērojami saistījies ar tirdzniecību, apdrošināšanu, preču sūtījumu uzglabāšanu un ekspedīcijām, tas ir, ar visām tām nozarēm, kuras saistītas ar tirdzniecisku darbu, ar preču eksportu un importu.

Kas attiecas uz transportu, tad runa iet par vietējo transportu, jo svarīgākie dzelzceļi atrodas valsts rokās.

Tomēr ar augstāk aprādīto ārzemju kapitāla loma neaprobežojas. Ārzemju kapitāls dara vēl savu iespaidu caur kredītēšanu, dodot īstermiņa aizņēmumus utt. formāli nacionāliem uzņēmumiem...

Var teikt, ka ārzemju kapitāls kontrolē koku, sviesta un bekona, kā arī citu lauksaimniecības produktu eksportu, bet no otras puses — cukura un daudzu rūpniecības produktu importu...

«Cīņas Biedrs», 1929. g. marts, 3. nr., 98.—99. lpp.

135. No Latvijas ģenerālkonsulāta Londonā
Londonā sastādītā biļetena 1929. g. novembrī

... Latvijas rūpniecība uzrāda ievērojamu progresu, un tieši tāpēc, ka rūpniecības uzņēmumos tika ieguldīta ārzemju kapitāla lielākā daļa. Ka šie ieguldījumi palielinājušies ar katru gadu, liecina zemāk minētie skaitļi (latos):

	1925.	1926.	1927.	1928.
Vācija . . .	5.800.000	9.500.000	12.500.000	16.100.000
Lielbritānija	6.100.000	8.100.000	10.600.000	13.700.000
Francija . .	7.200.000	8.000.000	8.900.000	9.100.000
Padomju Sa- vienība . .	6.500.000	8.100.000	8.600.000	9.100.000
ASV . . .	4.600.000	7.800.000	8.200.000	8.000.000
Beļģija . . .	6.900.000	7.100.000	7.200.000	7.200.000
Holande . .	2.400.000	3.200.000	5.300.000	5.800.000
Dānija . . .	4.700.000	4.900.000	5.000.000	5.000.000

Sarakstā nav iekļautas tādas valstis, kuru kapitālieguldījumu vērtība bija mazāka par 5 miljoniem latu. Kapitālu galvenokārt ieguldīja sekojošos rūpniecības u. c. veida uzņēmumos, to svarīguma secībā: ķīmijas, tekstilrūpniecības, transporta, banku, papīrrūpniecības un celtniecības.

1899. f., 2. apr., 3. l., 49. lapa. Izgatavots ar rotatoru angļu valodā.

136. No raksta «Latvijas sakari 1930. g. 15. janvārī ar pasaules saimniecību» žurnālā «Economists»

... Akciju sabiedrības, sevišķi tās, kuras pieder vai kurās noteikšana ārzemniekiem, saņem no ārzemēm arī īstermiņa kredītus. Pēc Valsts saimniecības departamenta ievāktām ziņām uz 1929. gadu ārzemnieku akciju sabiedrībām piešķirtie kredīti sastādīja 95 miljonu latu. Mūsu akciju bankas kreditējušās ārzemēs 1929. gada 1. janvārī par 136 miljoniem latu, galvenām kārtām Anglijas bankās ...

A. Ceichners

«Economists», 1930. g. 15. janvārī, 2. nr., 51. lpp.

137. No raksta «Cik lielā mērā 1930. g. 15. martā esam atkarīgi no pasaules saimniecības?» žurnālā «Economists»

... Kokvilnas rūpniecība visas savas jēlvielas un pusfabrikātus (kokvilna un diegi) iaved no ārzemēm. Tāpat no ārzemēm nāk viss patērētais zīds un džuta. Linu un linu izstrādājumu imports gandrīz nemaz nepastāv, iztikam gandrīz vienīgi ar saviem liniem. Ar pašu aitu vilnu turpretim iespējams apmierināt tikai mazo pusi no vilnas izstrādājumu patēriņa. Pēc valsts Statistikas pārvaldes no lauku korespondentiem ievāktām ziņām 1926.—1928. gadā vilnas raža bijusi 1650 tonnas gadā. Šai pašā laikā ievestas no ārzemēm caurmērā gadā: 600

tonnas vilnas, 381 tonna vilnas dziju un 333 tonnas vilnas audumu. Pārrēķinot šos importēto vilnas preču daudzumus nemazgātā vilnā, konstatējam, ka importētās vilnas, vilnas dziju un vilnas audumu izstrādāšanai izlietas apmēram 2520 tonnas nemazgātas vilnas. Iekšzemes vilnas raža ir apmēram 1650 tonnas gadā. Tātad no kopējā nemazgātas vilnas patēriņa, apmēram 4170 tonnām, vietējā vilnas raža sastāda tikai apmēram 40%. Pārējie 60% ievesti no ārzemēm. Šai ziņā atkarība no ārzemēm ir liela. Vispār pēc savas vērtības importētās tekstilrūpniecības jēlvielas un importēto pusfabrikātu un fabrikātu izgatavošanai izlietotās jēlvielas (kokvilna, vilna un zīds) kopā sastāda apmēram 2/3, iekšzemē ražotās un izlietotās jēlvielas (lini un vilna) — tikai 1/3 no visu tekstiljēlvielu kopvērtības. Tā kā aitkopība Latvijā ar katru gadu samazinās (spriežot pēc aitu skaita krišanās), mūsu vajadzība pēc ārzemju vilnas vēl pieaug, un līdz ar to palielinās atkarība tekstilprecēs no pasaules saimniecības...

A. Ceichners

«Ekonomists», 1930. g. 15. martā, 6. nr., 244. lpp.

138. No finansu ministra runas
teksta Saeimā

Rīgā
1930. g. 26. martā

... Ir skaidrs, ka mūsu saimniecības nostiprināšanai ir nepieciešama **ārzemju kapitāla** ieplūšana mūsu zemes ražošanā. Nav no viegliem uzdevumiem to panākt, un tomēr mūsu centieni nedrīkstētu pagurt. Mums jānovērš turpmāk mūsu likumdošanā ārzemju kapitāla ieplūšanas apgrūtinājumi un citādi šķēršļi sakarā ar to.

Par ārzemju kapitāla piedalīšanos mūsu saimnieciskā dzīvē ir puslīdz noteikti dati attiecībā uz akciju sabiedrībām. 1928. gadā ārzemju kapitāls akciju sabiedrībās piedalījās ar 95 miljoniem latu, kas sastāda pret 1926. gadu pieaugumu par 28%. Visdzīvākā ārzemju kapitāla piedalīšanās ir bankās, ķīmiskā, tekstilrūpniecībā un satiksmē. Ārzemju kapitālu summas mūsu banku pamatkapitālos pašlaik sastāda ap 62% no visa banku akciju

kapitāla. Saprotams, ka šie skaitļi nav pilnīgi izsmeloši un te vēl jāpieliek varbūt šis tas klāt, piemēram, vairāki miljoni latu, kas ir ārzemju korespondentu rēķinos utt. Pilnīgi skaidrus skaitļus par ārzemju kapitāla piedalīšanos mūsu saimnieciskā attīstībā tomēr neiespējami dabūt, jo šo skaitļu iztrūkst par veselām nozarēm...

«Latvijas republikas III saeimas stenogrammas»,
V sesija, 1930. g. 26. martā, 643.—644. sleja.

139. No Latvijas bankas 1930. g.
1929. gada pārskata

... Ķīmiskās rūpniecības uzņēmumi pieskaitāmi tiem, kas attīstījuši plašu darbību, iekarojuši ārzemju tirgu un kam nākotnē arī ir iespēja savus apgrozījumus ievērojami paplašināt. Lielākā daļa kapitālu, kas ieguldīti ķīmiskā rūpniecībā, nāk no ārzemēm (ap 80%). Tas tā bija līdz šim, un arī pagājušajā gadā no jauna ieguldītie vai kurus paredz ieguldīt ir gandrīz vienīgi ārzemju kapitāli...

3674. f., 1. apr., 77. l., 51. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

140. No Latvijas bankas 1930. g.
1929. gada pārskata

... Eļļas un tauku fabrikas ir paplašinājušas savu darbību par 20—30%. Nodarbināto strādnieku skaits šinīs uzņēmumos ir pieaudzis; tas pats sakāms par ražoto un eksportēto produktu vērtību. Smēreļļu eksports 1929. gadā pret iepriekšējo pieaudzis par 40%; tās izved uz Vāciju, Angliju, Čehoslovākiju, kaimiņzemēm u. c. Eļļas un tauku (kā arī naftas pārstrādāšanas) uzņēmumos ieguldīti galvenā kārtā Vācijas kapitāli. Pagājušajā gadā ar tiem lielas pārmaiņas nenotika...

3674. f., 1. apr., 77. l., 51. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

141. No Latvijas bankas
1929. gada pārskata

1930. g.

... Sērkociņu rūpniecība, sākot ar pagājušo gadu, ieņem īpatnēju stāvokli. Tā monopolizēta un atrodas Zviedrijas sērkociņu tresta¹ rokās. 1928. gadā sērkociņu fabriku darbība sašaurinājās: samazinājās nodarbināto strādnieku skaits, strauji krita sērkociņu un to skaliņu eksports. Nenoliedzami, ka mūsu sērkociņu rūpniecību iespaidoja Zviedrijas trests. Tagad, kad pēdējais saistīts ar līgumu, kur normēts sērkociņu un to skaliņu eksports, tam jāattīsta ražošana tādos apmēros, lai varētu pildīt līgumu. Tāpēc arī sērkociņu eksports pagājušajā gadā daudzuma ziņā pieaudzis 2 1/2 kārtīgi: 1928. gadā eksportēja 644, bet 1929. gadā — 1575 tonnas. Turpretim vērtības ziņā starpība nav tik liela (1928. gadā eksportēja par 0,5 un 1929. gadā — 1,0 miljonu latu), jo pagājušajā gadā eksportētie sērkociņi novērtēti zemāk nekā iepriekšējos gados. Sērkociņu stiebriņu eksports arī pieaudzis par 1,1 un sasniedzis 2,4 miljonus latu; 1929. gadā to eksportēts 8600 tonnas (pēc līguma jāizved 6000 tonnas). Sērkociņu rūpniecības uzņēmumos ieguldīti Zviedrijas tresta kapitāli. Pagājušajā gadā šos kapitālus diezgan ievērojami palielināja — 5,2 miljonu latu apmērā ...

3674. f., 1. apr., 77. l., 50. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

142. No Latvijas bankas
1929. gada pārskata

1930. g.

... Linoleja ražošanas nozarē darbojas tikai viena fabrika Liepājā (ietelp caur Zviedrijas uzņēmumiem Viduseiropas kontinentālā linoleju rūpniecības apvienībā). Linoleja rūpniecības attīstība (nelielos daudzumos ražo linoleju, cementu un korķu miltus) ir sekmīga. Pagājušajā gadā linoleja eksports ir mazliet pieaudzis, kaut gan vērtības ziņā tas samazinājies ...

3674. f., 1. apr., 77. l., 50. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

¹ Sk. 130. dokumentu.

143. No raksta «Ārzemju kapitāli 1931. g. 15. augustā mūsu saimniecībā» žurnālā «Economists»

Ārzemju sabiedrību nodaļas saskaņā ar finansu ministra 1922. gadā izdotiem noteikumiem par ārzemju akciju un paju sabiedrību darbību Latvijā (Valdības Vēstnesis 1922. g. Nr. 271) var darboties vienīgi ar finansu ministra atļauju...

Šādu ārzemju sabiedrību nodaļu skaits, pēc finansu ministrijas ziņām, šā gada 1. janvārī bija 16 un to kapitāli 2.955.000 lati. Pēc atsevišķām saimnieciskās dzīves nozarēm vislielākais ārzemju sabiedrību nodaļu skaits ir tirdzniecībā — 11 sabiedrības, pārējās — pa vienai sabiedrībai ir ķīmiskā rūpniecībā, koku rūpniecībā, pārtikas un garšvielu rūpniecībā, apģērbu un apavu rūpniecībā, gāzes un elektrības rūpniecībā un spedicijā.

Aug. Celmiņš¹

- «Economists», 1931. g. 15. augustā, 14./15. nr., 498. lpp.

144. No raksta «Ārzemju kapitāli 1931. g. 15. augustā mūsu saimniecībā» žurnālā «Economists»

... Ārzemju līdzekļi akciju sabiedrību pamatkapitālos ieplūduši skaidrā naudā vai netiešā ceļā. Ārzemju firmas kreditē Latvijas sabiedrības ar mašīnām, darba rīkiem, precēm un izejvielām. Akciju sabiedrību praksē vairākkārt nākuši priekšā gadījumi, kad akciju sabiedrības kreditori ārzemnieki par savu prasību summu vai samazinātos apmēros pārvēršas par akciju sabiedrības akcionāriem. Tādā gadījumā sabiedrība palielina savu pamatkapitālu, jaunizlaistās akcijas pārņem kreditori un par jauno emisiju sabiedrība pamazina savu ārzemju kreditoru kontu. No tautsaimnieciskā viedokļa tāda pa-

¹ Finansu ministrijas Tirdzniecības un rūpniecības departamenta revidents.

rādība ir tikai apsveicama, jo parastie īstermiņa preču kredīti, kaut arī tie būtu «iesaluši», pārvēršas par pastāvīgiem, saistītiem ieguldījumiem Latvijā . . .

Aug. Celmiņš

«Ekonomists», 1931. g. 15. augustā, 14./15. nr., 498. lpp.

145. No raksta «Ārzemju kapitāli 1931. g. 15. augustā mūsu saimniecībā» žurnālā «Ekonomists»

. . . Lai noskaidrotu Latvijas maksājumu bilanci, Finanšu ministrija ar sevišķu aptaujas listi katru gadu ievāc ziņas no akciju sabiedrībām par ārzemju kapitāliem. Pagājušajā gadā ziņas iesniegušas 299 akciju sabiedrības. Pēc šīs aptaujas kopsavilkuma Latvijas akciju sabiedrības bija parādā ārzemniekiem par saņemtām precēm 1929. gada 1. janvārī 41.229.958 latus, bet 1930. gada 1. janvārī 48.729.140 latus. Gada laikā ārzemju preču kredīti Latvijas akciju sabiedrībām pieauguši par 7,5 miljonu latu. Minētā preču kredītu summā neietilpst 18 ārzemju sabiedrību nodaļu preču kredīti, kuri ir diezgan prāvi, 45 paju sabiedrības, no kurām vairākām arī ir lielāki ārzemju kredīti (piemēram, Latviešu lauksaimnieku ekonomiskai sabiedrībai¹). Ņemot vērā arī to apstākli, ka 81 akciju sabiedrība nav iesūtījusi atbildes uz aptaujas listi, patiesā preču kredīta summa 1931. gada 1. janvārī būs daudz augstāka par minētiem 48,7 miljoniem latu . . .

Aug. Celmiņš

«Ekonomists», 1931. g. 15. augustā, 14./15. nr., 499. lpp.

¹ 1906. gadā nodibināta latviešu buržuāzijas paju sabiedrība. Tās oficiālais nosaukums bija «Latvijas lauksaimniecības ekonomiskā sabiedrība». Tā vadīja lauksaimniecības biedrību darbību, popularizēja lauksaimniecības zināšanas. I pasaules kara laikā sabiedrība darbību pārtrauca. Pēc 1920. gada tā darbību atjaunoja, bet neatguva agrāko nozīmi. 1924. gadā sabiedrības funkcijas daļēji pārņēma Latvijas lopkopības centrālā savienība. Laikā no 1930. līdz 1935. gadam Latvijas lauksaimniecības ekonomisko sabiedrību likvidēja.

146. No raksta «Latvijas tautas saimniecības atkarība no Anglijas» avīzē «Jaunākās Ziņas» 1931. g. 23. septembrī

... Latvijas saimniecībā savus kapitālus ieguldījušo ārvalstu starpā Anglija ieņem redzamu vietu. Akciju sabiedrību pamatkapitālos angļiem pieder 17 miljonu latu. Pēc Vācijas Anglija šai ziņā ir svarīgākā priekš mums valsts. Anglijas kapitāli darbojas visvairāk tekstilrūpniecībā, kokrūpniecībā, pārtikas vielu rūpniecībā, bankās un tirdzniecībā. Bez tam angļi lielas summas ieguldījuši Latvijas uzņēmumiem piešķirtos ilgtermiņa un īstermiņa kredītos. Arī akciju bankas izlieto Anglijas banku kredītus korespondentu rēķinu un vekseļu akcepta veidā. Mūsu bankām ir Anglijā arī savi depozīti.

Latvijas dibināšanas laikā radies ievērojami liels valsts parāds Anglijai, kas vēl sastāda nepilnus 50 milj. latu.

Anglijas nozīme mūsu tautas saimniecībā ir liela. Liels skaits cilvēku mūsu zemē nodarbojās ar eksporta preču ražošanu priekš Anglijas. Sai valstij liels svars Latvijas ārējā tirdzniecībā. Ievērojami arī mūsu rūpniecības, tirdzniecības un banku kredīta un kapitāla sakari ar Angliju. Daži darījumi un ligumi ar citām ārvalstīm noslēgti angļu naudā. Tādēļ saprotams, ka, angļu mārciņai krītot, Latvijas saimnieciskajā dzīvē rastos nopietni sarežģījumi...

- «Jaunākās Ziņas», 1931. g. 23. septembrī, 213. nr., 1.—2. lpp.

147. Latvijas ģenerālkonsulāta Londonā
Londonā raksts izdotajā 1932. g. 14. jūnijā
biļetenā

Pēdējos gados publicētie statistiskie dati rāda, ka uz 1931. g. 1. janvāri Latvijā darbojās 393 akciju sabiedrības ar kopēju apstiprinātu kapitālu 195,218,000 latu vērtībā, bet iepriekšējā gadā darbojās 381 uzņēmums ar kapitālu 190,985,000 latu apmērā. Sajos uzņēmumos ieguldītā **ārzemju kapitāla** kopvērtība 1931. gadā līdzinājās 104,700,000 latiem jeb 53,7% un 1930. gadā — 102,900,000 latiem jeb 53,9%.

Zemāk uzrādītā tabula dod ziņas par pēdējos sešos gados ieguldītā ārzemju kapitāla apjomu:

	Uzņēmumu skaits	Latvijas kapitāls	Ārzemju kapitāls	Kopā
		(viss 1000 latos)		
1926	316	66,564	74,173	140,737
1927	331	72,784	85,352	158,136
1928	347	80,896	94,896	175,792
1929	363	82,155	94,532	176,687
1930	381	88,072	102,913	190,985
1931	393	90,472	104,746	195,218

Ārzemju kapitāla lielākā daļa ieguldīta rūpniecības uzņēmumos, kā zemāk uzrādīts:

Rūpniecības nozares u. c.	Uzņēmumu skaits		Ārzemju kapitāls (1000 latos)	
	1930. g.	1931. g.	1930. g.	1931. g.
Keramika	8	9	1,857	1,953
Metālapstrādāšana	19	18	6,281	6,215
Ķīmiskā rūpniecība	24	27	20,893	22,816
Ādas rūpniecība	6	6	1,102	1,149
Tekstilrūpniecība	24	25	13,725	13,852
Kokrūpniecība	33	36	6,952	6,753
Papīrrūpniecība	3	4	6,888	7,295
Poligrāfijas rūpniecība	10	10	858	858
Pārtikas rūpniecība	46	44	4,816	4,718
Apģērbu un apavu rūpniecība	11	12	1,122	728
Celtniecība	4	4	364	354
Gāze un elektrība	5	5	25	25
Tirdzniecība	103	104	6,650	6,227
Ekspedīcija	16	15	1,323	1,323
Māksla un sports	5	5	435	400
Nekustami īpašumi	13	15	2,880	2,880
Satiksme	21	24	9,062	9,200
Apdrošināšana	10	10	1,417	1,737
Lombards	1	1	—	—
Bankas	19	19	16,263	16,263
Kopā	381	393	102,913	104,746

Zemāk seko ieguldītājas valstis:

	Pilnībā iemaksātais akciju kapitāls	
	1926.	1931.
Vācija	9,509,000 Lats	25,551,000 Lats
Lielbritānija	8,138,000 Lats	16,074,000 Lats
Francija	7,992,000 Lats	1,660,000 Lats
Cariskā Krievija (tās nacionālisti)	8,112,000 Lats	7,107,000 Lats

	Pilnībā iemaksātais akciju kapitāls	
	1926.	1931.
ASV	7,829,000 Lats	5,258,000 Lats
Beļģija	7,067,000 Lats	7,265,000 Lats
Holande	3,225,000 Lats	8,425,000 Lats
Dānija	4,880,000 Lats	1,484,000 Lats
Zviedrija	3,470,000 Lats	11,553,000 Lats
Igaunija	3,167,000 Lats	6,600,000 Lats
Cehoslovākija	2,454,000 Lats	4,611,000 Lats
Padomju Savienība	2,166,000 Lats	3,700,000 Lats
Lietuva	1,755,000 Lats	627,000 Lats
Polija	1,163,000 Lats	2,032,000 Lats
Sveice	1,248,000 Lats	1,232,000 Lats
Citas valstis	1,998,000 Lats	1,567,000 Lats

Kā redzams no augstākminētajiem skaitļiem, piecu gadu laikā ieguldījumi no Vācijas pieauguši par apmēram 16 miljoniem latu, no Zviedrijas — par vairāk nekā 8 miljoniem latu, no Lielbritānijas — gandrīz par 8 mil-

148. No pārskata «Latvijas statistiskajā gada grāmatā»

Ārzemju kapitāls akciju sabiedrībās pa nozarēm

Nozares	Ārzemju	
	1927.	1928.
II. Keramika	37,6	32,9
III. Metālapstrādāšana	44,8	44,1
IV. Ķīmiskā rūpniecība	85,4	85,2
V. Ādu rūpniecība	11,8	11,2
VI. Tekstilrūpniecība	78,7	75,7
VII. Kokrūpniecība	36,7	39,7
VIII. Papīrrūpniecība	55,3	55,4
IX. Poligrāfiskā rūpniecība	35,8	36,5
X. Pārtikas rūpniecība	27,5	32,3
XI. Apģērbs un apavi	49,5	46,7
XII. Būvdarbība	56,4	50,7
XIII. Gāze un elektrība	8,7	5,4
XV. Tirdzniecība	32,0	26,7
XVI. Spedīcija	47,0	33,6
XVII. Māksla un sports	42,7	39,1
XVIII. Nekustami īpašumi	42,7	37,7
XIX. Satiksme	65,1	65,2
XX. Apdrošināšana	26,9	33,2
XXI. Lombardi	—	—
XXII. Bankas	59,6	61,3
Kopā	54,0	54,0

«Latvijas statistiskā gada grāmata 1933». R., 1934. g.,

joniem latu, no Holandes — par vairāk nekā 5 miljoniem latu, no Igaunijas — par vairāk nekā 3 miljoniem latu, no Čehoslovākijas — par vairāk nekā 2 miljoniem latu un no Padomju Savienības — par 1,6 miljoniem latu.

Bez ārzemju kapitālieguldījumiem akciju sabiedrībās ir arī citāda rakstura ieguldījumi, kā, piemēram, aizdevumi, hipotēkas u. tml. sastādījuši ievērojamas summas:

1927. g. — 74,7 miljoni latu

1928. g. — 107,2 miljoni latu

1930. g. — 142,6 miljoni latu

1931. g. — 135,8 miljoni latu

Šajās summās ietverti arī aizņēmumi utt., ko pārņēmušas bankas un citas finansu iestādes.

1899. f., 2. apr., 31. l., 71.—73. lapa. Izgatavots ar rotatoru angļu valodā.

Rīgā
1934. g.

1927.—1933. g. 1. janvārī

kapitāls % no visa pamatkapitāla

1929.	1930.	1931.	1932.	1933.
38,9	48,3	43,5	80,4	30,9
46,4	46,5	46,8	55,7	56,9
84,9	86,7	87,4	75,5	75,0
21,8	44,7	46,1	47,7	47,7
69,0	69,1	67,7	65,4	64,7
52,2	58,5	54,4	52,6	52,3
55,4	55,4	56,2	54,7	54,5
31,4	25,3	25,3	23,6	23,6
32,3	31,2	29,9	30,6	31,8
43,4	40,2	23,0	22,5	19,9
43,7	19,0	18,5	18,8	21,7
4,4	4,3	3,1	2,8	—
29,6	33,2	33,7	33,4	33,8
33,8	48,7	51,2	53,4	35,2
39,5	38,5	35,4	48,7	64,9
50,5	59,1	55,7	49,5	39,8
54,6	53,5	53,5	29,9	33,2
32,5	37,0	40,9	48,9	56,9
—	—	—	—	—
63,4	57,1	57,2	60,8	63,3
53,5	53,9	53,7	50,8	51,1

182. lpp.

149. No Svenska Tändsticks Jenkepinga
Aktiebolaget raksta Lat- 1933. g. 18. novembrī
vijas sūtnim Stokholmā

... Visas sērkokociņu un skaliņu fabrikas, izņemot vislielāko Rīgas skaliņu fabriku, atrodas eksklusīvā «The United Plywood & Timber Industries, Ltd.» Londonā īpašumā. Šinī pēdējā sabiedrībā «Continental Investment A. G.» kompānijai, kas pieder pie «International Match Corp. (Imco)» korporācijas, pieder liels vairākums (majoritāte) un beidzot mūsu sabiedrībai, t. i., «Svenska Tändsticks Aktiebolaget (Stab)» pieder «Imco» korporācijā visas vienkāršās akcijas ar balsošanas tiesībām.

Pēc tam kad «Imco» sakarā ar Kregera sabrukumu 1932. gadā tika izsludināta par maksātnespējīgu, tās pārvaldīšana tika uzticēta «The Irving Trust Co» kompānijai Ņujorkā. Stāvoklis tātad ļoti komplicēts.

Ja līdz Kregera sabrukumam «Stab's» pilnīgi (vienīgi) kontrolēja Latvijas sērkokociņu un skaliņu fabrikas, tad viņš paliek arī uz priekšu kā biedrs attiecībā pret Latvijas valdību, bet ekonomiska kontrole par lielāko daļu sērkokociņu un skaliņu fabriku tiek izdarīta caur «The Irving Trust Co» uz Imco rēķina.

Tamdēļ skaidrs, ka grozījumi līgumā starp Latvijas valdību un «Stab'u» var tikt izdarīti saziņā ar tagadējo «Imco» pārvaldi, ar kuru mēs, starp citu, uzturam visirsnīgākās attiecības...

Stellan Carlberg

4597. f., 5. apr., 1090. l., 51. lapa. Tulkojums.

150. No Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras referenta sastādītā pārskata kameras priekšsēdētājam

Rīgā
Ne agrāk par
1934. gadu

Britu un vācu kapitālieguldījumu īpatsvars Latvijas akciju sabiedrībās uz 1930. g. un 1934. g. 1. janvāri (1000 latos)

Nozares	Britu kapitāls		Vācu kapitāls		Kapitāla pieaugums (+) vai samazinājums (-)	
	1000 latos				% salīdzinājumā ar 1. I. 1930.	
	1930	1934	1930	1934	Britu	Vācu
Keramikas	1132	937	110	185	-17,2%	+68,2%
Metālapstrādes	—	—	2176	5425	—	+149,3%
Kīmijas	866	89	2706	3167	-89,7%	+17,0%
Ādas	—	—	685	511	—	-25,4%
Tekstila	5487	5823	3633	3631	+6,1%	0,0%
Kokapstrādes	2158	2330	1308	498	+8,0%	-61,9%
Papīra	570	770	352	1959	+35,1%	+456,5%
Poligrāfijas	—	—	725	627	—	-13,5%
Pārtikas	1696	1779	790	774	+4,9%	-2,0%
Apģērbu, apavu utt.	306	—	242	196	-100,0%	-19,0%
Celtniecības	—	—	240	168	—	-30,0%
Gāzes un elektrības	—	—	25	—	—	-100,0%
Tirdzniecības	1665	1368	1697	1332	-17,8%	-21,5%
Spedīcijas	—	122	250	177	+100,0%	-29,2%
Mākslas un sporta	—	5	—	90	+100,0%	+1800,0%
Nekustamo īpašumu	119	—	1328	972	-100,0%	-26,8%
Transporta	287	474	166	292	+65,2%	+75,9%
Apdrošināšanas	—	—	632	1626	—	+157,3%
Lombarda Banku	—	—	—	—	—	—
	1789	2390	8493	1742	+33,6%	-79,5%
Kopā:	16075	16087	25558	23372	+0,074%	-8,6%

Nozares	1930		1934	
	Procentos pret visu ārzemju kapitālu kopumā attiecīgajās nozarēs			
	Britu	Vācu	Britu	Vācu
Keramikas	60.9	5.9	48.0	9.5
Metālapstrādes	—	34.6	—	89.5
Ķīmijas	4.1	13.0	0,5	19.3
Ādas	—	62.2	—	44.8
Tekstila	40.0	26.4	43,3	27.0
Kokapstrādes	31.0	18.8	40.5	8.7
Papīra	8,3	5,1	10.6	26.9
Poligrāfijas	—	84.5	—	91.0
Pārtikas	35.2	16.4	33,9	14.7
Apģērbu, apavu utt.	27,3	21.6	—	24.1
Celtniecības	—	65.9	—	52.7
Gāzes un elektrības	—	100.0	—	—
Tirdzniecības	25.0	25.5	21.3	20.7
Spedīcijas	—	18.9	17.5	25,3
Mākslas un sporta	—	—	0.7	12.1
Nekustamo īpašumu	4.1	46.1	—	37.4
Transporta	3.2	1.8	14.9	9.2
Apdrošināšanas	—	44.6	—	70.0
Lombarda	—	—	—	—
Banku	9.9	46.9	16.1	11.8
Kopā:	15.3	24.4	17.9	26.0

1961. f., 1. apr., 804. l., 73. lapa. Noraksts angļu valodā.

151. No raksta «Akciju un paju 1934. g. 15. novembrī sabiedrību darbība 1933./34. gadā» žurnālā «Economists»

... Ārzemju līdzekļi pamatkapitālos ieplūduši kā iemaksas skaidrā naudā, tā arī netiešā ceļā. Ārzemju firmas kreditē Latvijas uzņēmumus ar mašīnām, darba rīkiem, precēm un izejvielām. Akciju sabiedrību praksē vairākkārt sastopami gadījumi, kad sabiedrības kreditori — ārzemnieki par savu prasību summu vai samazinātos apmēros pārvēršas par akciju sabiedrības akcionāriem...

Ārzemju kapitāli, kas investēti akciju un paju sabiedrībās vairākās nozarēs, ir daudz lielāki par iekšzemes kapitāliem. Ārzemju kapitālu ieguldījumus izšķir: 1) ieguldījumi sabiedrību pamatkapitālos, 2) ilgtermiņa aizņēmumi un 3) īstermiņa aizņēmumi. Ieguldījumi pamatkapitālos un ilgtermiņa aizņēmumi uzskatāmi par saistītiem, stabiliem ieguldījumiem, tie tik drīz nevar aizplūst, un tautsaimnieciski tie ļoti vēlami, jo dod iespēju realizēt lielākus saimnieciskus pasākumus, ko ar iekšzemes kapitāliem vien nav iespējams veikt. Īstermiņa kredīti turpretim ir ļoti svārstīgi. Mainoties saimnieciskai konjunktūrai un peļņas izredzēm, šie kapitāli atplūst. Tomēr arī šie kredīti var atnest labumu, ja tos izlieto ar rūpīga veikalnieka saprātu...

Pēckara gados novērojams diezgan liels ārzemju kapitāla pieaugums. 1925. gadā pamatkapitālos ieguldītos ārzemju līdzekļus vērtēja līdz Ls 56.000.000, 1928. gadā šie ieguldījumi jau pieauguši līdz Ls 95.000.000, un 1931. gadā tie sasniedza 104,7 miljona latu. Pēdējos gados sakarā ar saimniecības krīzi, kredītu restrikciju un vispārējo akciju un paju sabiedrību pamatkapitālu pamazināšanos ārzemju pamatkapitāli uzrāda tendenci samazināties. Uz 1932. gada 1. janvāri skaitījās ieguldīti pamatkapitālos 97,7 miljona latu, bet 1933. gadā 95 miljoni latu, sastādot vēl arvienu vairāk nekā pusi — 51,3% no pamatkapitālu kopsummas. 1930. gadā gan ārzemju kapitāli sastādīja 54% no pamatkapitālu kopsummas...

Vislielākie ārzemju kapitāli ieguldīti ķīmijas rūpniecības akciju sabiedrībās — 18 miljoni latu. 1931. gada sākumā ārzemju ieguldījumi ķīmijas rūpniecībā sasniedza 22,8 miljonu latu. Lielākās summas ārzemnieki ieguldījuši sērskociņu rūpniecībā, gumijas rūpniecībā, eļļu fabrikās, krāsu rūpniecībā u. c. Ķīmijas rūpniecībai seko metāl rūpniecība ar 8,36 miljoniem latu, kokrūpniecība ar 5,67 miljoniem latu, pārtikas un garšvielu rūpniecība ar 5,3 miljoniem latu, tirdzniecības akciju sabiedrībās — 6,52 miljoniem latu...

Aug. Celmiņš

«Economists», 1934. g. 15. novembrī, 21. nr., 758. lpp.

152. No raksta «Akciju un 1934. g. 15. novembrī paju sabiedrību darbība 1933./34. gadā» žurnālā «Ekonomists»

... Ārzemnieku investētie līdzekļi [Latvijas] sabiedrību pamatkapitālos bija šādi (1000 latu uz 1. janvāri):

Valstis	1931. g.	1933. g.	Valstis	1931. g.	1933. g.
Vācija . . .	25.558	26.517	Igaunija . . .	6.600	7.560
Anglija . . .	16.075	16.424	Cehoslovākija	4.611	4.418
Francija . . .	1.660	1.593	SPRS	3.700	3.380
Bij. Krievija .	7.107	4.730	Lietuva	627	809
ZASV	5.252	4.681	Polija	2.032	1.549
Beļģija	7.265	1.193	Sveice	952	2.105
Holande	8.423	4.409	Somija	671	756
Dānija	1.484	1.435	Pārējās valstis		
Zviedrija . . .	11.834	12.163			

Kopā . . . | 104.746 | 95.046

... Kaut gan ārzemju kapitāli samazinājušies, tomēr, salīdzinot ar mūsu kaimiņvalstīm, tie joprojām ir ļoti ievērojami. Lietuvā uz šā gada 1. janvāri skaitījās 141 akciju sabiedrība ar 145.888.600 litu kopēju pamatkapitālu. No šās summas ārzemnieku ieguldījumi sastādīja Lt. 39.303.700 vai ap 27%, kamēr Latvijā — tie sastāda 51,3% ...

Aug. Celmiņš

«Ekonomists», 1934. g. 15. novembrī, 21. nr., 759. lpp.

153. No raksta «Fašistu «paradīzes» 1935. g. aprīlī saimniecība» žurnālā «Darba Jaunatnes Cīņa»¹

... Fašistiskās diktatūras saimnieciskā politika — kapitālistu šķiras politika. Latvijas fašistu politika bez tam vēl atkarīga no ārzemju kapitālistu un fašistu politikas. Vācijas un Anglijas finansu kapitāls arvien vairāk iekaro pozīcijas Latvijas tautsaimniecībā. Vācijas kapitāla rosībai pamatā imperiālistiski nolūki — Baltijas valstu saimnieciska iekarošana, kas atvieglotu vēlāko okupāciju un kolonizāciju. Bet Vācijas imperiālisti kārstā savas ķetnas pāri Baltijas valstu robežām — intervence pret SPRS ir Vācijas imperiālistu īstais nolūks ...

«Darba Jaunatnes Cīņa», 1935. g. aprīlis, 4./5. nr., 13. lpp.

¹ Nelegāls Latvijas Sociālistiskās jaunatnes savienības centrālorgāns (1934. g.—1936. g.).

154. No pārskata «Latvijas statistikas gada grāmātā»

Rīgā 1939. g.

Ārzemju kapitāls akciju sabiedrībās pa nozarēm 1933.—1938. g. 1. janvāri

Nozares	Ārzemju kapitāls % no visa pamatkapitāla									
	1933.	1934.	1935.	1936.	1937.	1938.	1931./35.	1926./30.		
II. Keramika	30,9	39,7	34,0	29,2	29,3	30,0	32,7	41,2		
III. Metālapstrāde	56,0	69,3	65,1	68,9	5,2	3,3	61,3	45,7		
IV. Ķīmiskā rūpniecība	75,9	73,7	71,7	81,0	71,2	68,6	75,5	86,0		
V. Ādu rūpniecība	47,7	47,7	47,7	47,9	43,9	45,5	47,8	27,1		
VI. Tekstilrūpniecība	64,7	57,6	56,0	51,3	48,6	53,8	58,7	71,4		
VII. Kokrūpniecība	52,3	54,0	55,5	58,7	58,2	60,4	54,4	49,4		
VIII. Papīrrūpniecība	54,5	54,5	56,0	57,1	57,4	57,6	55,4	55,5		
IX. Poligrāfiskā rūpniecība	23,6	12,1	11,7	10,7	10,0	8,7	16,2	30,7		
X. Pārtikas rūpniecība	31,8	30,3	31,3	20,6	16,6	10,6	28,9	30,8		
XI. Apģērbs un apavi	19,9	20,9	22,8	23,0	21,8	16,0	21,8	39,7		
XII. Būvdarība	21,7	21,7	13,3	14,0	12,0	11,2	18,2	26,9		
XIII. Gāze un elektrība	—	—	20,8	2,5	—	—	5,3	4,6		
XIV. Tirdzniecība	33,8	33,1	31,2	38,6	37,9	21,4	33,9	31,2		
XV. Spedīcija	35,2	38,2	34,6	36,2	35,8	87,1	40,7	44,0		
XVII. Māksla un sports	64,9	67,5	67,1	57,9	56,9	40,1	60,6	39,0		
XVIII. Nekustami īpašumi	39,8	52,3	55,0	61,9	81,5	83,8	51,4	49,1		
XIX. Satiksme	33,2	29,7	28,8	21,9	19,0	12,5	29,4	59,1		
XX. Apdrošināšana	56,9	56,5	36,7	37,8	36,4	36,4	47,3	34,5		
XXII. Bankas	63,7	65,7	67,9	10,1	10,0	6,0	50,5	59,9		
Kopā	51,3	50,4	49,5	40,6	35,8	28,7	48,6	53,8		

«Latvijas statistikas gada grāmātā». R., 1939. g., 196. lpp.

155. No raksta «Ko nozīmē 1938. g. 19. janvārī
pārkārtojums kokvilnas
rūpniecībā?» avīzē «Rīts»¹

... Pārcilājot mūsu kokvilnas rūpniecības līdzšinējās lietas, nevarējām pāriet vienalīdzīgi garām arī piederības nacionalitātes jautājumam. Tekstilrūpniecība līdz šim piederējusi pie nozarēm, kurās latviešu uzņēmība bijusi vismazāk reprezentēta. Par to plašāki dati jau atrodami «Rīta» vakardienas numurā. Piezīmējams vēl tikai, ka no 26,7 miljoniem latu akciju kapitāliem šai nozarē 1936. gadā veseli 13,7 miljoni latu — 51 procents piederēja ārzemniekiem, bet no pārpalikušās daļas latviešiem piederēja tikai 13,5 procenti²...

«Rīts», 1938. g. 19. janvārī, 19. nr., 2. lpp.

156. No raksta «Akciju sabiedrības 1938. g.
un apdrošināšanas iestādes»
izdevumā «Latvija skaitļos»³

... Akciju sabiedrību skaits pēdējos gados samazinās, jo likvidējas mazās sabiedrības un ārzemju akciju sabiedrības (kas darbojas ar ārzemju līdzekļiem), tādēļ arī akciju sabiedrību pamatkapitāli tik strauji nepieaug. 1937. gada sākumā darbojās 360 akciju sabiedrību ar 179,1 miljoniem latu lielu pamatkapitālu (1936. gadā — 177,0 miljoniem latu). Lielākie pamatkapitāli bija akciju komercbankām, tekstilrūpniecības un ķīmijas rūpniecības akciju sabiedrībām...

Pamatkapitāla sastādīšanā iepriekšējos gados ļoti

¹ Rīta avīze, iznāca kopš 1934. gada 26. augusta līdz 1940. gada 10. augustam. Visādi slavēja Ulmaņa fašistisko režīmu, puda galējo buržuāzisko nacionālismu. Ar 1939. gada 1. februāri avīze sāka iznākt divos izdevumos, no kuriem viens bija domāts laukiem. 1939.—1940. gadā «Rīts» faktiski kļuva par Ulmaņa valdības otro oficiālo orgānu, jo «Rītā», tāpat kā «Valdības Vēstnesī», sāka publicēt valdības rīkojumus un citus oficiālus dokumentus.

² Pārējie procenti kapitāla tekstilrūpniecībā attiecas uz Latvijas pavalstniekiem cittautībniekiem.

³ Valsts statistiskās pārvaldes izdevums, kas uzskatāms par sāsinātu «Statistikas gada grāmatas» izdevumu.

dzīvi piedalījās ārzemnieki, un 1931. gada sākumā ārzemju līdzekļi bija 53,7% no kopsummas. Pēdējos gados ārzemju līdzekļi samazinās un 1937. gadā to bija 162 akcijas sabiedrībām 64,1 miljonu latu apmērā (35,8% no pamatkapitālu kopsummas). Lielākie ārzemju līdzekļi bija ieguldīti ķīmijas rūpniecībā — 13,7 miljoni latu (71,2% no visiem ķīmijas rūpniecības akciju sabiedrību pamatkapitāliem), tad vēl tekstilrūpniecībā un papīrrūpniecībā. Lielākos līdzekļus mūsu akciju sabiedrībās bija ieguldījuši Anglijas, Vācijas un Zviedrijas pilsoņi.

Bez ārzemju līdzekļiem, kas ieguldīti akciju sabiedrību pamatkapitālos, tās saņem vēl dažāda veida kredītus. Ārzemju kredītu 1937. gada sākumā bija 70,4 miljoni latu, no tiem visvairāk saņēmušas tirdzniecības akciju sabiedrības (pa lielākai daļai preču kredīts) — 16,1 miljons latu; lielākus kredītus saņēmušas arī tekstilrūpniecības, ķīmijas rūpniecības un citas akciju sabiedrības. Arī kredītus akciju sabiedrības visvairāk saņēmušas Anglijā (18,5 miljoni lati), tad vēl Vācijā, Holandē u. c.

«Latvija skaitļos». R., 1938. g., 446., 448. lpp.

157. No Tirdzniecības un rūpniecības departamenta raksta finansu ministram Rīgā 1939. g. 21. jūnijā

... Sērkociņu sabiedrību un sērkociņu skaliņu sabiedrību akcijas savā lielā vairākumā pieder «The United Plywood & Timber Industries Ltd., London» (sērkociņu sabiedrība 5.176.500 lati un skaliņu sabiedrība 847.000 lati). Šo sabiedrību Stab's dēvē par «Muttergesellschaft». Tāpat tirs Stab'a īpašums ir akciju sabiedrība «Centrkoks», kas ir galvenais koku materiālu apgādātājs fabrikām...

... Piekrist Stab'a lūgumam jaunos statūtos paredzēt, ka valdes priekšsēdētājs ar finansu ministra piekrišanu var būt arī ārzemnieks. Nebūtu praktiskas nozīmes celt šē kādus lielākus ierobežojumus, ja faktiskais noteicējs

sabiedrībā ir kapitāla devējs, kas valdes priekšsēdētāju var nozīmēt pēc saviem ieskatiem, kādēļ rezultātā valdes priekšsēdētājs ir tikai formāla persona.

Tirdzniecības un rūpniecības
departamenta direktors J. Švanks
Administratīvās nodaļas
vadītājs V. Rauchmanis

1314. f., 5. apr., 133. l., 9., 11.—12. lapa. Noraksts.

158. No Jūrniecības departamenta
raksta finansu ministram

Rīgā
1939. g.

... Se klāt pieliktā kuģniecības aģentu sarakstā¹ redzams, ka no 21 kuģniecības aģentu firmas tikai 7 atrodas latviešu rokās, bet pārējās 14 sadalās šādi: vācu aģentūras — 5, žīdu — 2, angļu — 1, dāņu/norvēģu — 1, zviedru — 1, somu — 1, angļu/vācu — 1, dāņu — 1 un norvēģu — 1. Šo sveštautiešu un ārzemnieku rokās atrodas lielākās un ienesīgākās kuģniecības aģentūras. Gandrīz visa kuģniecības satiksme starp mūsu un ārzemju ostām, kā arī mūsu jūras eksporta un importa preču pārvadājumi atrodas viņu noteikšanā. Tā, piemēram, United Baltic Corporation nodaļa Rīgā ir angļu-dāņu uzņēmums. Šī sabiedrība uztur kārtēju kuģu satiksmi starp Rīgu-Londonu un Liepāju-Hulli, pie kam ar šīs sabiedrības kuģiem tiek pārvadātas no Latvijas uz Angliju gandrīz visas gabalpreces — sviests, bekons, olas, ādas, finieri u. c. Gabalpreču pārvadāšanā uz Angliju šī sabiedrība ieņem monopola stāvokli. United Baltic Corporation bez tam vēl pārstāv Latvijā 11 angļu kuģniecības sabiedrības.

Helmsing & Grimm Rīgā ir Latvijas vāciešu uzņēmums, kas kā kuģniecības aģents pārstāv šeit 8 ārzemju rēderejas. Aģentūras pārziņā atrodas Rīgas—Štetines un Rīgas—Hamburgas līnijas.

P. Bornhold & Co Rīgā ir dāņu/norvēģu kuģniecības aģentūra, kas pārstāv šeit 6 ārzemju rēderejas. Aģentūras pārziņā atrodas Rīgas—Stokholmas un Rīgas—Brēmenes līnijas.

¹ Sk. 159. dokumentu.

Lorenz Meeseburg Rīgā — zviedru uzņēmums, kas kā kuģniecības aģentūra Latvijā pārzina Rīgas—Hamburgas un Rīgas—Antverpenes līnijas.

Nik. Heimbirgers & dēls Rīgā ir somu uzņēmums. Šīs aģentūras pārziņā atrodas Rīgas—Kopenhāģenas līnija.

H. Rauert Rīgā — vācu tautības kuģniecības aģents, kas pārzina Rīgas—Libekas līniju.

Uzskaitīto 6 svešautiešu un ārzemnieku kuģniecības aģentūru pārziņā atrodas visas galvenās kuģniecības līnijas, kuras eksistē no mūsu eksporta un importa preču pārvadājumiem. Latvieši — Apvienotā kuģniecības akciju sabiedrība — kopīgi ar poļiem — Žegluga Polska, Gdiņā — ekspluatē Rīgas-Gdiņas līniju, bez tam vēl Apvienotā kuģniecības akciju sabiedrība uztur kārtēju satiksmi no Rīgas uz ZASV austrumu piekrastes ostām. Pārējās kuģniecības aģentūras, kas atrodas latviešu rokās, pavisam maznozīmīgas un mūsu eksporta preču pārvadāšanā tām nav ne līdzdalības, ne noteikšanas...

Jūrniecības departamenta
direktors P. Stakle

6824. f., 1. apr., 132. l., 83.—85. lapa. Oriģināls.

159. Finanšu ministrijas Jūrniecības departamenta sastādītais Latvijas kuģniecību saraksts Rīgā 1939. g.

1. United Baltic Corporation Ltd. Rīgas nodaļa

Aģentu tautība: angļu, **pavalstniecība:** Anglijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Aģenta pārstāvētās līnijas**

- 1) United Baltic Corporation Ltd., Anglijā Rīga—Londona un Liepāja—Hulle.
- 2) Royal Mail Lines Ltd., Anglijā Anglija—Brazīlija, Urugvaja un Argentīna.
- 3) Pacific Steam Navigation Company, Anglijā Anglija—Nassava, Jamaika, Panamas kanāls, Vakarindija, Dienvidamerika.

4) Union Castle Mail Steamship Company Ltd., Anglijā	Anglija—Āfrika.
5) Bullard King & Company Ltd., Anglijā	Anglija—Dienvidāfrika.
6) Broklebanks Well Line, Anglijā	Anglija—Ēģipte, Ceilona, Indija.
7) New Zealand Conference Lines, Anglijā	Anglija—Jaunzēlande.
8) American Merchant Lines, Anglijā	Anglija—ZASV.
9) McAndrews & Co, Anglijā	Anglija—Spānija, Itālija, Rietumāfrika.
10) Glen Line, Ltd., Anglijā	Anglija—Japāna.
11) Commonwealth & Dominion Line Ltd., Anglijā	Anglija—Austrālija, Jaunzēlande.
12) Shaw Savill & Albion Company Ltd., Anglijā	Anglija—Jaunzēlande.

2. Helmsing & Grimm, Rīgā

Aģenta tautība: vācu, pavalstniecība: Latvijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas	Aģenta pārstāvētās līnijas
1) Rud. Christ. Gribel, Vācijā	Rīga—Štetine.
2) Dampfschiffahrtsgesellschaft «Neptun», Vācijā	Rīga—Hamburga.
3) Ellerman's Wilson Line Ltd., Anglijā	Kuģi pēc vajadzības starp Rīgu, Liepāju, Ventspili—Hulli.
4) James Currie & Co, Anglijā	Kuģi pēc vajadzības starp Latvijas un Skotijas ostām.
5) Norddeutscher Lloyd, Vācijā	Visas līnijas.
6) Holland—Afrika Lijn., Holandē	Visas līnijas.
7) Hamburg—Südamerikanische Dampfschiffahrtsgesellschaft, Vācijā	Visas līnijas.
8) Nederlandsche—Amerikansche Lijn., Holandē	Visas līnijas.

3. P. Bornhold & Co, Rīgā

Aģentu tautība: dāņu/norvēģu, **pavalstniecība:**
Dānijas/Norvēģijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas	Aģenta pārstāvētās līnijas
1) Stokholms Rederiaktiebolag Svea, Zviedrijā	Rīga—Stokholma.
2) Dampfschiffahrtsgesellschaft «Neptun», Vācijā	Rīga—Brēmene.
3) Adolf Bratt & Co, Zviedrijā	Kuģi pēc vajadzības uz Anglijas rietumu piekrastes un Irijas ostām.
4) Rederiaktiebolaget Svenska Lloyd, Zviedrijā	Kuģi pēc vajadzības starp Latvijas un Vidusjūras ostām.
5) Moore & Mc. Cormack Aktieselskab, Dānijā	Pārstāvis, rēderejas kuģiem iegriežoties Latvijas ostās.
6) Svenska—Amerika Linien, Zviedrijā.	Gēteborga—Ņujorka.

4. Lorenz Meesenburg, Rīgā

Aģenta tautība: zviedru, **pavalstniecība:** Zviedrijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Aģenta pārstāvētās līnijas**

1) Ernst Russ, Hamburg, Vācijā	Rīga—Hamburga.
2) Argo Reederei, Vācijā	Rīga—Antverpene
3) Rederiaktiebol. Egon, Zviedrijā	Rietumu Zviedrijas—Baltijas jūras osta.

5. Nik. Heimbirgers & dēls, Rīgā

Aģenta tautība: somu, **pavalstniecība:** Somijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Aģenta pārstāvētās līnijas**

1) Det Forende Dampskibs Selskab A/S., Dānijā	Rīga—Kopenhāģena.

10. Leopolds Maksimilians Freidbergs, Rīgā

Āģenta tautība: latviešu, **pavalstniecība:** Latvijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās līnijas**

- 1) Cunard White Star Ltd., Anglijā Anglijas—ZASV ostas.

11. A/S. «Merkurs», Rīgā

Āģenta tautība: žīdu, **pavalstniecība:** Latvijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās līnijas**

- 1) Serviciul Maritim Roman, Rumānijā Vidus- un Egejas jūras un Tuvo Austrumu ostas.
2) «Adriatica» Soc. An di Navigazione, Itālijā Vidusjūras, Egejas un Melnās jūras ostas.

12. Brāji Seeberg, Rīgā

Āģenta tautība: latviešu, **pavalstniecība:** Latvijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās līnijas**

- 1) Deutsche—Afrika Linien, Vācijā Hamburga—Āfrikas ostas.

13. K/S. Small & Libbert, Rīgā

Āģenta tautība: angļu/vācu, **pavalstniecība:** Anglijas/Latvijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās līnijas**

- 1) G. Heyn & Sons Ltd., Iriijā Baltijas jūras un Irijas ostas.

14. Herm. Taube, Rīgā

Aģenta tautība: vācu, **pavalstniecība:** Latvijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Aģenta pārstāvētās**
linijas

- 1) United States Lines, ZASV No Hamburgas un
Brēmenes uz ZASV.

15. Reissig & Goeschel, Rīgā

Aģenta tautība: vācu, **pavalstniecība:** Vācijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Aģenta pārstāvētās**
linijas

- 1) Deutsche—Afrika Linien, Dienvidu un austru-
Vācijā mu Āfrikas ostas.

16. Latvijas kuģniecības sabiedrība, Rīgā

Aģenta tautība: latviešu, **pavalstniecība:** Latvijas
Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Aģenta pārstāvētās**
linijas

- 1) The Baltic State Steamship Pārstāv firmas kuģus
Line, SPRS pie to iegriešanās
Latvijas ostās.
- 2) The Black Sea State Steam- tāpat
ship Line, SPRS
- 3) The Northern State Steam- Pārstāv firmas kuģus
ship Line, SPRS pie to iegriešanās
Latvijas ostās.
- 4) Central Freight Office of tāpat
Narkomtorg, SPRS
- 5) New York & Lykes Bros. tāpat
Ripley Steamship Co. Inc.,
ZASV
- 6) New Orleans, Ia, ZASV tāpat
- 7) Black Diamond Lines, ZASV Roterdama—Antver-
pene uz Ņujorku, Fi-
ladelfiju, Baltimoru,
Norfolku un Ņuportu.

17. Osvalds Birzulis, Rīgā

Āģenta tautība: latviešu, **pavalstniecība:** Latvijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās
linijas**

- 1) Canadian Pacific Railway Anglija—Kanāda.
Company, Anglijā

18. Kurce & Moll, Liepājā

Āģenta tautība: vācu, **pavalstniecība:** Latvijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās
linijas**

- 1) W. Leslie & Co. Ltd., Anglijā Gadījuma kuģi.
2) Head Line, G. Heyn & Sons, Kuģi pēc vajadzības
Ltd., Anglijā starp Liepājas un Īri-
jas ostām.

19. G. Tidemand, Liepājā

Āģenta tautība: dāņu, **pavalstniecība:** Dānijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās
linijas**

- 1) Det Forenede Dampskibs Gadījuma kuģi.
Selskab, Dānijā

20. P. Gassner & Co. Liepājā

Āģenta tautība: norvēģu, **pavalstniecība:** Norvēģijas

Pārstāvamās ārzemju rēderejas **Āģenta pārstāvētās
linijas**

- 1) Mathies Reederei, Vācijā Kuģi pēc vajadzības
starp Liepāju un
Hamburgu.
2) Rud. Christ. Gribel, Vācijā Kuģi pēc vajadzības
starp Liepāju un Ste-
tini.

**ĀRZEMJU KAPITĀLS
BURŽUĀZISKĀS LATVIJAS
FINANSU SISTĒMĀ.**

**Ārējie parādi;
banku kapitāla izveidne;
norēķinu sistēma**

160. No buržuāziskās Latvijas Liepājā
Pagaidu valdības sēdes 1919. g. 18. februārī
protokola

2) Finanšu ministrs K. Puriņš un Zemkopības ministrs J. Goldmanis referē par brīvprātīgo vervēšanas lietu Stokholmā un Dānijā, tāpat par ieroču izdabūšanas iespējamību ar Anglijas palīdzību. Tālāk J. Goldmana kgs. referē par sarunām dēļ ārējā aizņēmuma un Latvijas mežu bagātības izmantošanas ...

Parakstījuši:

Ministru prezidenta vietā Dr. Valters
Kancelejas pārvaldnieks: D. Rudzītis

6824. f., 3. apr., 196. l., 43. lapa. Apstiprināts noraksts.

161. No raksta «Angļu aizde- 1920. g. 30. augustā
vums un koku monopols»
avīzē «Jaunākās Ziņas»

... Nupat pārdzīvotā mūsu valūtas krīze, kura tik pa daļai bija izsaukta no patiesiem cēloņiem un savu lielāko asumu sasniedza, vienīgi pateicoties nedibinātai panikai, — neatliekami spiež radīt šē jaunu valūtu, ne

gaisā pakārtu kā līdz šim, bet ar kādu pastāvīgu vērtību pamatotu un ar reāli taustāmu un viegli pārvietojamu vērtību nodrošināšanu. Mūsu lielākā dabīgā bagātība — mūsu zaļie meži gan reprezentē lielu reālu vērtību, bet tie neder nedz par valūtas pamatu (mainīgās cenas dēļ), nedz arī par valūtas vienīgo un patstāvīgo nodrošinājumu (viņu nekustamības dēļ).

Tomēr, mūsu mežus lietderīgi izmantojot, tie mums var būt par starpnieku tādu vērtību iegūšanai, kuras var derēt kā par valūtas pamatu, tā arī par viņas nodrošinājumu, piem., zelts vai ekonomiski stipras valsts valūta.

Daudz runāts un rakstīts par mūsu mežu realizēšanu, bet darīts līdz šim vēl maz. Mūsu koku izvedums taisni tagad, vislabāko cenu laikmetā, ne tuvu nesasniedz vēlamos panākumus. Un valsts kasei arī no iegūtās summas ļoti maz nācis par labu, pateicotiesniecīgai valsts mežu celmu naudai un par daudz mazam izvedu nodoklim.

Maza rosība koku sagatavošanā no privātu uzņēmēju puses, neraugoties uz meža uzņēmumu līdzšinējo lielo peļņu, pa daļai izskaidrojama ar primitīvām ciršanas un izvešanas metodēm, kuras prasa lielu cilvēku un zirgu skaitu, pa daļai plašāku līdzekļu trūkuma dēļ pie Latvijai ticošiem elementiem (piemēram, mūsu kooperatīviem). Tās aprindas turpretim, kurām brīvo līdzekļu plašākām operācijām pietiktu, vēl arvien negrib ticēt Latvijas valsts idejai.

Pēc tam kad atmests projekts apvienot koktirdzniecību un emisijas banku Fortingtona¹ grupas rokās, mūsu valdības aprindās radušies divi jauni mežu realizēšanas projekti: 1) Zemkopības ministrijas valsts koktirdzniecības monopols līdz ar mežu ekspluatāciju ar valsts līdzekļiem un 2) Finanšu ministrijas ārzemju aizņēmuma projekts, kurš kā mežu ekspluatāciju eksportam, tā arī pašu eksportu nodod ārzemniekiem (tās pašas Fortingtona grupas) aizdevējiem komisijā.

Valsts ārējās koktirdzniecības monopola ideja teorētiski ir simpātiska, jo viņa, atstādama ražotājam zināmu peļņas tiesu, — viņa pūliņu tiešos augļus, piešķir nepelnītos augļus — konjunktūras peļņu — valsts kasei,

¹ Sk. 6. dokumentu.

kura viņu indirekti piešķir visiem pilsoņiem. Tomēr tas pats rezultāts — peļņas dalīšana starp uzņēmēju un valsti — sasniedzams arī citā ceļā: aplikot izvedamos kokus ar lielāku izvedu nodokli. Tagadējā laikmetā, kur svārstās mūsu valūta un svārstās koku cenas pasaules tirgū, bez šaubām pareizāka un taisnīgāka būtu pēdējā peļņas dalīšanas metode. Bet acumirkļi pret monopolu runā vēl otrs motīvs: tagadējā augstā koku cena gadiem ilgi nepastāvēs, kamdēļ no svara būtu tūdaļ mest pasaules tirgū pie labākas cenas lielāku daudzumu koku un šā nolūka sasniegšanai blakus katrai valsts (tiešai vai netiešai) ekspluatācijas un tirdzniecības formai būtu jāpielaiž arī turpmāk privāta iniciatīva, dodot sevišķas priekšrocības kooperatīviem (varbūt pieprasot no pēdējiem celmu naudas samaksu par valsts mežos cirstiem kokiem tik pēc koku pārdošanas).

Vēlāk, apstākļiem normālākiem topot, no jauna varētu iekustināt jautājumu par monopola vajadzību, bet pagaidām no tā būtu jāatsakās, apmierinoties ar lielāku izvedu nodokli.

Valsts monopola idejas atmešana nenozīmē atteikšanos no Zemkopības ministrijas, respektīvi mežu ekspluatācijas valdes projekta otrās daļas, t. i., mežu ekspluatācijas ar pašas valsts līdzekļiem. Šis projekts ir simpātiskāks par Finanšu ministrijas projektu, jo atstāj valsts kasē kā celmu naudu, tā arī uzņēmēja un konjunktūras peļņu nesašaurinātu ar starpnieka nekontrolējamo peļņu. Mežu ekspluatācijas valdei jau ir labi piedzīvojumi viņas saimniecībā, kaut arī tā vesta primitīviem līdzekļiem, bet jau diezgan plašos apmēros...

«Jaunākās Ziņas», 1920. g. 30. augustā, 197. nr., 1. lpp.

162. No Latvijas priekšstāvja Francijā ziņojuma Latvijas ārlietu ministram	<i>Konfidenciāli</i> Parizē 1920. g. 21. decembrī
--	---

... **Iekšējā politikā:** jāpiegriež vislielākā uzmanība ekonomiskiem jautājumiem, jāpavairo produkcija un eksports, jāstabilizē valūta. Pēdējo mērķi bez ārzemju kapitāliem nekādā ziņā nerasnīgsim, un pavisam nesaprotama ir tā neprātīgā opozīcija pret šo

nepieciešamību, kas bieži izpaužas latviešu laikrakstos. Jārada ārzemniekiem tādi tiesiski apstākļi, ka tie grib un var riskēt savus kapitālus Latvijā . . .

1899. f., 2. apr., 3. l., 57. lapa. Origināls.

163. No Ministru kabineta sēdes protokola Rīgā 1921. g. 4. jūlijā

1) Finanšu, tirdzniecības un rūpniecības un ārlietu ministri R. Kalnings un Z. Meirovics ziņo par «Metal and Chemical Bank» (Tilden—Smith) lietu; Z. Meirovics liek priekšā parādu šai bankai atzīt un vienoties ar viņu par parāda nolīdzināšanu, pārvedot to, ja iespējams, uz Anglijas valdību.

Zemkopības ministrs V. Zamuels atzīst, ka Tilden Smith'a firma attiecībā pret Latviju bieži rīkojusies nepareizi, domā, ka, nododot lietu Anglijas tiesai, varētu cerēt uz labvēlīgu spriedumu, tomēr atrod, ka Latvijas kredīta dēļ jālūko panākt izlīgšana miera ceļā. Tai nolūkā būtu jākomandē uz Londonu viens vai labāk divi valdības priekšstāvji. Vislabākā izeja, protams, būtu pārvest parādu uz Anglijas valdību, bet necer, ka tas izdosies. Kamēr izlīgums nav panākts, jebkādi maksājumi Tilden Smith'a firmai uz parāda nolīdzināšanas konta apturami.

Apsardzības ministrs G. Zemgals liek priekšā panākt tādu izlīgumu, lai abas puses būtu apmierinātas, jo, uzspiežot noteikumus Tilden Smith'am, mēs varam samaitāt savu kredītu ārzemēs, kas mums neizdevīgi un var nest zaudējumus.

Pēc debatēm, kurās piedalās Z. Meirovics, R. Kalnings, V. Zamuels, R. Dukurs¹, G. Zemgals un E. Ozoliņš², vienojās jautājuma tālāku apspriešanu un izlemšanu atlikt līdz tam laikam, kad ieradīsies Rīgā Latvijas priekšstāvis Londonā Bissenieks un sniegs savu ziņojumu.

Ministru prezidents (par) Z. A. Meirovics
Valsts kancelejas direktors (par) D. Rudzītis

1899. f., 2. apr., 3. l., 196.—197. lapa. Apstiprināts noraksts.

¹ Sk. 164. dokumentu.

² Latvijas Ārlietu ministrijas pirmās kategorijas sekretāra vietas izpildītājs.

164. No raksta «Saimniecisko 1921. g. 1. decembrī
resoru darbība» žurnālā
«Economists»

b) Ārējie parādi:		Zelta franki
Ziemeļamerikas Savienotām		
Valstīm	dol.	5.132.286 = 25.918.044
Francijai	fr.	2.741.517 = 1.000.653
Norvēģijai	N. kr.	6.738.127 = 4.918.832
Anglijas valdībai	£	20.169/1/10 = 383.211
Metal and Chemical bankai (pret kuru celtas pretprasī- bas)	£	950.000 = 19.000.000
		Kopā zelta franki 51.220.740

Darba ministrs R. Dukurs

«Economists», 1921. g. 1. decembrī, 23. nr., 826. lpp.

165. No raksta «Valsts parādi» 1922. g. 1. janvārī
žurnālā «Economists»

Parādu stāvoklis uz 1921. gada 1. decembri

a) Ziemeļamerika

Parāda kopsumma 5.132.287,12 dol. No šīs summas 2.610.417,82 dol. bija jāmaksā jau šā gada 30. jūnijā, kas nav nomaksāti. Tāpat nav nomaksāti % % (5% gadā), kas pēc parāda zīmes noteikumiem bija jāmaksā katru gadu 30. jūnijā, sākot ar 1920. gadu. Parāda otra daļa — 2.521.869,30 dol. būs jāmaksā 1922. gada 30. jūnijā. Par šo daļu procenti samaksāti līdz 1920. gada 30. jūnijam, bet vēlāk nav maksāti.

b) Norvēģija

Parāda kopsumma Norvēģijai iztaisa 6.738.127,50 Norv. kronas. Par šo parādu procenti maksāti kārtīgi. Kapitāls dzēšams: 1. janvārī 1925. gadā — 738.127,50 kronas, 1. maijā 1925. gadā — 4.000.000 kronas un 1. novembrī 1925. gadā — atlikušās 2.000.000 kronas. Tātad viss parāds jānomaksā līdz 1925. gada 1. novembrim.

c) Anglija

Parāda kopsumma Anglijai iztaisa L 20.169.1.10, kas nomaksājama 1925. gada 1. janvārī. Par šo aizņēmumu maksājami 6%. Par pagājušo laiku procenti nomaksāti kārtīgi.

d) Francija

Parāda atlikuma kopsumma Francijai iztaisa 2.741,516,61 fr., kuru domāts nomaksāt piecu gadu laikā. Par procentiem un termiņiem nav vēl panākta vienošanās ar Francijas valdību.

e) Metal and Chemical banka

Banka aprēķina, ka tai pienākas no mums L 973.000, bet pret banku celta pretpasība. Vienošanās nav panākta, bet šo rēķinu nokārtošanai Finanšu ministrija rezervējusi L 55.000 uz atsevišķa rēķina...

«Economists», 1922. g. 1. janvārī, 1. nr., 7.—8. lpp.

166. No profesora A. Ozoliņa raksta 1922. g. martā
finansu ministram

Bankas. Pirms kara Latvijā darbojās: 13 bankas, 41 kredīt biedrība un 259 krāj-aizdevu kases. Uz 1914. gada 1. janvāri to bilances kopsavilkumā bija:

Banku	509,206.000 zelta franku
Kredīt biedrību	211,917.674 zelta franku
Krāj-aizdevu kasu	177,235.680 zelta franku

Kopā 898,359.354 zelta franku.

Kara laikā bankas un sīkkredīta iestādes bija spiestas evakuēt visas savas vērtības uz Iekškrēviju. Kad apstākļi ļāva bankām uzsākt darbību, tās atradās ļoti grūtā stāvoklī: nebija līdzekļu. Karam izbeidzoties, lielākā daļa banku uzsāka rosīgāku darbību. 1921. gada janvārī jau darbojās 5 komunālbankas, 5 akciju bankas, 4 agrār- un hipotēku bankas un no sīkkredītiestādēm — 94, kopā 108 kredīta iestādes. Tagad jau darbojās: 6 akciju bankas, 5 komunālbankas, 4 hipotēku bankas, 25

kreditbiedrības un 131 krāj-aizdevu kase, kopā 171 kredīta iestāde.

Naudas līdzekļu trūkuma dēļ bankas šimbrīžam nav spējīgas sniegt pietiekošus kredītus tirdzniecībai un rūpniecībai. Naudas kapitāli pa kara laiku gājuši zudumā, kas spiež bankas ļoti lielā mērā aprobežot savas operācijas un ļauj nodarboties tikai ar nelielām kredītooperācijām, komisiju veikaliem (darījumiem) un ārzemju valūtas maiņu. Pēdējā operācija bankām bija ienesīga, jo tā bija piešķirta vienīgi bankām. Kurša svārstišanās deva iespēju gūt peļņu, lai gan šī kurša svārstišanās tanī pat laikā piespieda — gandrīz pilnīgi atteikties no kredītooperācijām. Līdz ar vietējās valūtas kurša stabilizēšanos bankas sāk pāriet uz normālām operācijām un dibinās jaunas akciju bankas. Pēdējā pusgadā apstiprināti statūti 6 jaunām akciju bankām.

Šimbrīžam vislielākā ir valsts krāj-un kredītbanka, ar pamatkapitālu 6 miljoni zelta franku. Šī banka sāka darboties tikai pagājušajā gada augustā, bet jau šā gada 1. martā bankā atradās noguldījumu vairāk par 7 miljoniem zelta franku un kasē ap 1 miljonu zelta franku. Bez tam ārzemju valūtā ieguldīti bija ap 3 miljoni zelta franku. Bankas aktīvs uz 1. martu līdzinājās vairāk nekā 15 miljoniem zelta franku.

No pārējām bankām lielākās ir: Rīgas pilsētas diskonto banka, Latvijas tirdzniecības un rūpniecības banka, Rīgas komercbanka, Rīgas biržas banka un Liepājas biržas banka.

Latvijā stipri sajūtams emisijas bankas trūkums, kāpēc valdība jau iesniegusi Satversmes Sapulcei emisijas bankas statūtus. Emisijas banka domāta kā akciju banka, ar pamatkapitālu 75 miljoni zelta franku un sauksies «Bank of Latvia». Bankas uzdevums: to regulate the currency in the State, to assist payments here and abroad with short-term credits, to assist commerce, industry and agriculture to development and its increase, and to realize and strengthen the currency — reform of the State¹.

¹ Regulēt naudas līdzekļu apgrozību valstī, atbalstīt maksājumus iekšzemē un ārzemēs ar īstermiņu kredītiem, atbalstīt tirdzniecības, rūpniecības un lauksaimniecības attīstību un apjoma pieaugumu un realizēt un nostiprināt valsts naudas reformu.

Banknotes jānodrošina ar zeltu. Kā akcionārs piedalās arī valdība. Arī ārzemnieki var iegūt akcijas līdz 2/3 no kopsummas, ar tiesībām ieiet bankas valdē.

4620. f., 5. apr., 148. l., 7.—8. lapa. Noraksts.

167. No Finanšu ministrijas Rīgā
Kredīta departamenta pa- 1922. g. 30. augustā
ziņojuma Latvijas Ārlietu
ministrijai

... Šā gada 28. jūlijā devām rīkojumu Lloyds bankai Londonā samaksāt Anglijas valdībai

L 605.1.5. (seši simti piecas angļu mārciņas vienu šilīņu un piecus pensus)

kā $\frac{\%}{\%}$ un aizdevumu Latvijai par laiku no 1/1—1/1VV. 1922.g.¹

Minētā summa nomaksāta š. g. 12. augustā.

Kredīta departamenta direktors (paraksts)

Nodaļas priekšnieka v. (paraksts)

1899. f., 2. apr., 3. l., 10. lapa. Oriģināls.

168. No Finanšu ministrijas *Konfidenciāli*
raksta Latvijas Ārlietu 1923. g. 13. novembrī
ministrijai

Sarunās, kas pašlaik tiek vestas ar Ziemeļamerikas Savienotām Valstīm par tirdzniecības līguma slēgšanu, Finanšu ministrija lūdz ņemt vērā sekošo:

1) Latvijas parādu Ziemeļamerikas Savienotām Valstīm \$ 5.132.287.12, kas sastādās no \$ 2.521.869.30 par labu Amerikas valsts kasei un \$ 2.610.417.82,— par labu palīdzības administrācijai, vēlams pārvērst ilgtermiņa obligāciju aizņēmumā, kas dzēšams tirāžas kārtībā 60 gados, ar 3 procentiem par kapitālu gadā.

Finanšu ministrs

Kredīta departamenta direktors

4597. f., 2. apr., 1904. l., 301. lapa. Noraksts.

¹ Tā dokumentā.

169. No Latvijas Ārlietu ministrijas Rietumnodaļas izziņas *Konfidenciāli* Rīgā 1925. g. 25. februārī

1923. gada 9. novembrī Anglijas diplomātiskais pārstāvis Rīgā iesniedza ārlietu ministram notu, kurā Latvija uzaicināta atlīdzināt angļu valdībai L 2.019.099.15,2 par 1919. gadā izsniegtiem kara materiāliem. 1924. g. maijā caur sūtniecību Londonā saņēmām Anglijas Kara ministrijas prasības sīkāki motivētā veidā un norakstus no kvītīm, kuras mūsu virsnieki bija angļiem izdevuši pie materiālu saņemšanas. Šos datus nosūtījām kara ministram ar lūgumu pārbaudīt uzstādīto rēķinu un kvīšu pareizību. Kara ministrijā pārbaudīšanas darbus izdaria sevišķa komisija, kura, kā to kara ministrs ziņoja pagājušā gada 27. septembrī, konstatēja sekojošo:

1) Angļu valdības prasībā uzrādītās mantas, izņemot 47.500 krievu šautenes, ir saņemtas armijā; minēto šauteņu ievēšana angļu rēķinā uzskatāma kā kļūda, jo angļiem izdota kvīte un pieņemšanas aktā skaitās pieņemtas 2500 šautenes, bet angļu rēķinā uzrādīts 2500 kastes pa 20 šautenēm kastē. Tādēļ no angļu prasību kopsummas atvelkami L 345.589.11.8 (47.500 krievu šauteņu vērtība, ieskaitot šauteņu apdrošināšanu un pārvešanu) un L 12.640.5.0 to mantu vērtība, kura sastādās no mantām atdotām atpakaļ un mantām savā laikā samaksātām angļu priekštāvjiem Rīgā.

2) Anglijas valdība prasību ir aprēķinājusi pēc jaunu mantu vērtības, bet patiesībā visas mantas bija lietotas un pa daļai lietošanai nederīgas. Tamdēļ komisija visas mantas notaksēja, ņemot par pamatu tās cenas, kādas maksātas par 1922. g. no angļu Kara ministrijas Disposal Board'a pirktām, kuras labuma ziņā bija pat augstākas nekā 1919. gadā un 1920. gadā no Anglijas saņemtās.

No komisijas izvestās taksācijas galīgā summa sastāda L 245.424.14.6, t. i., 15% no angļu uzdotās vērtības.

Tātad angļu atlīdzības prasība pēc tuvākas pārbaudīšanas izrādījās par ārkārtīgi pārspīlētu...

Mums būtu pietiekoši pamatoti iemesli Anglijas prasību noraidīt, ja ar šo noraidīšanu nesaistītos mums nevēlamas politiskas konsekvences...

1899. f., 2. apr., 3. l., 104.—106. lapa. Noraksts.

170. Rīgas Komerčbankas¹ 1925. g. 8. aprīlī
akcionāru saraksts

Nr.	Vārds	Akciju skaits
1.	American Commerce and Finance Co., New-York	68000
2.	Ašmanis, P.	90
3.	Banque de Bruxelles, Bruxelles	6600
4.	Baimakovs, T.	30
5.	Bettman's, R.	35
6.	Bettman's, V.	29
7.	Buchers, G.	150
8.	Chomse, R.	60
9.	Darmstaedter & Nationalbank, Berlin	453
10.	Davids, P.	28
11.	Drevs, Joachim's	51
12.	Engelhardts, A.	25
13.	Friedrich's, R.	30
14.	Glasneeks, A.	75
15.	Godfrey's, A. H.	3500
16.	Gussevs, A. J.	40
17.	Hattlichs, Heinrichs	4
18.	Hernmarck's, A.	35
19.	Hofers, H.	80

¹ Dibināta 1871. gadā. Bankai nodaļas bija Daugavpilī, Jelgavā, Liepājā, Rēzeknē un Ventspilī. Pamatojoties uz finansu ministra 1917. gada 17. aprīļa atļauju, banka pārdēvēta par «Petrogradas—Rīgas komerčbanku», bet ar finansu ministra 1921. gada 15. decembra atļauju banka mainījusi savu nosaukumu: «Rīgas komerčbanka».

Nr.	Vārds	Akciju skaits
20.	Igaunijas Rūpn. un Tirdzn. banka, Tallinā	6018
21.	Dr. Jurjans, P.	30
22.	Karius kundze, C.	100
23.	Lampe, Ed.	2500
24.	Lau, F.	40
25.	Liss, P.	25
26.	Loesser's, Kārlis	100
27.	Lossky's, Dr. M.	46
28.	Magnuss, E.	75
29.	Meslins, V.	50
30.	Neuburgs, L.	75
31.	Rauerts, H.	45
32.	Rīgas Kreditbanka, A. S.	12
33.	Rijs, Fr.	35
34.	Rijs, R.	35
35.	Schiel's, A.	26
36.	Seidler's, O.	35
37.	Silsky's, A.	27
38.	Simons, A. H.	75
39.	Speirs's, V. A.	75
40.	Sterns, J.	28
41.	Upeneeks, G.	75
42.	Vassiliev's, V.	250
43.	Vogel's, K.	25
44.	Vogelzangs, Jul.	190
45.	Weitzel's, T.	40
46.	Zimdin's, V. D.	85000

174347

seko 2 paraksti

437. f., 4. apr., 56. l., 17. lapa. Origināls.

171. Līgums starp buržuāziskās Latvijas valdību un Lielbritānijas valdību attiecībā uz parādu par kara laika piegādājumiem 1925. g. 13. augustā

1. Latvijas valdība piekrīt, ka viņas parādu Britānijas valdībai sakarā ar materiālu piegādāšanu un izdarītiem pakalpojumiem Latvijas neatkarības kara laikā¹, — noteic uz £ 1.173.000 kopsummā, kā uzrādīts šī līguma 1. pielikumā, un ka viņas parādu sakarā ar izdevumiem, kas cēlušies, Latvijas karaspēku pārvedot no Vladivostokas dzimtenē, — noteic uz £ 130.000 kopsummā, un Britānijas valdība piekrīt, ka šīs summas sedz visas prasības sakarā ar šiem piegādājumiem, pakalpojumiem un izdevumiem.

2. Latvijas valdība ir ar mieru maksāt un Britānijas valdība saņemt šo parādu pilnīgai nomaksai divdesmit pusgada maksājumus £ 37.500 apmērā, kas izdarāmi 1. jūlijā 1926. gadā un katra nākoša gada 1. janvārī un 1. jūlijā, līdz 1936. gada 1. janvārim, to ieskaitot, un četrdesmit turpmākus pusgada maksājumus £ 38.750. — apmērā, kas izdarāmi 1936. gada 1. jūlijā un katra nākoša gada 1. janvārī un 1. jūlijā līdz 1956. gada 1. janvārim, to ieskaitot, pie kam šīs kopsummas sastādās, kā minēts šē turpmāk:

	Attiecībā uz pārvešanu dzimtenē £	Attiecībā uz piegādā- jumiem £	Kopā £
1926.—1936.	7,875	29.625	37.500
1936.—1956.	—	38.750	38.750

Augšminētos maksājumus Latvijas valdība izdarīs uz Viņa Majestātes galvenā rentmeistara kases rēķina Anglijas bankā minētos datumos vai pirms tiem.

3. Latvijas valdība apņemas šo līgumu iesniegt Latvijas likumdevējai iestādei ratificēšanai un, panākot

¹ Buržuāziskās Latvijas valdība par «neatkarības cīņu laiku» dēvēja karu pret padomju varu, kā arī pret Bermonta—Avalova bandām.

tādu ratificēšanu, nodot Viņa Majestātes valsts kasei ne vēlāk kā 1926. gada 1. martā obligācijas pēc šī līguma II. pielikumā norādītā parauga, attiecībā uz pusgada daļas maksājumiem, kādi pienākas saskaņā ar iepriekšējo pantu.

4. Ja kādu obligāciju pilnīgi nenomaksātu noteiktā termiņā, tad uz pieprasījumu jāmaksā procenti 6% apmērā par izstāvošo summu līdz tās nokārtošanai.

Parakstīts Londonā minēto valdību vārdā 1925. gada 13. augustā.

Latvijas sūtnis
Londonā Fr. Vesmans

F. W. Leith-Ross,
Viņa Majestātes valsts kases
finansu kontroliera vietnieks

«Valdības Vēstnesis», 1926. g. 1. martā, 5. nr., 230. lpp.
Tā laika tulkojums.

172. No raksta «Akciju bankas 1925. g. 1. oktobrī
1924. gadā» žurnālā
«Ekonomists»

... No vecajām Latvijas akciju bankām savus kapitālus paaugstinājušas 9 bankas kopsummā par 1,9 miljonu latu jeb, salīdzinot ar veco akciju kapitālu, tas iztaisa 34% ...

Sekošas bankas nākušas no jauna klāt: Kooperatīvā tranzītbanka, Latvijas privātbanka, Liepājas tirgotāju banka, Rīgas ārējās tirdzniecības banka, Rīgas tirdzniecības banka, Rīgas tirgotāju banka, Rīgas uniona banka un Ziemeļu banka, kopsummā ar 5,6 miljoniem latu lielu pamatkapitālu. Klātpienākušo banku kapitāls ir 3 reizes lielāks kā pamatkapitāla paaugstinājums vecās akciju bankās ...

Pamatkapitālu sastādīšanā ir piedalījušies arī ārzemnieki. No visa iemaksātā kapitāla gandrīz pusi seguši Latvijas pilsoņi, bet otro pusi — ārzemnieki. Atsevišķu

valstu pilsoņi vai organizācijas piedalījušās mūsu akciju banku pamatkapitāla sastādīšanā sekošā kārtā:

	Iemaksātais kapitāls 1925. gada 1. janvārī tūkstošos latu	Procentos
Latvijas	8.224	48,4
Amerikas Savienoto Valstu	4.024	23,6
Pad. Krievijas	1.000	5,9
Anglijas	855	5,0
Vācijas	854	5,0
Zviedrijas	853	5,0
Cehoslovākijas	490	2,9
Bijušās Krievijas	303	1,8
Sveices	90	0,5
Beļģijas	66	0,4
Igaunijas	61	0,4
Lietuvas	54	0,3
Dažādi	142	0,8
Kopā	16.966,5	100,0

Ārzemnieki piedalās mūsu banku pamatkapitāla sastādīšanā ar 8,8 miljoniem latu. Lielāko summu mūsu bankās ir ieguldījuši Amerikas Savienoto Valstu pilsoņi, tad nāk Padomju Krievija, kurai pieder atsevišķa banka. Visi šie kapitāli ir ieguldīti mūsu akciju sabiedrībās pēdējos gados, jo ārzemju kapitāli sāk ieplūst tikai ar mūsu naudas kursa stabilizēšanos, un bankas, kuras pastāvēja priekš 1923. gada, darbojās galvenā kārtā ar vietējiem kapitāliem. Arī citu veidu akciju sabiedrības ārzemju kapitālus sāk pievilkt tikai ar 1923. gadu.

No visām bankām 12 strādā bez ārzemju kapitāliem, 2 banku akciju kapitāli ir sastādīti vienīgi no ārzemju kapitāliem un 7 ir jauktas, to pamatkapitāla sastādīšanā ņem dalību Latvijas pilsoņi kopā ar ārzemniekiem. 6 bankām ārzemnieki iemaksājuši vairāk nekā 50% no pamatkapitāla respektīvi šinīs bankās pilnīgi noteicēji ir ārzemnieki. Pārējās 15 bankās pārsvarā ir Latvijas pilsoņi...

J. Jurevics

«Economists», 1925. g. 1. oktobrī, 19. nr., 926.—927. lpp.

173. Latvijas sūtņa Anglijā *Konfidenciāli*
raksts Rīgas pilsētas Londonā
galvam 1926. g. 21. janvārī

Tā kā Rīgā man no vairākām pusēm izteica vēlēšanos, lai es jau tagad neoficiālā kārtā atkal pārrunātu ar Lazard Brosther's bankas valdi par Rīgas parāda nokārtošanu¹ un noskaidrotu kaut cik mūsu galvas pilsētas izredzes iepriekš uz Rīgu nosūtītā Bindera kunga atsauksmes iesniegšanas, tad es šodien pēc iepriekšējas vienošanās kopā ar sekretāru Studenta kungu ierados bankas telpās. Sarunās ar bankas galveno direktoru Kindersley un direktoriem Push un Tyser kungiem noskaidrojās, ka banka neredz iespējamību nokārtot galīgi parāda nomaksu ar vienādiem ikgadus maksājumiem, bet gan ir tanīs domās, ka Rīgas ģeogrāfiskais stāvoklis nodrošina Rīgai tādu uzplaukšanu, kas tai nākotnē viegli ļaus nomaksāt savu gandrīz vienīgo parādu, pēc tam kad pārējie krievu un vācu valūtās slēgtie parādi nomināli kļuvuši. Bankas valde tamdēļ domā, ka parādu atmaksa jāizdara pakāpeniski pieaugošā kārtā, iesākot ar tādu summu, kura Rīgai pēc Bindera atzinuma un citiem datiem izrādītos tagad pa spēkiem un paredzot pakāpenisku summas palielināšanu nākotnē. Bankas valde gatava ieteikt bondu turētājiem apmierināties tagadnē ar tikai L 15000 gadā, ja ar Bidera raportu un citiem datiem noskaidrotos, ka Rīga vairāk nespēj maksāt, bet bankas valde un bondu turētāji nevarētu tam piekrist, ka Rīga it kā profitētu uz viņu rēķina, t. i., ka viņiem būtu jāmaksā par vienu otru jaunievestu Rīgas labierīcību vai arī jāsedz iztrūkumi Rīgas budžetā, kas cēlušies no viņiem neatkarīgu iemeslu dēļ. Tā kā sarunās pacēlās daudzi jautājumi, kuru noskaidrošana prasa sīku Rīgas pilsētas saimniecības pazīšanu, kādas man trūkst, tad pēc mana ieskata pie oficiālām sarunām es maz varēšu būt noderīgs, bet izšķirošā brīdī būs no liela svara, lai Londonā ierastos pilsētas pilnvarota, no lietpratējiem un Rīgas apstākļu pazinējiem pastāvoša delegācija, jo tikai tāda spēš sekmīgi atspēkot dažādus varbūtējus, nepamatotus apgalvojumus, ja tādi tiktu celti priekšā, kā arī dot paskaidrojumu uz debatu gaitā izvirzītiem jautājumiem. Saistīt jau tagad vecā

¹ Sk. 192. dokumentu.

parāda nokārtošanas jautājumu ar kādu aizņēmumu bankas valde neatrod par iespējamu. Kara gadu procentu strīpošanas ziņā bankas valde solīja izrādīt iespējamu pretimnākšanu.

Sūtnis F. Vesmans

2927. f., 1. apr., 947. l., 15.—16. lapa. Oriģināls.

174. No Latvijas privātbankas Rīgā
ziņojuma Finanšu ministrijas kredīta departamenta 1926. g. 11. martā
Tirdzniecības un banku no-
daļai

Atsaucoties uz Jūsu god. rakstu no šā gada 11. febr.,
pagodinamies sniegt Jums sekojošas ziņas:

1. No iemaksātā akciju kapitāla ārzemniekiem piederēja:

uz 1. janvāri 1925. gadā:

angļiem	494.000.—	lati
čehoslovakiem	493.000.—	lati

Kopā	987.000.—	lati
------	-----------	------

uz 1. janvāri 1926. gadā:

angļiem	567.000.—	lati
čehoslovakiem	1.406.300.—	lati

Kopā	1.974.000.—	lati
------	-------------	------

seko 2 paraksti

4620. f., 5. apr., 436. l., 40. lapa. Oriģināls.

175. No Rīgas komercbankas Rīgā
ziņojuma Finanšu ministrijas kredīta departamenta 1926. g. 13. martā
Tirdzniecības un banku no-
daļai

Uz Jūsu šā gada 11. februāra rakstu Nr. T/J 2002 pa-
godinamies paziņot Jums sekojošo:

1) uz 1925. gada 1. janvāri iemaksātais akciju kapitāls piederēja sekojošiem ārzemniekiem:

amerikāņiem	par	4.113,460.—	latiem	
beļģiešiem	par	66,000.—	latiem	
V. O. Cimdiņam	par	585,910.—	latiem	(kurš pēc tautības latvietis, bet ir Igaunijas pavalstnieks)
kopā		4.765,370.—	lati	

un uz 1926. gada 1. janvāri:

amerikāņiem	par	6.883,480.—	latiem	
beļģiešiem	par	66,000.—	latiem	
V. O. Cimdiņam	par	817,010.—	latiem	(kurš pēc tautības latvietis, bet ir Igaunijas pavalstnieks)
kopā		7.766,490.—	lati	

Pārējās akcijas par 234,630.— latiem uz 1925. gada 1. janvāri un par 233,510.— latiem uz 1926. gada 1. janvāri sadalītas starp Latvijas pavalstniekiem.

Seko 2 paraksti

4620. f., 5. apr., 436. l., 37.—38. lapa. Origināls.

176. No akciju sabiedrības Rīgas starptautiskās bankas ziņojuma Finanšu ministrijas kredīta departamenta Tirdzniecības un banku nodaļai Rīgā 1926. g. 13. martā

Atbildot uz Jūsu apkārtrakstu no šā gada 6. februāra zem Nr. T/J 2002, pagodinamies ziņot:

1) Mūsu bankas akciju kapitālā uz 1925. gada 1. janvāri ietilpst:

Latvijas kapitāli	785.000.	—	lati, t. i., 66%
Amerikas kapitāli	175.000.	—	lati, t. i., 14,5%
Vācu kapitāli	150.000.	—	lati, t. i., 11%
Sveices kapitāli	90.000.	—	lati, t. i., 8,5%

Kopā 1.200.000. — lati, t. i., 100%

Akciju kapitāls pilnīgi iemaksāts.

Uz 1926. gada 1. janvāri pārgrozījumu nebija un piedalīšanās paliek tā pati, kā augšā pievests.

Seko 2 paraksti

4620. f., 5. apr., 436. l., 44.—45. lapa. Origināls.

177. No Kooperatīvās tranzit- *Konfidenciāli*
bankas ziņojuma Finanšu Rīgā
ministrijas kredīta depart- 1926. g. 13. martā
tamenta Tirdzniecības un
banku nodaļai

Atbildot uz Jūsu rakstu no šā gada 11/III zem Nr. T/J 2002, paziņojam zemāksekojošos datus pa punktiem, saskaņā ar Jūsu minēto rakstu:

1) Uz 1925. gada 1. janvāri bankas akciju kapitāls sastāvēja no

1.000.000.— latiem, no kuras summas Padomju Republikas Savienības akcionāriem piederēja 430.000.— lati

no kuras summas Anglijas akcionāriem piederēja 570.000.— lati

Uz 1/1/26. akciju kapitāls sastāvēja 2.000.000.— lati un piederēja Padomju Republikas Savienības akcionāriem

1.160.000.— lati

pietiekami Anglijas akcionāriem

840.000.— lati.

Seko 2 paraksti

4620. f., 5. apr., 436. l., 32.—33. lapa. Origināls.

178. No akciju sabiedrības Rīgā
«Liepājas banka» raksta Ne vēlāk par
Finanšu ministrijas kredīta 1926. g. 26. jūliju
departamenta Tirdzniecības
un banku nodaļai

Jūsu vēstulē no šā gada 11. februāra Nr. T/J 2002 pieprasītie dati:

1) Mūsu akcijas nav izmaksātas un tās vērtība beidz uz-

rādītāja, tamdēļ mums nav skaidri zināms, pie kā viņas atrodas.

Pēdējā pilnā kārtējā akcionāru sapulcē no ārzemniekiem stādītas priekšā akcijas:

No Vācijas pilsoņiem	par 100.000.— latiem
No Lietuvas pilsoņiem	par 46.000.— latiem
No Šveices pilsoņiem	par 1.000.— latiem
No bij. Krievijas pilsoņiem	par 200.000.— latiem
No nezin. pav. pilsoņiem	par 404.800.— latiem

3) Ārzemju kapitāli ar mūsu bankas starpniecību ieguldīti Latvijas rūpniecības uzņēmumos 1925. gadā 1.026.015,14 lati un tirdzniecības uzņēmumos 1925. gadā 3.909.424,48 lati.

Seko 2 paraksti

4620. f., 5. apr., 436. l., 2. lapa. Origināls.

179. No Latvijas sūtņa Zviedrijā *Konfidenciāli*
ziņojuma Latvijas ārlietu *Stokholmā*
ministram 1927. g. 9. augustā

... Neilgi atpakaļ man bija sarunas ar kādu lielāku Vācijas finansistu... Sai personai pieder apmēram 80—90% akciju kapitāla no Nordische bankas Berlīnē. Viņa skaitās arī viena no ievērojamiem akcionāriem Darmstadt bankā. Abas šīs augšminētās bankas strādā ciešā kontaktā un viņām piederot visas mūsu Liepājas bankas akcijas. Kā man nostāsta, tad Liepājas bankas direktoriem Bērziņam, Frölicham un Svittgalam un citiem nekādas akcijas nepiederot, tikai viņi esot no augšminētām bankām iecelti par direktoriem...

Nordische un Darmstadt bankas kādu laiku atpakaļ esot vedušas sarunas ar Amerikas Investment Co, kurai stāvēt aiz muguras Morgans ar visām savām Amerikas bankām un arī vēl dažas citas Amerikas finansistu grupas, par Amerikas kapitālu ieguldīšanu Liepājas bankā paaugstinot Liepājas bankas akciju kapitālu par 10 miljonu latiem (tagadējais bankas kapitāls esot laikam 1 miljons latu). Minētais Investment Co ar sava kapitāla ieguldīšanu Liepājas bankā gribējis šeit Latvijā ierīkot it kā kādu novērošanas punktu priekš lielās

Krievijas un arī visus savus nākamos darījumus ar Padomju valsti tātad izvest caur Liepājas banku.

Šo 10 miljonu latu akciju kapitālu sadalītu savā starpā Nordische un Darmstadt bankas un Investment Co. Amerikāņi kā praktiski ļaudis gribējuši iepriekš jau paredzēt kā peļņu uz sava ieguldītā kapitāla, tā arī visus bankas nākamos darbības plānus. Caur šādiem sīkumiem sarunas vilkušās gan stipri garumā. Pēc apmēram 1 1/2 gada ilgām sarunām Investment Co paziņojusi, ka viņa ir ar mieru ieguldīt norunāto kapitālu Liepājas bankā un likusi priekšā izvest visas vajadzīgās formalitātes pēc Latvijas valsts likumiem. Tanī pašā laikā Latvijā ticis pieņemts likums par banku procentu ierobežošanu līdz 12%. Tas, zināms, izjaucis visus augšminēto finansistu norunātos plānus un aprēķinus. Tā kā minētās Vācijas bankas tomēr bijušas ļoti ieinteresētas, lai Amerikas kapitāls ieietu Liepājas bankā, tad viņas, lai gan zinādamas par Latvijas jauno 12% likumu, tomēr šo lietu noklusējušas, bet izrādās, ka amerikāņi viņu pirmie jau uzķēruši un paziņojuši Nordische un Darmstadt bankām, ka, tā kā ar jauno Latvijas 12% likumu norunātie līguma slēdzēju banku rēķini izjūk, tad viņi atsakās pagaidām no sava kapitāla ieguldīšanas Liepājas bankā ...

4597. f., 8. apr., 18. l., 180.—181. lapa. Noraksts.

180. No raksta «Akciju banku 1927. g. 1. oktobrī darbība pagājušajā gadā» žurnālā «Economists»

... No visa [Latvijas akciju bankās] iemaksātā pamatkapitāla Latvijas pilsoņiem pieder ap 40%, bet pārējais ārzemniekiem. Ar lielākiem kapitāliem piedalās ZASV, Vācijas, SPRS, Čehoslovākijas, Anglijas un citu valstu pilsoņi. Ārzemnieki piedalās 11 banku pamatkapitālu sastādīšanā, bet noteicošais vārds viņiem ir 8 bankās: 2 bankās dominē Vācijas kapitāli (trešā bankā pa daļai noteicošais vārds ir Vācijas kapitālistiem), vienā bankā ZASV kapitāli (kopā ar Vācijas un Zviedrijas kapitālistiem) un SPRS, Anglijas, Čehoslovākijas, Holandes un Igaunijas kapitālistiem ir noteicošais

vārds katram savā bankā. Jāpiezīmē, ka Anglijas kapitālisti noteicošo vārdu vienā no mūsu bankām ieguva pagājušajā gadā, bet Igaunijas pavalstnieki šogad...

Dzīvākie korespondentu sakari ir ar Angliju un Ameriku. Londona mūsu bankām vēl arvien ir galvenais finansiālais centrs, un vairāk kā trešdaļa no visām korespondentu saistībām notiek ar Angliju...

J. Jurevics

«Economists», 1927. g. 1. oktobrī, 19. nr., 676. lpp.

181. No raksta «Mūsu valsts 1928. g. 15. jūnijā parādi» žurnālā «Economists»

... Pasaules karam izbeidzoties, Amerikai palika lieli mantu krājumi Francijā, kas tur bija savesti kara vajadzībām. Tikai mazu daļu no šīm mantām aizveda atpakaļ uz Ameriku, bet viss lielums palika Francijā, ko izpārdeva draudzīgām valstīm, visvairāk no kara cietušām. Pie preču saņemšanas to nodevēji ieteikuši neskatīties uz cenām, ņemt, ko var dabūt, jo «tāpat jau nemaksāsiet». Ievērojot to, daudzi pārstāvji lietoja visādas līdzekļus, lai tikai dabūtu vairāk mantu, nedomājot nemaz par to, vai visas tik nepieciešami vajadzīgas. Latvija šai lietā iesāka pēdējā savu darbu un tamdēļ arī mazāk dabūja kā, piemēram, Igaunija. Mums nebija tiesības izvēlēties, kādas mantas ņemt, bija jāņem, ko deva, kā arī pārstāvjiem nebija tiesība kaulēties par preču cenām...

Saņemto preču cenas bija par 25%—50% augstākas, salīdzinot ar cenām, kādas tanī laikā bija Amerikas brīvā tirgū. Kafija maksāja 28 centi par lb, bet uz vietas varēja dabūt par 22 centiem, vērsa gaļas konservi 52 centi bundžā pret 45 centiem. Lāpstas Latvijai nodotas par \$ 1,42, kamēr uz vietas varēja tādas pat dabūt par 40 centiem. Zāģi aprēķināti par \$ 1,80, kamēr Rīgā tādus pašus zāģus varēja pirkt par 75 centiem gabalā.

Pie brīvas izvēles nebūtu ņēmuši lāpstas, zāģus, vīles, cirvjus, medikamentus, skrūvju griežamos, gumijas zābakus. Finanšu ministrija aprēķinājusi, ka uz cenu diferenci ir zaudēts apmēram \$ 623.000...

1919. gada jūnijā valdība par parādu Amerikas Kara departamentam un palīdzības administrācijai izdeva

valsts parāda zīmes Savienoto Valstu kasei, un par visa parāda summu \$ 5.132.287 atbildīga valdība. Saskaņā ar minētām parāda zīmēm par šo parādu bija jāmaksā 5%. Uz procentu rēķina 1920. gadā valdība iemaksāja \$ 126.266...

Cand. oec. Kārlis Pakalns¹

«Economists», 1928. g. 15. jūnijā, 12. nr., 558.—559. lpp.

182. No raksta «Mūsu valsts 1928. g. 15. jūnijā
parādi» žurnālā «Economists»

... Neatkarības cīņu laikā Latvija saņēma karaspēka vajadzībām dažādus kara materiālus, municiju, apģērbus un citas mantas arī no Lielbritānijas:

1) admirālītātes	£	24.240
2) tirdzniecības ministrijas	£	9.060
3) kara ministrijas	£	1.985.799

Kopā: £ 2.019.099

Sai summai vēlāk pievienoja angļu prasību par Iman-
tas un Troickas pulku pārvešanu no Vladivostokas uz
Latviju £ 130.064.

Ievērojot Latvijas pārstāvju iebildumus par saņemto
preču kvalitāti, prasība reducēta uz £ 1.173.000 un
£ 130.000, kopā £ 1.303.000...

Cand. oec. Kārlis Pakalns

«Economists», 1928. g. 15. jūnijā, 12. nr., 559. lpp.

183. No raksta «Mūsu valsts 1928. g. 15. jūnijā
parādi» žurnālā «Economists»

... Arī Francijas valdība 1920. gadā piegādāja kara
materiālus Latvijai par šādām summām:

kara materiāli	Fr.	11.145.633
par dzelzceļu transportu Francijā	Fr.	222.676

¹ Tautsaimnieks, rakstījis žurnālā «Economists».

par magazināžu	Fr.	1.388
par kareivju uzturēšanu	Fr.	4.068
par jūras transportu	Fr.	257.374

Kopā Fr. 11.631.139

Bez tam par latvju strēlnieku pārvešanu Latvijā ap-
rēķināts Fr. 180.234...

Cand. oec. Kārlis Pakalns

«Economists», 1928. g. 15. jūnijā, 12. nr., 559. lpp.

184. No raksta «Mūsu valsts 1928. g. 15. jūnijā
parādi» žurnālā «Ekono-
mists»

... Latvijas valdība 1920. gada vidū noslēdza līgumu
ar Norvēģijas valdību par preču piegādi Latvijai uz
kredīta. No Norvēģijas saņemts:

1) 1918. un 1919. gada zvejas 100.000 mucu siļķu,
cenā no 55 līdz 65 norvēģu kronas par 110 kg smagu
mucu, kopā par Kr. 6.000.000 un

2) 3930 mucas valzivju eļļas, kopā par Kr. 738.127.
Pēc līguma 16. panta 1/3 daļa no pirkšanas summas
jaātmaksā norvēģu kronās Kristiānijā 1925. gada maijā,
1/3 daļa — 1925. gada 1. novembrī un beidzamā daļa
1926. gada 1. maijā.

Saņemtās preces Latvijai nekādu labumu neatnesa,
jo cena bija augsta un pašas preces bojātas un grūti
izlietojamas...

Cand. oec. Kārlis Pakalns

«Economists», 1928. g. 15. jūnijā, 12. nr., 559. lpp.

185. No raksta «Mūsu valsts 1928. g. 15. jūnijā
parādi» žurnālā «Economists»

...Metal & Chemical bankai parāds L 775.000 ap-
mērā radās sakarā ar Latvijas valdības linu nosūtīšanu
minētai bankai konsignācijā¹, pret ko valdība saņēma
avansus naudā un kara materiālos. Linu cenas krita,
banka tos pārdeva neizdevīgā laikā. Valdība bija avansu
saņēmusi lielāku, nekā lini tika realizēti.

¹ Preču pārdošana komisijā ārzemēs.

Saskaņā ar izlīgumu starp Latvijas valdību un Metal & Chemical banku pirmā palika parādā L 775.000, kāda summa galīgi nolīdzināta 1925./26. budž. gadā...

Cand. oec. Kārlis Pakalns
«Economists», 1928. g. 15. jūnijā, 12. nr., 559. lpp.

186. No raksta «Mūsu valsts 1928. g. 15. jūnijā
parādi» žurnālā «Economists»

... Lai pierādītu, ka Latvija ir kreditoru uzticības cienīga, ka savus debitora pienākumus grib pildīt, viņa visus šos gadus ir mazinājusi savus ārējos parādus, nomaksājot 1924./25. gadā Igaunijas valdībai — 30 miljonu Igaunu marku un Norvēģijas valdībai — 4.737.558 N. kr., 1923./24. gadā — beidzamo parāda daļu Francijai — 1.421.750 Fr. un 1925./26. gadā — beidzamo daļu Metal & Chemical bankai L 98.626...

Saskaņā ar noslēgtiem līgumiem parāds Lielbritānijai L 1.303.000 jānomaksā divdesmit pusgada maksājumos L 37.500 apmērā, kas izdarāmi no 1936. līdz 1956. gadam. Latvija izsniedz Lielbritānijai obligācijas katram pusgada maksājumam. Ja kāda obligācija pilnīgi nenomaksāta noteiktā termiņā, tad uz pieprasījumu jāmaksā 6% par izstāvošo summu līdz tās nokārtošanai...

Ar Ziemeļamerikas Savienoto Valstu un Lielbritānijas valdību ir noslēgti 1925. gada 24. septembrī un 1925. gada 13. augustā parādu nokārtošanas līgumi...

Saskaņā ar līgumu starp Latvijas un USA valstu valdību konsolidējamā parāda summa ir \$ 5.775.000, kas aprēķināta šādi:

Konsolidējamā obligāciju kapitāla summa	\$ 5.132.287
Pieaugušie un nenomaksātie augļu procenti uz 1922. gada 15. XII., rēķinot 4 1/2% gadā	\$ 5.132.287
Kapitāla un pieaugušo nenomaksātu augļu procentu kopsumma uz 1922. gada 15. XII	\$ 5.779.563
Maksājums skaidrā naudā pēc līguma noslēgšanas	\$ 4.563
Obligācijās konsolidējamā parāda summa	\$ 5.775.000

Cand. oec. Kārlis Pakalns
«Economists», 1928. g. 15. jūnijā, 12. nr., 559. lpp.

187. No Latvijas ģenerālkonsula Londonā sastādītā 1929. g. 27. martā saimnieciskā biļetena*

Ārzemju kapitāls Latvijas bankās. Pagājušajā gadā ārzemju kapitālieguldījumu summa Latvijas banku akciju sabiedrībās sasniedza 17,561,000 latu vērtību. Turpretim 1927. g. šī summa līdzinājās 15,319,000 latiem un 1926. g. — 14,555,000 latiem. Sekojošās valstis bija galvenās ieguldītājas: **ASV** — 6,583,000 latu; **Vācija** — 3,084,000 latu; **Padomju Savienība** — 2,347,000 latu; **Čehoslovākija** — 1,652,000 latu; **Lielbritānija** — 1,568,000 latu; **Holande** — 853,000 latu; **Zviedrija** — 853,000 latu; **Beļģija** — 184,000 latu; **Igaunija** — 173,000 latu; **Lietuva** — 116,000 latu.

1899. f., 2. apr., 3. l., 52. lapa. Izgatavots ar rotatoru. Tulkots no angļu valodas.

188. No raksta «Ārzemju kapitāls Latvijā» žurnālā «Cīņās Biedrs» 1929. g. martā

... Ir skaidrs, ka kapitāla eksports, kurš spēlē tādu ievērojamu lomu imperiālistisko valstu ekonomikā, ir viens no imperiālistisko valstu savstarpējās cīņas faktoriem. Visu laiku dēļ kapitāla pielietošanas ārzemju valstīs norisinās enerģiska sacensība.

Šī ārzemju kapitāla kustība nevarēja, protams, paiet garām Baltijas valstīm un, starp citu, arī Latvijai, jo vairāk tāpēc, ka šīs zemes arī pirms kara bija samērā plašs tirgus priekš ārzemju kapitāla. Viņas iegāja cariskās Krievijas sastāvā, kurā, kā zināms, ārzemju kapitāls spēlēja kolosālu lomu. Daļa no šinīs zemēs ieguldītā ārzemju kapitāla ir ieguldīta pirms kara. Bet tanī pat laikā dziņā pēc augstas peļņas, pēc lētām izejvielām, kā arī lai iegūtu savās rokās zemes ražošanas spēkus — uz Latviju, kā arī uz pārējām Baltijas valstīm ievērojamus apmēros tiecās jauns kapitāls...

Ārzemju kapitāla politikai Latvijā piemīt visas puskoloniju zemēs ieguldītā starptautiskā finansu kapitāla politikas īpatnības. Šī ārzemju kapitāla loma tiek

formulēta Kominternes 6. kongresa tēzēs, kurās norādīts: «Izvedamā kapitāla daļa, kas tiek pielietota kolonijas ražošanas nolūkiem, pa daļai veicina rūpniecības attīstību, tomēr nebūt neveicina koloniju saimniecības neatkarību, bet gan pastiprina viņas atkarību no imperiālistisko zemju finansu kapitāla. Vispār, kolonijās ievestie kapitāli gandrīz vienīgi tiek pielietoti apstrādājamo vielu sagrābšanai un iegūšanai vai arī to pirmatnējai apstrādāšanai» (Kominternes 6. kongresa tēzes un rezolūcijas. 1. burtnīca, 69. lapp.). Un tālāk tēzes aizrāda, ka «īstu industrializāciju, sevišķi dzīves spējīgu mašīnu rūpniecību, kas varētu veicināt zemes ražošanas spēku, patstāvīgu attīstību, metropole nevis veicina, bet taisni kavē...» (turpat, 65. lapp.). Paraudzīsimies tagad, ko no šo teorētisko principu viedokļa mēs redzam Latvijā...

Jau sākot ar pašu neatkarīgas Latvijas nodibināšanos, uz viņu plūdis ārzemju kapitāls, un pat tāds buržuāziskās iekārtas slavinātājs, kāds ir Dr. Zivs, spiests konstatēt, ka šis kapitāls Latvijā pieturējies pie «kolonizācijas politikas» (Dr. Zivs. «Lettlands Volks und Staatswirtschaft», Rīgā, 1927. g., 96. lapp.). Protams, no šis «kolonizācijas politikas» ārzemju kapitāls nav atteicies arī turpmāk, pieņemdams tomēr ārēji kulturālāku formu. Tāpat kā visās zemēs, lai nostiprinātu savu kundzību, lai sagrābtu savās rokās tautsaimniecības noteicošās virsotnes, ārzemju kapitāls, pirmām kārtām varenais angļu-amerikāņu kapitāls, metās uz banku sistēmu, jo, sagrābjot savās rokās kontroli pār bankām, viņš iegūst kontroles iespēju pār visām pārējām tautsaimniecības nozarēm. Sai ziņā pat oficiālie dati liecina par ārzemju kapitāla lieliem panākumiem. Pēc Valsts Statistiskās pārvaldes «Mēneša biļetena» (Nr. 11, novembris, 1928. g., 423. lapp.) datiem, uz 1928. gada 1. septembri no visu banku (akcionāro, savstarpējā kredīta un komunālo) pamatkapitāla kopējās summas — 35,873 tūkstošiem latu — akcionārām biedrībām piederēja 30.004 tūkstoši latu, t. i., 83,8 %. Ja komunālo banku un savstarpējo kredīta biedrību kapitāls bija sadrumstalots pa 46 bankām, tad akcionāro banku skaits bija tikai 20. No šiem datiem redzams, ka banku kapitāla vidū (neskaitot, protams, Latvijas Valsts banku), kā visās zemēs, dominējošo stāvokli ieņem ak-

cionārās bankas. Akcionāro banku evolūcija Latvijā redzama no sekojošās tabulas:

Gadi.	Banku skaits.	Kapitāls.
1920.	2	2,5 milj. latu
1922.	9	2,1 milj. latu
1923.	11	6,3 milj. latu
1924.	20	19,7 milj. latu
1926.	20	26,0 milj. latu
1927.	20	28,6 milj. latu
1928.	20	31,7 milj. latu

(J. Jurevics. Kredītiestādes 1919.—1927. Statistiskās pārvaldes izdevums Rīgā, 1929. g., 27. lapp.)

Tagad paraudzīsimies, kāda bijusi ārzemju kapitāla loma. Pēc šī paša autora datiem (28. lapp.), tikai pēdējos trijos gados ārzemju kapitāla līdzdalība mainījies šādi:

Gadi.	Ārzemju kapitāls. (Miljonos latu)	Latvijas kapitāls.	Ārzemju kapitāla līdzdalība %
1925. g. sākumā	8,8	8,2	51,8
1928. g. sākumā	17,5	11,1	59,1

Pēc mūsu aprēķiniem 1928. gada beigās ārzemju kapitāls sastādījis ne mazāk kā 60% no visa akcionāro biedrību banku kapitāla. Tiesa, jāatzīmē, ka atsevišķos periodos ārzemju kapitāls sasniedzis 61% (piemēram, 1926. gada sākumā), kas izskaidrojams ar atsevišķu banku kapitālu pārgrupējumiem, bet no svara ir atzīmēt pamattendenci, tas ir, ka ārzemju kapitāla apmēri banku sistēmā aizvien pieaug un ka viņām pieder kontrole pār banku sistēmu. Pie tam sevišķi jāpasvīturo, ka ārzemju kapitālistiem pieder tieši lielākās bankas, — 8 ārzemju bankām pieder 60% visa banku kapitāla, bet 12 Latvijas bankām tikai 40% kapitāla.

No ārzemju kapitāla pirmo vietu ieņem Amerikas kapitāls. 1927. gadā no 15,3 miljoniem latu ārzemju banku kapitāla uz Amerikas kapitāla daļu pienācās 6,9 miljoni latu, uz Anglijas kapitāla daļu 1,0 miljoni latu un uz Vācijas kapitāla daļu — 2,5 miljoni latu. Tādi angļu-amerikāņu kapitāls banku sistēmā ieņem valdošo lomu...

«Cīņas Biedrs», 1929. g. martā, 3. nr., 94.—97. lpp.

189. No pārskata «Latvijas statistiskajā gada grāmatā»
Valsts ārējie parādi

Valstis	1)	2)	Lloyda banka
	Ziem. — Amerikas Savien. Valstis	Anglija	
1. aprīlī	\$	£	£
			1000 latos.
1920.	26.585	58.386	17.345
1921.	26.585	58.386	17.345
1922.	26.585	58.386	17.345
1923.	26.585	58.386	4.175
1924.	26.585	58.386	3.341
1925.	26.585	57.983	2.444
1926.	26.585	57.983	1.226
1927.	29.661	56.048	—
1928.	29.185	54.245	—
1929.	28.882	52.311	—

1) Parāds konsolidēts obligācijās saskaņā ar 1925. g. 24. septembra

2) Parāds pārvērtsts obligācijās saskaņā ar 1925. g. 13. augusta līgumu.

«Latvijas statistiskā gada grāmata 1928.». R., 1929. g.,

190. No Latvijas bankas 1929. g. augustā
tautsaimnieciskā pārskata

... Ārzemju kapitāla iespaيدا pieaugums ir raksturīga tagadējā laikmeta pazīme. No 19 akciju bankām ārzemnieki tagad ir noteicēji deviņās, un šo deviņu banku akciju kapitāli sastāda vairāk nekā divas trešdaļas no akciju kapitāla kopsummas. Tuvākā laikā sagaida vēl vienas bankas pāreju ārzemnieku rīcībā... 3674. f., 1. apr., 77. l., 88. lapa. Iespiests tipogrāfiski.

191. No raksta «Latvijas sakari 1930. g. 15. janvārī
ar pasaules saimniecību»
žurnālā «Economists»

... Latvijas starptautisko parādu bilance pēc jaunākajiem rīcībā esošajiem datiem rāda šādu ainu:

Pasīvs	Milj. latu
Valsts ārējie parādi	111,3
Rīgas pilsētas ārējais parāds	32,3
Ārzemniekiem piederošā akciju sabiedrību pamat- kapt. daļa	95,0
Akciju sabiedrību un akciju banku no ārzemēm saņemtie īstermiņu kredīti	108,6
Kopā	347,2

Rīgā 1929. g.

1920.—1929. g. 1. aprīlī

Francija	Norvēģija	Igaunija	Valsts ārējais 6% obligāciju aizņēmums	Kopā
Fr.	Norv. kr.	Ig. mark.	\$	
8.613	5.524	411	—	111.864
1.055	5.524	411	—	109.306
1.032	6.068	411	—	109.827
398	6.219	411	—	96.174
—	3.324	411	—	92.047
—	—	—	—	87.012
—	—	—	—	85.794
—	—	—	—	85.709
—	—	—	—	83.430
—	—	—	31.140	112.333

Ilgumu.

309. lpp.

Aktīvs

Latvijas bankas ārzemju valūtas rezerves ārzemēs	47,1
Akciju banku depozīti ārzemju bankās	8,6
Akciju sabiedrību prasības pret ārzemēm	23,7
Kopā	79,4

A. Ceichners

«Economists», 1930. g. 15. janvārī, 2. nr., 51. lpp.

192. No raksta «Kā Latvija un 1930. g. 12. jūnijā
kā citas Eiropas valstis
kārtot savus kara laika
parādus» avīzē «Jaunākās
Ziņas»

... Ne mazāk lielmanīgi, kā ļaudis, kuriem nauda ku-
lē pušu pleš, mēs izturējamies 1922. g., kad bija jā-
kārt švindleru bankas — «Metalbankas» — «parāds».
Šī banka bija no Latvijas valdības saņēmusi 3860 ton-
nas linu pārdošanai «komisijā». Bet nepārdeva vis tad,
kad par tonnu varēja dabūt pāri par 200 mārciņām,
1920. g. pirmā pusē. Tā bija saņemtos linus «pārķīlājusi»
citai, naudaspējīgai bankai, «Lloyd bankai», lai ar da-
būto naudu varētu spekulēt. Tiesa, tā bija lielāko daļu

no aizņemtās naudas «aizdevusi» tālāk Latvijas valstij. Linu cenas krita un «Metalbanka» palika uz sēkļa. Bet Latvija taču uz Ringolda Kalninga¹ uzstāvēšanu nedrīkstēja atstāt «Metalbanku» postā! Tai bija jāuzņemas «Metalbankas» saistības, jāuzņemas samaksāt 770.000 mārciņas, par ko «Metalbanka» tai žēlīgi atdeva linus, kurus Ringolds Kalnings likvidēja apmēram par trešo tiesu no parāda — 260 tūkst. mārciņām. Citādi Latvija nedrīkstējusi izturēties, jo tad ciestu tās prestižs! Un kad jau nu tā mūsu valsts vīri mētājās ar Latvijas naudu, tad nav jābrīnās, ka tūlīt varēja pacelties Lazara banka un prasīt savukārt pilnu atmaksu par 1914. g. parādu, — Ringolds krita un Lazara bankas parāds palika nenokārtots. Bet tagad mums draud tas liktenis, ka arī šis parāds tiks nokārtots pilnā apjomā.

Cik mēs esam bargi pret pašu ļaudīm, tik mēs esam piekāpīgi pret ārzemju naudas prasībām... Jeb vai tur vainīga mūsu valstsvīru nevēlēšanās zināt par to, kā citas Eiropas valstis kārtojušas savus kara laika parādus pret bagāto Angliju un Ameriku?

«Jaunākās Ziņas», 1930. g. 12. jūnijā, 129. nr., 1. lpp.

193. Izraksts no Latvijas Ministru kabineta sēdes protokola	<i>Nav izpaužams</i> Rīgā 1931. g. 18. jūnijā
---	---

8) Papildinot šā gada 26. februāra lēmumu (protokola Nr. 15, p. 12), pilnvaro finansu ministri parakstīt piecas parāda zīmes Francijas Finanšu ministrijai par parāda uzņemšanos par Latvijas strēlnieku uzturēšanu un pārvešanu 1918.—1920. gadā, katru zīmi par Fr. fr. 900.000,—, ar maksājumu termiņiem 1. jūlijā 1932., 1933., 1934., 1935. un 1936. gados.

1899. f., 2. apr., 3. l., 129. lapa. Apstiprināts izraksts.

194. No raksta žurnālā «Handelsberichten»	1931. g. 20. augustā
---	----------------------

Vācu finansiālās krīzes iespaids liek sevi manīt arī Latvijā, jo daudzi ievērojami Latvijas banku uzņēmumi strādā ar vācu kapitālu un kredītiem. Sekas, kā mēs to

¹ Finanšu ministrs, Latvijas bankas padomes priekšsēdētājs.

lasām iekš «Handelsberichte», ir tās, ka divas ievērojamas Latvijas bankas: Starptautiskā banka un Liepājas banka slēgušas savus lodziņus tamdēļ, ka vācu kredīti tika negaidot uzteikti. Pateicoties tam, izcēlās panika, kura izpaudās tai apstākļi, ka Rīgā tika atprasītas lielas summas (c. a., 6 miljonu latu). Tā kā Latvijas banka atteicās palīdzēt, tad visas bankas pēc kopējas apspriedes nolēma pāriet uz izmaksām, kuras nepārsniegtu 5% no noguldījumiem pa nedēļu...

1314. f., 5. apr., 166. l., 288. lapa. Tā laika tulkojums.

195. No raksta «Ārzemju valūtas kustības noregulēšanas rezultāti Latvijā un kaimiņzemēs» žurnālā «Ekonomists»

... Ar 1930. gadu sākot, zem visas pasaules saimnieciskās krīzes ietekmes un kapitāla rentabilitātes samazināšanās dēļ novērojams lūzums kapitālu kustībā: to pieplūdums no ārzemēm sāk samazināties, un jau tā paša gada beigās šo kapitālu reeksports sāk pārspēt jaunu kapitālu importu. Krīzei padziļinoties, 1931. gadā kapitāla imports tiklab kā pilnīgi izbeidzās, kurpretim tendence aizpludināt ārzemju un arī mūsu pašu pilsoņu kapitālus sasniedza ievērojamus apmērus, sevišķi pēc tam, kad valūtas sarežģījumi Vācijā un vēlāk Anglijas atteikšanās no banknotu apmaiņas zeltā bija radījuši vispārēju apjukumu.

Šī nevēlamā tendence pilnīgi atspoguļojās Latvijas bankas ārzemju valūtas rezervēs — šai vienīgajā līdzekļu avotā pēc tam, kad privātbankas savējos bija izsmēlušas. Apmēram deviņu mēnešu laikā banka zaudēja trešo daļu no tām rezervēm, kas tai bija, pagājušam gadam sākoties. Tai pašā laikā banka gan samazināja arī emisiju, bet tik lielos apmēros tas, protams, nebija iespējams, un tādēļ banknotu nodrošinājuma proporcija zeltā un ārzemju valūtā noslīdēja no 89% 1930. gada beigās līdz 69% 1931. gada 5. oktobrī (vēl tālāk, ja ņemam vērā angļu mārciņas biržas kursa krišanos) ...

K. Kacens

«Ekonomists», 1932. g. 15. februārī, 3. nr., 95. lpp.

196. No pārskata «Latvijas statistiskajā gada grā-

Valsts ārējie parādi

Valstis	1) ZASV	2) Anglija	Lloyda banka
1. aprīlī	\$	£	£
... 1929.	28.882	52.311	—
1930.	28.371	50.470	—
1931.	35.755	48.577	—
1932.	35.755	37.826	—
1933.	36.774	34.458	—

1) Parāds konsolidēts obligācijās saskaņā ar 1925. g. 24. septembra

2) Parāds pārvērsts obligācijās saskaņā ar 1925. g. 13. augusta līgumu.

«Latvijas statistiskā gada grāmata 1932.». R., 1933. g.,

197. No Finanšu ministrijas Rīgā
Valsts saimniecības depar- 1933. g. 7. aprīlī
tamenta ziņojuma Latvijas
Ārlietu ministrijas Rietumu
nodaļai

... Kas attiecas uz Latvijas privātiem parādiem ār-
valstīm, tad mums nepastāv tāda institūta, kas viņus
reģistrētu.

Nodibinoties Valūtas komisijai¹, pēdējai bija jāreģis-
trē it visi privātie parādi ārvalstīm. Tomēr šie dati ap-
šaubāmi un uz viņiem bazēties Valsts saimniecības
departaments neatrod par iespējamu.

Departamenta direktors J. Miezis
Nodaļas priekšnieks J. Skujevics

1899. f., 2. apr., 3. l., 133. lapa. Origināls.

¹ Dibināta 1932. gadā pie Finanšu ministrijas. Komisijas uzde-
vums bija regulēt eksporta un importa apmērus, kā arī pārvaldīt
starptautiskos darījumos iegūto valūtu un izlemt jautājumu par
šīs valūtas izmantošanu. 1938. gadā Finanšu ministrijas iekārtā
tiek izdarīti pārkārtojumi, izveidots jauns departaments — Finanšu
ministrijas ārējās tirdzniecības departaments, kura kodols kļūst
par valūtas komisiju un pārņem tās tiesības un pienākumus. Valū-
tas komisija likvidēta ar 1938. gada 1. oktobri.

matā» Rīgā
1933. g.
1920.—1933. g. 1. aprīlī

Francija	Norvēģija	Igaunija	Valsts ārēj. 6% obligāc. aizņēmums	Kopā
Fr.	Norv. kr.	Ig. marka	\$	
1000 latos				
—	—	—	31.140	112.333
—	—	—	31.092	109.933
—	—	—	31.140	115.472
920	—	—	31.140	105.641
919	—	—	31.140	103.291

līgumu.

80. lpp.

198. No Finanšu ministrijas *Konfidenciāli*
Valsts saimniecības de- Rīgā
partamenta banku noda- 1933. g. 14. novembrī
las ziņojuma Latvijas
Ārlietu ministrijas Rie-
tumu nodaļai

... Valsts saimniecības departaments paziņo, ka Rīgas tirgotāju savstarpējā kredīt biedrība¹ tiešām dabūjusi finanšu ministra kunga piekrišanu pārvērsties akciju bankā zem nosaukuma «Latvijas tirgotāju kredītbanka», pie kam apstiprināti arī jaunās bankas statūti, kuros paredzēts 5 miljonu latu liels kapitāls...

Cik Valsts saimniecības departamentam zināms, tad jaunās bankas dibināšanā piedaloties kāda grupa hollandiešu, kuri došot 1/2 miljona guldeņu, bet

¹ Dibināta 1905. gadā kā Rīgas tirgotāju krājaizdevumu sabiedrība. 1908. gadā sabiedrība reģistrējusi jaunus statūtus ar nosaukumu «Rīgas tirgotāju savstarpējā kredīt biedrība», kuras mērķis bija galvenokārt biedrības biedriem, kuri nodarbojās ar tirdzniecību, rūpniecību un lauksaimniecību, sagādāt viņu apgrozījumiem vajadzīgos kapitālus.

kredīt biedrība pati piedalīšoties ar 400.000. — latiem, nododot bankai savu namu par minēto summu.

Kas attiecas uz kredīt biedrību pašu, tad tās stāvoklis ir pašlaik ārkārtīgi grūts...

Jaunajai akciju bankai, pārņemot Rīgas tirgotāju savstarpējo kredīt biedrību, būs daudz darba ar agrāko saistību nokārtošanu, ko varēs jo ātrāk nokārtot, jo vairāk kapitāla ārzemnieki bankā ieguldīs...

Valsts saimniecības departamenta
direktora v. i. J. Skujevics

Banku nodaļas priekšnieks V. Gailītis

1899. f., 2. apr., 3. l., 130.—131. lapa. Oriģināls.

199. No Finanšu ministrijas
Valsts saimniecības de-
partamenta banku noda-
ļas ziņojuma Latvijas
Ārlietu ministrijas Rie-
tumu nodaļai

Konfidenciāli

Rīgā

1933. g. 14. novembrī

... Kas attiecas uz franču kapitāla piedalīšanos mūsu bankās vispār, tad jāaizrāda, ka tas būtu vēlams. Jāņem vērā, ka franču kapitāls mūsu uzņēmumos noguldīts mazos apmēros, bet bankās tas pavisam nav reprezentēts. Tur darbojas vācu, angļu un pa daļai holandiešu un šveiciešu nauda. Tā kā Francija pašlaik gatavojas stāties tirdznieciskos sakaros ar SPRS, tad franču banka Rīgā šos sakarus varētu ļoti lielos apmēros sekmēt. Bet, lai panākumi būtu nodrošināti, tad nepietiek ar sīku summu ieguldīšanu minētā uzņēmumā, vajadzīgi būtu vismaz kādi 5 milj. latu. Šāda banka drīz vien iegūtu vispārēju uzticību mūsu saimniecisko darbinieku starpā un varētu sekmīgi konkurēt ar līdzīgiem vācu un angļu uzņēmumiem.

Valsts saimniecības

departamenta direktora v. i. J. Skujevics

Banku nodaļas priekšnieks V. Gailītis

1899. f., 2. apr., 3. l., 131. lapa. Oriģināls.

200. Akciju sabiedrības Liepājas banka Rīgā akcionāru sapulcei pieteiktās akcijas Rīgā 1935. g. 30. aprīlī

Nr.	Pieteicies akcionārs	gab.	Akciju numuri
1.	Bērziņš A., Rīgā	20	2131/2150
2.	Birznieks A., Rīgā	20	1766/1775, 2204/2210 & 2243/2245
3.	Brīgers H. A., K/S., Rīgā	20	7861/7880
4.	Dresdner banka, Berlīnē	14.685	21/1182, 1501/1614, 1625/1634, 1638/1765, 1776/1837, 1848/1949, 1970/1979, 2000/2049, 2070/2130, 2151/2203, 2211/2242, 2251/4323, 4331/4350, 4571/4675, 4691/6420, 7901, 7907/7974, 8001/9971, 9998/11730, 12951/13650, 14781/14970, 1203/1500, 4371/4570, 6421/7840, 9972/9977, 11731/12250, 12391/12950, 14641/14780, 7975/7980, 12251/12390, 13651/14640, 14971/15000
5.	Knīrims O., Rīgā	20	1/20
6.	Karlsons E., Nabes muižā	20	7981/8000
7.	Raskins H., Rīgā	20	7881/7900
8.	Rezevskis K., Dr., Rīgā	20	9978/9997
9.	Roens K., Rīgā	20	7841/7860
10.	Šlippe N., Rīgā	20	1950/1969
11.	Sifs S., Rīgā	20	4351/4370
12.	Streiff brāļi, Rīgā	10	2246/2250 & 4686/4690

kopā gab. 14.895 = nom. Ls. 1.489.500.—

E. Karlsons
3674. f., 1. apr., 35. l., 12. lapa. Origināls.

201. No Latvijas privātbankas Rīgā
gada pārskata 1935. g.

1923. gada 1. oktobrī dibinātāju grupa iesniedza finansu ministram lūgumu par akciju sabiedrības reģistrēšanu ar nosaukumu «Latvijas kredīts». Bankas statūtus parakstīja 5 dibinātāji (K. Spāde, D. Kalniņš, J. Zutte, J. Kuģrēns un E. Kogans). Finansu ministrs nepiekrita minētam bankas nosaukumam un pieprasīja dibinātājiem to pārveidot. Ar 1923. gada 9. oktobra

rakstu dibinātāji lūdza finansu ministru banku reģistrēt ar nosaukumu «Latvijas privātbanka». Jau nākošā dienā, 1923. g. 10. oktobrī, finansu ministrs apstiprināja bankas statūtus ar nosaukumu «Latvijas privātbanka» un akciju kapitālu 2.000.000.— latu sadalītu 20000 akcijās á 100.— latiem. Savu darbību jaunā banka atklāja 1924. gada 10. aprīli, Rīgā, Kaļķu¹ ielā Nr. 1.

Akciju kapitāla nodibināšanai bija pievilkti galvenām kārtām ārzemju līdzekļi. Pēc pēdējā akciju kapitāla investējuma 1925. g. 31. martā par 1.000.000.— latu, banku akcijas starp akcionāriem sadalījās sekojoši:

1. Bank der Tschechoslawakischen Legionen'am Prāgā, piederēja	8.960	akcijas
2. «Centromise» Tschechoslawakischen Handels A/G'am piederēja	780	akcijas
3. The Britisch and North European Bank'ai piederēja	9.740	akcijas
4. 26 akcionāriem piederēja katram pa 20 akcijas, kopā	520	akcijas
	<hr/>	
	Kopā	20.000 akcijas

Vēlākos gados Čehoslovakijas leģionu banka nopirka no pārējiem akcionāriem līdz 78% no Latvijas privātbankas akcijām un tā caur savu pārstāvi — bankas valdes priekšsēdētāju Dr. J. Beck'u līdz bankas slēgšanas brīdim noteica tās darbību un stāvokli...

4590. f., 4. apr., 427. l., 1. lapa. Noraksts.

202. No Finansu ministrijas *Konfidenciāli*
Valsts saimniecības departamenta banku nodaļas ziņojuma Latvijas kredītbankas direktoram
Rīgā
1936. g. 14. janvārī

...Latviešu akciju bankas² stāvokli visumā vairs nevaru atzīt par tik drošu, par kādu tas agrāk skaitījās. Sakarā ar agrāko gadu operācijām un lieliem klientu bankrotiem bankai ir radušies zaudējumi 1.083.469,88 latu. Par šo summu Latviešu akciju bankas rīcībā gan

¹ Tagad Leņina iela.

² Dibināta 1922. gadā, kuras mērķis bija nodarboties ar parastām tirdzniecības banku operācijām.

ir viņas galvenās akcionāres Londonas Overseas¹ bankas garantija par 992.731,10 latiem, kas eksistē jau no 1933. gada 21. marta, bet naudu par šo dokumentu Latviešu akciju banka nav redzējusi, garantija tiek vienkārši pagarināta, nemaksājot par to pat procentus. No otras puses Latviešu akciju banka ir parādā Overseas bankai 938.000 latu, par ko tomēr jāmaksā 6%, un tie katru mēnesi kārtīgi jāpārved uz Londonu.

Latviešu akciju bankai par lielu apgrūtinājumu ir viņas jaunais nams Kaļķu ielā 3/5. Tas izmaksā bankai, ieskaitot gruntsgabalu un seifus, 1.715.000 latu. Nama izdevumi kopā ar procentiem par obligāciju ir 130.968,81 latu lieli, bet ienākumi 101.573,20 latu. Tādā kārtā nams nes bankai zaudējumus. Īres maksa par dažām telpām, sākot ar 1935. gada janvāri, samazināta, tā ka nama ekspluatācija dos vēl lielāku iztrūkumu, neraugoties uz to, ka bankas telpas notaksētas ļoti dārgi — 36.000.— latu. Pret nama ieķīlājumu Latviešu akciju banka ir saņēmusi no Overseas bankas L 44.807/9/9, kas pielīdzināti vienam miljonam latu.

Obligācijā ieviesta klausula, ka 1 mārčiņa ir līdzīga 20 latiem. Ja mārčiņa celtos, tad starpība jāpiemaksā. Par šo aizņēmumu Latviešu akciju banka maksā 8%.

Attiecībā uz Overseas banku vēl jāaizrāda, ka pēc korespondentu kontiem tā Latviešu akciju bankai parādā 35.420,57 latu, par ko arī procentus nemaksā. Raksturīgi, ka par šā konta darījumiem banka paskaidrojumus nesniedz.

Overseas bankai pieder 93% Latviešu akciju bankas akciju...

Banku nodaļas priekšnieks
Par.: V. Gailītis

1899. f., 2. apr., 3. l., 124.—125. lapa. Noraksts.

203. No finanšu ministra Rīgā
L. Eķa runas teksta radiofonā 1936. g. 28. septembrī

Sodien Ministru kabinets speciālā sēdē pieņēma svarīgus grozījumus mūsu Kredītnolikumā attiecībā uz Latvijas naudas vienības — lata — turpmāko kursu un bāzi.

¹ Londonas Aizjūras (ārzemju).

Sā šo nepieciešamību izsauca Francijas, Anglijas un Amerikas vienošanās par Anglijas mārciņas, Amerikas dolāra un Francijas franka kursu izlīdzināšanu, respektīvi, Francijas franka pielīdzināšanu angļu mārciņai un dolāram. Līdz šim Francija bija vienīgā lielvalsts, kas nebija pēdējos 4 gados izdarījusi valūtas un naudas kursa pārkārtojumus, kā to bija izdarījusi Anglija 1931. gada 21. septembrī un Amerika 1933. gada martā. Francija, Šveice, Holande un citas valstis, kuras nesekoja Anglijas un Amerikas piemēram, bija apvienojušās tā saucamā zelta blokā, kas par katru cenu centās uzturēt savus naudas kursus agrākā paritātē, neskatoties uz to, ka šo valstu eksportam un tautsaimniecībai šī cīņa ar pārkārtotām valūtām Anglijā, Amerikā, Skandināvijas valstīs un citur nesa katru dienu smagus finansiālus un tirdznieciskus zaudējumus.

Mūsu šīs dienas likuma grozījums arī ir taisīts tamdēļ, ka mēs nevarējām palikt izolēti un atraisīt mūsu zemes tautsaimniecību un finansu saimniecību no visas pārējās pasaules. Mūsu likuma grozījuma principiālais saturs ir tas, ka latam kā bāzei vai pamats ir pieņemta Anglijas mārciņa. Teorētiski šī bāze izrēķināta tā, ka 1 lats = 0,0396487 daļai no Anglijas mārciņas sterliņa. Praksē tas nozīmē to, ka viena angļu mārciņa, sākot ar rītdienu, maksās 25,22 latu un ka šis kurss paliks stabils neatkarīgi no tam, kā grozītos tālākā valūtas stabilizācijas gaitā Anglijas mārciņas kurss pret zeltu vai citām valūtām.

Piesaistīšanos Anglijas mārciņai esam izvēlējušies tamdēļ, ka Anglijas mārciņa ne tikvien Eiropā, bet pat visas pasaules mērogā ir svarīgākā valūta, no kuras atkarājas visu to izejvielu un galveno ražojumu cenas, kurām ir vitāla nozīme mūsu tautsaimniecībā un ārējā tirdzniecībā. Jāņem vērā arī tas apstāklis, ka Skandināvijas zemes — Zviedrija, Dānija, Norvēģija, tāpat arī Somija un mūsu ziemeļu kaimiņš — Igaunija ir piesaistījušās Anglijas mārciņai, respektīvi, tā sauktajam sterliņu blokam. Ar šīs dienas likuma grozījumu arī mēs esam piesaistījušies šim blokam kā svarīgākam un iesaistīgākam mūsu ārējās tirdzniecības un finansiālos sakaros...

Ja vēl līdz šim varēja būt doma par valūtu stabilizāciju bez galveno valūtu kursu izlīdzināšanas, un šo

iemeslu dēļ varējām iet arī citus ceļus, tad tagad nepie-
saistīties šim pasaules lielākajām valūtām ir pilnīgi
neiespējami, jo mēs neesam izolēta sala pasaules saim-
niecībā un tautu saimnieciskā sadarbībā...

6824. f., 1. apr., 376. l., 111.—113. lapa.

204. No finansu ministra raksta Rīgā
Finansu ministrijas Valsts 1936. g. 29. decembrī
saimniecības departamen-
tam

... Principiāli, man liekas, Latviešu akciju bankas¹
labprātīga vai piespiedu likvidācija nebūtu vēlama...

6824. f., 1. apr., 5. l., 6. lapa. Noraksts.

205. Finansu ministrijas Valsts Rīgā
saimniecības departamenta 1937. g. 5. janvārī
raksts finansu ministram

Latviešu akciju bankas stāvoklis, salīdzinot ar ie-
priekšējā gada jūlija mēnesi, ir pasliktinājies par
1.025.000.— latiem. Šis zaudējums cēlies, angļu mārci-
ņas vērtībai pavairojoties par uzrādīto summu. Līdz
lata devalvācijai bankai jau bija zaudējumi apmēram
840.000.— latu, par kuriem Overseas banka bija izde-
vusi garantiju, kas līdz šim vēl nav izpirkta. Pagājušo
darbības gadu banka noslēgusi ar apmēram 19.000.—
latu lielu zaudējumu. Tādā kārtā visus bankas zaudē-
jumus uz šā gada 1. janvāri varētu noteikt 1,88 miljonu
latu apmērā. Tā kā bankas akciju kapitāls sastāda
2.000.000.— latu, tad tas gandrīz pilnīgi zaudēts. Arī
bankas nekustamā manta, kuras vērtība pēc bilances ir
1,5 miljonu latu liela, ir pārāk augsta un tās tirgus vē-
rtību varētu pielīdzināt labākā gadījumā 1 miljonam
latu.

Bankas stāvoklis uzlabojams vienīgi ar to, ka neka-
vējoties sperami soļi akciju kapitāla papildināšanai.
Pret bankas lielakcionāra, Londonas Overseas bankas,

¹ Sk. 202. dokumentu.

vēlēšanos novietot jauno akciju izlaidumu mūsu zemē principiālus iebildumus nevar celt, bet Valsts saimniecības departamentam šķiet, ka viņiem neizdosies šo naudu no privātiem kapitālistiem dabūt, jo, pirmkārt, brīvu kapitālu tirgū ir maz un, otrkārt, rūgtie piedzīvojumi ar tagad likvidētām privātām bankām ir padarījuši kapitālistus visai atturīgus akciju pirkšanā. Dot naudu no valsts vai valsts uzņēmumu puses nav vēlams tamdēļ, ka ar valsts līdzekļiem jau ir nodibinātas kredītiestādes, kas var apkalpot tiklab pilsētu kā lauku vajadzības, un tamdēļ vēl vienas tādas iestādes nodibināšana līdzinātos konkurences radīšanai pašiem sev.

Latviešu akciju bankas sanācijas¹ jautājums katrā ziņā būtu galīgi izšķirams līdz šā gada vasarai. Ilgāk gaidīt nav nozīmes, jo laiks bankas stāvokli nevar uzlabot, bet gan pasliktināt. Pārāk ilga bankas sanācijas atlikšana varētu izsaukt pārmetumus Finanšu ministrijai kā uzraudzības iestādei.

Šai gadījumā jāaizrāda arī, ka bankas pārstāvji pagājušā gadā ir vairākkārt ziņojuši, ka augšā minēto garantiju Overseas banka samaksās, tomēr šis solījums nav pildīts.

Valsts saimniecības departamenta
direktors J. Skujevics

4597. f., 3. apr., 268. l., 141.—142. lapa. Origināls.

206. Finanšu ministra ziņojums Rīgā
1937. g. 22. februārī

Pilsētā pēdējās dienās bija izplatījušās baumas, ka sakarā ar agrāko, saimnieciski smago gadu neveiksmēm Latviešu akciju bankai cēlušās grūtības, kas zināmā mērā varētu apdraudēt viņas turpmāko darbību. Lai noskaidrotu, cik pamata šādām baumām, uzdevu tām Finanšu ministrijas iestādēm, kas pārrauga privāto kredītiestāžu darbību, nekavējoties ziņot man par stāvokli Latviešu akciju bankā, kā arī stājos sakarā ar šās iestādes lielakcionāriem. No man piegādātām ziņām un pēc pārrunām ar bankas akcionāriem izrādījās, ka liel-

¹ Atveseļošanās pasākums.

akcionāri (The Britishch Overseas Bank Limited) ir spēruši nepieciešamos soļus, lai nodrošinātu bankas normālu darbību.

Tamdēļ nav arī pamata baumām par Latviešu akciju bankas likvidāciju caur Finanšu ministriju vai Latvijas kredītbanku, vai arī no pašiem akcionāriem.

6824. f., 1. apr., 11. l., 1. lapa. Noraksts.

207. No Latvijas finanšu ministra sarunas ar The Britishch Overseas Bank Limited galveno direktoru Gairdneru 1937. g. 22. februārī

... Vispārējās pārrunās pieskārāmiēs tagadējam Latviešu akciju bankas stāvoklim un ka tagad radušās grūtības (nelielais bunis) ir šo pārpratumu izsaukts, kuri gan nav notikuši mūsu vainas dēļ, kā es to pasvītroju. Vienojāmiēs, ka publikas un klientūras nomierināšanai ir publicējams presē caur Letu un radiofonu paziņojums no Finanšu ministrijas puses, ka Rīgā cirkulējošās baumas par Latviešu akciju bankas likvidāciju caur Finanšu ministriju vai Kredītbanku ir bez kāda pamata un ka arī no Latviešu akciju bankas direktora un The Britishch Overseas bankas chairman'a esmu informēts, ka viņiem šādu likvidācijas nolūku nav, un tātd Latviešu akciju bankas turpmākai darbībai nekādu šķēršļu nav ...

Es varu apstiprināt arī vēlreiz pozitīvi un varu to apstiprināt arī, ka tas nav tikai mans personīgais, bet arī mūsu valdības galvas ieskats, ka angļu kapitāla darbība mums ir vēlama un patīkama un tātd arī mēs esam gatavi darīt visu iespējamo, lai sadarbotos ar viņu banku un dotu iespēju Latviešu akciju bankai darboties un strādāt ar sekmēm. Angļu kapitāls mums ir ne tikvien vēlams, bet ļoti patīkams, un draudzīgai sadarbībai nekas nestāv ceļā, cik tālu tas atkarājas no mums ...

Finanšu ministrs

1899. f., 2. apr., 3. l., 109., 111. lapa. Noraksts.

208. No finansu ministra vēstu- Rīgā
 les The British Overseas 1937. g. 23. februārī
 Bank Limited galvenajam
 direktoram Gairdneram

Atsaucoties uz Jūsu vēstuli un mūsu vakardienas sa-
 runu, man ir tas gods Jums paziņot, ka esmu priecīgs,
 redzot, ka ir novērsts lielākais vairums nesaprašanās
 un Jūs vairs neuzskatat manas valdības politiku kā ne-
 labvēlīgu attiecībā uz Anglijas kapitāla ieguldīšanu
 Latvijas bankas darījumos un Latvijas saimniecībā. Es
 pilnīgi piekrītu Jums, ka bez draudzīgas sadarbības un
 savstarpējas uzticības būtu ļoti grūti sagaidīt nākotnē
 Latviešu akciju bankas lietā labus rezultātus...

Finansu ministrs

Uz dokumenta rezolūcija: Direktors J. Skujevics vēs-
 tules saturam piekrīt. 1937. g. 23. februārī.

4597. f., 3. apr., 268. l., 30. lapa. Tā laika tulkojums.

209. No pārskata «Latvijas statistiskajā Rīgā
 gada grāmatā» 1939. g.

Valsts ārējie aizņēmumi 1926.—1939. gadam
 1000 latos

I. aprīlī	ASV 1)	Anglija 2)	Fran- cija	Valsts ārējais 6% obligāciju aizņē- mums	1936. g. aizņēmums Ķeguma spēksta- cijas bū- vei	Kopā
	\$	£	Fr.	\$	Zviedr. Kr.	
... 1933.	36.738	34.458	919	31.110	—	103.225
1934.	22.694	30.608	918	19.260	—	73.480
1935.	22.482	28.971	918	18.842	—	71.213
1936.	22.200	29.587	918	18.483	—	71.188
1937.	37.046	48.664	1.078	30.844	5.570	123.202
1938.	36.269	48.664	709	30.197	7.532	123.371
1939.	38.460	48.664	649	32.021	10.939	130.733

1) Parāds konsolidēts obligācijās saskaņā ar 1925. g. 24. septembra līgumu.

2) Parāds konsolidēts obligācijās saskaņā ar 1925. g. 13. augusta li-
 gumu.

«Latvijas statistikas gada grāmata 1939.». R., 1939. g.,
 82. lpp.

210. Finanšu ministrijas Valsts saimniecības departamenta iesūtītais pārskats Latvijas Ārlietu ministrijas Līgumu departamentam

Rīgā
1939. g. 5. aprīlī

Pārskats par Latvijas valsts ārējiem parādiem.

I Samaksātie parādi

Francijas valdībai

pēc 1919. gada 27. augusta līguma par kara materiāliem, muni-
ciju, Latvijas karēivju uzturēšanu un ārstēšanu un apģērbiem
1926. gada decembrī samaksāts

Fr. frs. 11.606.784,63 — lati 1.689.947,84

Norvēģijas valdībai

pēc 1920. gada 17. marta līguma par siļķēm 1924. gada
augustā samaksāts
pēc 1920. gada 22. novembra līguma par valzīvju eļļu 1924. gada
novembrī samaksāts

N. kr. 6.000.000. — lati 7.665.000.—

N. kr. 738.127,50 — lati 942.957,88

The National Metal and Chemical Bank Ltd., Londonā

pēc 1919. gada līguma par naudas kredīta sagādāšanu un preču
piegādi pret Latvijas līniem 1926. gada novembrī samaksāts

£ 786.538,2.6. — lati 19.883.683,80

Lielbritānijas valdībai

pēc 1921. g. 1. janvāra parāda raksta par iepirkto preču
transportu un partikas līdzekļu piegādi 1923. gada
oktobrī nomaksāts

£ 20.169,1.10 — lati 509.874,64

Igaunijas valdībai

pēc 1923. gada 1. novembra nolīguma par sniegto palīdzību
Latvijas atbrīvošanas karā 1925. gada februārī nomaksāts

Ig. mk. 30.000.000. — lati 419.850.—

Pavisam kopā: 31.111.314,16 lati

II Izstāvošie parādi

Komerčiālie parādi.

1. 6% ārējais aizņēmums.

Ar Svenska Tändsticks Aktiebolaget, Stokholmā (STAB), starpniecību Latvijas valdība 1929. gadā realizēja 6% obligāciju ārējo aizņēmumu par nominālsummu \$ 6.000.000,—, pie kam STAB'am piešķirtas monopoltiesības sērkokociņu un sērkokociņu stiebrīņu ražošanai aizņēmuma laikā. Kapitāls deldējams 30 gados, sākot ar 1934. gada 15. jūliju. Augļi maksājami 2 reizes gadā pret kuponiem.

Par šo aizņēmumu nomaksāti:

no kapitāla	\$ 113.724,—
un augļi	\$ 2.336.655,—
<hr/>	
Kopā:	\$ 2.450.379,—

Iestājoties saimnieciskām grūtībām, mums bija grūti kārtot samērā smagos aizņēmuma maksājumus (6% gadā), tāpēc Latvijas valdība, līdzīgi vairākām citu valstu valdībām, 1935. gada oktobrī pieprasīja aizņēmuma noteikumu revīziju ar lūgumu samazināt procentu normu. Nesaņemot labvēlīgu atbildi, maksājumus pārtrauca 1936. gada 15. janvārī.

Obligācijas turētājs The Marine Midland Trust Company of New York obligācijas pārdeva izsolē 1936. gada oktobrī. Ieguva Kreutoll Realization Company par \$ 2.235.000,—, respektīvi par 37,97% no to nominālvērtības.

Bāzējoties uz šo tirgus vērtību, Finanšu ministrija ievadīja sarunas ar obligāciju tagadējiem turētājiem par obligāciju izpirkšanu, bet sarunas rezultātus nedeva.

2. Latvijas aizņēmums Ķeguma spēkstacijas būvei.

Starp Latvijas valdību un Svenska Entreprenad A. B. Stokholmā (SENTAB) noslēgti līgumi par Ķeguma spēkstacijas izbūvi. Sentab's apņemas sagādāt būvei vajadzīgos kredītus Zv. Kr. 13.650.000,— apmērā.

Kredītu Finanšu ministrija nodrošina ar valsts parāda rakstiem, kas pēc deldēšanas plāna izpērkami, sākot ar 1937. gada 2. janvāri 13 gadu laikā. Augļu likme 1,5%, respektīvi 1% virs Zviedrijas banku aizdevumu procentu normas, bet kopā ne augstāka par 6% un ne zemāka par 4,5% gadā.

Uz 1939. gada 1. martu:

izsniegti parāda raksti	Zviedru kr. 8.350.000,—
no tiem izpirkti	Zviedru kr. 400.000,—

izstāvošais parāds Zviedru kr. 7.950.000,—

Augļi samaksāti Zv. kr. 602.909,49. Termiņus ministrija ievēro precīzi.

Kara parādi.

1) Parāds Savienotām Valstīm cēlies 1919. gadā sakarā ar:

- valdības preču un pārtikas vielu iepirkumiem no Amerikas palīdzības pārvaldes un
- ar Centrālās savienības «Konzums»¹ starpniecību no Savienoto Valstu kara materiālu likvidācijas departamenta Francijā iepirkām dažādām precēm un pārtikas vielām.

Maksājumu termiņi 2 reizes gadā.

Parāda kapitāla summa bija . . . \$	7.391.318,36
Nomaksāti \$	321.394,36

Parāda atlikums \$	7.069.924,—
------------------------------	-------------

¹ Lauku patērētāju biedrību savienība dibināta 1907. gadā kā konzumveikals Rīgas lauksaimniecības centrālbiedrības pārziņā, lai apgādātu lauksaimniecības biedrības un lauksaimniekus ar ražošanas piederumiem. To vadīja Rīgas lauksaimniecības centrālbiedrības ievēlētā valde, kas pilnīgi sastāvēja no lauku lielburžuāzijas pārstāvjiem. 1911. gadā konzumveikalu pārveidoja par patstāvīgu Centrālo savienību «Konzums» un 1917. gadā izveidoja par lauku kooperatīvu savienību «Konzums». Buržuāziskās Latvijas pastāvēšanas 20 gados «Konzums» aktīvi saistījās ar Latvijas lauku buržuāziju un izvērsa plašu tirdzniecību laukos. Pēc 1929.—1932. gada vispārējās ekonomiskās krīzes Latvijā «Konzuma» finansiālais stāvoklis krasi pasliktinājās. «Konzums» kļuva maksātnespējīgs un 1937. gadā tā aktīvus un pasīvus pārņēma jaundibinātā Centrālsavienība «Turība».

Maksājumi pārtraukti sakarā ar Hoover'a moratoriju, tas ir, 1931. gada 1. VII.

Augļi līdz 1933. gada 15. XII (pēdējais simboliskais maksājums) nomaksāti \$ 490.819,52.

Daudzām Eiropas lielvalstīm pastāv līdzīgi kara parādi un tās pieprasījušas šo parādu revīziju. Arī Latvija pieprasījusi sava parāda revīziju un sakarā ar to maksājumus nekārto.

2) Parāds **Anglijai** cēlies mūsu brīvības cīņu¹ laikā sakarā ar Anglijas piegādātiem materiāliem un pakalpojumiem, kā arī sakarā ar izdevumiem, Latvijas kara spēku pārvedot no Vladivostokas dzimtenē.

Maksājumu termiņi 2 reizes gadā.

Parāds konsolidēts uz L 2.300.000,—/—

Nomaksāts L 375.000,—/—

Parāda atlikums L 1.925.000,—/—

Maksājumi pārtraukti ar 1931. gada. 1. jūliju.

Lielbritānijas valdība maksājumus pagarinājusi, lai stiprinātu Latvijas finansiālo stāvokli.

3) Parāds **Francijai** cēlies 1918., 1919. un 1920. g. sakarā ar Francijas izdevumiem, Latvijas karaspēku apgādājot un pārvedot no Sibīrijas dzimtenē.

Parāds konsolidēts uz Fr. frs. 4.500.000,—. Francijas valdība paziņojusi, ka Latvijas parādu uzskata par kara laika parādu, uz kuru attiecināmi Lozannā parakstītas deklarācijas noteikumi. Sakarā ar to Latvijai nav jākārto parāds, pirms Francija pati nebūs atjaunojusi savus maksājumus Amerikai un Anglijai.

Izstāvošo parādu maksājumi

No **izstāvošo** parādu **pirmatnējās** summas kapitāla un procentu deldēšanai samaksāti:

Amerikai \$ 812.213,88 = lati 4.410.321,37

Lielbritānijai L 375.000,—/— = lati 9.480.000,—

Ārējā 6% aizņēmuma . . . \$ 2.450.379,— = lati 13.305.557,97

Ķeguma spēkstacijas

būvei Zv. kr. 1.002.909,49 = lati 1.313.818,43

Kopā: lati 28.509.690,77

Pavisam kopā ar galīgi nomaksātiem parādiem nomaksāts 59.621.004,93 lati.

No pārskata redzams, ka Latvija centusies savus parādus kārtot pēc labākās apziņas. Tomēr uz ārējo pa-

¹ Sk. 171. dokumenta piezīmi.

rādu rēķinu satricināt savu saimniecisko stāvokli, kas ar lielām rūpēm un uzmanību tiek līdzsvarots, nebūtu pieļaujams. Latvijai ir tiesība panākt kara laika parādu reducēšanu vai pat strīpošanu, jo tie valstij saimnieciskā ziņā nekā nav devuši.

Latvijas 6% ārējais parāds radies augstas konjunktūras laikā un pieņemtie noteikumi neatbilst tagadējam stāvoklim, kad iestājies lētas naudas periods un kad ilgtermiņa aizdevumu procents nokrities uz 2—3% gadā.

Sakarā ar to mēs esam spiesti meklēt ceļus un līdzekļus, kā samazināt smago parādu nastu un panākt to piemērošanu pašreizējiem apstākļiem.

Kredīta nodaļas vadītājs K. Elksnis

1899. f., 2. apr., 3. l., 187.—191. lapa. Oriģināls.

211. No Latvijas telegrāfa Rīgā
aģentūras «Leta» ziņojuma 1939. g. 6. jūlijā

Ministru kabinets pieņēma pārgrozījumu Kredītlikuma VIII pielikumā.

Pārgrozījums paredz, ka akciju banku valdēs var ievēlēt arī ārzemniekus, bet ne mazāk kā divi trešdaļām valdes locekļu, to starpā priekšsēdētājam un direktoram-rikošajam jābūt Latvijas pilsoņiem. Ar finanšu ministra piekrišanu par valdes priekšsēdētāju vai direktoru-rikošāju var būt arī ārzemnieks...

Finanšu ministrs A. Valdmanis pie pārgrozījuma paskaidro: «Starp mūsu akciju bankām pašlaik vēl ir 2, kuru akciju vairākums pieder ārzemniekiem. Aiz saprotamiem iemesliem akciju turētāji ir ieinteresēti banku darbībā un tamdēļ cenšas savas uzticības personas — ārzemniekus — ievēlēt bankas noteicošos posteņos, kādi ir valdes priekšsēdētājs un direktora-rikošāja amats. Jauno akciju banku normālstatūtu 58. pants viņiem tomēr šādu iespēju liedz, jo tas noteic, ka katrā bankā ne mazāk kā divi trešdaļām valdes locekļu, to starpā priekšsēdētājam un direktoram-rikošajam, jābūt Latvijas pilsoņiem. Sajā sakarā abas minētās bankas ir griezušās Finanšu ministrijā ar lūgumu grozīt normālstatūtu noteikumu un atļaut ievēlēt ārzemnieku par valdes priekšsēdētāju, respektīvi, direktoru-rikošāju.

Apsverot augšā minēto lūgumu, Finanšu ministrijai nācās konstatēt, ka ārzemnieku vēlēšanās redzēt banku valdēs savas uzticības personas ir pamatota, jo viņi ir devuši šiem uzņēmumiem ne tikai akciju kapitālu, bet vajadzības gadījumā pabalsta tos arī kredītiem.

Augšā teikto ievērojot, Finanšu ministrija izstrādāja pārgrozījumu akciju banku «normālstatūtos, ar kuru finanšu ministram dota iespēja atļaut akciju bankām ievēlēt ārzemniekus par bankas valdes priekšsēdētājiem vai direktoriem-rīkotājiem».

1899. f., 2. apr., 3. l., 119.—120. lapa. Noraksts.

212. Finanšu ministra raksts Rīgā
1939. g. septembrī

1936. gada 29. septembrī, atejot no zelta bāzes, mūsu naudas vienība tika devalvēta un piesaistīta Anglijas valūtai. Sakarā ar Eiropas bruņoto konfliktu karā ierauto valstu valūta padota stiprām svārstībām, kādēļ gandrīz visas neitrālās valstis, kas bija saistījušās ar angļu valūtu, tagad savas valūtas pārkārto. Pie tam gandrīz visas šīs valstis izvedušas atkārtotu mērenu devalvāciju.

Finanšu ministrija atrod, ka valūtas kurss jāpielāgo saimnieciskās dzīves prasībām, pie kam pašreizējie apstākļi prasa pirmā kārtā cenu līmeņa noturēšanu.

Sāds uzdevums nav viegls, jo — attiecībā uz importa precēm — cenas ārzemēs celsies taisni kara apstākļu ietekmē. Pie tādiem apstākļiem nav domājama cenu līmeņa noturēšana iekšzemē, ja mēs atļautu latu vērtībai nokrist līdz ar angļu mārciņu. Tāpēc, papildinot Kredītlukumu, noteikts, ka zināmos apstākļos lats atraisāms no Anglijas valūtas un viņa vērtība nosakāma, ievērojot lata nodrošinājumu — zeltu un ārzemju valūtu, ievērot mūsu zemes saimniecības prasījumus, kā arī Amerikas dolāra un zviedru kronas pirktspēju. Ar to ir dota iespēja noturēt samērā augstu lata pirktspēju. Līdz ar to ārzemju valūta kļūst lētāka, kam jāatsaucas savukārt uz importpreču cenām un vispārējo cenu līmeni.

Finanšu ministrs A. Valdmanis

6824. f., 1. apr., 137. l., 319. lapa. Noraksts.

213. No Finanšu ministrijas Rīgā
raksta Ministru 1940. g. 8. februārī
kabinetam

Pamatojoties uz likumu par valūtas stabilizācijas fondu, Latvijas banka, pārvērtējot viņas rīcībā esošo zeltu un ārzemju valūtu, visu aktīvu pieaugumu 1936. gadā ieskaitīja šajā fondā.

... Saskaņā ar 1939. gada 12. septembra papildinājumu Kredītlikumā lats atraisīts no Anglijas mārciņas un šinī sakarībā Latvijas bankai cēlušies zaudējumi 3.769.198,44 latu apmērā uz viņai piederošo ārzemju valūtu. So zaudējumu Latvijas banka lūdz atvietot ar valūtas stabilizācijas fonda līdzekļiem...

Tā kā valūtas stabilizācijas fondam nav pietiekošu līdzekļu skaidrā naudā visu zaudējumu segšanai, būtu jārealizē daļa fondam piederošā zelta...

Finanšu ministrs J. Kaminskis

Valsts saimniecības departamenta
direktors J. Skujevics

6824. f., 1. apr., 137. l., 83. lapa. Caurraksts.

214. Akciju sabiedrības «Liepā- Rīgā
jas banka» akcionāru 1940. g. 10. aprīlī
sapulcei pieteiktās akcijas

Nr.	Pieteikušies un klātesošie akcionāri	Akcionāru akcijas	
		gab.	balsis
1.	Dresdner Bank, Berlīnē, pārstāvēta zv. adv. Wilhelma v. Rüdigerā, Rīgā, per- sonā	29.445	299
2.	Anspachs, Richards	20	2
3.	Birznieks, Alfrēds	20	2
4.	Celms, Zanis	3	—
5.	Dūņens, Eduards	20	2
6.	Frišmanis, Mintauts	3	—
7.	Kalniņš, Ludvigs	20	2
8.	v. Knieriems, Ottokars	20	2
9.	Kochs, Werners	20	2
10.	Kviesis, Alberts	20	2
11.	Launags, Viktors	3	—
12.	Ošenieks, Vilis	3	—

Nr.	Pieteikušies un klātesošie akcionāri	Akcionāru akcijas	
		gab.	balsis
13.	Ozoliņš, Aleksandrs	20	2
14.	Rasche, Kārlis	20	2
15.	Rēnss, Kārlis	20	2
16.	v. Rüdigers, Vilhelms	10	1
17.	v. Schacks, Ekehardts	20	2
18.	Streiffs, Louis	20	2
19.	Ziglevičs, Frīdrihs	3	—
		29.710	324

Rev. kom. loceklis (paraksts)
Zv. revidents (paraksts)

3674. f., 2. apr., 11. l., 22. lapa. Oriģināls.

215. Finanšu ministrijas Valsts Rīgā
saimniecības departamenta 1940. g. 24. jūlijā
kredīta nodaļas sastādītais
pārskats

**Valsts ārējie parādi
1940. g. 1. jūlijā**

Amerikas Savienotām Valstīm . . .	\$ 7.069.924,-ā	5,50 lati	38.884.582,-
Lielbritānijas valdībai	£ 1.925.000,-ā	21,55 lati	41.483.750,-
Francijas valdībai	Fr. frs. 4.500.000,-ā	12,10 lati	544.500,-
Arējais 1936. gada un 1938. gada parādu rakstu aizņēmums Ķeguma spēkstacijas būvei.	Zv. kr. 9.850.000,-ā	130,50 lati	12.854.250,- lati 93.767.082,-

Sakarā ar vācu tautības pilsoņu repatriāciju esam parādā Vācijai par nekustamiem īpašumiem, kas iegūti no UTAG'a¹ lati 37.500.000,—

Kredīta nodaļas vadītāja v. i. A. Cielavs

6824. f., 1. apr., 170. l., 157. lapa. Oriģināls.

¹ Speciāla sabiedrība, kas nodibināta pēc 1939. gada 30. oktobra starp Latviju un Vāciju noslēgtā līguma repatriēto vāciešu mantiski tiesiskā lietu kārtošanai. Latvijas valdība pēc Vācijas pieprasījuma sāka nekavējoties kārtot parādu par nekustamiem īpašumiem, kas iegūti no UTAG'a, un tas smagi gūlās uz Latvijas darbaļaužu pleciem.

Saturs

Ievads	3
I. nodaļa. Imperiālistisko lielvalstu ekonomiskā diplomātija Latvijā	11
Militārā un ekonomiskā «palīdzība»; privātkapitāla iniciatīva; oficiālās līgumattiecības	11
II. nodaļa. Latvijas izejvielu izmantošana — imperiālistisko lielvalstu ekonomiskās kundzības pamatfaktors	99
Izejvielu un pusfabrikātu noteicējs īpatsvars Latvijas eksportā; kokmateriālu, linšķiedras un pārtikas produktu izvedumi; Latvijas ārējās tirdzniecības bilances un muitu politikas atkarība	99
III. nodaļa. Ārzemju kapitāls buržuāziskās Latvijas rūpniecībā un transportā	142
Tradīcijas un ieinteresētība; ieguldījumi akciju sabiedrībās; lielvalstu sāncensība; Latvijas buržuāzijas prettautiskā politika	142
IV. nodaļa. Ārzemju kapitāls buržuāziskās Latvijas finansu sistēmā	209
Ārējie parādi; banku kapitāla izveidne; norēķinu sistēma	209

Главное архивное управление при Совете
Министров Латвийской ССР

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЗАВИСИМОСТЬ
БУРЖУАЗНОЙ ЛАТВИИ
ОТ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКИХ ДЕРЖАВ
(1919—1940)

Документы и материалы

Отв. ред. А. Варслан
Составитель А. Ниедре
Художник Я. Рейнсон
Рига «Авотс»

1984

На латышском языке

ИБ № 689

Latvijas PSR Ministru Padomes
Galvenā arhivu pārvalde

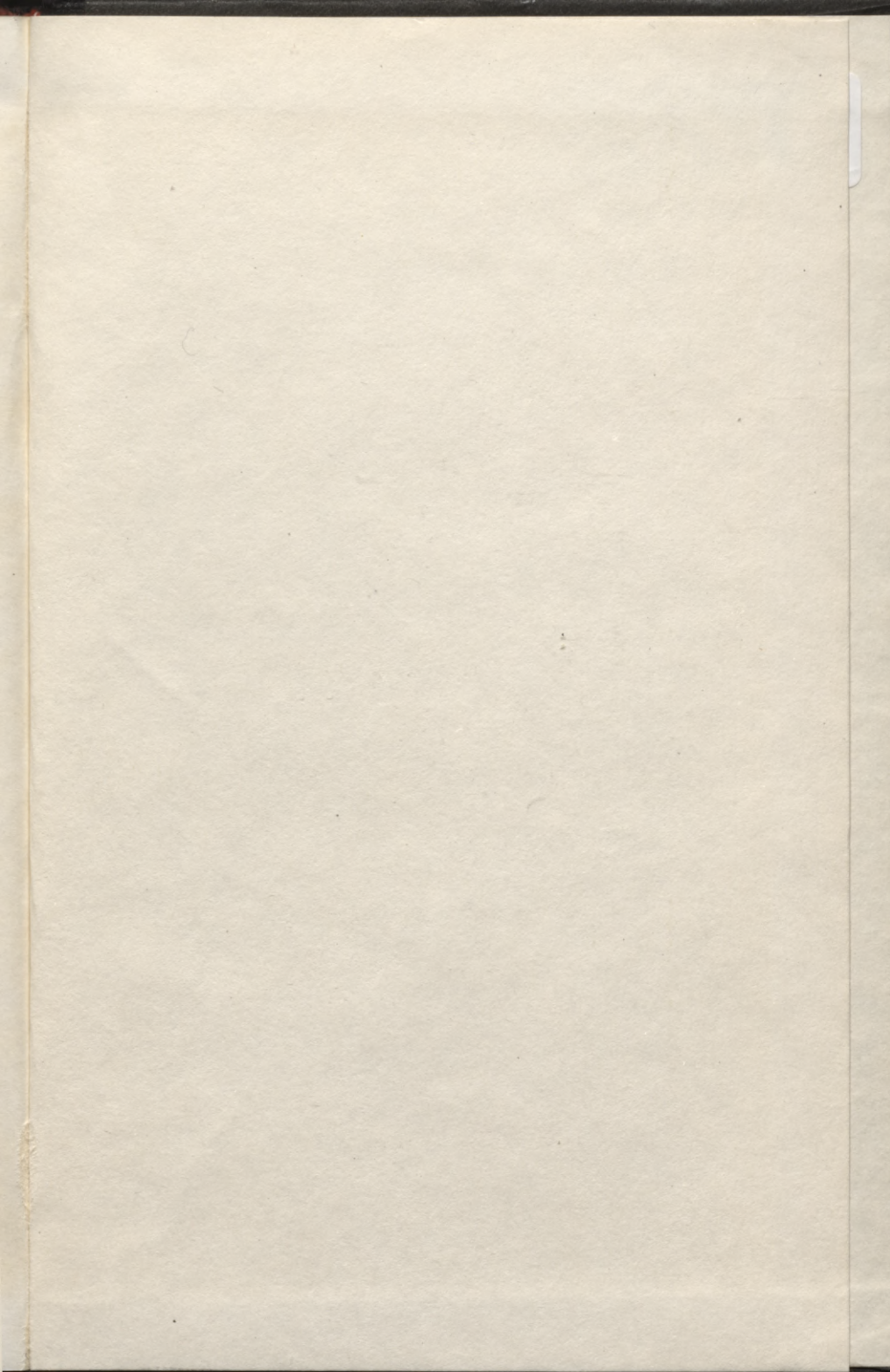
Sastādījusi A. Niedre

BURŽUĀZISKĀ LATVIJA
IMPERIĀLISTISKO LĒLVALSTU
EKONOMISKAJĀ ATKARĪBĀ
(1919—1940)

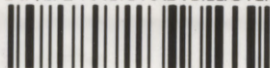
Dokumenti un materiāli

Redaktore M. Streipa
Mākslinieciskais redaktors I. Krepičs
Tehniskā redaktore S. Zandberga
Korektore M. Starka

Nodota salikšanai 13.11.81. Parakstīta iespēšanai
11.05.84. JT 01275. Formāts 84×108/32. Tipogrāfijas
papīrs № 1. Literatūras garnitūra. Augstspiedums.
13,65 uzsk. iespied.; 13,92 uzsk. kr. nov.; 13,03 iz-
devn. 1. Metiens 1000 eks. Pasūt. № 100518. Cena
70 kap. Pasūtījuma izdevums. Izdevniecība
«Avots», 226047 Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn.
№ 362/30/81. Iespēsta Latvijas PSR Valsts izdev-
niecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu
komitejas Rīgas Paraugtipogrāfijā, 226004 Rīgā,
Vienības gatvē 11.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304056157

70 қар.